

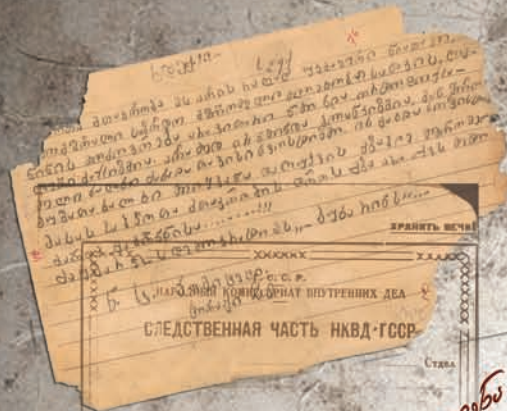
საარქივო ბოლავა

THE ARCHIVAL BULLETIN

№19, 2018

"...დავბრუნე იმ სიღრმე ქართულსა და სიბუნების ძვალ ანგურს!"

"...დავბრუნე იმ სიღრმე ქართულსა და სიბუნების ძვალ ანგურს!"

ДЕЛО № 3130

9771512 266009

„საარქივო მოამბის“ წინამდებარე ნომერი საქართველოში ანტისაბჭოთა დისიდენტური მოძრაობის უცნობ და ნაკლებად ცნობილ ფურცლებს წარმოგვიდგენს. საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დაპყრობისთანავე იწყება წინააღმდეგობის მოძრაობა, როგორც იატაკქვეშა ორგანიზაციების დაფუძნებით, ისე შეიარაღებული გამოსვლებით. ამ მოძრაობის პიკი იყო 1924 წლის აჯანყება. საბჭოთა ხელისუფლება და „ჩეკა“ სასტიკად გაუსწორდა აჯანყების მონაწილეებს. ბევრმა ემიგრაციას მიაშურა. ვინც 20-იანი წლების რეპრესიებს გადაურჩა, მათზე საბჭოთა უშიშროებამ 30-იან წლებში იძია შური.

შემდგომი პერიოდის ანტისაბჭოთა მოძრაობა, სხვა საბჭოთა რესპუბლიკებში მიმდინარე მოძრაობათა მსგავსად¹, თავისი შინაარსით იყო დისიდენტური და იმავდროულად ეროვნულ-გამათავისუფლებელი ხასიათის, ვინაიდან ამ მოძრაობაში მონაწილეთა საბოლოო მიზანი საქართველოს თავისუფლება იყო.

საქართველოში მიმდინარე ანტისაბჭოთა დისიდენტური მოძრაობა ორ განსხვავებულ ეტაპს მოიცავს. I ეტაპი: XX ს. 30-40-იანი წწ. – ახასიათებს რეპრესირებულთა და მათი ოჯახის წევრთა აქტიური მონაწილეობა, რასაც დაემატა კოლექტივიზაციის პოლიტიკით გამწვანებული მოსახლეობა. ამ დროს საქართველოში ანტიბოლშევიკურ ფონზე პოპულარობით სარგებლობდა ფაშისტური იდეოლოგია, რასაც დისიდენტები საქართველოს გათავისუფლებას უკავშირებდნენ. II მსოფლიო ომმა და ვერმახტის შეიარაღებული ძალების წარმატებულმა წინსვლამ საბჭოთა ფრონტზე ქართველ დისიდენტებშიც გააღვივა გერმანიის დახმარებით საბჭოთა რეჟიმის დამხობის და საქართველოს გათავისუფლების იმედი. იმ პერიოდის დისიდენტური ორგანიზაციები ეწეოდნენ როგორც ინტელექტუალურ საქმიანობას და ანტისაბჭოთა პროპაგანდას, აგრეთვე ემზადებოდნენ ტერორისტული აქტებისთვის. გარკვეულ შემთხვევებში შეინიშნება კავშირი ქართულ ემიგრაციასთან. ჟურნალში თავმოყრილი მასალები სწორედ ამ ტიპის არალეგალურ ორგანიზაციებზე მოგვითხრობს.

II ეტაპი: XX ს. 50-70-იანი წწ. – დესტალინიზაციის და „დათბობის“ ფასადურმა კურსმა ახალგაზრდა თაობაში დაგროვებული სათქმელის ღიად გამოთქმის სურვილი დაბადა, რასაც საქართველოში 1956 წლის სისხლიანი 9 მარტი მოჰყვა. თაობა, რომელიც აღიზარდა კომუნისტურ იდეალებზე, სტალინის კულტზე, არსებულ პირობებში იწყებს კითხვებზე პასუხის ძიებას. პარტიის შეცდომების გამოსწორება, „სოციალიზმი ადამიანური სახით“ (როგორც სჯეროდათ გულუბრყვილოდ „პრალის გაზაფხულის“ დროს), არის ამ პერიოდის არალეგალური დისიდენტური ორგანიზაციების უმრავლესობის პოლიტიკური მრწამსი.

საქართველოში მიმდინარე ანტისაბჭოთა დისიდენტური მოძრაობის ისტორიის სრულყოფილად შესწავლისთვის და საქართველოს უახლესი ისტორიის სწორად გააზრებისთვის, ისტორიის „თეთრი ლაქების“ შევსებისთვის, ასეთი საარქივო მასალების პუბლიკაცია აუცილებელი და საშური საქმეა.

ბონდო კუპატაძე – ისტორიის დოქტორი, თსუ ასოცირებული პროფესორი

This edition of *The Archival Bulletin* offers lesser-known and unknown documents about the anti-Soviet dissident movement in Georgia. Following the occupation of Georgia by Soviet Russia, a resistance movement emerged in the country through creating underground organizations, as well as by organizing armed uprisings, reaching its peak with the 1924 Uprising, which was violently suppressed by the Soviet authorities and Cheka. Many Georgians were forced to emigrate, and many who were not subjected to repression in the 1920s met the wrath of the Soviet security organs in the 1930s.

In the subsequent period the anti-Soviet movement in Georgia, like those in other Soviet republics,¹ was both opposed to the regime and in favor of national liberation, as the key goal of the members was the liberation of the country.

The anti-Soviet dissident movement in Georgia covers two distinct periods. The first, the 1930s-40s, was marked by the active involvement of those who had been subjected to repression or whose family members had, and also those who suffered because of collectivization. At that time, the fascist ideology was seen as anti-Bolshevik, and as a possible means for Georgian national liberation. The success of the Wehrmacht the Soviet front in the Second World War made Georgian dissidents think that with the help of Germans they might be able to overthrow the Soviet regime and liberate Georgia. The dissident organizations of that period conducted intellectual activities, anti-Soviet propaganda and prepared terrorist attacks. In some cases they made contacts with Georgian émigrés. This edition contains materials related to illegal organizations of this sort.

The second period, the 1950s-70s, was marked by a false course of de-Stalinization and “thaw”, which inspired young people to openly express themselves. All of this resulted in the bloody night of March 9, 1956 in Georgia. The generation that grew up with Communist ideology and Stalin’s cult was left searching for answers. Most of the illegal dissident organizations of that time wanted to correct the Party’s mistakes, and to enable “Socialism in human form” (as it was called during the naive Prague Spring of 1968).

Publication of such archival materials is essential and urgent in order to study the history of the anti-Soviet dissident movement in Georgia more thoroughly, and also to better understand the modern history of Georgia and to fill in “blank spots” that still persist.

Bondo Kupatadze

PhD in History, Associate Professor, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

1. Алексеева Л. М. История инакомыслия в СССР: Новейший период. Khronika Press, the University of Michigan, 1984; Вильнюс; М.: Весть, 1992

„ყველაფერი შეიძლება წაართვა პიროვნებას, ერს, მაგრამ ვერავინ შეძლებს თავისუფლების შეგრძნება წაართვას მას“...

...1921 წელს ბოლშევიკურმა რუსეთმა საქართველოს ოკუპაცია მოახდინა, მაგრამ ქართველს ყველაზე მთავარი – თავისუფლების შეგრძნება და წყურვილი ვერ წაართვა. სწორედ ეს იყო მიზეზი, რომ თავისუფლებაყრილი ერის შვილები ოცინი წლებიდან მოყოლებული მთელი 70 წლის განმავლობაში ანტისაბჭოთა ორგანიზაციებს აყალიბებდნენ და ქვეყნის დამოუკიდებლობისთვის იბრძოდნენ.

ჟურნალ „საარქივო მოამბის“ მეცხრამეტე ნომერი დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლ ანტისაბჭოთა ორგანიზაციებს ეხება. საზოგადოებისთვის ზოგიერთი ორგანიზაცია ცნობილია, ზოგის შესახებ კი პირველად შეიტყობს.

თავისუფლების სულისკვეთება განსაკუთრებით ახალგაზრდებში იყო გამძაფრებული. ამიტომაც სხვადასხვა პერიოდში უნივერსიტეტების კედლებში არაერთი ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია და დაჯგუფება არსებობდა. ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ბრძოლაში არა

თუ სტუდენტები, სკოლის მოსწავლეებიც კი იყვნენ ჩართულნი და ანტისაბჭოთა ორგანიზაციებს აყალიბებდნენ, ამის მაგალითი აბაშის ათწლედის მოსწავლეების დაჯგუფებაა, რომელიც მეოცე საუკუნის ოცდაათიან წლებში შეიქმნა.

ანტისაბჭოთა ორგანიზაციები საქართველოს თითქმის ყველა კუთხეში არსებობდა – აჭარაში, სამეგრელოში, მესხეთში, იმერეთში, ქართლში, კახეთში... ზოგიერთი ორგანიზაცია რამდენიმე კაცისგან შედგებოდა, ზოგიც კი ასეულებს ითვლიდა.

„დimitრი ვარდანაშვილის დაჯგუფება“, „სამნო – საქართველოს აყვავებისათვის მებრძოლი ნაციონალური ორგანიზაცია“, „სამანი – საქართველოს აყვავებისთვის მებრძოლი ახალგაზრდა ნაციონალისტები“, „საქართველოს გათავისუფლების კომიტეტი“, „მესხთა ახალგაზრდული კავშირი“, „სეგო – საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ორგანიზაცია“, „მექვაბიშვილის დაჯგუფება“... – სწორედ ის ორგანიზაციებია, რომელთა შესახებაც ჩვენი მკითხველი ჟურნალის ახალი ნომრიდან შეიტყობს.

თავისუფლების წყურვილისთვის სჯიდნენ, ასახლებდნენ, ხვრეტდნენ... მაგრამ ქართველი მაინც არ წყვეტდა ბრძოლას, ისევ ქმნიდა, ისევ იბრძოდა... შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცული საქმეები ნათლად მოგვითხრობს ამის შესახებ. ჩვენც ვეცადეთ ეს საქმეები და დოკუმენტები საინტერესო სახით მიგვეტანა მკითხველამდე.

ნინო ყიფშიძე – მთავარი რედაქტორი

“Everything can be taken away from a person or a nation, but nobody can deprive another of the feeling of freedom”...

...Although in 1921 Bolshevik Russia occupied Georgia, the Georgian nation did not lose the most important thing of all: its feeling and desire for freedom. For this reason, since the 1920s, the freedom-loving people created anti-Soviet organizations and had fought for the independence of the country for 70 years.

The Archival Bulletin Fall edition no. 19 is dedicated to these anti-Soviet organizations fighting for the independence. While some organizations are well-known to public, information about others are now accessible for the very first time.

Young people had a deep feeling of liberty, and many groups and organizations were created in the universities at different times. Not only university students, but also high school students got involved in the national liberation movement, and created anti-Soviet organizations, such as the group of Abasha high school students that was created in the 1930s.

Anti-Soviet organizations were created throughout Georgia, including in Adjara, Samegrelo, Meskhethi, Imereti, Kartli and Kakheti. Some organizations consisted of several members, while others included hundreds.

Dimitri Vardanashvili's group, Samno, Samani, the Committee for Liberation of Georgia, Union of Young Meskhetians, SEGO – The National Liberation Organization in Georgia, and Mekvabishvili's group are some of these organizations about which the reader will learn from the new edition of the journal.

People were punished, sent into exile or executed for their desire for liberty. But the Georgians never stopped fighting, they continued the struggle. The files preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs testify to this. We did our best to make these files and documents interesting for the reader.

Nino Kipshidze – Editor-in-chief

პოლიტიკური ვითარება ოციანი წლების აჭარაში და ბოლშევიკური რეჟიმი (მანანა სურგულაძე)	
Political Situation in Adjara in the 1920s and the Bolshevik Regime (Manana Surguladze).....	5
აჭარის ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია და 23 დახვრეტილი (ნინო ყიფშიძე)	
Anti-Soviet Organization in Adjara and 23 Executed Persons (Nino Kipshidze).....	13
დimitრი ვარდანაშვილის სტუდენტური დაჯგუფება (ნინო ყიფშიძე)	
Dimitri Vardanashvili's Student Group (Nino Kipshidze).....	22
„ბომბეიდან ლონდონამდე“... (ლია კერესელიძე)	
“From Bombay to London”... (Lia Kereselidze).....	28
ათწლეულის მოსწავლეები საბჭოთა ხელისუფლების პოლიტიკის წინააღმდეგ (მერი ბარბაქაძე)	
High Schoolers versus Soviet Power (Mary Barbakadze).....	39
„ვარ უმტკიცესი რვალისა“ – 1941 წლის შეთქმულება (ნინო ყიფშიძე)	
“I am stronger than copper” – The 1941 Conspiracy (Nino Kipshidze).....	46
სამანი და სამანელები (ლია კერესელიძე)	
Saman and its Members (Lia Kereselidze).....	57
„მესხეთის ახალგაზრდების კავშირი“ (მერი ბარბაქაძე)	
Union of Young Meskhetians (Mary Barbakadze).....	74
„საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“ (ლია კერესელიძე)	
The Committee for the Liberation of Georgia (Lia Kereselidze).....	85
ეროვნული მოძრაობის სათავეებთან (მერი ბარბაქაძე)	
The Beginning of the National Movement (Mary Barbakadze).....	96
დისიდენტური მოძრაობა ზუგდიდის რაიონში (ივანე ჯახუა)	
The Dissident Movement in the Zugdidi Region (Ivane Jakhua).....	102
გადარჩენილი ხრუშჩოვი (ეკა კაციაძე)	
The Rescue of Khrushchev (Eka Katsitadze).....	114
სეგო – საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ორგანიზაცია (ეკა კაციაძე)	
SEGO – The National Liberation Organization (Eka Katsitadze).....	136
„შეისწავლე ისტორია, გახდი მკვლევარი“ – ანტირელიგიური კამპანია – რეპრესირებული სასულიერო პირები (ნანა მელაძე, სალომე სარია, მარიამ ანტუპოვა, ნოდარ კირთაძე, ლალი თოფჩიშვილი, ლია კერესელიძე)	
“Explore History – Become a Researcher” – Anti-religious Campaign: Persecuted Religious Figures (Nana Meladze, Salome Saria, Mariam Antsupova, Nodar Kirtadze, Lali Topchishvili, Lia Kereselidze).....	142

ბათუმი. აჭარის არ მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულების საარქივო სამმართველოს ფოტო
Batumi. Photograph preserved in the Archive Administration under the Government of the Autonomous Republic of Adjara

პოლიტიკური ვითარება ოსიანი წლების აჭარაში და ბოლშევიკური რეჟიმი

მანანა სურგულაძე

**I. აჭარა სცილასა და ქარიბდას შორის:
საქართველო და რუსეთ-თურქეთის ურთიერთობები.**

1921 წლის 11 თებერვალს ბოლშევიკების წითელმა არმიამ საქართველოში საბრძოლო მოქმედებები დაიწყო: სომხეთისა და აზერბაიჯანის ტერიტორიიდან მე-11 არმიის ნაწილები შემოიჭრა; აფხაზეთში, სოჭის მხრიდან, წითელი მე-8 და ყუბანის მე-9 არმიის ძალები მოქმედებდნენ; აქვე, პერმანენტულად, საომარი კონფრონტაცია მიმდინარეობდა რუს თეთრგვარდიელებთან²; ჩრდილოეთ კავკასიიდან, მამისონის უღელტეხილით, ქუთაისისაკენ ბოლშევიკების 2 ბრიგადა მოემართებოდა; რუსული არმიის ნაწილები თბილისისაკენ დარიალის ხეობიდანაც

1. ფრთიანი გამოთქმა, რომელიც ორმხრივ საფრთხეს აღნიშნავს.
2. 1918-1919 წლებში, დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგობის მიუხედავად, თეთრგვარდიელთა არმიის გენერალ-ლეიტენანტმა დენიკინმა დამოუკიდებელი საქართველოს არმიას ბრძოლებით დაატოვებინა სოჭი, ადლერი, გაგრა და ქართული ჯარი იძულებული გახდა მდ. ზზიფზე გადასულიყო. დენიკინის „მოხალისეთა არმიის“ და „სამხრეთ-რუსეთის სამხედრო ძალების“ წარმომადგენლად საქართველოში 1918 წლიდან დაინიშნა ქართული წარმომადგენლის ლეგენდარული გენერალი („генерал от кавалерии“ – უმაღლესი ჩინის გენერალი რუსეთის იმპერიაში) ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე ბარათოვი – ბარათაშვილი, რომლის დამსახურებით ქართველ მენშევიკებსა და დენიკინს შორის ზავი ჩამოვარდა და მოლაპარაკება წარმოებდა. ბოლშევიკებმა ამ ორი ძალის გაერთიანებაში დიდი საფრთხე დაინახეს და ბოლშევიკმა ტერორისტმა 1919 წლის 13 სექტემბერს ბარათოვს მანქანაში ყუმბარა შეუგდო. გენერალი მძიმედ დაიჭრა (დაკარგა ფეხი) და მოლაპარაკებებს გამოეთიშა. წიგნიდან: Николай Рутич, Биографический справочник высших чинов Добровольческой армии и Вооруженных Сил Юга России. Материалы к истории Белого Движения. М. 2002

Political Situation in Adjara in the 1920s and the Bolshevik Regime

Manana Surguladze

**I. Adjara between Scylla and Charybdis¹: Georgia and
Russia-Turkey relations.**

On February 11, 1921, the Bolshevik Red Army launched combat operations in Georgia. Units of the 11th Army units invaded Georgia from Armenia and Azerbaijan. Forces from the 8th Army and the 9th Kuban Army invaded Abkhazia from Sochi. Apart from this, combat confrontations occurred with the Russian White Guards. ² Two Bolshevik brigades moved in from the North

1. An idiom deriving from Greek mythology, meaning “having to choose between two evils”.
2. In 1918-1919, despite UK resistance, a Lieutenant General in Denikin’s White Guards Army forced Georgian troops to cede Sochi, Adler and Gagra. Georgian troops had to retreat and cross the Bzyb River. In 1918, a legendary general („генерал от кавалерии“ – the highest military rank in the Russian Empire) of Georgian origin Nikoloz (son of Nikoloz) Baratov or Baratashvili was appointed to be representative of The Volunteer Army and The Armed Forces of South Russia under Denikin to Georgia. It was with his skill that the Georgian Mensheviks and Denikin concluded peace and started to negotiate. The Bolsheviks foresaw great trouble in the unity of these forces and thus, on September 13, 1919 a Bolshevik terrorist threw a grenade at

შემოდოდნენ; **ბათუმისაკენ მე-18 საცხენოსნო** დივიზია იკაფავდა გზას.

ბოლშევიკების დამშეული ჯარი ღვინითა და პურით მდიდარი ქვეყნის დაპყრობისათვის და დამოუკიდებელი საქართველოს რუსეთის წითელ იმპერიაში დაბრუნებისათვის იბრძოდა. წითელი თუ თეთრი, ბოლშევიკური თუ მენშევიკური, მეფის მომხრეთა თუ მოწინააღმდეგეთა რუსული არმიის ჯარისკაცისთვის და ოფიცრისთვის, თანაბრად ძნელი იყო საქართველოს დამოუკიდებლობასთან შეგუება. ასე რომ, ქართულ მხარეს არანაირი შეფერილობის რუსული პოლიტიკური ძალის იმედი არ შეიძლებოდა ჰქონოდა.³

სისხლისმღვრელი ბრძოლებით ბოლშევიკების ორი მასშტაბური შეტევის მოგერიება მოხერხდა, მაგრამ შემდგომ საბრძოლო დაპირისპირებას აზრი აღარ ჰქონდა. ქართულმა ხელისუფლებამ თბილისი 24 თებერვალს დატოვა. 25 თებერვალს ბოლშევიკებმა დედაქალაქი დაიკავეს. ჟორდანიას მთავრობამ ჯერ ქუთაისში, შემდეგ ბათუმში გადაინაცვლა.

28 თებერვალს ქართულმა ჯარებმა, ფრანგული ფლოტის საზენიტო ცეცხლის დახმარებით, ბოლშევიკები გაგრიდან გამოყარეს. ფრანგ სამხედროებს პოლიტიკოსებმა ნეიტრალიტეტის დაცვა მოსთხოვეს. მარტო დარჩენილმა ქართველებმა ბოლშევიკების **31-ე მსროლელ დივიზიასა და მე-9 არმიის** ძალებს წინააღმდეგობა ვეღარ გაუწიეს და 4 მარტს წითლებმა სოხუმი დაიკავეს, 14 მარტს კი – ფოთი.

23 თებერვალს თურქული არმიის ბრიგადის გენერალმა **კიაზიმ კარაბეკირმა** საქართველოს ულტიმატუმის ფორმით მოსთხოვა არდაგანისა და ართვინის დატოვება. თურქულ გრდემლსა და რუსულ უროს შორის მოქცეულ საქართველოს დათმობაზე მოუხდა წასვლა. თურქები საქართველოში შემოვიდნენ. თურქეთსა და რუსეთს შორის ღია სამხედრო დაპირისპირების საფრთხე გაჩნდა. დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლებამ, კარაბეკირთან 7 მარტს დადებული ზეპირი შეთანხმებით, თურქული სამხედრო ძალები ბათუმში შეუშვა, მაგრამ სამოქალაქო ადმინისტრაცია ქართველების ხელში დარჩა. ბოლშევიკების საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარიატმა მოსკოვში თურქეთის საელჩოში ნოტა შეიტანა. თურქებმა ორი ნოტათი უპასუხეს, რომლის მიხედვითაც თურქეთის არმია ადგილობრივი მუსლიმი მოსახლეობის უსაფრთხოებას იცავდა.

16 მარტს ბრიტანელებმა, ბოლშევიკებთან გაფორმებული სავაჭრო ხელშეკრულების სანაცვლოდ, უარი თქვეს ყოფილი რუსეთის იმპერიის მთელს ტერიტორიაზე სამხედრო დაპირისპირებაში მონაწილეობაზე. საფრანგეთს მოკავშირე ბრიტანეთის პოზიცია უნდა გაეზიარებინა. გერმანია, რომლის მხარდაჭერითაც მიიღო დამოუკიდებლობა საქართველომ, როგორც პირველ მსოფლიო ომში დამარცხებული მხარე, კიდევ უფრო ადრე გამოეთიშა საქართველოს მხარდამჭერთა „რიგებს“. თურქეთმა სასწრაფოდ ისარგებლა არსებული ვითარებით და ბათუმის ანექსია გამოაცხადა.

რუსეთის ბოლშევიკური იმპერია ბათუმზე უარის თქმას არ აპირებდა. იმავე დღეს, **16 მარტს**,

Caucasus, through the Mamisson Pass in the direction of Kutaisi. Red Army units appeared in Tbilisi through the Dariali Gorge.

The 18th Cavalry Division paved the way for Batumi.

The Bolsheviks' starving army fought to annex the country, which was rich in wine and bread, and reunite independent Georgia to the Russian Empire. It was equally difficult for people to adapt themselves to the independence of Georgia, for both soldiers and officers, no matter if they were of the Red Guards or the White Guards, the Bolshevik Army or the Menshevik Army, proponents or enemies of the Tsarist regime. Therefore, the Georgian state could not have hope of any Russian political support.³

Although the Georgian people were able to repulse two large scale assaults, the post-war confrontation didn't make any sense. On February 24, the Georgian authorities left Tbilisi. On February 25, the Bolsheviks took the Georgian capital Tbilisi. Jordania's government moved first to Kutaisi, and later to Batumi.

On February 28, Georgian troops, with the help of anti-aircraft fire from the French Navy, drove the Bolsheviks from Gagra. Politicians asked the French military to stay neutral. The Georgians were unable to resist the 31st Rifle Division and the 9th Army forces alone and thus, on March 4 the Red Army took Sukhumi and on March 14, Poti.

On February 23, the Turkish Army commander **Kazim Karabekir** sent an ultimatum to Georgia, demanding they cede historical Georgian lands, Ardagani and Artvin, areas populated by Georgians. Georgia had to compromise between the Turkish anvil and the Russian hammer. The Turks entered Georgia. There was a danger of open military confrontation between Turkey and Russia. According to an oral agreement drawn up with Karabekir on March 7, although Georgian authority allowed Turkish military forces to enter Batumi, civil administration remained under the control of the Georgians. The People's Commissariat for Foreign Affairs of the Bolsheviks presented a note to the Embassy of Turkey in Moscow. The Turks sent two notes in reply, saying that the Turkish troops defended the security of the local Muslim population.

On March 16, the British refused to interfere in a military confrontation in the former Russian Empire in exchange for the Anglo-Soviet Trade Agreement, which was drawn with the Bolsheviks. France should follow the position of allied Great

Baratov's car. The general was badly wounded (lost his leg) and abstained from the negotiations. From the book: Николай Рутич, Биографический справочник высших чинов Добровольческой армии и Вооруженных Сил Юга России. Материалы к истории Белого Движения. М. 2002

3. Авалов З. Независимость Грузии в международной политике 1918-1921 гг. Париж, 1924. С. 196-197.

3. Авалов З. Независимость Грузии в международной политике 1918-1921 гг. Париж, 1924. С. 196-197.

დაიდო „ძმობისა და მეგობრობის“ ხელშეკრულება თურქეთის ნაციონალურ სათათბიროსა და მის მეთაურ **ქემალ ათათურქთან**. 1920 წელს, ათათურქის პირადად **ლენინისადმი** გაგზავნილი წერილის შემდეგ, თურქეთის მთავრობამ 1920-1921 წლების მანძილზე⁴ ბოლშევიკებისაგან კოლოსალური დახმარება მიიღო იარაღისა და ოქროს სახით.⁵ თურქეთის ახალი ხელისუფლების დიპლომატიური ცნობის და დახმარების სანაცვლოდ რუსეთი ბათუმს ითხოვდა. თურქები ქალაქს არ ტოვებდნენ. **გრიგოლ ლორთქიფანიძეს**⁶ ბათუმის დასანარჩუნებლად ბოლშევიკებთან მოლაპარაკება დაევალა. 17-18 მარტის ხელშეკრულებით საბჭოთა რუსეთსა და საქართველოს შორის საომარი მოქმედებები უნდა შეწყვეტილიყო. **ბოლშევიკების შედგენილ კაპიტულაციის აქტს ქართულმა მხარემ ხელი არ მოაწერა.**

18 მარტს ბათუმში თურქები ქართულ არმიასა და გვარდიასთან ბრძოლაში ჩაებნენ. ბათუმის გათავისუფლებისათვის **გენერალი მაზნიაშვილი** იძულებული გახდა წითელ არმიასთან დაედო შეთანხმება. ამ დროს, ქართველმა მენშევიკებმა, ყორდანიას მეთაურობით, საქართველო დატოვეს. **19 მარტს** ბრძოლები დასრულდა. ქალაქი, ფაქტობრივად, ქართველების ხელში იყო. იმავე დღეს მაზნიაშვილმა ბათუმი ბოლშევიკების რეგომს გადასცა. ალტერნატივა არ არსებობდა, რადგან თურქეთი ბოლშევიკებთან ალიანსში მოქმედებდა. შემოვიდა წითელი კავალერია და ამგვარად, დამყარდა საბჭოთა ხელისუფლება აჭარაში.

1921 წლის 13 ოქტომბერს საბჭოთა ხელისუფლებასა და თურქეთს შორის **ყარსის ხელშეკრულება** გაფორმდა. საქართველო ინარჩუნებდა ბათუმს, მაგრამ კარგავდა მიწებს ქართული მოსახლეობით: სამხრეთ საქართველოს პროვინციებს – ტაოს, კლარჯეთს, ართაანს, კოლას, შავეშეთს... აზერბაიჯანს გადაეცა აღმოსავლეთ საქართველოს ნაწილი – საინგილოს მხარე⁷. ქართველი მუსლიმებით დასახლებული აჭარა ავტონომიად ცხადდებოდა. აჭარის მოსახლეობას უფლება ეძლეოდა თავისუფლად გადასულიყო თურქეთში და მიეღო თურქეთის ქვეშევრდომობა. ბოლო პუნქტი, ბუნებრივია, ხელს არ აძლევდა საბჭოთა მხარეს, ამიტომ ყოველნაირად აბრკოლებდა ამ უფლების განხორციელებას.

4. Международная жизнь, М., 1963, N11, стр. 147-148; თურქეთმა დახმარება – 200,6 კგ. ოქროს ზოდების სახით და დიდძალი სამხედრო აღჭურვილობა, რუსეთის ფაქტობრივი მხარდაჭერით – „წარმატებით“ გამოიყენა სომხებისა და ბერძენების წინააღმდეგ საბრძოლველად.

5. В Шермет, Босфор, М., 1995, стр. 241

6. გრიგოლ ლორთქიფანიძეს 1918-1921 წლებში, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობაში ეკავა მაღალი თანამდებობები. საბჭოეთში დარჩენილმა და, რა თქმა უნდა, გადასახლებაში მყოფმა ლორთქიფანიძემ წერილით სტალინს 50 წლის იუბილე მიულოცა და ბოლშევიკების შეცდომებზე მიუთითა. ამ თამამი საქციელის საპასუხოდ, 1937 წელს, შინსახკომის ჯურღმულებში, მას პირადად ბერია და ქობულოვი აწამებდნენ. იგი საკუთარ დაბადების დღეს გარდაიცვალა.

7. ლორესა და ტაშირის სპილენძის მადნით მდიდარი ქართული მიწები სომხეთის სსრ-ს მიეკუთვნა, არჩილ ჩაჩხიანი, საქართველო-სომხეთის ომი, 1918-1919 წ., თბილისი 2006.

Britain. Germany, under whose protection Georgia declared its independence, as the defeated side in Brest-Litovsk, Georgia was separated from its former supporters. Turkey immediately took advantage of the situation and proclaimed the annexation of Batumi.

The Bolsheviks and the Russian Empire didn't intend to cede Batumi. On the same day, on **March 16**, the Treaty of Brotherhood and Friendship was drawn up between the Grand National Assembly of Turkey under the leadership of **Mustafa Kemal Ataturk** and the Russian Empire. In 1920, Ataturk wrote a letter to Lenin. Afterwards, in 1920-21, ⁴ the Turkish government was provided with military and financial support. ⁵ In return for diplomatic recognition and assistance, The Bolsheviks demanded Batumi from the new government of Turkey. Turks did not leave the city. **Grigol Lortkipanidze** ⁶ was tasked with negotiating with the Bolsheviks in order to hold Batumi. According to the Treaty signed on March 17-18, hostilities between Soviet Russia and Georgia should cease. The Georgian side didn't sign the capitulation act drafted by the Bolsheviks.

On March 18, the Turks attacked the Georgian army forces and garrison in Batumi. **General Mazniashvili** had to conclude an agreement with the Red Army in order to liberate Batumi. At the same time, Georgian Mensheviks under the leadership of Jordania left Georgia. **On March 19**, the battle ended with most of the city in Georgian hands. On the same day, Mazniashvili surrendered Batumi to the Revkom of the Bolsheviks. There was no alternative because Turkey acted in the alliance with the Bolsheviks. The Red Cavalry entered the city and thus, the Soviet government was established in Adjara.

On October 13, 1921 the Treaty of Kars was signed between the Soviet government and Turkey. In exchange for the provinces in the South of Georgia, including Tao, Klarjeti, Artaani, Kola and Shavsheti along with their inhabitants, Turkey abandoned its claims to Batumi. As for provinces in the east of Georgia, Saingilo became part of Azerbaijan.⁷ Adjara was populated by Georgian Muslims, and became autonomous. Adjara's inhabitants were allowed to move to Turkey and become citizens of Turkey. The

4. Международная жизнь, М., 1963, N11, стр. 147-148; Turkey got 200,6 kg of pure gold and a large amount of military equipment from Russia.

Turkey used all this against Armenia and Greece very well.

5. В Шермет, Босфор, М., 1995, стр. 241

6. Between 1918 and 1921 Grigol Lortkipanidze held high positions in the Government of the Democratic Republic of Georgia. Lortkipanidze, who didn't leave the Soviet Union and thus, was sent into exile, sent a letter to Stalin congratulating him on his 50th anniversary, and pointing to the mistakes of the Bolsheviks. In response to this bold behavior, Beria and Kobulov personally tortured him in the NKVD prisons in 1937. He died on his birthday.

7. The historical Georgia areas of Lore and Tashir, which were rich in copper ore, became parts of the Armenian SSR. Archil Chachkhiani, The Georgian-Armenian War, 1918-1919, Tbilisi 2006.

II. გასაბჭოებული აჭარისტანი და ბოლშევიკური ტერორი.

ხიმშიაშვილები და საქმე N27943

პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ რთულმა პოლიტიკურმა და სოციალურმა ვითარებამ მრავალგვარი პოლიტიკური მიმართულებების წარმოშობა და არსებულის გააქტიურება გამოიწვია. გამონაკლისი არც აჭარისტანი იყო. გასული საუკუნის „ათიანი წლების ბოლოს აქ ჩამოყალიბდა ორი მკაფიოდ გამოკვეთილი პოზიციის მქონე პოლიტიკური ორგანიზაცია: „სამუსლიმანო საქართველოს განმათავისუფლებელი კომიტეტი“ და „სედაი მილეთი“. „განმათავისუფლებელი კომიტეტი“ ბათუმის ოლქის პროგრესული საზოგადოების აზრს გამოხატავდა და რეგიონს საქართველოს განუყოფელ ნაწილად მიიჩნევდა. ქვეყნის ეროვნულ ძალებთან ერთად, განმათავისუფლებელი კომიტეტი თავდაუზოგავად იბრძოდა საქართველოს ერთიანობისა და დამოუკიდებლობისათვის. რელიგიური განსხვავება კომიტეტს არ მიაჩნდა ქართველთა ერთობის დამაბრკოლებელ ფაქტორად. მეტიც, ისინი მიიჩნევდნენ, რომ დგებოდა დრო, როცა ქართველები, განურჩევლად სარწმუნოებისა, ერთნაირად იამაყებდნენ თავიანთი ქართველობით და ერთად გასწევდნენ ღვანლს სამშობლო ქვეყნისათვის. „სედაი მილეთის“ საყრდენი ოსმალოფილური იდეები იყო. ისინი აღიარებდნენ ქართველი მუსლიმანის ცნებას, არ უარყოფდნენ თავიანთ ქართველობას, მაგრამ ბათუმის ოლქის, როგორც მუსლიმური რეგიონის, მომავალს ოსმალეთის შემადგენლობაში მოიაზრებდნენ. ენდობოდნენ რა თურქი ემისრების ყალბ დაპირებებს, იმედოვნებდნენ, რომ ოსმალეთის შემადგენლობაში ოლქისთვის ავტონომიის სტატუსს მიიღებდნენ. „სედაი მილეთს“ ადგილობრივ მოსახლეობაში ნაკლები დასაყრდენი ჰქონდა⁸, მაგრამ, ძირითადად, ოსმალეთიდან შემოდინებული დახმარების ხარჯზე, დროდადრო საკმაოდ გააქტიურდებოდა ხოლმე. საინტერესო და ამასთან, ძალიან რთული ვითარება შეიქმნა რეგიონში ბოლშევიკური ხელისუფლების დამყარების შემდეგ. ნითელი ხელისუფლებისთვის მიუღებელი იყო თანამშრომლობა, ერთი მხრივ, „განმათავისუფლებელ კომიტეტთან“ – რადგან იგი თავიდანვე საქართველოს დამოუკიდებლობის მომხრე იყო და არც ბოლშევიზმი ეხატებოდა გულზე, მეორე მხრივ, „სედაი მილეთთან“ – რადგან იგი ოსმალეთის ინტერესების გამომხატველი იყო⁹. უნდა ითქვას, რომ ქემალისტურ ოსმალეთშიც პოლიტიკური მოძრაობებისადმი ანალოგიური დამოკიდებულება ჩამოყალიბდა – უნდობლობა, როგორც ერთი, ასევე მეორე პოლიტიკური გაერთიანებისადმი. მაგალითად, შეფკეტ-ბეგ ხიმშიაშვილი, „სედაი-მილეთის“ წევრი, თურქებმა 1926 წელს პოლიტიკური არასაიმედოობის მოტივით¹⁰ სასაზღვრო არდაგანიდან გადაასახლეს თურქეთის სიღრმეში – ქალაქ ელიაზიგში (ელ-აზიგში, იგივე ხარპუტში).

ხიმშიაშვილების გვარი დიდი გავლენით სარგებლობდა აჭარაში. მას ანგარიშს უწევდა როგორც ოსმალეთის, ასევე მეფის რუსეთის

last point was not in the interests of the Soviet Union. Therefore, they in all respects hindered the implementation of this right.

II. Sovietized Adjaristan and the Red Terror

The Khimshiashvilis and file №27943

The difficult political and social situation after World War I led to the creation of many new political directions, as well as intensifying the existing ones. Adjaristan was no exception. In the late 1910s, two political organizations with their explicit positions were created. These were: “**The Committee for the Liberation of Muslim Georgia**” and “**Sedai Millet**”. The Committee represented the opinion of the progressive society of the Batumi district, considering the region to be an integral part of Georgia. The Committee, along with the national forces, fought hard for the integrity and independence of Georgia. Religious distinction was not deemed a hindering factor for the unity of the Georgians. Moreover, the Committee thought that the time would come when Georgian people, regardless of their religious faith, would be equally proud of their ethnicity and stand together for their homeland. The Sedai Millet was based on the Ottomanophile ideas. Although they recognized the concept of the Georgian Muslim and their Georgian ethnicity, they saw the future of the Batumi region as a Muslim region under the Ottoman Empire. They trusted the false promises of Turkish emissaries, hoping that the Ottoman Empire would grant them autonomous status to the district. **The Sedai Millet had less supporters among the local population.**⁸ However, with the help of the Ottoman Empire, it would become active. Following the establishment of the Bolshevik power, the situation became very interesting and at the same time very tense in the region. It was unacceptable for the Soviet government to negotiate with the Committee for the Liberation of Muslim Georgia, since its aim was to liberate Georgia and did not approve of Bolshevism, or Sedai Millet, which expressed the interests of the Ottoman Empire.⁹ It is noteworthy that the Turkish government under the Kemal regime didn't change his attitude toward political movements. Neither of them was trusted. For example, in 1926, the Turks, on the ground of political distrust,¹⁰ exiled a member of Sedai Millet, Shefket-beg Khimshiashvili, the from border land around Ardagani to the far Turkish city of Elazig (El-Aziz, Kharpert or Kharput).

The Khimshiashvilis had great authority throughout Adjara. The administration of both the Ottoman Empire and Tsarist Russia reckoned with them. ¹¹ Noblemen of the Khimshiashvilis

8. გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ N111, 1920.20.05, გვ. 3.
9. ჩოხარაძე მ., ლიტერატურული წერილები, ბათუმი, 1997, გვ. 74.
10. შსს არქივი, (I), ფონდი N6, საარქივო საქმე N27943, ტ. I, გვ. 169.

8. The newspaper “The Republic of Georgia” №111, 1920.20.05, p. 3.
9. Chokharadze, M. Literary Letters, Batumi, 1997, p. 74.
10. MIA Archive of Georgia, fond №6, archival №27 943, v. 1, p. 169.
11. Ibid., pp. 168, 174.

ადმინისტრაცია.¹¹ თავად-აზნაური ხიმშიაშვილები, ანუ აჭარასა და თურქეთში ფაშებისა და ბეგების ტიტულის მქონენი, ბოლშევიკებისათვის კლასობრივ მტრებს წარმოადგენდნენ. აჭარის გასაბჭოებისთანავე, 1921 წელს, ბოლშევიკებმა ხიმშიაშვილის საგვარეულოს თითქმის ყველა მამაკაცი რუსეთის სხვადასხვა რეგიონში გადაასახლეს, მათი მიწები კი გლეხებს დაურიგეს. დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ ისინი საქართველოში ხელისუფლების ოფიციალური ნებართვის გარეშე დაბრუნდნენ და რადგან არალეგალურ მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ, უმრავლესობა „თურქეთის საქართველოს“ ტერიტორიაზე დასახლდა. ხიმშიაშვილების ოჯახები აჭარაში, თავიანთ სახლ-კარში დარჩნენ. ადგილობრივი გლეხები თავს ისევ ვალდებულად თვლიდნენ, ბეგების ოჯახებისათვის მიწით სარგებლობის გადასახადი გადაეხადათ.¹² თუ თავადის ოჯახი ცოლშვილითურთ იყო გადასული თურქეთში, მიწის არენდის ფული უკვე იქ მისდიოდათ.

1918-1921 წლებში, თურქების ბათუმიდან წასვლის შემდეგ, ზემო აჭარის წინამძღოლად აღიარებული **ჯემალ-ფაშა ხიმშიაშვილი** დამოუკიდებელი საქართველოს სამსახურში ჩადგა, ასევე მოიქცა **მისი ძმა თემურ-ფაშა¹³, მამა იბრაჰიმ-ბეგ ხიმშიაშვილისა**. ხიმშიაშვილების დიდ საგვარეულოში, ისევე, როგორც მთელს საქართველოში, სხვადასხვა იდეოლოგიის და პოლიტიკური მოძრაობის მომხრეები იყვნენ: თ. ხიმშიაშვილი (სახელი ვერ დგინდება) ხულოში საგანგებო წითელი ხუთეულის უფროსი იყო,¹⁴ **გიორგი ნიკოლოზის ძე ხიმშიაშვილი** კი დამოუკიდებელი საქართველოს **სამხედრო ცენტრის** წევრად აირჩიეს. ის ბოლშევიკებმა დახვრიტეს. პოლკოვნიკ გიორგი ხიმშიაშვილს დამთავრებული ჰქონდა პეტერბურგის პრივილეგირებული სამხედრო სასწავლებელი „Николаевское кавалерийское училище“. რევოლუციის შემდეგ მსახურობდა საქართველოს წითელ არმიაში, მაგრამ მალევე მიხვდა, რა ბნელ ძალასთან ჰქონდა საქმე და მიიღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წინადადება, ყოფილიყო მათი წარმომადგენელი სამხედრო ცენტრში. ის აქტიურად მონაწილეობდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ აჯანყების მომზადებაში. 1924 წლის 30 აგვისტოს აჭარის საგანგებო კომისიის კოლეგიის სხდომაზე ოცდასამი აჯანყებულის დახვრეტა დაადგინეს და ისინი 1924 წლის 31 აგვისტოს ბათუმში დახვრიტეს¹⁵. გიორგი ხიმშიაშვილი მათ შორის იყო¹⁶.

თურქეთში გადასული ხიმშიაშვილების ნაწილს ევროპაში შექმნილი „**კავკასიელ ხალხთა კონფედერაციის**“ იმედიც ჰქონდათ, ამასთან ხიმშიაშვილები აჭარლებს არწმუნებდნენ, რომ მათ „**არ უნდა შინებოდნენ მენშევიკებთან თანამშრომლობის და ისინი არ უნდა გამოსულიყვნენ აჯანყებულთა წინააღმდეგ**“.¹⁷

1924 წლის აჯანყების შემდეგ, აჭარაში მოსახლეობის კეთილგანწყობის მოსაპოვებლად,

carried titles such as Pasha or Beg in Adjara and Turkey, and were deemed the class enemy of the Bolsheviks. Following the establishment of Soviet power in Adjara in 1921, the Bolsheviks exiled almost all men of the Khimshiashvili family to different regions of Russia, and their lands were distributed among the peasants. After almost one year, they came back to Georgia without official permission of authority and thus, found themselves in a legally precarious situation. Therefore, most of them settled in “Ottoman Georgia”. The Khimshiashvili families stayed in their houses in Adjara. Local peasants considered themselves obliged to pay land tax to the Beks.¹² If a noble family moved to Turkey, they received land taxes there.

Between 1918 and 1921, following the departure of the Turks from Batumi, the head of Upper Adjara **Jamal Pasha Khimshiashvili** started to serve the Independent Republic of Georgia. Both **his brother Temur-Pasha¹³ and father Ibrahim Beg Khimshiashvili** followed his example. The Khimshiashvili dynasty, as well as Georgia, comprised supporters of different ideologies and political movements. For example, while T. Khimshiashvili (name isn't identified) was a commander of a Special Red Five in Khulo, ¹⁴ **Giorgi (son of Nikoloz) Khimshiashvili** was elected member of the Military Center of the Independent Georgia. He was executed by the Bolsheviks. Colonel Giorgi Khimshiashvili graduated from the Nikolai Cavalry School in St. Petersburg. After the Revolution, he served in the Georgian Red Army but soon he realized immoral nature of this force and acceded to the proposal made by the Social Democratic Party of Georgia of becoming the Party's representative in the Military Center. He was actively involved in the preparation of a revolt against the Soviet government. On August 30, 1924, 23 rebels were sentenced to death by the Board Meeting of the Special Commission of Adjara. On August 31, 1924 these convicted persons were persecuted in Batumi. ¹⁵ Giorgi Khimshiashvili was among them. ¹⁶

Part of the Khimshiashvilis who moved to Turkey pinned their hopes on **the Confederation of Mountain Peoples of the Caucasus**. Apart from this, the Khimshiashvilis tried to convince Adjarians “**not to be afraid of cooperating with the Mensheviks, and not to fight against the rebels**”.¹⁷

Following the 1924 Uprising, the Bolsheviks decided to cooperate with respectable and powerful Khimshiashvilis in

11. შსს არქივი, (I), ფ. N6, საარქ. N27 943, გვ. 168, 174.

12. იქვე, გვ. 172-173.

13. იქვე, გვ. 174.

14. იქვე, გვ. 200.

15. შსს არქივი, (I), ფონდი N6, საარქივო საქმე N25311, გვ. 36.

16. ლევან ჯიქიას მითით. ნაშრომი, გვ. 256.

17. შსს არქივი, (I), ფონდი N6, საარქივო N27 943, ტ. 1, გვ. 447.

12. MIA Archive of Georgia, fond №6, archival №27 943, v. 1, pp. 172-173.

13. Ibid., p. 174.

14. Ibid., p. 200.

15. MIA Archive of Georgia, fond №6, file №25311, p. 36.

16. Levan Jikia's work, p. 256.

17. MIA Archive of Georgia, fond №6, archival №27 943, v. 1, p. 447.

ბოლშევიკებმა აჭარაში პატივსაცემ და ავტორიტეტულ ხიმშიაშვილებთან თანამშრომლობა გადაწყვიტეს: გადასახლებიდან დაბრუნებული ენების მცოდნე და განათლებული **ტაქსიმ ხიმშიაშვილი** აჭარის მთავრობის ხელმძღვანელადაც კი აირჩიეს. ტაქსიმ-ბეგი თანამდებობაზე დიდხანს არ გაუჩერებიათ და 1926 წელს თანამდებობიდან გადააყენეს, თურქეთში გახიზნული ხიმშიაშვილის ქალიშვილზე დაქორწინების გამო¹⁸ თანამშრომლობისას ბოლშევიკები აბსოლუტურ ერთგულებას ითხოვდნენ და გულის კარნახით მოქმედება პარტიის პრინციპებთან შეუთავსებლად ითვლებოდა.

საბჭოთა რეჟიმი შეუწყნარებელი იყო ნებისმიერი არაბოლშევიკური იდეოლოგიისადმი. წითელი რადიკალიზმი გამოირიცხავდა ნებისმიერ განსხვავებულ აზრს, „ახალგაზრდა მარქსისტთა ორგანიზაცია“ ისეთივე მიუღებელი იყო, როგორც გამოხატულად მტრული პოლიტიკური მიმდინარეობები. „ახალგაზრდა მარქსისტი“ **სულხან ილიას ძე ხიმშიაშვილი** „ციმბირის მონად“ 3 წლით გადასახლეს ურალში. გადასახლებაში 9 წელი გაატარებინეს. 1937 წელს, ასევე გადასახლებიდან დაბრუნებულ მეგობრებთან კონტრრევოლუციური შინაარსის **საუბრებისათვის** დახვრიტეს.¹⁹

აჭარის გასაბჭოების შემდეგ ქართველი მენშევიკების ნაწილი თურქეთში გადავიდა და საქართველო-თურქეთის საზღვართან დასახლდა. ხიმშიაშვილებს განსაკუთრებით მჭიდრო ურთიერთობა შესანიშნავ ერისკაცთან – **დავით – დათა ვაჩნაძესთან**²⁰ ჰქონდათ. ის 1924-26 წლებში მონაწილეობდა სტამბულში შექმნილ „კავკასიის განმათავისუფლებელი კომიტეტის“ საქმიანობაში, ამავე დროს, ამიერკავკასიაში აჯანყების მომზადება-მონყოფის კომიტეტის ქართული მხარეს თავმჯდომარეობდა.²¹ ვაჩნაძეს არდაგანში **შევეკტ-ბეგ და ჯალალ-ბეთქან ხიმშიაშვილებთან** ახლო ურთიერთობა აკავშირებდა. 1924 წლის აჯანყებამდე, დავით ვაჩნაძის ინიციატივით, არდაგანში, მასთან ერთად, სათათბიროდ შეიკრიბნენ **ჯაფარ, ჯალილ, შევეკტ, ხასან ხიმშიაშვილები** და გადაწყდა, რომ აჯანყების ორგანიზებისათვის აჭარაში საგვარეულოდან გაეგზავნათ იბრაგინი, ისრაფილი, ხასანი და დევრიმი. იბრაგინის ჩვენებით,²² მენშევიკებმა დროზე ადრე დაიწყეს ამბოხი, რის გამოც ხიმშიაშვილებმა მონაწილეობის მიღება ვეღარ შეძლეს, თუმცა 1924 წლის აჯანყებაში, როგორც ოსმალეთის ქართველებმა, ასევე აჭარის მოსახლეობამ ქმედითი

order to gain the Adjarians' sympathy. The educated **Taksim Khimshiashvili**, who knew several languages and came back to the homeland after his exile and was elected the chairman of the government of Adjara. However, he didn't hold this position for long. In 1926, Taksim Beg was dismissed for his marriage with a daughter of the Khimshiashvilis, who had moved to Turkey.¹⁸ The Bolsheviks demanded absolute devotion during cooperation and thus, people governed by their heart were deemed incompatible with the principles of the party.

The Soviet regime was intolerant of any non-Bolshevik ideology. Red radicalism excluded any diverse opinion. Therefore, **the Marxist organization of young people** was as unacceptable as openly hostile political courses. The Young Marxist Sul Khan (son of Ilia) Khimshiashvili was exiled to the Urals for three years. He spent 9 years in exile. In 1937, he was executed for counter-revolutionary conversations with his friends, who also came back to the homeland after the exile.¹⁹

Following the establishment of Soviet power in Adjara, part of the Georgian Mensheviks moved to Turkey and settled near the border between Georgia and Turkey. The Khimshiashvili family had particularly close relation with a wonderful layman, **Davit or Data Vachnadze**.²⁰ Between 1924 and 1926, he was engaged in the activity of the Committee for the Liberation of the Caucasus, which was established in Istanbul. Simultaneously, he chaired the Georgian committee for preparation and arrangement of the revolt in the Transcaucasia.²¹ Vachnadze had a close relationship with **Shevket Beg and Jalal Betkan Khimshiashvilis** in Ardagani. Before the 1924 Uprising, on the initiative of Davit Vachnadze, he met Jafar, Jalil, Shevket and Khasan Khimshiashvili. They decided to send Ibrahim, Israpil, Khasan and Devrish Khimshiashvilis to Adjara in order to organize the revolt. According to Ibrahim's testimony,²² the Mensheviks started the revolt ahead of time. For this reason, the Khimshiashvilis didn't manage to participate. However, both Ottoman Georgians and Adjarians were engaged in the 1924 Uprising.²³ After the uprising, the Bolsheviks were ruthless toward the defeated. For

18. შსს არქივი, (I), ფონდი 6, საარქივო საქმე N27943, ტ. 1, გვ. 287.

19. შსს არქივი, (I), ფონდი 6, საარქივო საქმე N27186, ტ. 2, ასევე ფონდი N8, საქმე N37 436, ოქმი N79, გვ. 83.

20. **დავით ვაჩნაძე**, სამხედრო, პოლიტიკოსი, პუბლიცისტი, დიპლომატი, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამაარსებელი და ლიდერი იყო. გასაბჭოების შემდეგ ემიგრაციაში არ წასულა. მონაწილეობდა იატაკქვეშა წინააღმდეგობის მოძრაობაში, ეხმარებოდა ქაქუცა ჩოლოყაშვილს პარტიზანული ომის ორგანიზებაში, სამხედრო ცენტრს – სვანეთისა და ხევსურეთის აჯანყებების მომზადება-დაფინანსებაში. თურქეთიდან ვეღარ დაბრუნდა სამშობლოში. მეორე მსოფლიო ომის დროს დავით ვაჩნაძემ არ ისურვა ფაშისტებთან თანამშრომლობა და ავსტრიაში გადასახლდა. 1957 წელს მიუნხენში გამოცემული მისი წიგნი „**ქართული ეროვნული ძირები და რუსული ბოლშევიზმი**“ 2004 წელს საქართველოშიც გამოიცა.

21. შსს არქივი, (I), ფონდი 6, საარქივო საქმე N27943, ტ. 1, გვ. 176, 244.

22. იქვე, გვ. 177.

18. MIA Archive of Georgia, fond №6, file №27943, v. 1, p. 287.

19. MIA Archive of Georgia, fond №6, archival №27186, v. 2, box №34, also fond №8, file №37436, protocol №79, p. 83.

20. Davit Vachnadze was a military man, politician, publicist, diplomat and one of the founders and leaders of the National Democratic Party. After Sovietization, he didn't emigrate. He was involved in underground activities, helping Kakutsa Cholokashvili to organize the partisan war. Besides this, he helped the Military Center to organize and finance both the Svaneti Uprising and the Khevsureti Rebellion. He didn't manage to come back to Georgia from Turkey. During World War II Davit Vachnadze didn't choose to cooperate with the fascists, and moved to Austria. In 1957 his book entitled “Georgian National Roots and Russian Bolshevism” was published in Munich. In 2004 this book was published in Georgia too.

21. MIA Archive of Georgia, fond №6, archival №27943, v. 1, p. 176, 244.

22. Ibid., p. 177.

23. Levan Jikia, “The 1924 Uprising in western Georgia”, Tbilisi, 2012.

მონაწილეობა მიიღო²³. აჭარაში ანტისაბჭოთა განწყობა აჯანყების შემდეგ კიდევ უფრო გამწვავდა, როცა ბოლშევიკებმა დამარცხებულებისადმი დაუნდობელი სისტემა გამოავლინეს²⁴.

ხოფაში (დღევანდელი თურქეთი) მენშევიკი იესე კეჭეყმაძე იმყოფებოდა. ის ქვემო აჭარის გავლენიანი გვარის წარმომადგენელთან – მეჯლისის წევრ ჰუსეინ-ბეგ ბიბინ ზადესთან – ბიბინეიშვილთან თანამშრომლობდა. ჰუსეინ-ბეგი საქართველოში წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ბათუმის განყოფილების ერთ-ერთი აქტიური წევრი ყოფილა²⁵. თუმცა ის დამოუკიდებელ საქართველოში მენშევიკებს არ წყალობდა, მაინც თვლიდა საჭიროდ მათთან თანამშრომლობას. 1924 წელს მას, თავისი ვაჟების მეშვეობით, გურიაში იარაღის დიდი პარტია გაუგზავნია.²⁶ 1927 წლის მარტში დაგეგმილი გამოსვლების წინ ჰუსეინ-ბეგ ბიბინ ზადემ წერილი მისწერა ჯაფარ და ჯალილ ბეგ ხიმშიაშვილებს და ამბოხების მხარდაჭერა სთხოვა, ხოლო თავისი მხრიდან მათ ფინანსურ და იარაღით მხარდაჭერას დაჰპირდა²⁷. ამ ფაქტს ადასტურებს თავის ჩვენებაში იბრაგიმ ხიმშიაშვილის საქმესთან დაკავშირებით დაპატიმრებული ისმაილ გაბაიძე.²⁸ იბრაგიმ-ბეგ ხიმშიაშვილის დაკითხვის ოქმიდან ვიცით, რომ აჭარასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებანი ხალით-ფაშასთან უნდა შეთანხმებულიყო. მართლაც, **ბიბინ ზადეს** მისთვის წერილი გაუგზავნია შეკითხვით – დახმარებოდნენ თუ არა ბეგები მენშევიკებს, რაზეც ხალით-ფაშას უპასუხია, რომ ქართველ მენშევიკებს აუცილებლად უნდა დახმარებოდნენ. მაშინ ბიბინ ზადემ გურიაში იარაღის არალეგალური მიწოდება დაიწყო. იარაღის ერთ-ერთი პარტია თურქეთის მესაზღვრეებმა დააკავეს მის ვაჟებთან – იუსუფ და ომერ ჰუსეინ-ოღლი ბიბინეიშვილებთან ერთად. ახალგაზრდები სასამართლოს წინაშე წარსდგნენ, მათ ადმინისტრაციული პასუხისგება დაეკისრა და პოლიციის ზედამხედველობის ქვეშ აღმოჩნდნენ. მეჯლისის გავლენიანი წევრის – ხალით-ფაშას ჩარევით ახალგაზრდების სამართლებრივი დევნა შეწყვეტილა, რადგან, იბრაგიმ ხიმშიაშვილის სიტყვებით, ხალით-ფაშას თვით ქემელ-ფაშა უწევდა ანგარიშს.²⁹ აჯანყებულებისათვის ქ. რიზედან ფოთში იარაღის მიმწოდებლად იბრაგიმ ხიმშიაშვილი ასევე ასახელებს ლაზ კომერსანტს, რიზეში მაღალ პოსტზე დანიშნულ **მამედ მატარაჯი ოღლის**. მამედ მატარაჯი ოღლის ვინაობა, ამ ეტაპზე, ვერ დგინდება. იბრაგიმ-ბეგის

this reason, anti-Soviet attitude was further aggravated.²⁴

The Menshevik **Iese Kechekmadze** was in Khopa (presently Turkey). He contacted a representative of the authoritative family in Kvemo Adjara – **Hussein Beg Bibin Zade (Bibineishvili)** – who was a member of the Mejlis. Hussain Beg was an activist of the Society for the Spreading of Literacy among Georgians in Batumi.²⁵ Although he was disgraced among the Georgian Mensheviks, he thought that it was necessary to cooperate with them. In 1924, with the help of his sons, he sent a large shipment of weapons to Guria.²⁶ Before planned demonstrations in March 1927, Hussein Beg Bibin Zade sent a letter to Jafar and Jalil Beg Khimshiashvilis, asking them to support the revolt in exchange for his financial and weapon support.²⁷ This fact is confirmed by Ismail Gabaidze who was arrested in connection with Ibrahim Khimshiashvili's case.²⁸ According to the interrogation protocol of Ibrahim Beg Khimshiashvili, important decisions related to Adjara should be discussed and agreed upon with Khalid Pasha. Indeed, Bibin Zade sent him a letter, asking whether the Begs were to help the Mensheviks or not. Khalid Pasha answered that they should help the Georgian Mensheviks. Afterwards, Bibi Zade started, illegally, to provide Guria with weapons. Turkish border guards detained one of the batches of weapons, along with his sons – Yusuf and Omer Hussein Oghli Bibineishvilis. Young people were brought before the court. They were charged with administrative irresponsibility and were placed under police supervision. With the interference of a powerful members of the Mejlis – Khalid Pasha- legal persecution of the young people was stopped because, according to Ibrahim Khimshiashvili, Kemal Pasha himself believed in Khalid Pasha.²⁹ Ibrahim Khimshiashvili, also known as the Laz smuggler **Mamed Mataraji Oghli**, was held high position in Riza and sent weapons from Riza to Poti. Mamed Mataraji was not identified at that point. According to Ibrahim Beg, Mamed Mataraji was a personal friend of Kemal Atatürk, who stayed at his house when he arrived in Riza.³⁰

Hussein Beg Bibin Zade (Bibineishvili) and the Khimshiashvili family played a central role in political life

23. ლევან ჯიქია, „1924 წ. აჯანყება დასავლეთ საქართველოში“, თბ. 2012.

24. აჯანყების დღეებში აჭარაში სოფ. ლორჯომში წითელარმიელთა მეთაურმა ბასოვმა ადგილობრივ მოსახლეობას აჯანყებულების გაცემა მოსთხოვა, წინააღმდეგ შემთხვევაში სოფლის გადანვით იმუქრებოდა. მიუხედავად ამისა, ხალხმა აჯანყებულები არ გასცა. სოფელს განადგურების რეალური საფრთხე დაემუქრა. ამ დროს აჯანყებულები: მემედ გაბაიძე, ჰასან მეკეიძე და სხვ. წითელარმიელებს თვითონ ჩაბარდნენ. ბასოვის ბრძანებით ისინი იქვე, ხალხის თვალწინ, ჯერ სასტიკად გაროზგეს, შემდეგ კი დახვრიტეს. ლევან ჯიქიას დასახ. ნაშრ., გვ. 227.

25. წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მოამბე, 1-2 ტომი, გაერთიანებული გამოცემა, თბ. 1910 წ.

26. შსს არქივი, (I), ფონდი N6, საარქივო საქმე N27943, გვ. 177.

27. იქვე, გვ. 191.

28. იქვე, გვ. 413.

29. იქვე, გვ. 192.

24. In the days of the rebellion, the commander of the Red Army, Basov, demanded that the local villagers of Ghorjomi, Adjara betray the rebels. Otherwise, he threatened to burn the village out. In spite of this fact, the villagers didn't betray the rebels. The village was under real threat of destruction. The rebels: Mamed Gabaidze, Hasan Mekeidze and others surrendered themselves to the Red Army soldiers. By the order of Basov, they were brutally lashed before the eyes of the people, and then were executed. Levan Jikia's work, p. 227.

25. The newspaper *Moambe* of the Society for the Spreading of Literacy among Georgians, volumes 1-2, the united publication, Tbilisi, 1910.

26. MIA Archive of Georgia, fond №6, file №27943, p. 177.

27. Ibid., p. 191.

28. Ibid., p. 413.

29. Ibid., p. 192.

30. Ibid., p. 229.

მტკიცებით, ის ქემალ ათათურქის პირადი მეგობარი ყოფილა და რიზეში ჩასული ათათურქი მასთან ჩერდებოდა³⁰.

ჰუსეინ-ბეგ ბიბინ ზადე (ბიბინეიშვილი) და ხიმშიაშვილები დიდ როლს თამაშობდნენ აჭარისა და „ოსმალეთის საქართველოს“ პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ეს ვითარება არც ბოლშევიკებს დარჩენიათ შეუმჩნეველი და ამ გვარის წარმომადგენლებზე ნამდვილი ნადირობა გამოცხადდა. თურქეთის მოქალაქე იბრაგიმ ხიმშიაშვილი მოტყუებით გადაიყვანეს საბჭოთა ტერიტორიაზე, დააპატიმრეს და მიუხედავად თურქეთის მხარის მცდელობებისა, ესნათ ის ბოლშევიკების ხელიდან, 1928 წლის 30 ივნისს დახვრიტეს. ჰუსეინ-ბეგ ბიბინეიშვილი ხელში ვერ ჩაიგდეს. საქართველოში დარჩენილი მისი სამი ძმიდან ორი – რიზა და რემზი³¹ 1937 წელს დახვრიტეს, მესამე ძმა კი გადაასახლეს. ამავე წელს დახვრიტეს 20 წლის გულიზარ ისკანდერის ასული ბიბინეიშვილი, აჭარჰესის მბეჭდავ-მემანქანე, რომელსაც ბრალად წაუყენეს თურქეთში „ჯაშუშური შინაარსის ინფორმაციას“³² გაგზავნა. ეს გზავნილი თურქეთში შეფარებული ნათესავებისათვის მიწერილი მოკითხვის ბარათიც რომ ყოფილიყო, საკმარისი იქნებოდა ახალგაზრდა ქალის დასასჯელად. ბოლშევიკური რეპრესიები ათამდე ბიბინეიშვილს შეეხო. ხიმშიაშვილების გვარიდან დახვრიტეს ექვსი, დაპატიმრებული და გადასახლებული იყო მათი ნათესავების უმეტესობა. რეპრესიებმა აჭარაში მრავალის სიცოცხლე შეინირა, ბევრს დაუნგრია ცხოვრება, დაუმახინჯა მომავალი, ბავშვობა ...

ბოლშევიკური ტერორი პანდემიასავით ვრცელდებოდა მთელს საბჭოეთში, მაგრამ რაკი დღეს თავისუფლად ვწერთ და ვიკვლევთ ამ პოლიტიკურ „შავ ჭირს“, ესე იგი, ჩვენი საზოგადოება განკურნების გზაზეა. ყოველგვარი ტოტალიტარიზმისა და დიქტატურისადმი შეუწყნარებლობის აღზრდა-გამომუშავებას ემსახურება კიდევაც მსგავსი კვლევები და ნაშრომები.

of Adjara and “Ottoman Georgia”. This situation didn’t pass unnoticed by the Bolsheviks. For this reason, persecution of the representatives of these families began. The Turkish citizen Ibrahim Khimshiashvili was deceitfully taken to the territory of the Soviet Union, and was arrested. Although the Turkish side tried to save him from the Bolsheviks, but on June 30, 1928 Ibrahim was executed. As regards Hussein Beg Bibineishvili, the Bolsheviks could not arrest him. However, from his three brothers who stayed in Georgia, two – Riza and Remzi³¹ were shot in 1937, and the third one was exiled. In 1937, twenty-year old Gulizar (the daughter of Iskander) Bibineishvili, who served as a typist in an Adjaran hydroelectric station, was accused of “sending espionage information”³² to Turkey and was persecuted. This incident would be enough reason for the young woman’s persecution, even if this had been a greeting card sent to her relatives residing in Turkey. Around ten members of the Bibineishvili family were persecuted during the Bolshevik repressions. As regards the Khimshiashvili family, 6 members of this family were persecuted, and most of their relatives were arrested and exiled. Repressions killed huge swathes of the population in Adjara, destroying many lives, spoiling both futures and childhoods...

The Bolshevik Terror spread as a pandemic throughout the Soviet Union. However, today we study and write about this political “Black Death.” It means that our society is on the way towards its cure. Such studies and works serve to develop attitudes hostile toward totalitarianism and dictatorship.

30. შსს არქივი, (I), ფონდი N6, საარქივო საქმე N27943, გვ. 229.

31. იქვე, გვ. 56.

32. შსს არქივი, (I), ფონდი N8, საარქ. N37 412, გვ. 50.

31. MIA Archive of Georgia, fond №6, file №27943, p. 56.

32. MIA Archive of Georgia, fond №8, file №37412, p. 50.

№ 44 Батумъ. Марійинскій проспектъ.
Batum. La Cefstrato Marinskij

აჭარის ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია და 23 დახვრეტილი

Anti-Soviet Organization in Adjara and 23 Executed Persons

ნინო ყიფშიძე

Nino Kipshidze

1924 წლის სახალხო აჯანყების მომზადებაში საქართველოს ყველა კუთხე იყო ჩართული, გამონაკლისი არც აჭარა გახლდათ. 1923 წლის დასაწყისში საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიულმა პარტიამ ქუთაისში დასავლეთ საქართველოს კომიტეტი შექმნა. აღნიშნულ კომიტეტს ბათუმში მუშაობაც ევალებოდა. აჭარაში საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის რწმუნებული სოციალ-დემოკრატი გიორგი ანჯაფარიძე იყო. ბათუმში აჯანყებისთვის სამხედრო ორგანიზაციას უნდა ეხელმძღვანელა, რომელიც უშუალოდ თბილისს ემორჩილებოდა. სამხედრო ორგანიზაციას სათავეში ვასილ ჩიტაიშვილი ედგა. აჯანყების დროს ბათუმს 300 შეიარაღებული მებრძოლის გამოყვანა ევალებოდა.

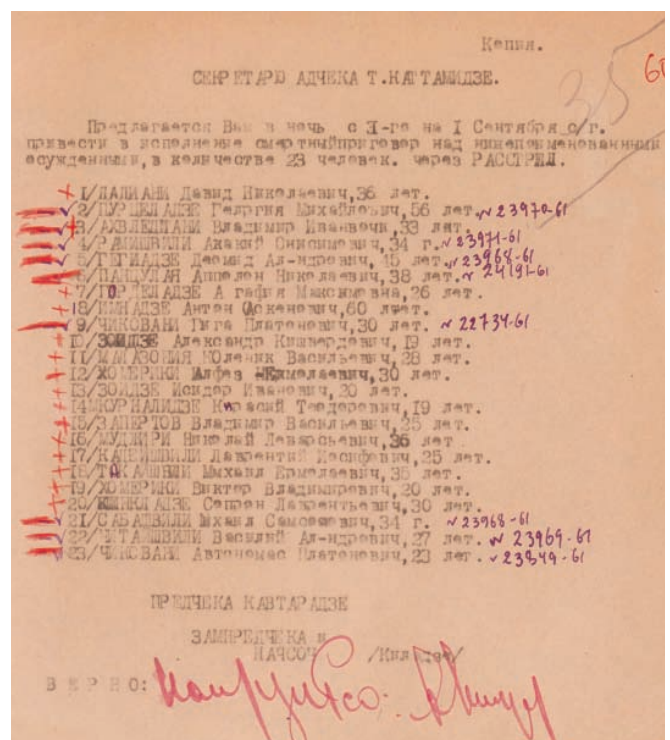
აჭარის საბჭოთა ხელისუფლებამ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის აჭარის ორგანიზაციის აქტიური წევრების დევნა-დაპატიმრება დაიწყო. აპატიმრებდნენ როგორც რიგით წევრებს, ასევე ლიდერებს. დააკავეს ბათუმის სამხედრო ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ვასო ჩიტაიშვილი, დასავლეთ საქართველოს შეიარაღებული ძალების მეთაური, გენერალი ყარალაშვილი, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ბათუმის კომიტეტის თავმჯდომარე მიხეილ (მიხა) საბაშვილი.

აჭარაში დაპატიმრებული პირების მიმართ საბჭოთა ხელისუფლებამ განსაკუთრებული სიმკაცრე გამოიჩინა. 1924 წლის 31 აგვისტოს გაიცა განკარგულება და 23 პირს სასჯელის უმაღლესი ზომა დახვრეტა – მიესაჯა. განაჩენი 1 სექტემბრის ღამის 3 საათზე იქნა სისრულეში მოყვანილი. ოცდასამივე მამულიშვილი ერთდროულად დახვრიტეს.¹

მათ შორის ორი – ასაკით 19 წლის გახლდათ: ალექსანდრე ზოიძე და კირასი მკურნალიძე. ერთი-ერთი კი ახალგაზრდა ქალი იყო – ალათი გორდელაძე.

All regions of Georgia were involved in the preparation of a people's revolt in 1924. Adjara was no exception.

At the beginning of 1923, the National Democratic Party of Georgia formed the West Georgia Committee in Kutaisi. The Committee was also in charge of Batumi. The plenipotentiary of the Committee for the Independence of Georgia was the Social Democrat Giorgi Anjaparidze. In Batumi, the revolt was to be headed by a military organization, which was directly subjected to Tbilisi. The military organization was headed by Vasil Chitaishvili. Batumi was tasked with preparing 300 armed fighters for the revolt.

1. საქართველოს შსს არქივი, (I), საქმე 24245, ტ. 1, ფურც. 66.

АНКЕТА № 35

для арестованных и задержанных с зачислением за Ч. К.

Лица, давшие неверные показания в анкете, будут подвергнуты строжайшей от

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ
1-я часть (заполняется арестованным)	
1) Фамилия	Малоговиш
2) Имя и отчество	Калениш Вашишвили
3) Гражданин какого государства	Советский Союз Грузии
4) Национальность	Грузин

АНКЕТА № 44

для арестованных и задержанных с зачислением за Ч. К.

Лица, давшие неверные показания в анкете, будут подвергнуты строжайшей от

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ
1-я часть (заполняется арестованным)	
1) Фамилия	Микрашвили
2) Имя и отчество	Кириш Кирисович

АНКЕТА № 30

для арестованных и задержанных с зачислением за Ч. К.

Лица, давшие неверные показания в анкете, будут подвергнуты строжайшей от

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ
1-я часть (заполняется арестованным)	
1) Фамилия	Караидзе
2) Имя и отчество	Сопко Александрович
3) Гражданин какого государства	Француз
4) Национальность	Грузин

АНКЕТА № 48

для арестованных и задержанных с зачислением за Ч. К.

Лица, давшие неверные показания в анкете, будут подвергнуты строжайшей от

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ
1-я часть (заполняется арестованным)	
1) Фамилия	Мухомедов
2) Имя и отчество	Мухомедов Ахмед
3) Гражданин какого государства	Грузин

„1924 წლის 30 აგვისტოს აჭარის საგანგებო კომისის კოლეგიის სხდომა გაიმართა. აჭარაში შეიარაღებული აჯანყების მოწყობის ბრალდებით დაპატიმრებული პირების მიმართ მიღებული იქნა გადაწყვეტილება. 23 პიროვნებას სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა მიესაჯა. ესენი იყვნენ:

1) **მიხეილ სიმონის ძე საბაშვილი** – 35 წლის, ბათუმის პარიტეტული კომიტეტის თავმჯდომარე, ხელმძღვანელობდა აჭარის სამხედრო ორგანიზაციას, ეწეოდა ჯაშუშობას, ცხოვრობდა არალეგალურად და მთელი მისი საქმიანობა მიმართული იყო შეიარაღებული გზით საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად.

2) **ვასილ ალექსანდრეს ძე ჩიტაიშვილი** – 27 წლის, მენშევიკი და ბათუმის კომიტეტის წევრი. სოციალ-დემოკრატების ცენტრალური კომიტეტის რწმუნებული, ხელმძღვანელობდა სამხედრო ორგანიზაციას, ცხოვრობდა არალეგალურად. მისი საქმიანობა მიმართული იყო საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად.

3) **გიორგი მიხეილის ძე ფურცელაძე** – 56 წლის, აზნაური, გენერალ-მაიორი, მენშევიკების დროს ბათუმის შტაბის ხელმძღვანელი, სამხედრო ატაშე ბათუმში, სოციალ-ფედერალისტური პარტიის სამხედრო ორგანიზაციის ხელმძღვანელი. თავის სამხედრო გამოცდილებას იყენებდა საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად.

4) **ვლადიმერ ივანეს ძე ახვლედიანი** – 33 წლის, სოციალ-ფედერალისტური პარტიის წევრი 1912 წლიდან. აქტიურ მონაწილეობას იღებდა შეიარაღებულ აჯანყებაში.

5) **გიგა პლატონის ძე ჩიქოვანი** – 30 წლის. ყოფილი აზნაური, სოციალ-ფედერალისტური პარტიის ბათუმის ორგანიზაციის თავმჯდომარე. პარიტეტული კომიტეტის წევრი. აქტიურ მონაწილეობას იღებდა ბათუმში შეიარაღებული აჯანყების მოწყობაში.

6) **ანტონ ოსეკოს ძე იმნაძე** – 60 წლის, ხე-ტყის საწყობის მფლობელი. მალავდა მენშევიკებს, დამკომში მუშაობდა მეკავშირედ.

7) **აკაკი ონისიმეს ძე რამიშვილი** – 34 წლის, ვაჭარი, მენშევიკური გვარდიის ასეულის ყოფილი

The Soviet government of Adjara launched persecution and arrests of activists of the Social Democratic Party of Adjara. Both ordinary members and leaders were arrested. Vaso Chitaishvili, head of military organization in Batumi, and general Karalashvili, the head of the armed forces of West Georgia, and Mikheil (Mikha) Sabashvili, chairman of the Batumi Committee of the Social Democratic Party of Georgia, were among arrestees.

The Soviet government was extremely harsh against those persons who were arrested in Adjara. Based on a resolution passed on August 31, 1924, 23 of those arrested were sentenced to death. The verdict was carried out on September 1 at 3:00 AM. Twenty-three Georgians were all simultaneously shot.¹

19-year-old Alexandre Zoidze and Kirasi Mkurnalidze, and a young woman - Aghati Gordeladze, were among the executed.

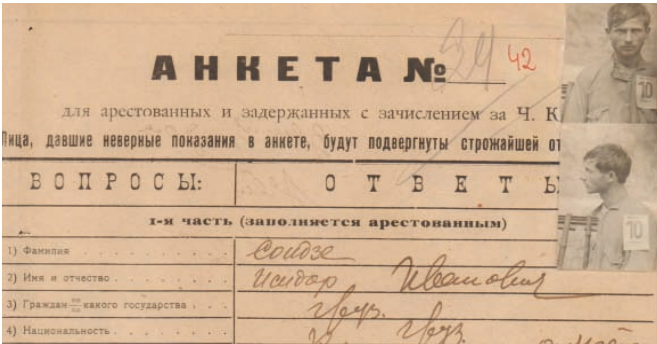
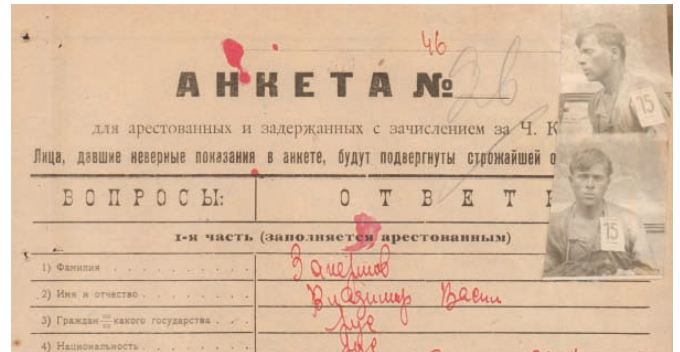
“On August 30, 1924 a board meeting of the Extraordinary Commission of Adjara was held. The Commission made a decision concerning the arrestees, being accused of organizing armed revolt in Adjara. Twenty-three persons were sentenced to death. These were:

1) **Mikheil Sabashvili (son of Simon Sabashvili)** – a 35-year-old chairman of the Parity Committee in Batumi. He was a commander of a military organization in Adjara.

2) **Vasil Chitaishvili (son of Alexandre Chitaishvili)** – a 27-year-old Menshevik and a committee member of Batumi. He was a plenipotentiary of the Central Committee of the Social Democratic Party and a committee member of Batumi. He headed a military organization. He lived illegally. Through his activity, he aimed to overthrow Soviet power.

3) **Giorgi Purtseladze (son of Mikheil Purtseladze)** – a 56-year-old nobleman, major-general. When the Mensheviks were in power, he was a head of the Batumi staff. He was a military attaché in Batumi, and headed the military organization of the Social Federalist Party. He used his military experience to attempt to overthrow Soviet power.

1. MIA Archive of Georgia, Section I, file №24245, v. 1, p. 66.

ხელმძღვანელი. მენშევიკური პარტიის სამხედრო ორგანიზაციის სამეულის წევრი. აქტიურ მონაწილეობას იღებდა აჭარაში საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმართული შეიარაღებული აჯანყების მოწყობაში.

8) დიომიდე ალექსანდრეს ძე გეგიაძე – 45 წლის, ვაჭარი, მენშევიკი. აქტიურ მონაწილეობას იღებდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმართული შეიარაღებული აჯანყების მომზადებაში.

9) დავით ნიკოლოზის ძე დადიანი – 36 წლის, სამხედრო-საზღვაო მილიციის ბადრაგთა რაზმის ყოფილი უფროსი, მენშევიკური პარტიის სამხედრო ცენტრის აქტიური წევრი.

10) ნიკოლოზ აპოლონის ძე ფანცულაია – 38 წლის, პროვოკაციულ საქმიანობას ეწეოდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ.

11) ალათი მაქსიმეს ასული გორდელაძე – 26 წლის, კავშირი ჰქონდა ბათუმის ორგანიზაციასა და მენშევიკური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტთან. მალავდა არალეგალურად მცხოვრებ მენშევიკებს. კავშირი ჰქონდა სამხედრო ცენტრთან და მონაწილეობას იღებდა შეიარაღებული აჯანყების მოწყობაში.

12) ანტონ პლატონის ძე ჩიქოვანი – 23 წლის, მენშევიკური პარტიის ბათუმის კომიტეტის წევრი. მონაწილეობდა სამხედრო ორგანიზაციის მუშაობაში.

13) ალექსანდრე ქიშვარდის ძე ზოიძე – 19 წლის;

14) კალენიკე ვასილის ძე მალაზონია – 28 წლის;

15) ალფესი ერმოლოვის ძე სომერიკი – 30 წლის;

16) ისიდორე ივანეს ძე ზოიძე – 20 წლის;

17) კირასი თედოს ძე მკურნალიძე – 19 წლის;

18) ვლადიმერ ვასილის ძე ზაპერტოვი – 25 წლის;

19) ნიკოლოზ ლევარსას ძე მუჯირი – 36 წლის;

20) ლავრენტი იოსების ძე ქადეიშვილი – 25 წლის;

21) მიხეილ ერმოლოვის ძე თაყაიშვილი – 35 წლის;

22) ვიქტორ ვლადიმერის ძე სომერიკი – 20 წლის;

23) სოფრომ ლავრენტის ძე ქინქლაძე – 30 წლის.

ტელეგრაფის შენობის დანგრევის, სარკინიგზო ხაზის დაზიანებისა და საბჭოთა ხელისუფლების წარმომადგენელთა დახოცვის გამო, ეს პირები იარაღით ხელში იყვნენ დაპატიმრებულები. მათი დანაშაული

4) **Vladimer Akhvlediani (son of Ivane Akhvlediani)** – 33 years old. In 1912 he became a member the Social-Federalist Party. He was an activist in the armed rebellion.

5) **Giga Chikovani (son of Platon Chikovani)** – a 30-year-old former nobleman. He was a chairman of the Batumi organization of the Social-Federalist Party. He was a member of the Parity Committee. He was an activist in the armed rebellion in Batumi.

6) **Anton Imnadze (son of Oseko Imnadze)** – a 60-year-old owner of wood warehouse. He hid the Mensheviks and served as an agent with the Damkom (The Committee for the Independence of Georgia).

7) **Akaki Ramishvili (son of Onisime Ramishvili)** – a 34-year-old merchant and a former commander of a company guard. He was a member of troika of Military Organization of the Menshevik Party. He was an activist of an armed rebellion in Adjara, aiming to overthrow Soviet power.

8) **Diomide Gegiadze (son of Alexandre Gegiadze)** – a 45-year-old merchant, Menshevik. He was an activist of an armed rebellion, aiming to overthrow Soviet power.

9) **Davit Dadiani (son of Nikoloz Dadiani)** – a 36-year-old former commodore of the naval militia. He was an activist of military center of the Menshevik Party.

10) **Nikoloz Pantsulaia (son of Apolon Pantsulaia)** – 38 years old. He was involved in provocative activity against Soviet authority.

11) **Aghati Gordeladze (daughter of Maxime Gordeladze)** – 26 years old. She contacted with Batumi organization and the Central Committee of the Menshevik Party. She hid illegal Mensheviks. She had a connection with Military Center and participated in an armed rebellion.

12) **Anton Chikovani (son of Platon Chikovani)** – a 23-year-old Batumi Committee member of the Menshevik Party. He was involved in the activity of Military Organization.

13) **Alexandre Zoidze (son of Kishvardi Zoidze)** – 19 years old.

В стол розыска и учета ЧК.

Справку _____
 Дело № _____ 68
 №п _____

Гражд Сабашвили
Михаил Самсонович

числится ли в числе розыскиваемых, заподозренных или
 проходил ли под следствием ЧК.

О Т В Е Т:

Установка объекта _____
 Год рождения 1890
 Место рождения _____
 Национальность _____
 Профессия _____
 Образование _____
 Местожительство _____

Регистратор Урцо

Подпись давшего справку _____

192 г.

სავსებით დამტკიცებულია და ასევე ვითვალისწინებთ რა შექმნილ პოლიტიკურ მდგომარეობას, ოცდასამივე პირს მიესაჯოს სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა, პირადი ქონების კონფისკაციით.²

ამ ოცდასამ პირს შორის იყო ბათუმის პარიტეტული კომიტეტის თავმჯდომარე მიხეილ საბაშვილი, რომლის ძებნისა და დაპატიმრების შესახებ განკარგულება თავად ლავრენტი ბერიამ გასცა. როგორც შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცული საქმიდან ირკვევა, 1924 წლის 19 თებერვალს ბერია სრულიად საიდუმლოდ აგზავნის დეპუტას აჭარის „ჩეკაში“ და მოითხოვს, რომ აუცილებლობიდან გამომდინარე, სასწრაფოდ იქნას მიხილ საბაშვილი დაპატიმრებული. აჭარის წარმომადგენლობას მოუწოდებს, რომ სპეცოპერაცია გურიის მხარესთან თანამშრომლობით განხორციელდეს.³

ვინ იყო მიხეილ საბაშვილი?

მიხეილ საბაშვილი – 34 წლის, გლეხი, დაბადებული ოზურგეთის რაიონის სოფელ შემოქმედში. მამა მეფსალმუნე ჰყავდა, თავადაც თბილისის სასულიერო სემინარია ჰქონდა დამთავრებული, იყო დაოჯახებული, ჰყავდა ორი შვილი. 1904 წლიდან გახლდათ მენშევიკური პარტიის წევრი.

მიხეილ საბაშვილი 1913 წელს ადმინისტრაციული წესით გადაასახლეს ქალაქ ასტრახანში, 1914 წელს კვლავ დააპატიმრეს და ორ თვეში გაათავისუფლეს.

იყო ბათუმის პარიტეტული კომიტეტის თავმჯდომარე. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ბათუმის კომიტეტის თავმჯდომარე, ხელმძღვანელობდა სამხედრო ორგანიზაციას აჭარაში, ამზადებდა შეიარაღებულ აჯანყებას საბჭოთა მთავრობის დასამხობად.⁴

გარეგნული მახასიათებლები: 40 წლამდე, მაღალი, ჰქონდა მოგრძო სახე, მოკლე ღია ფერის თმა, გრძელი ცხვირი, წვერსა და უღვაშს არ ატარებდა, ხშირად ეცვა სამხედრო ფორმა.

14) **Kalinike Malazonia (son of Vasil Malazonia)** – 28 years old.
 15) **Alphaeus Khomeriki (son of Ermoloz Khomeriki)** – 30 years old.

16) **Isidore Zoidze (son of Ivane Zoidze)** – 20 years old.
 17) **Kirasi Mkurnalidze (son of Tedo Mkurnalidze)** – 19 years old.
 18) **Vladimer Zapertovi (son of Vasil Zapertovi)** – 25 years old.
 19) **Nikoloz Mujiri (son of Levarsa Mujiri)** – 36 years old.
 20) **Lavrenti Kadeishvili (son of Ioseb Kadeishvili)** – 25 years old.
 21) **Mikheil Takaishvili (son of Ermoloz Takaishvili)** – 35 years old.

22) **Viktor Khomeriki (son of Vladimer Khomeriki)** – 20 years old.
 23) **Soprom Kiknadze (son of Lavrenti Kiknadze)** – 30 years old.

Since these persons destroyed the telegraphy building, damaged the railway line and killed the Soviet officials, they were arrested under arms. Their charges are fully proven. Taking into account the current political situation, all these twenty-three persons were sentenced to death, with confiscation of property.²

The chairman of the Parity Committee in Batumi – Mikheil Sabashvili, was among these twenty-three persons. Lavrenti Beria himself passed a resolution for his search and arrest. According to the documents preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs, on February 19, 1924, Beria sent a telegram entitled “Top secret” to the Cheka in Adjara, demanding Mikho Sabashvili to be immediately arrested and brought to the NKVD. He called the representatives of Adjara to carry out a special operation in cooperation with Guria.³

Who was Mikheil Sabashvili?

Mikheil Sabashvili was a 34-year-old peasant who was born in the village of Shemokmedi, Ozurgeti region. His father was a psalmist. Mikheil Sabashvili himself graduated from Tbilisi Theological Seminary. He was married and had two children. In 1904, he became a member of the Menshevik Party. In 1913 Mikheil Sabashvili was exiled to Astrakhan in accordance with an administrative rule. In 1914 he was re-arrested and released in two months.

Sabashvili was the chairman of the Batumi Parity Committee and the chairman of the Batumi Committee of the Social Democrat Party. He was a head of Military Organization in Adjara. He organized an armed rebellion, aiming to overthrow Soviet power.⁴

A physical description of Sabashvili; around 40 years old, and tall. He had a long face, short bright hair and a long nose. He didn't wear a beard or a moustache. He often wore a military uniform.

Here is an extract from Sabashvili's interrogation, saying how he got involved in anti-Soviet activity, and how he became one of the leaders of the Batumi anti-Soviet organization:

Question: Tell us about your occupation after Sovietization of Georgia.

Answer: Following the establishment of the Soviet rule in Georgia, I was arrested in Ozurgeti. After 15 days, I was released.

2. საქართველოს შსს არქივი, (I), საქმე 24245, ტ. 1, ფურც. 62-63.

3. იქვე, ფურც. 53.

4. იქვე, ფურც. 38.

2. MIA Archive of Georgia, Section I, file №24245, v. 1, pp. 62-63.

3. Ibid., p. 53.

4. Ibid., p. 38.

თუ როგორ ჩაერთო საბაშვილი ანტისაბჭოთა საქმიანობაში და როგორ გახდა ბათუმის ანტისაბჭოთა ორგანიზაციის ერთ-ერთი ლიდერი, კარგად ირკვევა მისი დაკითხვის ოქმიდან. გთავაზობთ ამონარიდს:

კითხვა: გვიამბეთ, რა საქმიანობას ეწეოდით საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ?

პასუხი: საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ ოზურგეთში დამაპატიმრეს, 15 დღეში გამათავისუფლეს, რის შემდეგაც არალეგალურ საქმიანობაზე გადავედი. ჩემზე ძებნა იყო გამოცხადებული. 1922 წლამდე გურიაში ვმუშაობდი. კომიტეტის წევრი გახლდით. 1922 წლიდან ბათუმში გადავედი საკუთარი სურვილით და იქ ვმუშაობდი დაპატიმრებამდე...

კითხვა: რა სახის საქმიანობას ეწეოდით კომიტეტში?

პასუხი: კონკრეტული მოვალეობები არ მქონდა.

კითხვა: როგორ აფასებთ შეიარაღებულ აჯანყებას?

პასუხი: უარყოფითად ვაფასებ როგორც

პრინციპულად, ასევე ტაქტიკურად.

კითხვა: დაასახელეთ ბათუმის პარიტეტული კომიტეტის შემადგენლობა?

პასუხი: პარიტეტული კომიტეტის რწმუნებული იყო გიზო ანჯაფარიძე, რომელსაც ჰყავდა მდივნები სოციალ-დემოკრატებიდან და ნაციონალ-დემოკრატებიდან, კონკრეტულად ვინ, არ ვიცი. პარიტეტული კომიტეტის წევრები ვიყავით: მე, ვიქტორ ცენტერაძე, ვასო ჩიტაიშვილი და რკინიგზელი ნითლიძე, ფილიპე ქიქავა, რომელიც აპრილში დააპატიმრეს, სევერიან ვადაჭკორია ქობულეთიდან, ხომერიკი – 35-40 წლის.

კითხვა: ვინ იყვნენ კომიტეტის პრეზიდიუმის წევრები?

პასუხი: მე, ვიქტორ ცენტერაძე და ვასო ჩიტაიშვილი.

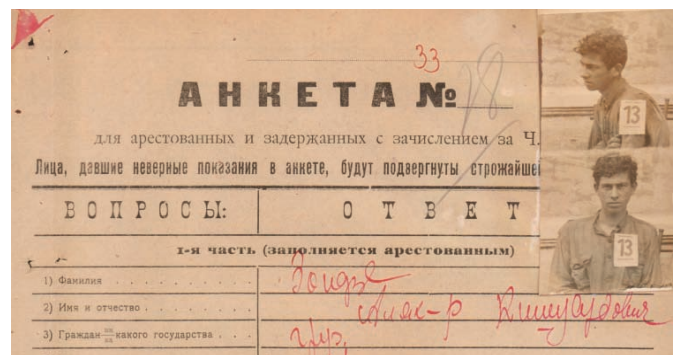
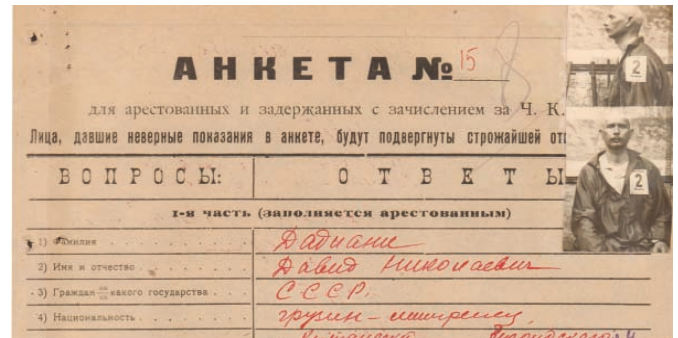
კითხვა: ვინ ხელმძღვანელობდა სამხედრო საქმიანობას?

პასუხი: სამხედრო საქმიანობას ვასო ჩიტაიშვილი ხელმძღვანელობდა. მთავარი ნაწილი იყო ბათუმში და უჯრედები ჰქონდა რაიონებში. ბათუმი ცენტრიდან იმართებოდა. საბრძოლო განყოფილება პირდაპირ ცენტრს უკავშირდებოდა. აჭარაში სულ 40 უჯრედი არსებობდა, რომლებშიც დაახლოებით 400 ადამიანი შედიოდა.⁵

საარქივო საქმეში სრულიად საიდუმლო გრიფით დაცულია აგენტურული ცნობები. როგორც ჩანს, მიხეილ საბაშვილზე და ზოგადად, აჭარაში არსებულ ანტისაბჭოთა ორგანიზაციაზე თვალთვალი კარგა ხანს მიმდინარეობდა. სხვადასხვა აგენტურული ცნობის მიხედვით ირკვევა შემდეგი:

ბათუმის კომიტეტში თავდაპირველად შედიოდნენ: თავმჯდომარე შუტუ საბაშვილი (სავარაუდოდ, მიხეილ საბაშვილის ძმა), მდივანი მიხეილ საბაშვილი, წევრები – რაფაელ ჩხაიძე, ბარნაბა სურგულაძე, ონიფანტე რამიშვილი.⁶

ორგანიზაცია საქართველოს გასაბჭოების ორი წლისთავთან დაკავშირებით ანტისაბჭოთა პროკლამაციების გავრცელებას გეგმავდა ბათუმში, სადაც მენშევიკების მიერ იატაკქვეშა საქმიანობა განსაკუთრებით გააქტიურებული იყო.

Afterwards, I was involved in illegal activity. I was wanted. I worked in Guria until 1922. I was a committee member. In 1922, I willingly moved to Batumi and worked there until I was arrested.

Question: What kind of activity were involved with in the committee?

Answer: I didn't have specific obligations.

Question: How do you assess an armed rebellion?

Answer: My assessment is negative, fundamentally and tactically.

Question: Who were members of the Batumi Parity Committee?

Answer: The chairman of the Parity Committee was Gizo Anjaparidze who had secretaries from the Social Democratic Party and the National Democratic Party. I don't know their names. Members of the Parity Committee were: I, Viktor Tsenteradze, Vaso Chitaishvili and Tsitlidze from the railway, as well as Philip Kikava, who was arrested in April, Severian Vadachkoria from Kobuleti and 35-40-year-old Khomeriki.

Question: Who were members of the Committee presidium?

Answer: I, Viktor Tsenteradze and Vaso Chitaishvili.

Question: Who commanded military activity?

Answer: Vaso Chitaishvili commanded military activity.

The main group was in Batumi and subgroups were in different regions. Batumi was ruled from the center. The combat department directly contacted with the center. There were 40 subgroups in Adjara, comprising 400 persons.⁵

5. საქართველოს შსს არქივი, (I), საქმე 24245, ტ. 2, ფურც. 93-94.
6. იქვე, ფურც. 14.

5. MIA Archive of Georgia, Section I, file №24245, v. 2, pp. 93-94.

ალათი მაქსიმეს
ასული გორდელაძე
Aghati Gordeladze
(daughter of Maxime
Gordeladze)

მოგვიანებით კომიტეტის შემადგენლობა იცვლება და ბათუმის კომიტეტში შედიან: მიხეილ საბაშვილი, მიხაკო შარაშიძე, გიგა ჩიქოვანი – სოციალ-ფედერალისტი, დიომიდე გეგია.⁷

ორგანიზაციის ანტისაბჭოთა შეკრებები სხვადასხვა ადგილებში ეწყობოდა. აგენტურული ცნობები იუწყება, რომ ერთ-ერთი შეკრება ივანე ქართველიშვილის ბინაში გაიმართა: „პლატონ კვირკველია ერთი დღე-ღამით ჩამოვიდა ბათუმში. ანტისაბჭოთა შეკრება ივანე ქართველიშვილის ბინაში გაიმართა, რომელსაც მიხეილ საბაშვილი თავმჯდომარეობდა. შეკრებას ესწრებოდნენ – ოზურგეთიდან ჩამოსული მარიამ სიხარულიძე, სერგო ყუფარაძე, ალექსანდრე ჩარგეიშვილი და კიდევ სამი უცნობი პირი. კვირკველია 5 ივნისს, დღის 5 საათზე ლანჩხუთში გაემგზავრა, ლანჩხუთიდან კი ოზურგეთში ჩავა. კვირკველიას ოზურგეთში გამგზავრება ბანდიტების საქმიანობის რეორგანიზაციას უკავშირდებოდა, რეორგანიზაცია მიმდინარეობდა მთელ საქართველოში. კვირკველიას ოზურგეთში კარგად იცნობდნენ როგორც გიმნაზიის ყოფილ მასწავლებელს. ანტისაბჭოთა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელებად მუშაობდნენ შემდეგი პირები: ბათუმი – მიხეილ საბაშვილი, სერგო ყუფარაძე და ალექსანდრე ჩარგეიშვილი, ლანჩხუთი – აპოლონ კვირკველია, ოზურგეთი – ვლადიმერ გორგაძე, ელისო ანთელაძე, კირილე მჭედლიძე“.⁸

დევნის გამო საბაშვილი ხშირად იცვლიდა საცხოვრებელ მისამართს და მისი ადგილსამყოფელი ოჯახის წევრებისთვისაც კი უცნობი იყო:

„მიხა საბაშვილსა და მის მეგობარ გიორგი კობლატაძეს მუდმივი საცხოვრებელი მისამართი არ აქვთ. მათ მალავენ და ეხმარებიან შემდეგი პირები: აკაკი რამიშვილი, სერგო ყუფარაძე, დავით სარჯველაძე, ალექსანდრე ჩარგეიშვილი, აკაკი ხუჭუა და ასე შემდეგ. მიხა საბაშვილის ადგილსამყოფლის დასადგენად ჩვენი ინფორმატორი ვაგზავნილ იქნა ოზურგეთში, საბაშვილის დედასთან. მისგან ვერაფერი გაიგო, მაგრამ საბაშვილის დედამ ინფორმატორს რძლისთვის გასაგზავნი წერილი გადასცა, სადაც ეწერა, რომ შეიტყუო ანტონ იმნაძის დაპატიმრების შესახებ და იმედი ჰქონდა, მალე გაათავისუფლებდნენ. წერილი ინფორმატორმა საბაშვილის მეუღლეს ჩაუტანა, რომელმაც ასევე არ იცოდა საბაშვილის მისამართი და საუბარში მხოლოდ ის გაარკვია, რომ მიხო გიჟივით მოვარდება ხოლმე სახლში, გაჩერდება რამდენიმე წუთი და ისევ ქალაქში გარბის.“⁹

როგორც ჩანს, ბათუმში მიხეილ საბაშვილი საკმაოდ ავტორიტეტით სარგებლობდა. პარტიაშიც

Secret information listed as “Top secret” is preserved in the archival file. It seems that Mikheil Sabashvili and, in general, anti-Soviet organizations in Adjara were under surveillance for a long time. According to various pieces of secret information obtained by secret agents, we can conclude that:

At first, the chairman of the Batumi Committee was Shutu Sabashvili (presumably he was Mikheil Sabashvili’s brother), and the secretary was Mikheil Sabashvili, and its members were: Raphael Chkhaidze, Barnaba Surguladze and Onipante Ramishvili.⁶

In connection with the 2nd anniversary of Georgia’s Sovietization, the dissident organization was planning to disseminate anti-Soviet pamphlets throughout Batumi, where the Mensheviks’ underground activities were greatly enhanced.

Later, the staff of the Committee changed and its members were: Mikheil Sabashvili, Mikhako Sharashidze, Giga Chikovani, a Social-Federalist, and Diomide Gegia.⁷

The organization held anti-Soviet meetings in different places. According to classified information obtained by secret agents, one of many such meetings was held at Ivane Kartvelishvili’s flat. The document says: “Platon Kvirvelia arrived in Batumi for one day. Anti-Soviet meeting was held at Ivane Kartvelishvili’s flat. The meeting was chaired by Mikheil Sabashvili. The meeting was attended by Mariam Sikhharulidze, Sergo Kuparadze, Alexandre Chargeishvili and three other unknown persons from Ozurgeti. On June 5 at 5:00 AM Kvirvelia went first to Lanchkhuti and later to Ozurgeti. His departure was connected to the reorganization of the bandits’ activities, which took place throughout Georgia. Kvirvelia was well known in Ozurgeti as a former teacher at the gymnasium. The heads of the anti-Soviet organization were: Mikheil Sabashvili, Sergo Kuparadze and Alexandre Chargeishvili in Batumi, Apolon Kvirvelia in Lanchkhuti, Vladimer Gorgadze, Eliso Anteladze and Kirile Mchedlidze in Ozurgeti.”⁸

Sabashvili often changed his place of residence due to persecution and his whereabouts was unknown even to his family members:

“Mikha Sabashvili and his friend Giorgi Koplataძე don’t have a permanent residence. Some people hide and support them. They are: Akaki Ramishvili, Sergo Kuparadze, Davit Sarjveladze, Alexandre Chargeishvili, Akaki Khuchua, etc. Our agent was sent to Sabashvili’s mother in Ozurgeti to discover his whereabouts. Although the agent could not get information from Sabashvili’s mother, she gave him a letter for her daughter-in-law, telling her that she had learned about the detention of Anton Imnadze, and hoped that Imnadze would be released soon. The agent gave the letter to Sabashvili’s spouse who didn’t know her husband’s address either. During the conversation, the agent only learned that Mikho would come home angry, stayed at home for a few minutes, and ran back to the city”.⁹

7. საქართველოს შსს არქივი, (I), საქმე 24245, ტ. 2, ფურც. 21.

8. იქვე, ფურც. 28.

9. იქვე, ფურც. 32.

6. MIA Archive of Georgia, Section I, file №24245, v. 2, p. 14.

7. Ibid., p. 21.

8. Ibid., p. 28.

9. Ibid., p. 32.

და ანტისაბჭოთა ორგანიზაციაშიც მისი იმედი განსაკუთრებით ჰქონდათ, ამაზე მეტყველებს ერთ-ერთი ჩანაწერი, რომელიც ასევე აგენტურულ ცნობებშია დაცული.

„ალექსანდროვის ბაღთან გავლისას ჩვენმა ინფორმატორმა სამი საეჭვო პიროვნება შენიშნა, 2 მამაკაცი და ერთი ქალი. ისინი ერთმანეთში ჩუმად საუბრობდნენ. ინფორმატორი იქვე კუთხეში მიიმალა და მოსაუბრეებს ყური დაუგდო. ერთ-ერთმა მათგანმა დასძინა: არჩვენები ჩავარდა, რადგან ღამით ჭაობის დასახლებაში დაპატიმრებები იყო. ძალიან ბევრი ადამიანი დააპატიმრეს, მათ შორის ჩვენებიდან ორი, კოპლატაძე – ორგანიზაციის ხელმძღვანელი და მეორე კომიტეტის წევრი – დოლიძე. თუმცა ჩვენს საქმიანობას ხელი არ შეეშლება, რადგან საბაშვილი თავისუფალია და ის უხელმძღვანელებს ყოველივეს.“¹⁰

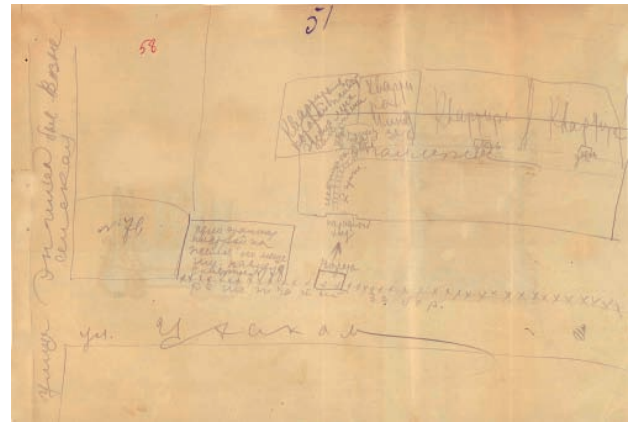
ლავრენტი ბერიას განკარგულების შემდეგ კიდევ უფრო აქტიურდება ძებნა მიხეილ საბაშვილზე. საბაშვილი ხშირად აფარებდა თავს ბათუმში მცხოვრებ ნათესავ ანტონ იმნაძესთან, რომელიც ხე-ტყის სანყობის მფლობელი იყო. იმნაძის ბინაში ცხოვრობდა საბაშვილის მეუღლეც. სახლს საიდუმლო გასასვლელი ჰქონდა, ამიტომაც მისი დაჭერა შეუძლებელი იყო. იმნაძის საცხოვრებელს „ჩეკისტებმა“ რამდენჯერმე მიაკითხეს, მაგრამ ამაოდ. კვალის ასარევად საბაშვილის მეუღლესთან წერილები კახეთიდან მოდიოდა, თითქოსდა მიხეილ საბაშვილი კახეთში იმყოფებოდა, თუმცა პარტიაში შეგზავნილი აგენტის მიერ ეს საიდუმლო მოგვიანებით გამოიკვია.¹¹

1924 წელი 6 მაისს გამოიცა განკარგულება: „დანესდეს ხუთ დღიანი თვალთვალი ანტონ იმნაძისა და სიმონ თოთიბაძის სახლებზე. მისამართები ოლგას ქუჩა №78 და პუშკინისა და საბჭოთა ქუჩების კუთხე. თვალთვალი განხორციელდეს შემდეგი ნიშნების მქონე პირზე – საშუალოზე მაღალი, მოგრძო სახის, გრძელი და სწორი ცხვირი, წვერსა და უღვაშს იპარსავს, აცვია ნაცრისფერი პალტო და ახურავს ნაცრისფერი კეპი, ხანდახან ატარებს სამხედრო ფორმას.

საქმის შესრულება დაევალოს ყველაზე საიმედო, გამოცდილ და მოხერხებულ საიდუმლო თანამშრომლებს, რათა გამოირიცხოს ჩავარდნა. სახლების თვალთვალი უნდა განხორციელდეს შებინდებიდან შუალამემდე. სათვალთვალო ობიექტის აღმოჩენის შემთხვევაში დააკავონ, საიმედო ადგილზე გადამალონ და დაუყოვნებლივ აცნობონ საიდუმლო განყოფილებას.“¹²

ხუთი დღისა და ღამის განმავლობაში მიმდინარებდა ორივე სახლზე თვალთვალი. აკვირდებოდნენ ყველას, ვინც აღნიშნულ სახლებში შედიოდა და გამოდიოდა. განსაკუთრებული დაკვირვების ობიექტი იყო საბაშვილის მეუღლე – 28 წლის პედაგოგი პელაგია საბაშვილი. თუმცა ამ ხუთი დღის განმავლობაში საბაშვილი არ გამოჩენილა და არც თვალთვალზე აყვანილი პირები შეხვედრიან მას, რის გამოც 20 მაისს თვალთვალი აღნიშნულ მისამართებზე შეწყდა.¹³

თუმცა 1924 წლის 27 აგვისტოს მიხეილ საბაშვილს დეომიდე გეგიაძესთან ერთად მაინც აპატიმრებენ.

მოთვალთვალის მიერ შედგენილი სახლის გეგმა
Draft house plan made by an observer

It seems that Mikheil Sabashvili had authority in Batumi. Everybody, both in the party and the anti-Soviet organization, had hope. An extract from the secret information below testifies to this:

“Passing by the Alexandrov Garden, our agent noticed three suspicious persons, two men and one woman. They were secretly talking to one another. The agent hid in the corner and eavesdropped. One of them said: The elections failed because arrests took place in the swamp settlement. Many people were arrested, including two of ours: Koplatazde – head of the organization and the committee member Dolidze. However, our activity won’t be hindered because Sabashvili is free and he will direct everything.”¹⁰

Following the decree drafted by Lavrenty Beria, the search for Mikheil Sabashvili intensified. Sabashvili often sheltered in his relative Anton Imnadze’s house in Batumi, who was an owner of a wood warehouse. Sabashvili’s wife also lived at Imnadze’s house. The house has a secret exit. Therefore, it was impossible to arrest her. The chekists came to Imnadze’s house several times but their effort was in vain. Sabashvili’s wife received letters from Kakheti to cover her husband’s tracks as if Sabashvili was in Kakheti. However, this secret was later revealed by the agent sent to the party.¹¹

On May 6, 1924 an order was issued: “Anton Imnadze’s and Simon Totibadze’s houses shall be kept under surveillance for five days. Addresses are: 78, Olga Street and the corner of Pushkin Street and Soviet Street. Persons in quest have the following physical characteristics: above average height, an oval face, a long and straight nose, without a beard and the moustache, wearing a grey coat and a grey cap, and sometimes a military uniform, should be kept under surveillance.

The most faithful, experienced and able secret agents should be tasked with carrying out the operation in order to avoid failure. The houses shall be kept under surveillance from dusk until midnight. In case the person under surveillance is sighted, he shall be arrested, hidden at a reliable place and secret department informed at once.”¹²

10. საქართველოს შსს არქივი, (I), საქმე 24245, ტ. 2, ფურც. 56.

11. იქვე, ფურც. 32.

12. იქვე, ფურც. 59.

13. იქვე, ფურც. 86.

10. MIA Archive of Georgia, Section I, file №24245, v. 2, p. 56.

11. Ibid., p. 32.

12. Ibid., p. 59.

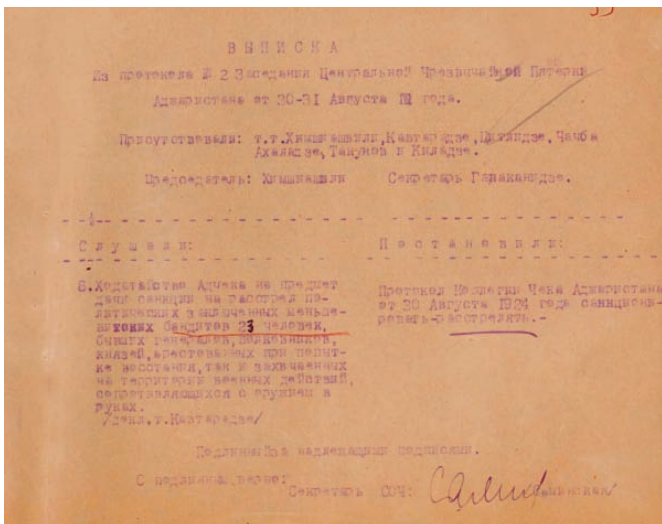

როგორ და რა ვითარებაში მოხდა საბაშვილის დაპატიმრება, საქმიდან უკვე აღარ იკვეთება.

„1924 წლის 30 აგვისტოს გადახედილ იქნა რა საქმე მიხეილ სამსონის ძე საბაშვილისა, რომელიც გახლავთ 34 წლის, ქართველი, საშუალო განათლებით, დაბადებული ოზურგეთის რაიონის სოფელ შემოქმედში, დაოჯახებული. 1904 წლიდან მენშევიკური პარტიის წევრი და ასევე დეომიდე ალექსანდრეს ძე გეგიაძისა: 45 წლის, ვაჭარი, ქართველი დაბადებული ოზურგეთის რაიონის სოფელ შემოქმედში, 1905 წლიდან მენშევიკი. დადგინდა, რომ ბრალდებულები ეწეოდნენ კონტრრევოლუციურ საქმიანობას და მონაწილეობდნენ შეიარაღებული აჯანყების მომზადებაში. საბაშვილი იყო ბათუმის პარიტეტული კომიტეტისა და ბათუმის მენშევიკური პარტიის თავმჯდომარე, ასევე ხელმძღვანელობდა ბათუმის სამხედრო ფრონტს. გეგიაძე აქტიურ მენშევიკურ საქმიანობას ეწეოდა, მას ევალეზობდა საზღვარგარეთიდან შემოსული პირების დახვედრა. სწორედ გეგიაძემ გაცვილა მატარებლით თბილისამდე ვალიკო ჯუღელი და ბენია ჩხიკვიშვილი, რომლებიც საქართველოში შეიარაღებული აჯანყების მოსაწყობად ჩამოვიდნენ.

აქედან გამომდინარე და არსებული სიტუაციის გამო, მიხეილ სამსონის ძე საბაშვილსა და დეომიდე ალექსანდრეს ძე გეგიაძეს მიესაჯოთ სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა. ორივე პირი დანარჩენებთან ერთად 1 სექტემბერს, ღამის 3 საათზე დახვრიტეს.“¹⁴

14. საქართველოს შსს არქივი, (I), საქმე 24245, ტ. 1, ფურც. 61.

Both houses were kept under surveillance for five days. Everybody entering and leaving the houses were watched. Sabashvili’s wife, a 28-year-old teacher, Pelagia Sabashvili, was under special observation. However, during these five days, Sabashvili didn’t appear at this address and the persons under surveillance didn’t meet him. For this, reason, on May 20, surveillance at the aforementioned addresses was cancelled.¹³

However, on August 27, 1924 Mikheil Sabashvili was arrested with Deomide Gegiadze. Further details and the exact circumstances of Sabashvili’s arrest are not revealed from the case.

On August 27, 1924 two cases were reviewed. The first case is against Mikheil Sabashvili (son of Samson Sabashvili) who is 34 years old, Georgian, with a secondary education degree, born in the village of Shemokmedi, the Ozurgeti region, married. In 1904 he became a member of the Menshevik Party. The second case is against Deomide Gegiadze (son of Alexandre Gegiadze), who is a 45 years old, merchant, Georgian, born in the village of Shemokmedi, in the Ozurgeti region. In 1905, he became a member of the Menshevik Party. The inquiry revealed that the accused were engaged in counter-revolutionary activity, and participated in the preparation of an armed rebellion. Sabashvili was a chairman of the Parity Committee and the Menshevik Party in Batumi. He also commanded a military front in Batumi. Gegiadze was an activist for the Mensheviks. He was tasked with meeting with people who came from abroad. Gegiadze saw Valiko Jugheli and Benia Chkhikvishvili (who arrived in Georgia to organize an armed rebellion) off by train to Tbilisi.

Consequently, and because of the current situation, Mikheil Sabashvili (son of Samson Sabashvili) and Deomide Gegiadze (son of Alexandre Gegiadze) were sentenced to death. As mentioned previously, on September 1 at 3:00 AM, these two persons were executed with the others.”¹⁴

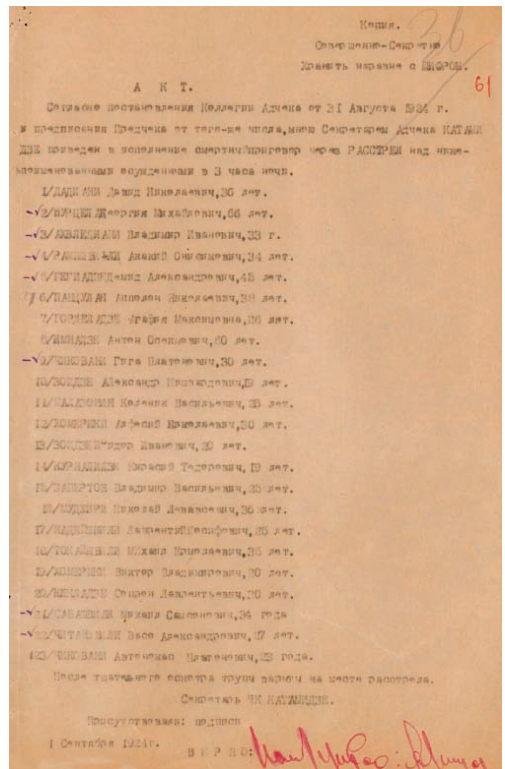
Anton Imnadze, in whose house Sabashvili and his family sheltered, was among those who were executed. In accordance with the indictment, all personal property belonging to the executed persons was confiscated. A letter from Anton Imnadze’s wife is attached to the case. Nino Imnadze (the daughter of Aslan Imnadze) wrote to a chairman of the Council of People’s Commissars in Adjara, saying: “On August 31 of the current year my husband, Anton Imnadze, was executed. I and my three small children: Vladimer, Ketevan and Zinaida are left without shelter. All personal property, including household items belonging to my husband and me, were confiscated by order of the special commission. Some of them were taken and the rest were sealed up. My dowry has been sealed up too. I was left without my house, which was constructed simply and with my dowry. The rooms have been sealed up, and now I and my children are left out. My husband was engaged in a wood trade business. He shared a wood warehouse with citizen Zakaria Gurgenidze.

13. MIA Archive of Georgia, Section I, file №24245, v. 2, p. 86.

14. Ibid., v. 1, p. 61.

დახვრეტილებს შორის იყო ანტონ იმნაძეც, რომლის ბინასაც საბაშვილი ოჯახთან ერთად აფარებდა თავს. განაჩენის შესაბამისად, ყველა დახვრეტილის ქონების კონფისკაცია მოხდა. საქმეში დაცულია ანტონ იმნაძის მეუღლის წერილი. ნინო ასლანის ასული იმნაძე აჭარის სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარეს წერდა: (სტილი დაცულია) „ა/ნ/ 31 აგვისტოს დახვრეტიეს ჩემი ქმარი ანტონ იმნაძე. დავრჩით გარეთ დაყრილი მე და სამი მცირეწლოვანი ბავშვები: ვლადიმერ, ქეთევან და ზინაიდა; რაც ქონება და ავეჯეულობა გვქონდა მე და ჩემს ქმარს ოჯახში, საგანგებო კომისიის განკარგულებით ანერეს: რამოდენიმე წაიღეს და რამოდენიმე დაბეჭდეს. დაბეჭდილია ჩემი საკუთარი ნამზითვის ავეჯეულობა და ნივთები. საცხოვრებელი ბინაც არ დამიტოვეს თავის სახლში, რომელიც არის აშენებული უმთავრესი ნაწილად გარდა ჩემი შრომისა ჩემივე ნამზითვი ფულით. ოთახები დაბეჭდეს და ბავშვებით ვყრივართ გარეთ. ჩემი ქმარი აწარმოებდა ხე-ტყის მასალის ვაჭრობას. ქონდა მოქ. ზაქარია გურგენიძესთან საერთო ხე-ტყის საწყობი, სადაც ანერეს მთელი მასალა და დაბეჭდეს... ამრიგათ, არც მე და არც მცირეწლოვან ბავშვებს აღარ დაგვრჩა არც ბინა და არც არავითარი სახსარი, რომ ვიცხოვროთ, ვისაზრდოვოთ...“¹⁵ ეს არის ამონარიდი წერილიდან. იმნაძეების ოჯახი გამონაკლისი არ გახლდათ, მათ მსგავსად, ასობით ადამიანი იყო დარჩენილი უჭეროდ და უსახსროდ. საბჭოთა რეჟიმის პირობებში ცოცხლად დარჩენილებსაც ურთულეს პირობებში უხდებოდათ თავის გატანა...

1924 წლის 30 აგვისტოდან სექტემბრის ბოლომდე საშინელი რეპრესიული ტალღა დატრიალდა. ქართველ ხალხს სისხლიანი დღეები დაუდგა, აგვისტოს აჯანყებას ათიათასობით ადამიანის სიცოცხლე შეეწირა. განადგურდა ეროვნულ-პოლიტიკური ოპოზიციის დიდი ნაწილი. დაიხვრიტა პოლიტიკური ოპოზიციის, ოფიცრობის, თავადაზნაურობის, ინტელიგენციის, სამღვდლოების, გლეხობის, საზოგადოების საუკეთესო წარმომადგენლები, მაგრამ მიუხედავად ამისა და მიუხედავად მარცხისა – 1924 წლის აჯანყებას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ეროვნული სულისკვეთების განსამტკიცებლად. დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა არა თუ განელდა, პირიქით, კიდევ უფრო გაძლიერდა, რისი ნათელი მაგალითიც იყო უკვე შემდგომი წლები, რომელსაც ასევე დიდი რეპრესიები მოჰყვა და საქართველოს ისტორიაში 1937-1938 წლები წითელი ტერორის სახელით შევიდა.

Everything in this warehouse has been registered and sealed up... Hence, it follows that I and my small children are left without the house, or financial income to live and make a living...”¹⁵ This was an extract from the letter. Imnadze’s family was no exception. Hundreds of people were left without homes or financial income. During the Soviet regime, those people who survived persecution had to live under difficult conditions...

Repression reached its peak between August 30, 1924 and August 1924. The Georgian people had to pass through the bloodiest days of all. Tens of thousands of people died in the August Uprising. A considerable part of the national-political opposition were destroyed. The great representatives of political opposition, as well as officers, gentry, intelligentsia, religious figures and peasantry were executed. However, despite the failure, the August Uprising in 1924 was of great significance to enhance national spirit. The struggle for independence did not stop, but on the contrary, it became more intensified, which was testified to in subsequent years. In the following years of 1937-1938, Georgia period of history known as the Great Terror or the Great Purge.

15. საქართველოს შსს არქივი, (I), საქმე 25311, ტ. 1, ფურც. 62.

15. MIA Archive of Georgia, Section I, file №25311, v. 1, p. 62.

დიმიტრი ვარდანაშვილის სტუდენტური ღაჯგუფება

ნინო ყიფშიძე

საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ არაერთი ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია და დაჯგუფება შეიქმნა. განსაკუთრებული პროტესტი არსებული ხელისუფლების მიმართ წლების განმავლობაში სწორედ ახალგაზრდებში გაღვივდა, ამიტომაც სხვადასხვა დროს უმაღლესი სასწავლებლების კედლებში უამრავი ჯგუფი თუ ორგანიზაცია იქმნებოდა, მიზანი კი ერთი გახლდათ – ბრძოლა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ და ძალისმიერი გზით წართმეული დამოუკიდებლობის აღდგენა.

მაშინ, როდესაც რეპრესიები განსაკუთრებით მძვინვარებს ქართულ რეალობაში, სტუდენტი დიმიტრი ვარდანაშვილი აყალიბებს სტუდენტურ კონტრრევოლუციურ დაჯგუფებას; აგროვებს ანტისაბჭოთა ლიტერატურას; ავრცელებს პროკლამაციებს; ცდილობს, რაც შეიძლება მეტი განათლებული ახალგაზრდა შემოიკრიბოს დაჯგუფებაში და დაუპირისპირდეს საბჭოთა დიქტატურას. შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცულია დიმიტრი ვარდანაშვილის სისხლის სამართლის ოთხტომიანი საქმე.

საქმის გაცნობისთანავე თვალში საცემია ვარდანაშვილის განწყობა. გასაოცარია ახალგაზრდის სითამამე, არავითარი შიში და მონური მორჩილება არსებული რეჟიმისადმი, არც დაპატიმრებამდე და არც მას შემდეგ. იგი სრულად აღიარებს მის მიმართ წაყენებულ ყველა ბრალდებას და ცდილობს საკუთარ თავზე აიღოს მთელი პასუხისმგებლობა, რათა დაიცვას დაჯგუფების დანარჩენი წევრები. ვარდანაშვილს ზუსტად აქვს გაცნობიერებული, რაც მოელის საბჭოთა „მართლმსაჯულების“ პირობებში და სასამართლო პროცესზე ერთადერთს ითხოვს, გაითვალისწინონ მისი ასაკი და სიცოცხლე შეუნარჩუნონ. თუმცა, ძნელი გამოსაცნობი არ უნდა იყოს დიმიტრი ვარდანაშვილის შემდგომი ბედი, 21 წლის ახალგაზრდას სასჯელის უმაღლეს ზომას – დახვრეტას უსჯიან.

Dimitri Vardanashvili's Student Group

Nino Kipshidze

Following the establishment of Soviet power in Georgia, many anti-Soviet organizations and groups were created. Serious protest sentiment against the regime gradually emerged among young people, and many groups and organizations were created in the universities at different times. They all had a common goal: to fight against Soviet power and restore the independence that had been so violently seized.

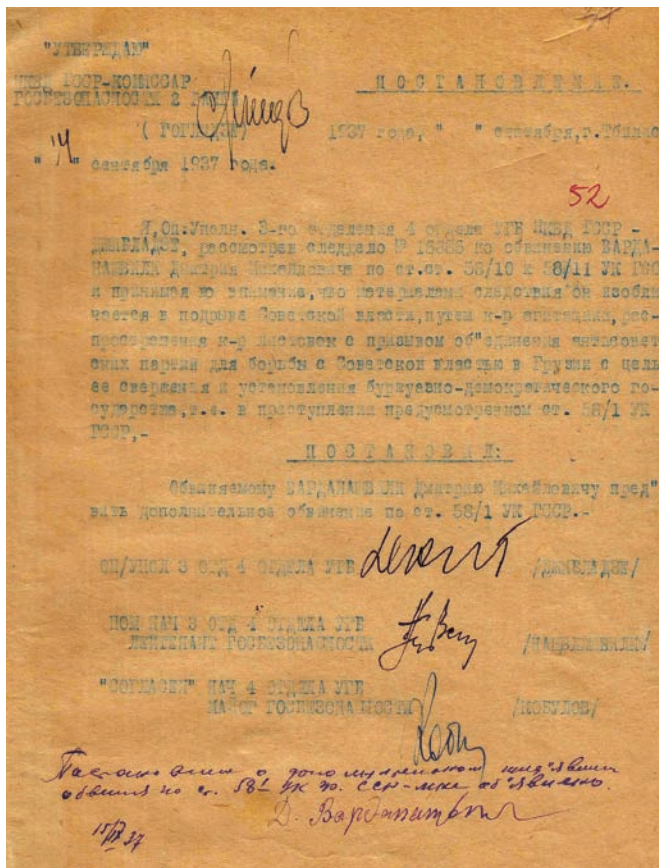
While Georgian reality was stricken by repressions, a young student Dimitri Vardanashvili created a counter-revolutionary group of students, collected anti-Soviet literature, disseminated proclamations, and tried to involve as many educated young people in the group as possible to protest against the Soviet dictatorship. A four-volume file on Dimitri Vardanashvili is preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs.

Vardanashvili's attitude is worthy of note. The young man's boldness is astonishing. He had no fear or sense of subservience to the existing regime, before or after his arrest. He pleaded guilty to all charges and tried to assume all responsibility in order to save the other members of the group. Vardanashvili was aware of what would happen to him under the Soviet system of "justice". He asked the court to take his age into consideration and not to kill him. But it is not difficult to guess Dimitri Vardanashvili's fate. The 21-year-old was sentenced to death.

დიმიტრი ვარდანაშვილი 1916 წელს ქალაქ ქუთაისში დაიბადა. ისიც ისეთივე გარემოში გაიზარდა, როგორც მისი თაობის ახალგაზრდობა – საბჭოთა დიქტატურისა და პროპაგანდის ქვეშ. თუმცა შემთხვევით აღმოჩენილი ლიტერატურის გაცნობისთანავე ხვდება, რომ დაპყრობილი და თავისუფლებანართმეული ერის შვილია. ამიტომაც ცდილობს, რაც შეიძლება მეტი გაიგოს დემოკრატიული საქართველოს მმართველობის პერიოდზე; იმაზე, თუ როგორ მოიპოვა წლების წინ ქვეყანამ დამოუკიდებლობა, როგორ მოხდა შემდგომ მისი ოკუპაცია და გასაბჭოება; ეცნობა მენშევიკურ ლიტერატურას, ხვდება ხალხს, რომლებსაც მეტი ინფორმაცია აქვთ იმ პერიოდის საქართველოზე. შედეგად, უყალიბდება პროტესტი და იწყებს რეალურ მოქმედებას. „მენშევიკურ ლიტერატურას საფუძვლიანად გავეცანი და მივედი დასკვნამდე, რომ მენშევიკური პოლიტიკა სწორი იყო. სრულებით ვიზიარებდი მენშევიკურ იდეოლოგიას. ამის შემდეგ გამიჩნდა სურვილი, მენარმოებინა ანტისაბჭოთა მენშევიკური საქმიანობა“...¹ – ვკითხულობთ ვარდანაშვილის დაკითხვის ოქმში.

დიმიტრი ვარდანაშვილი ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის სტუდენტი იყო, საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ პირველი საპროტესტო ნაბიჯი რომ გადადგა. 1934 წლის დეკემბერში ინსტიტუტში ს. კიროვის მკვლელობასთან დაკავშირებით სამგლოვიარო მიტინგი გაიმართა. სტუდენტები და პედაგოგები კიროვის მკვლელის, ნიკოლაევის სიკვდილით დასჯას მოითხოვდნენ. ერთადერთი, ვინც ამ მიტინგსა და მოთხოვნას არ შეუერთდა, ვარდანაშვილი იყო. მან წინა ღამით დაბეჭდა შემდეგი შინაარსის პროკლამაცია: „ნიკოლაევი მხეცი კი არა, გმირია“ და აუდიტორიების

1. საქართველოს შსს არქივი, (I), ფ. 6, ს. 37930, ფურც. 25.

დიმიტრი ვარდანაშვილი/Dimitri Vardanashvili

Vardanashvili was born in 1916, in Kutaisi. Like other youths of his generation he was brought up under the shadow of the Soviet dictatorship and propaganda. But through reading literary works, which he found by chance, he realized that he was the son of an occupied nation, so he tried to learn as much as possible about the democratic Georgia of the earlier period. He wanted to know how Georgia gained independence years before, and how the country was occupied and how Soviet power was established there. He read Menshevik literature and met those who knew more about Georgia of that time. Then he began to take real measures. This is an extract from Vardiashvili's interrogation protocol: "I studied Menshevik literature thoroughly and came to the conclusion that Menshevik policy was correct. I fully associate myself with Menshevik ideology. Therefore, I decided to carry out anti-Soviet Menshevik activity"...¹

Vardanashvili was a student at the Kutaisi Pedagogical Institute when he took his first steps against Soviet authority. In December 1934, a session of mourning was held at the Institute to observe the murder of Sergei Kirov, where both the students and the lecturers demanded the death of Kirov's murderer, Nikolayev. Vardanashvili was the only one who did not join this meeting and did not echo its demand. The previous night he printed proclamations that read: "Nikolayev is not a beast but a hero!", and secretly posted them on the classroom walls. This caused a huge stir. But the author of the proclamations was not discovered, and Vardanashvili survived.

Shortly after this, the discontented student left his home town, and in 1935 he moved to Tbilisi to continue his studies at the Medical Institute. Soon he gathered like-minded people and created an anti-Soviet group. We present here an extract from Vardanashvili's interrogation protocol:

"Tsiskarishvili, Tseradze and I studied at the Medical Institute. We met one another in different places near the institute and talked about our political ideology. They shared my opinion and so when I suggested to them that we create an organization, they agreed".²

The young people then set up an illegal printing press to print their proclamations. But somebody gave the group of students away.

On the basis of an order issued on May 25, 1937, a search was conducted of Vardanashvili's flat. Prior to his detention, Vardanashvili lived at March Street no. 4. Police Lieutenant

1. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, f. 37930, p. 25.

2. Ibid., p. 28.

კედლებზე გააკრა. ამ ფაქტს დიდი აჟიოტაჟი მოჰყვა, თუმცა პროკლამაციის ავტორი ვერ იპოვეს და მაშინ ნამდვილად გადაურჩა ვარდანაშვილი დაპატიმრებას.

მომხდარიდან მალევე მეამბოხე სტუდენტი ტოვებს მშობლიურ ქალაქს და 1935 წელს თბილისში გადადის სასწავლებლად. ვარდანაშვილი სამედიცინო ინსტიტუტში იწყებს სწავლას, სადაც უკვე აქტიურად ემზადება დასახული მიზნის მისაღწევად. შემოიკრებს თანამოაზრეებს და აყალიბებს ანტისაბჭოთა დაჯგუფებას. „ცისკარიშვილი, ცერაძე და მე სამედიცინო ინსტიტუტში ვსწავლობდით და ინსტიტუტთან ახლოს სხვადასხვა ადგილებში ვხვდებოდით ერთმანეთს, სადაც პოლიტიკურ შეხედულებებზე ვსაუბრობდით. ისინიც იზიარებდნენ ჩემს მოსაზრებებს და როცა ორგანიზაციის შექმნა შევთავაზე, დამთანხმდნენ“² (ამონარიდი ვარდანაშვილის დაკითხვის ოქმიდან).

შემდეგ ახალგაზრდები აწყობენ არალეგალურ სტამბას და ბეჭდავენ საპროტესტო პროკლამაციებს. თუმცა სტუდენტური დაჯგუფება ვიღაცამ გასცა.

1937 წლის 25 მაისს ორდერის საფუძველზე მოხდა ვარდანაშვილის ბინის ჩხრეკა. დაპატიმრებამდე დიმიტრი ვარდანაშვილი მარტის ქუჩა №4-ში ცხოვრობდა. ჩხრეკის დროს მილიციის ლეიტენანტმა ოდიშარიამ შემდეგი სახის ნივთმტკიცებები ამოიღო: ტიპოგრაფიული საბეჭდი მონეობილობა, შრიფტი, საქართველოს დამოუკიდებლობის დღისადმი მიძღვნილი პროკლამაციები, მენშევიკური ლიტერატურა, ნოე ჟორდანიასა და ნოე რამიშვილის პორტრეტები, ნოე რამიშვილის წიგნი – „ისტორიული მატერიალიზმი“, ნოე ჟორდანიას გამოცემა – „ნაციონალურ საკითხებთან დაკავშირებით“, 1919 წელს გამოშვებული ჟურნალი, სამხედრო რუკა, ვარდანაშვილის ჩანაწერების წიგნი, სხვადასხვა მიმონერები და რევოლვერი.³

26 მაისს დიმიტრი ვარდანაშვილს აპატიმრებენ. როგორც მოსალოდნელი იყო, გამოძიებლის პირველი კითხვა არალეგალურ სტამბასა და იმ ლიტერატურას ეხებოდა, რომელიც ვარდანაშვილის ბინაში იპოვეს.

დაკითხვის ოქმი:

„1937 წლის 28 მაისი

კითხვა: ჩხრეკის დროს თქვენს ბინაში აღმოჩენილ იქნა: ტიპოგრაფიული მონეობილობა, 1937 წლის 26 მაისისთვის განკუთვნილი პროკლამაციები, ტიპოგრაფიული შრიფტი და ამ შრიფტის შესანახი ყუთი. გვითხარით სიმართლე როდის და ვისგან მიიღეთ ეს ყოველივე?

პასუხი: 1937 წლის იანვრის დასაწყისში პარტიული გამომცემლობის ეზოში შემთხვევით ვიპოვე ტიპოგრაფიული შრიფტის ერთი ნაწილი და სტამბის მონეობის იდეა დამებადა. გადავწყვიტე, იქ მოთამაშე ბავშვებისთვის დამევალებინა ეზოში გაფანტული შრიფტის დანარჩენი ნაწილების შეგროვება, რისთვისაც მათ გასამრჯელოს დავპირდი. ბავშვებმა მართლაც შემოიგროვეს ყველა ფრაგმენტი და მე მათ 20 რუბლი გადავუხადე...

კითხვა: კონტრრევოლუციური, მენშევიკური ლიტერატურა, რომელიც თქვენს ბინაში დაპატიმრების დროს იქნა აღმოჩენილი, საიდან გქონდათ?

2. საქართველოს შსს არქივი, (I), ფ. 6, ს. 37930, ფურც. 28.

3. იქვე, ფურც. 8.

ПРОТОКОЛ ОБИСКА

8

1937 года мая 25 дня я, Мл.Лейтенант ГБ ОДИШАРИЯ В.В. на основании ордера №415 произвел обыск у гр-на ВАРДАНШВИЛИ Дмитрия Михайловича прож. в г.Тбилиси по ул.Марта № 4.

При производстве обыска присутствовал гр-н ДОМИДЗЕ Рафаил Владимирович.

Изъято для представления в НКВД Груз. СОР следующее :

1. Типографский набор в готовом виде для печат.к-р.воззвания на 26 Мая-37 года	1 шт.
2. Шрифты типографские, готовые в разных коробках в количестве (каждо)	35 "
3. Типографские шрифты для печатания весом примерно до 10 фунтов	10 фун.
4. Подлинник к-р.характера воззвания подлежащий печатанию к 26 Мая 37г.	1 лист.
5. Список членов к-р.организации молодых социал-демократов с указанием фамилии в составе 7 чел.	
6. Наборная деревянная каassa для шрифта	2 шт.
7. Порядок для председателю к-р.наелегалья, собран. на пол-листа.	1
8. Меншевицкая литература № 1 в тетради	1
9. Портрет Ноа ЖОРДАНИИ	1
10. Портрет И.ЧХИДЗЕ	1
11. Исторический материал Н. РАМИШВИЛИ	1
12. Книга о национальном вопросе-ЖОРДАНИИ	1
13. Книга И.ЖОРДАНИИ том.№ 1	1
14. Готовые части бланка	5
15. Отиски на 2-х листах подлежащие к печатанию к-р.воззвания к 26 Мая 1937 г.	2

Odisharia found material evidence, including a typographic printing machine, typeset, proclamations dedicated to Georgia's Independence Day, Menshevik literature, Noe Zhordania's and Noe Ramishvili's portraits, Noe Ramishvili's book titled "Historical Materialism", Noe Zhordania's publication "On National Issues", a journal published in 1919, a military map, Vardanashvili's notes, various correspondence, and a revolver.³

Vardanashvili was arrested on May 26. As expected, the investigator's first question was about the illegal printing press and the literature found at Vardanashvili's flat.

The Interrogation Protocol:

"28 May 1937

Question: During the search of your flat, a typographic machine, proclamations dedicated to 26 May 1937, and a box with typeset were found. Tell us the truth, when and who gave all this to you?

Answer: In the beginning of January 1937, I found one part of the typeset in the yard of the printing house of the party, and the idea of arranging a printing press occurred to me. I decided to instruct the children playing in the yard to gather the rest of the scattered typeset. I promised to give them money. The children gathered all of the fragments, and I paid them 20 rubles.

Question: Who gave you the counter-revolutionary and Menshevik literature that was found in your flat when you were arrested?

Answer: In 1935 I borrowed N. Ramishvili's "Historical Materialism" from Archil Geradze, who lives in Kutaisi. The rest

3. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, f. 37930, p. 8.

პასუხი: ნ. რამიშვილის „ისტორიული მატერიალიზმი“ 1935 წელს ქუთაისში მცხოვრებ არჩილ გერაძისგან ვითხოვე. დანარჩენი ლიტერატურა კი 1935-1936 წლებში თბილისის ბუკინისტებთან შევაგროვე.

კითხვა: გამოძიება ითხოვს პასუხს, ვისგან იღებდით ორგანიზაციულ დავალებებს?

პასუხი: არანაირი ორგანიზაციული დავალებები მე არ მიმიღია. მას შემდეგ, რაც მენშევიკური შეხედულებები ჩამომიყალიბდა, საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლის სურვილი გამიჩნდა. გადავწყვიტე, თავად შემექმნა კონტრრევოლუციური მენშევიკური დაჯგუფება, რის შემდეგაც უკვე კონკრეტულ ქმედებებზე გადავიდოდი.

კითხვა: ჩამოთვალეთ ის ადამიანები, რომლებიც ამ დაჯგუფებაში შედიოდნენ.

პასუხი: კონტრრევოლუციურ, მენშევიკურ დაჯგუფებაში გასანევრებიანებლად შემდეგი პირები მყავდა შერჩეული:

- 1) დიმიტრი ჭანტურიშვილი – სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტი, 2) დავით ცერაძე – სამედიცინო ინსტიტუტის სტუდენტი, 3) ანდრია ცისკარიშვილი – სამედიცინო ინსტიტუტის სტუდენტი, 4) შოთა დვალი – პედაგოგიური ინსტიტუტის სტუდენტი, 5) სანდრო ქომეთიანი – სამედიცინო ინსტიტუტის სტუდენტი, 6) კალინიკე ჭანკვეტაძე – სამედიცინო ინსტიტუტის სტუდენტი.

ამ ადამიანებისთვის მხოლოდ ჩემი მენშევიკური შეხედულებები იყო ცნობილი. ანტისაბჭოთა გამონათქვამებს ჭანტურიშვილი, ცერაძე და ცისკარიშვილი ეთანხმებოდნენ, დანარჩენები კი ეწინააღმდეგებოდნენ.

კითხვა: როდის მოახდინეთ მათი გადაბირება?

პასუხი: 1935 წელს, როდესაც ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის სტუდენტი ვიყავი, ამხანაგ ჭანკვეტაძეს ვესაუბრებოდი, რომ რუსეთმა საქართველოს ოკუპაცია მოახდინა. ამ საუბრით მინდოდა, მისი განწყობაც გამეგო. თუ ჩემი თანამოაზრე აღმოჩნდებოდა, შემდგომ მასთან ერთად ვაპირებდი, ანტისაბჭოთა საქმიანობა მენარმოებინა. ჭანკვეტაძე კატეგორიულად არ მეთანხმებოდა, ამიტომ მასთან ამ თემაზე საუბარი აღარ მქონია. 1935 წელს ქუთაისი დავეტოვე და საცხოვრებლად და სასწავლებლად თბილისში გადავედი.

იმავე დაკითხვის ოქმიდან კარგად იკვეთება, თუ როგორ ცდილობს დიმიტრი ვარდანაშვილი ორგანიზაციის დანარჩენ წევრებს დააფაროს ხელი და დაიცვას მეგობრები:

„კითხვა: ქომეთიანთან რა სახის საუბარი გქონდათ?“

პასუხი: ქომეთიანი 1936 წელს თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის საერთო საცხოვრებელში გავიცანი. პოლიტიკურ თემებზე გავესაუბრე, თუმცა მითხრა, რომ პოლიტიკა არ აინტერესებდა, ამიტომაც არ ჩამირთავს კონტრრევოლუციურ საქმიანობაში.

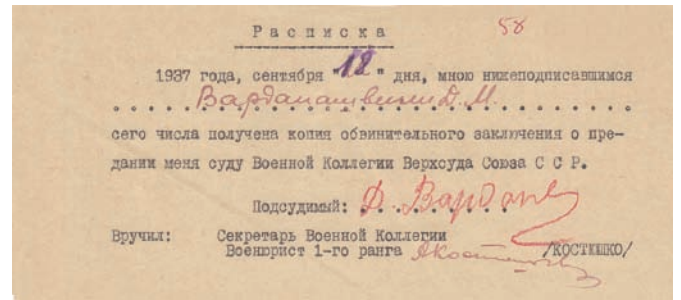
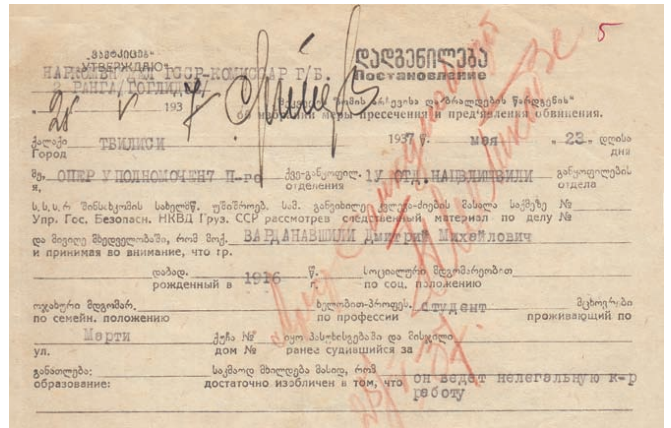
კითხვა: სად გავიცანით შოთა დვალი?

პასუხი: შოთა დვალი 1936 წელს თბილისის პედაგოგიურ ინსტიტუტში გავიცანი.

კითხვა: შესთავაზეთ თუ არა შოთა დვალს, ჩართულიყო არალეგალურ კონტრრევოლუციურ მენშევიკურ საქმიანობაში?

პასუხი: შევთავაზე, მაგრამ არ დამთანხმდა.

კითხვა: ცრუობთ. გამოძიებისთვის ცნობილია, რომ

of the literature I bought from second-hand booksellers in Tbilisi in 1935-1936.

Question: Tell the investigation, who gave you orders for the organization?

Answer: I haven't been given any orders for the organization. Since I shared the Menshevik ideology, I wanted to fight against the Soviet government. I decided to create a counter-revolutionary Menshevik group and take concrete steps.

Question: Tell the names of those persons who were members of this organization.

Answer: I selected the following persons to join the counter-revolutionary Menshevik group:

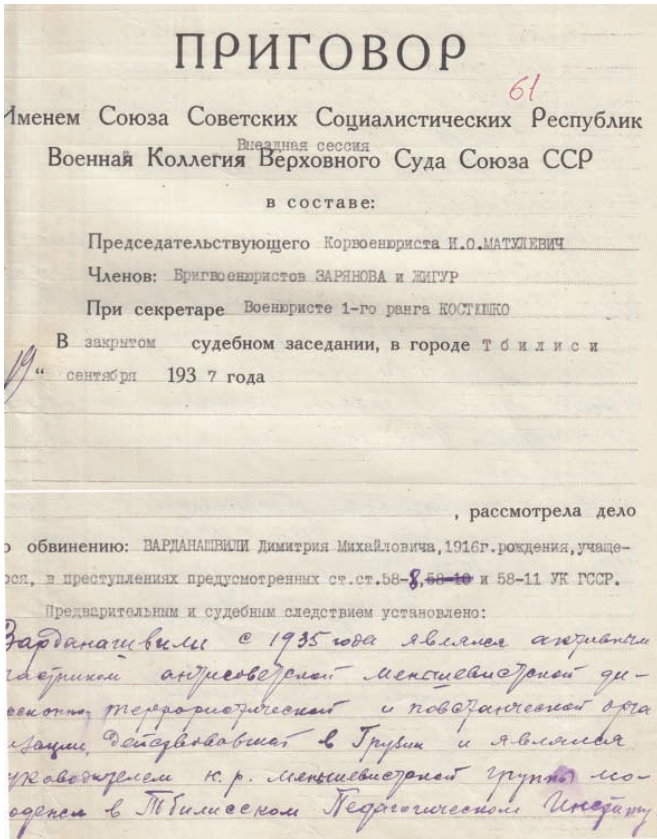
- 1) Dimitri Chanturishvili – student at the State University,
- 2) Davit Tseradze – student at the Medical Institute, 3) Andria Tsiskarishvili – student at the Medical Institute, 4) Shota Dvali – student at the Pedagogical Institute, 5) Sandro Kometiani – student at the Medical Institute and 6) Kalinike Chankvetadze – student at the Medical Institute.

These persons knew only my Menshevik ideology. While Chanturishvili, Tseradze and Tsiskarishvili shared my anti-Soviet statements, the others didn't approve of them.

Question: When did you recruit them into the group?

Answer: In 1935 when I was a student at Kutaisi Pedagogical Institute I told Comrade Chankvetadze that Russia had occupied Georgia. I wanted to know his opinion about this issue. If I found that he was a like-minded person, I was going to carry out anti-Soviet activity with him. Chankvetadze flatly objected to my opinion. For this reason, I no longer talked about it with him. In 1935 I left Kutaisi and moved to Tbilisi to continue my education here”.

The same interrogation protocol reveals how Dimitri Vardanashvili tried to shield other members of the organization and thus to protect his friends:

თქვენ მიერ ჩამოთვლილი ყველა პირი არალეგალურ მენშევიკურ ორგანიზაციაში გააერთიანეთ.

პასუხი: რადგან მათთვის ჩემი შეხედულებები ცნობილი იყო და არ მენიანალმდეგებოდნენ, ვფიქრობდი, რომ ისინი ჩემ მიერ შექმნილ მენშევიკურ დაჯგუფებაში განვერიანდებოდნენ, მაგრამ როცა უკვე კონკრეტულად შევთავაზე ორგანიზაციაში განვერიანება და მათთვის ეს საკითხი უფრო თვალნათელი გახდა, შოთა დვალი და სანდრო ქომეთიანი წინააღმდეგ წავიდნენ, ხოლო ჭანკვეტაძე საერთოდ ჩამომშორდა.⁴

ვარდანაშვილი ერთ-ერთი დაკითხვის დროს იხსენებს, როგორ გაანდო მეგობარს კონტრრევოლუციური დაჯგუფების შექმნის იდეა: „1937 წლის 29 აპრილს რუსთაველზე, ოპერის თეატრის ბაღში დავით ცერაძეს შევხვდი, რომელსაც გავანდე, კონტრრევოლუციური, მენშევიკური ორგანიზაციის შექმნას რომ ვაპირებდი. ცერაძემ გადაწყვეტილება არ მომიწონა, ნაჩქარევად მიიჩნია და მირჩია, ჯერ გავერკვია, არსებობდა თუ არა მსგავსი ორგანიზაცია თბილისში და მასში გავწევრიანებულიყავით. მე კი ვუთხარი, რომ დრო არ ითმენს და აუცილებლად უნდა შექმნათ კონტრრევოლუციური მენშევიკური დაჯგუფება-თქო. ხოლო შემდგომ, თუ გავარკვევდით მსგავსი ორგანიზაციის არსებობას, ჯგუფს დავშლიდით და იმ ორგანიზაციას შევუერთდებოდით.“⁵

სტუდენტთა ანტისაბჭოთა დაჯგუფება მართლაც ჩამოყალიბდა და დაიწყო კიდევ მზადება პირველი საპროტესტო ნაბიჯისთვის. დიმიტრი ვარდანაშვილის დაჯგუფებას დაგემილი ჰქონდა 26 მაისის აღნიშვნა. ახალგაზრდები 1937 წლის 26 მაისს კიროვის პარკში უნდა შეკრებილიყვნენ, მოენყოთ საპროტესტო აქცია

“Question: What kind of discussion did you have with Kometiani?”

Answer: In 1936 I met Kometiani in the dormitory of Tbilisi Medical Institute. I started to speak with him about political issues. But he told me that he was not interested in politics, so I didn't involve him in counter-revolutionary activities.

Question: Where did you meet Shota Dvali?

Answer: I met Shota Dvali in 1936 at the Tbilisi Pedagogical Institute.

Question: Did you suggest to Shota Dvali that he get involved in illegal counter-revolutionary anti-Bolshevik activities?

Answer: I did, but he refused.

Question: You are lying. According to the investigation, all of the persons named by you were recruited to the illegal Menshevik organization.

Answer: I thought that these people would join my Menshevik group, because they knew my opinions and didn't object to them. But when I offered them to join the organization and this issue became clearer to them, Shota Dvali and Sandro Kometiani refused. As regards Chankvetadze, he backed away from me.”⁴

At one of the interrogations, Vardanashvili recalled how he shared the idea of creating counter-revolutionary group with his friend. “On April 29, 1937, I met Davit Tseradze in the yard of the Opera Theatre in Rustaveli Avenue. I told him that I was going to create a counter-revolutionary and Menshevik organization. Tseradze didn't approve of my decision. He thought it hasty and advised me to find out if there was a similar organization in Tbilisi to join. I answered that this was urgent, and that we had to create a counter-revolutionary and Menshevik organization. If we would later find out that there was already a similar organization in Tbilisi, we would disband our group and join that organization”.⁵

The anti-Soviet group of students was indeed created, and its members prepared for their first protest activities with the celebration of Georgia's Independence Day on 26 May. On that day in 1937 at 3 PM, the young people were to gather in Kirov Park to organize a protest meeting and disseminate proclamations. Besides Vardanashvili, those most active in organizing this were Tseradze, Chanturishvili and Tsiskarishvili. The agenda, drawn up by Vardanashvili and Chanturishvili, included the following topics: 1. The Social Democratic Party and the current plans of the Menshevik organization. 2. Organizational issues. 3. Current affairs.

The young people had printed counter-revolutionary proclamations the night before. They gathered at Vardanashvili's flat once again and planned the demonstration. But the event was aborted. Dimitri Vardanashvili failed appear at the appointed time with his friends because he had already been arrested. Soon after, Tsiskarishvili and Tseradze were also arrested.⁶

Vardanashvili pleaded guilty to all charges, including that he had recruited students.

4. საქართველოს შსს არქივი, (I), ფ. 6, ს. 37930, ფურც. 23-26.

5. იქვე, ფურც. 30.

4. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, f. 37930, pp. 23-26.

5. Ibid., p. 30.

6. Ibid., pp. 27-29.

და გავერცხლებინათ პროკლამაციები. საორგანიზაციო საკითხებში ყველაზე აქტიურად, ვარდანაშვილთან ერთად, ცერაძე, ჭანტურიშვილი და ცისკარიშვილი იყვნენ ჩართულები. ღონისძიება 3 საათზე კიროვის პარკში იყო დაგეგმილი. დღის წესრიგი ვარდანაშვილმა და ჭანტურიშვილმა შეადგინეს, რომელშიც შემდეგი თემები იყო წარმოდგენილი: 1. სოციალ-დემოკრატიული პარტია, მისი მიზანი არსებულ დროში და მენშევიკური ორგანიზაციის გეგმები. 2. ორგანიზაციული საკითხები; 3. მიმდინარე საქმეები.

ახალგაზრდებმა წინა დღით დაბეჭდეს კონტრრევოლუციური პროკლამაციები. კიდევ ერთხელ შეიკრიბნენ ვარდანაშვილის ბინაში და დაგეგმეს საპროტესტო აქცია. თუმცა კონტრრევოლუციური ანტისაბჭოთა დემონსტრაციის მოწყობა ჩაიშალა, დიმიტრი ვარდანაშვილი დაგეგმილ დროს არ გამოცხადდა მეგობრებთან, რადგან დაპატიმრებული იყო. მალევე ცისკარიშვილი და ცერაძე დააპატიმრეს.⁶

ვარდანაშვილმა ყველა ბრალდება აღიარა, მათ შორის ისიც, რომ სტუდენტების გადაბირება მოახდინა.

სტუდენტების საქმის გამოძიება 3 თვის განმავლობაში მიმდინარეობდა, სამი თვის თავზე, 1937 წლის 14 მაისს დიმიტრი ვარდანაშვილს საბრალდებო დასკვნა გააცნეს:

„შინსახკომის თანამშრომლების მიერ აღმოჩენილ და ლიკვიდირებულ იქნა სტუდენტების არალეგალური კონსპირაციული მენშევიკურ კონტრრევოლუციური დაჯგუფება, რომელსაც დიმიტრი ვარდანაშვილი ხელმძღვანელობდა.

გამოძიებამ დაადგინა, რომ ეს კონტრრევოლუციური არალეგალური დაჯგუფება მიზნად ისახავდა, საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას კონტრრევოლუციური აგიტაციით, პროკლამაციების გავრცელებით და მონოდებებით. დაჯგუფება ანტისაბჭოთა პარტიებსა და ორგანიზაციებს გაერთიანებისკენ მოუწოდებდა, რათა დაემხობთ საბჭოთა ხელისუფლება და დაემყარებინათ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული ხელისუფლება.“⁷

განაჩენმაც არ დააყოვნა...

1937 წლის 19 სექტემბერს სამხედრო კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება და დიმიტრი ვარდანაშვილს მიესაჯა დახვეწილი პირადი ქონების კონფისკაციით, ცისკარიშვილსა და ცერაძეს კი – 10 წლით გადასახლება.

განაჩენი სისრულეში მეორე დღესვე მოიყვანეს... 21 წლის სტუდენტი 1937 წლის 20 სექტემბერს დახვრიტეს.

შსს არქივში მუშაობის დროს უამრავი საქმის გაცნობა გვიწევს. ვარდანაშვილის სისხლის სამართლის საქმე განსაკუთრებით დასამახსოვრებელია. დიმიტრი ვარდანაშვილი, შეიძლება ითქვას, რომ გმირია და მომავალმა თაობამ მისი სახელი ნამდვილად უნდა იცოდეს. ადამიანის, რომელსაც არანაირი ანგარება არ ამოძრავებდა, მისი ერთადერთი სურვილი და მიზანი საქართველოს დემოკრატიულობა იყო და ამ იდეას შეენირა კიდევ.

საარქივო მასალები / Archival Materials

The investigation of the students' case lasted three months. Then, on May 14, 1937, Dimitry Vardanashvili learned of his indictment, which read as follows:

“The NKVD employees uncovered and liquidated an illegal conspiracy, a Menshevik and counter-revolutionary group of students headed by Dimitri Vardanashvili.

According to the investigation, this counter-revolutionary illegal group aimed to overthrow Soviet power through counter-revolutionary agitation, disseminating proclamations and appeals. The group called on anti-Soviet parties and organizations to unite in order to overthrow Soviet power and establish a bourgeois-democratic government.”⁷

The sentence was not long in coming.

On the basis of a resolution passed by the Military Board on September 19, 1937, Dimitri Vardanashvili was sentenced to death with confiscation of property, and Tsiskarishvili and Tseradze were exiled for ten years.

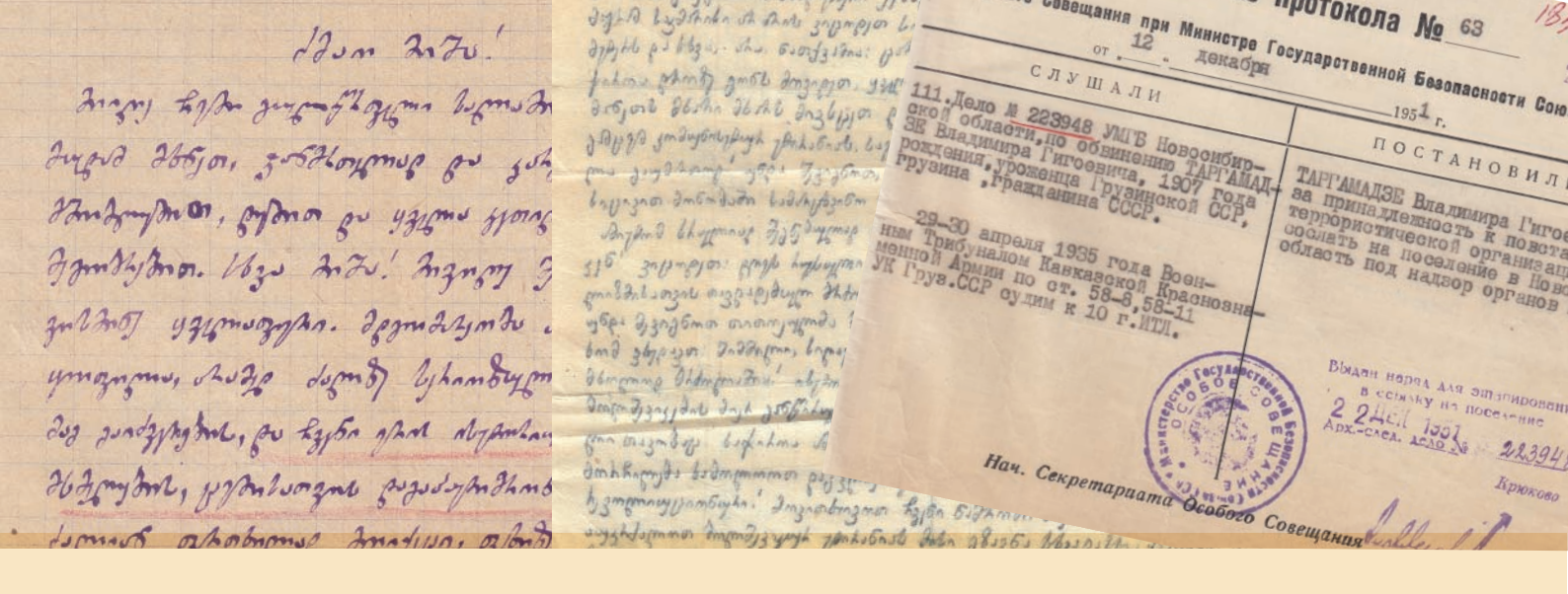
The sentence was carried out the next day, and on September 21, 1937, the 21-year-old student was shot.

While working on the documents that are held in the archive, we have had the opportunity to study many files. Vardanashvili's case stands out, however. We may say that Dimitri Vardanashvili was a true hero, and the next generation should know his name by all means.

6. საქართველოს შსს არქივი, (I), ფ. 6, ს. 37930, ფურც. 27-29.

7. იქვე, ფურც. 54.

7. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, f. 37930, p. 54.

„ბომბეიდან ლონდონამდე“... “From Bombay to London”...

ლია კერესელიძე

Lia Kereselidze

შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში არსებობს ფონდი, რომელშიც დაცული სამეულის ოქმების მიხედვით არალეგალურ-ფაშისტურ-ჯაშუშური, მემბოხე-მემარჯვენე-კონტრრევოლუციური, ტროცკისტულ-ტერორისტულ-დივერსიული, მავნებლურ-ძირგამომთხრელი ორგანიზაციების წევრობის, ანუ „ბომბეიდან ლონდონამდე გვირაბის“ მთხრელობის ბრალდებით, 1937-1938 წლებში 20 000-ზე მეტი საბჭოთა საქართველოს მოქალაქე გასამართლებული – დახვრეტილი, ე. ი. მიმონერის უფლების გარეშე გადაგზავნილი, ან გადასახლებული.

1937-1938 წლების რეპრესიების ხანა პირდაპირ არ დამდგარა, არც „ნათელი კომუნიზმი“ შემოსულა ზარ-ზეიმითა და ოვაციებით, როგორც ამას დიადი საბჭოეთის მოსწავლე-ახალგაზრდობას გვასწავლიდნენ ათეული წლების განმავლობაში. ცეცხლითა და მახვილით შემოვიდნენ ბოლშევიკები საქართველოში და ცეცხლითა და მახვილით დაიპყვიდრეს თავი ისტორიისთვის ძალიან მოკლე – 70-წლიანი პერიოდით. ბოლშევიზმზე უფრო მეტად რუსულ დამპყრობლურ პოლიტიკას ებრძოდა პატრიოტულად განწყობილი ყველა სოციალური ფენა – არისტოკრატია, ინტელიგენცია, სასულიერო, თვით მუშურ-გლეხურიც... ასეთები კი ძალზედ ბევრნი იყვნენ. ამაზე მიუთითებს სისხლში ჩახშობილი 1921 წლის სვანეთის შეთქმულება, აჯანყების მცდელობა კოდორის ხეობაში, რაჭა-ლეჩხუმში, 1922 წლის აჯანყება ხევსურეთში, გამოსვლები კახეთში, გურიაში, „ავგისტოს ავანტიურად“ მინათლული 1924 წლის დიდი აჯანყება... დამარცხებას არ ეპუებოდნენ, სიკვდილს არ უშინდებოდნენ თავისუფლებამონყურებული მამულიშვილები. „სამხედრო ცენტრი,“ „დამოუკიდებლობის კომიტეტი“, „თეთრი გიორგი“ საქართველოში და ემიგრაციაში, მოგვიანებით „სამნო“, „სამანი“, „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“

The Archive of the Ministry of Internal Affairs has a collection, which combines the protocols created in 1937-1938 by the so-called “Troika” of the Politburo’s Special Committee that were used to persecute more than 20,000 Soviet citizens. These doctrines allowed the authorities to accuse individuals of membership in different illegal, fascist, and espionage groups; of participating in rebel, rightist, and counter-revolutionary activities; of sympathizing with Trotskyists and terrorists; and more generally of participation in subversive organizations, which was colloquially referred to as, “cutting a tunnel from Bombay to London.” Those who found themselves on the wrong side of this policy were either executed or exiled without the right of correspondence.

The Great Purge of 1937-38 did not occur haphazardly. Bright Communism, as it was referred to in Soviet history books of the latter half of the twentieth century, was also not introduced with great solemnity and ovation. The Bolsheviks came to Georgia with fire and malice, and fierce resistance met them. All Georgian patriotic social classes, including the aristocracy, intelligentsia, priesthood, workers, and the peasantry, fought for their homeland. These combatants identified the attempt to conquer Georgia as Russian, rather than Bolshevik, and there were many antagonists willing to challenge the rule of their former sovereign. These freedom-loving patriots were not afraid of the death and knew their efforts were likely to fail. Of note are the Svanetian uprising the rebellious activities of local leaders in the Kodori Gorge and in Racha-Lechkhumi in 1921; the Khevsureti revolt and demonstrations in Kakheti and Guria in 1922; and the August Uprising, also known as the August Adventure, of 1924.

ნინა ქიმერიძე
Nina Kimeridze

ალექსანდრე თარგამაძე
Alexandre Targamadze

„საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი კომიტეტი“, „გორგასლიანი“ არასრული ჩამონათვალი იმ ანტისაბჭოთა ორგანიზაციებისა, რომლებიც აჩრდილად დაყვებოდნენ საბჭოთა საქართველოს რეალობას და არალეგალურ იატაკქვეშა ისტორიას ქმნიდნენ.

ამჯერად საუბარი ფართო საზოგადოებისთვის ერთ-ერთ უცნობ, ათი-თორმეტი პირისგან შემდგარ ანტისაბჭოთა დაჯგუფებაზე გვექნება, რომლის მოღვაწეობა საარქივო საქმე №35201-ის სახით შემოუნახა ისტორიას შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივმა. მართალია, ამ ორგანიზაციის საქმიანობა ტოტალიტარულ რეჟიმს დაქვემდებარებული სამართალდამცავი უწყების მხრიდან ცალმხრივად არის გაშუქებული, მაგრამ მაინც ნათელი წარმოდგენა გვექმნება. მათი მოღვაწეობის გაშუქებისას ვიხელმძღვანელებთ საქმეში დაცული დასკვნითი დადგენილებით:¹

სსრ კავშირის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის (შინსახკომის) საქართველოს სამმართველოს განსაკუთრებულმა განყოფილებამ 1935 წლის თებერვალში აღმოაჩინა და გაანადგურა მენშევიკების კონტრრევოლუციური მემბოხე-ტერორისტული ორგანიზაცია, რომლის მთავარი ამოცანა იყო საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ძირგამომთხრელი და აქტიური ბრძოლა შემდეგი გზებით:

შექმნა შეიარაღებული პარტიზანული რაზმები, რომლებიც კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების თვალსაწინააღმდეგ პირებზე, პირველ რიგში კი საკავშირო კომუნისტური პარტიის (ბ) ამიერკავკასიის სამხარეო კომიტეტის მდივან ამხ. ბერიაზე განახორციელებდა ტერორისტულ აქტებს;

საბჭოთა მეურნეობებისა და კოლმეურნეობების მუშაობაში დეზორგანიზების მცდელობა, სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში ექსცესების მოხდენა;

პარალელურად, მუშათა და გლეხთა წითელი არმიის ქართული ნაწილებიდან შეექმნა სამხედრო უჯრედი, რომლის საშუალებითაც ვარაუდობდა არა მარტო ორგანიზაციულ-პოლიტიკურ არალეგალურ საქმიანობას, არამედ მემბოხე-ტერორისტული მიზნებისთვის იარაღის მოპოვებას.

წარმოებული კვლევა-ძიების შედეგად დადგინდა, რომ ამ ორგანიზაციის ხელმძღვანელი იყო სერაპიონ ქრისტეფორეს ძე თარგამაძე, 39 წლის, კრ მენშევიკური პარტიის ძველი წევრი, მოსამსახურე, სამტრედიის

The Military Center, the Independence Committee, the White George in Georgia and Emigration, later SAMNO/SAMANI, the Committee for the Liberation of Georgia, the National Liberation Committee of Georgia, and Gorgasliani all collaborated to compile an incomplete list of the anti-Soviet organizations that inspected every step of the Georgian SSR. Through this work, they were able to create a history of the state’s illegal, underground activity.

This publication will draw the reader’s attention to a predominately unknown anti-Soviet organization of 10-12 members, whose activities are detailed in the Archive of the Ministry of Internal Affairs’ archival file №35201. Although the activity of this organization is unilaterally covered by the law enforcement agency of a totalitarian regime, we can still evaluate the document. In the course of covering their activities, we will guide by conclusive resolutions of the case: ¹

In February 1935, special department of the People’s Commissariat for Internal Affairs of the Georgian SSR revealed and destroyed the counter-revolutionary, rebel and terrorist organization of the Mensheviks, aiming to fight against Soviet authority through the following methods:

Creation of armed guerilla detachments, which were to tasked with conducting terrorist attacks against leading officials of the Communist Party and Soviet authority, first of all, Comrade Beria, Secretary of the Transcaucasian Military Committee of the All-Union Communist Party (Bolsheviks);

Attempts to demoralize Soviet agriculture and collective farms, and to conduct excesses at state and public institutions;

An attempt to create a military unit of Georgian workers’ and peasants’ in the Red Army. This battalion would be tasked with conducting not only organizational and politically illegal activities, but also stealing weapons for rebellion and terrorist purposes.

The inquiry revealed that the head of this organization was 39-year old Serapion Targamadze (patronymic: Kristephore), a former member of the counter-revolutionary Menshevik Party, who was also a servant and a teacher in the village of Sajavakho, in the Samtredia region. He was oppressed by the NKVD and the Main Political Division many times.

S. Targamadze was accused of recruiting anti-Soviet young people, most of whom were his little brothers’ friends, and of creating the above mentioned organization at the end of 1932. At the end of 1933 and at the beginning of 1934, their activity became intense. They started to organize terrorist acts and form rebel detachments.

The political platform of the organization

The political platform of the organization was a program drawn by Serapion Targamadze based on Menshevik principles. In the summer of 1933, Targamadze presented this program at an illegal meeting in Khojevani Cemetery in Tbilisi. The platform

1. შსს არქივი, I განკ., ფ. 6, საარქივო საქმე №35201, ტ. 2, გვ. 125.

1. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, archival file №35201, volume №2, page №125.

რაიონის სოფელ საჯავახოს სკოლის მასწავლებელი, შინსასკომისა და მთავარი პოლიტიკური სამმართველოს მხრიდან არაერთხელ რეპრესირებული, კავშირი ჰქონდა მენშევიკური პარტიის წლობით ალჭურვილ, 1934 წელს გადაცვლილ სანდრო ხუნდაძესთან.

1932 წლის ბოლოს ბრალდებულმა ს. ქ. თარგამაძემ გადაიბირა ანტისაბჭოურად განწყობილი ახალგაზრდები, უმეტესად მისი პატარა ძმების მეგობრები და ჩამოაყალიბა ზემოხსენებული ორგანიზაცია.

1933 წლის ბოლოსა და 1934 წლის დასაწყისში ისინი გააქტიურდნენ და გადავიდნენ უშუალოდ ტერორისტული აქტების მომზადებასა და მეთამბოხე რაზმების ჩამოყალიბებაზე.

ორგანიზაციის პოლიტიკური პლატფორმა

ორგანიზაციის პოლიტიკურ პლატფორმას სერაპიონ თარგამაძის მიერ შემუშავებული, მენშევიკურ დებულებებზე დაფუძნებული პროგრამა წარმოადგენდა. ეს პროგრამა თარგამაძემ 1933 წლის ზაფხულში, თბილისში, ხოჯევანის სასაფლაოზე ერთ-ერთი არალეგალური შეკრების დროს წარადგინა და მოიცავდა შემდეგ პუნქტებს:

- 1) პოლიტპატიმრების გათავისუფლება;
- 2) საქართველოდან რუსული ჯარების განწვევა და საქართველოს სრული დამოუკიდებლობის გამოცხადება;
- 3) არჩევნების, პრესის, შეკრებებისა და ა. შ. თავისუფლება;
- 4) კერძო საკუთრების აღდგენა, ე.ი. გლეხებისთვის იმ ქონებისა და მიწის ნაკვეთების დატოვება, რომელსაც მოცემულ მომენტში ფლობდნენ. არ იგულისხმებოდა ფაბრიკების, სახლებისა და ძველი საკუთრების დაბრუნება;

focused on the following subjects:

- 1) The release of political prisoners.
- 2) The evacuation of Russian forces from Georgia, and the declaration of Georgia's full independence.
- 3) Freedom of elections, the press, meetings, etc.
- 4) The restoration of private property, or the return of peasant's lands to their original owners (this declaration did not intend to redistribute factories, houses and old property back to their former owners).
- 5) Joining, as well as seceding from, collective farms was to be purely voluntary. Individual farmers and collective farmers were to have equal rights in the case of being subsidized by the government;
- 6) An individual farmer was to be granted the same amount and quality of land as a collective farmer of the same region.
- 7) A 100 percent improvement of material and living conditions of workers and employees.

According to Serapion Targamadze's interrogation record dated March 9, 1935, a few modifications were made to the program:

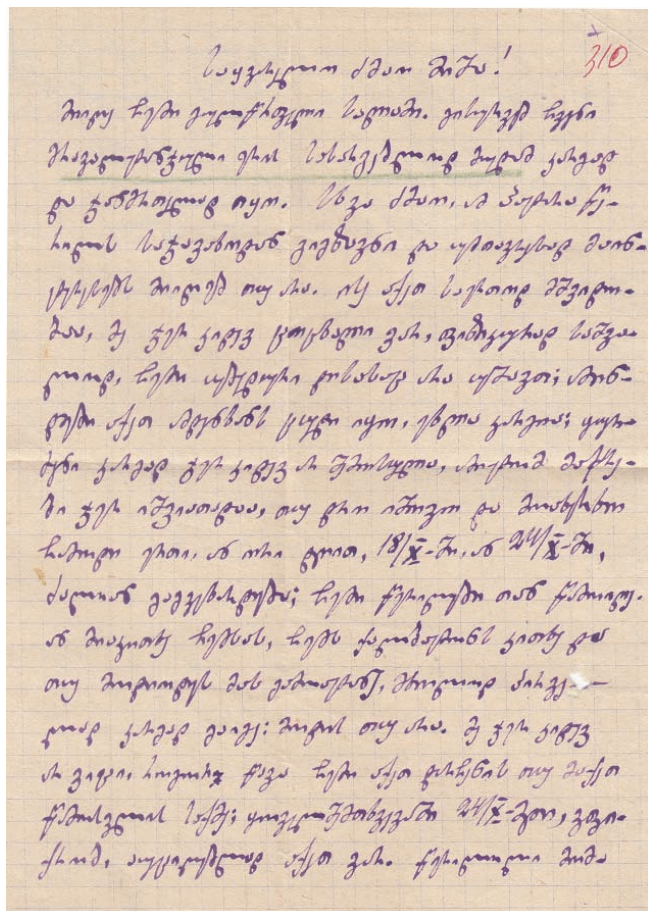
- 1) A paragraph was added that stated the organization was strongly opposed to collectivization; they intended to prohibit the peasantry from joining collective farms; and aimed to disband active collective farms, using violence when necessary.
- 2) Another paragraph was included specifying that only Georgians were allowed to be members.
- 3) The group eliminated the phrase, "fight for socialism," from their program. Instead, they emphasized their intentions to fight against socialism by any means necessary.
- 4) The organization was to be fascist.

Practical activity of the organization

Inquiries into the practical activities of Targamadze's group revealed that Serapion recruited A. I. Svanidze in 1926; A. V. Nikitini and M. G. Bokelavadze in 1932; and G. V. Kutateladze and S. E. Svanidze in 1933, when the organization started its active counter-revolutionary activity.

Until 1931, Serapion Targamadze's counter-revolutionary activities were mainly on propaganda, by which he recruited his acquaintances and provided them with the Menshevik literature.

During his arrest, he was caught in possession of the following literature published abroad by the Mensheviks: the journal *The Independent Georgia*, fall edition №87; the newspaper *The Voice of the Fight*, fall editions №29, 30 and 31; and a brochure dedicated to the 40th anniversary of the Menshevik Party of Georgia. At his interrogation, he confessed that he received the literature from Sandro Khundadze, representative of the Mensheviks.

5) სრულიად თავისუფალი იქნებოდა კოლმეურნეობებში შესვლა და გამოსვლა. ერთპიროვნული მეურნე და კოლმეურნე სახელმწიფოსგან სუბსიდიის მიღების შემთხვევაში თანაბარი უფლებებით ისარგებლებდნენ;

6) ერთპიროვნულ მეურნეს მინის ნაკვეთებს რაოდენობრივად და ხარისხობრივად ზუსტად ისე გადასცემდნენ, როგორც იმავე რაიონის კოლმეურნეს;

7) მუშებისა და მოსამსახურეების მატერიალურ-საყოფაცხოვრებო მდგომარეობის 100%-ით გაუმჯობესება.

როგორც სერაპიონ თარგამაძის 1935 წლის 9 მარტის დაკითხვის ოქმში ვკითხულობთ, ამ პროგრამაში შემდეგ ცოტაოდენი ცვლილებების შეტანასაც აპირებდნენ. კერძოდ:

1) დაემატოს პუნქტი, რომელშიც ნათქვამია, რომ ორგანიზაცია ყველა საშუალებით იბრძოლებდა კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ და საერთოდ აუკრძალავდა გლეხებს კოლმეურნეობაში შესვლას, უკვე შექმნილ კოლმეურნეობებს კი დაშლიდნენ თუნდაც ძალადობრივი გზებით;

2) დაემატოს პუნქტი, რომელშიც ნათქვამია, რომ ორგანიზაციაში მიიღებდნენ მხოლოდ ქართველებს;

3) პროგრამიდან ამოიღონ ფრაზა – „ბრძოლა სოციალიზმისთვის“ და საერთოდ, არანაირი სოციალიზმი, პირიქით, მიეთითებინათ, რომ ყველა საშუალებით იბრძოლებდნენ სოციალიზმის წინააღმდეგ;

4) ორგანიზაციისთვის ეწოდებინათ ფაშისტური.

ორგანიზაციის პრაქტიკული საქმიანობა

ორგანიზაციის საქმიანობა პრაქტიკულად შემდეგში გამოიხატებოდა:

გამოძიების შედეგად დადგინდა, რომ სერაპიონ თარგამაძემ 1926 წელს გადაიბირა ა. ი. სვანიძე, 1932 წელს – ა. ვ. ნიკიტინი, მ. გ. ბოკელავაძე, 1933 წელს – გ. ვ. ქუთათელაძე, ს. ე. სვანიძე. აქტიურ კონტრრევოლუციურ საქმიანობას შეუდგნენ 1933 წლიდან.

1931 წლამდე სერაპიონ თარგამაძის კ/რ საქმიანობა, ძირითადად, პროპაგანდისტული ხასიათისა იყო. ის ნაცნობებს ამუშავებდა და ამარაგებდა მენშევიკური ლიტერატურით.

დაპატიმრების დროს, ჩხრეკისას მას აღმოაჩნდა მენშევიკების მიერ საზღვარგარეთ გამოცემული შემდეგი ლიტერატურა: ყურნალ „დამოუკიდებელი საქართველოს“ 87-ე ნომერი, გაზეთ „ბრძოლის ხმის“ 29-ე, 30-ე, 31-ე ნომრები, საქართველოს მენშევიკური პარტიის მე-40 წლისთავისადმი მიძღვნილი ბროშურა. როგორც დაკითხვისას აღიარა, მან ეს ლიტერატურა მენშევიკების ნდობით აღჭურვილი პირისგან – სანდრო ხუნდაძისგან მიიღო.

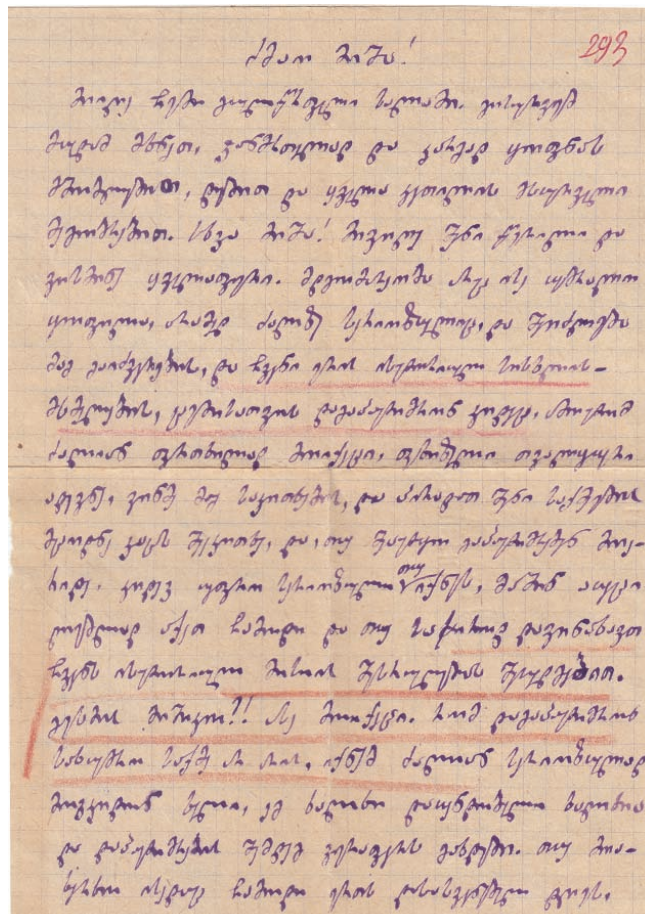
In 1933, members of the organization reviewed the issue of producing and disseminating counter-revolutionary literature. For this reason, it was necessary to establish an illegal printing-house.

In the spring and summer of the same year, they disseminated around 100 counter-revolutionary papers with the inscription, “Fighters’ and Workers’ Detachment,”² in Kutaisi and Tbilisi, in the districts of Nakhlovka, Didube, and Vera, and along Kamo street. These documents called on the masses to fight against Soviet authority.

Special attention was paid to need to create an anti-Soviet unit within the Workers’ and Peasants’ Red Army. According to A. I. Svanidze, Serapion Targamadze instructed him to find dissatisfied Red Army soldiers, and create groups of 2-3 men. Afterwards, he would become a military commissioner of the organization.

Svanidze, Nikitini and Bokelavidze were engaged in propaganda at the Workers’ and Peasants’ Red Army. They also

2. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, archival file №35201, volume №2, page №353.

1933 წელს ორგანიზაციაში არაერთხელ განიხილეს საკითხი, საკუთრივ ენარმოებინათ და გაეგრძელებინათ კ/რ ლიტერატურა, რისთვისაც საჭირო იყო არალეგალური ტიპოგრაფიის შექმნა.

ამავე წლის გაზაფხულსა და ზაფხულში ქუთაისსა და თბილისში, კერძოდ, ნახალოვკაში, დიდუბეში, ვერაზე, კამოს ქუჩაზე გაავრცელეს კ/რ შინაარსის ასამდე ფურცელი ხელმოწერით: „მებრძოლ მშრომელთა რაზმი“², რომელიც საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლისკენ მოუწოდებდა მასებს.

განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდნენ პროპაგანდისტულ საქმიანობას სამხედრო მოსამსახურეებს შორის მუშათა და გლეხთა წითელ არმიაში არალეგალური სამხედრო უჯრედის შექმნის მიზნით. როგორც ა. ი. სვანიძის დაკითხვის ოქმში ვკითხულობთ, სერაპიონ თარგამაძესთან ყოველი შეხვედრის დროს დავალებად იღებდა, წითელარმიელთა შორის მოეძებნა უკმაყოფილოდ განწყობილი ადამიანები და შეექმნა 2-3 – კაციანი ჯგუფები, და რომ თავად იქნებოდა ამ ორგანიზაციის რწმუნებული სამხედრო საკითხებში.

მუშათა და გლეხთა წითელ არმიაში პროპაგანდით, ძირითადად, დაკავებულნი იყვნენ სვანიძე, ნიკიტინი და ბოკელავაძე. ისინი ასევე ეძებდნენ იარაღის მოპოვების გზებსა და ხერხებს პარტიზანული რაზმების შექმნის მიზნით.

აღნიშნულის ნივთიერ მტკიცებულებად გამოდგება ამოღებული ნივთები: სამი რევოლვერი – მათგან ორი „ნაგანის“ ტიპის და ერთი „პარაბელუმი“, გადაჭრილი „ბერდანკა“, ნაგანის 7 ტყვია, შაშხანის 5 ტყვია, რევოლვერის ერთი კაბურა.³

ორგანიზაციისთვის საჭირო მატერიალური სახსრების მოძიების მიზნით მათ ხშირად მიმართეს ექსპორტიაციასა და ძარცვას. მოქალაქე აგანჯანოვს გამოსძალეს 10 მანეთის ოქრო და 3.900 მანეთი საბჭოთა ფული, გაძარცვეს „საქვაჭრობის“ მაღაზია. გარდა ამისა, თარგამაძემ ნება დართო, გაეძარცვათ სამტრედიის რაიონის სოფ. ვაზისუბნის საბჭოთა მეურნეობა და რამდენიმე სახელმწიფო და კოოპერატიული პუნქტი, რომელიც არ განხორციელებულა. ეს ძარცვა უნდა მომხდარიყო არა მხოლოდ კ/რ ორგანიზაციის მატერიალური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად, არამედ სახელმწიფო და კოოპერატიულ სექტორში დეზორგანიზაციის შესატანად.

საკავშირო კომუნისტური პარტიის (ბ) ამიერკავკასიის სამხარეო კომიტეტის მდივან ამხ. ბერიაზე ტერაქტის მომზადება

1933 წელს ორგანიზაციის ხელმძღვანელმა სერაპიონ თარგამაძემ ორგანიზაციის დანარჩენ წევრებს დაუსახა ამოცანა: გადასულიყვნენ საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ აქტიური ბრძოლის ფაზაში და განეხორციელებინათ ტერაქტი საქართველოს კომუნისტური პარტიის (ბ) ცენტრალური კომიტეტისა და საკავშირო კომუნისტური პარტიის (ბ) ამიერკავკასიის სამხარეო კომიტეტის მდივან ამხ. ბერიაზე.

2. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №35201, ტ. 2, გვ. 353.
3. იქვე, გვ. 150.

sought to get weapons to create guerrilla detachments. The following material evidence of these efforts was found after their arrest: three revolvers, including two Nagans and one Parabellum, a Berdanka, 7 Nagan bullets, 5 rifle bullets, and one revolver holster.³

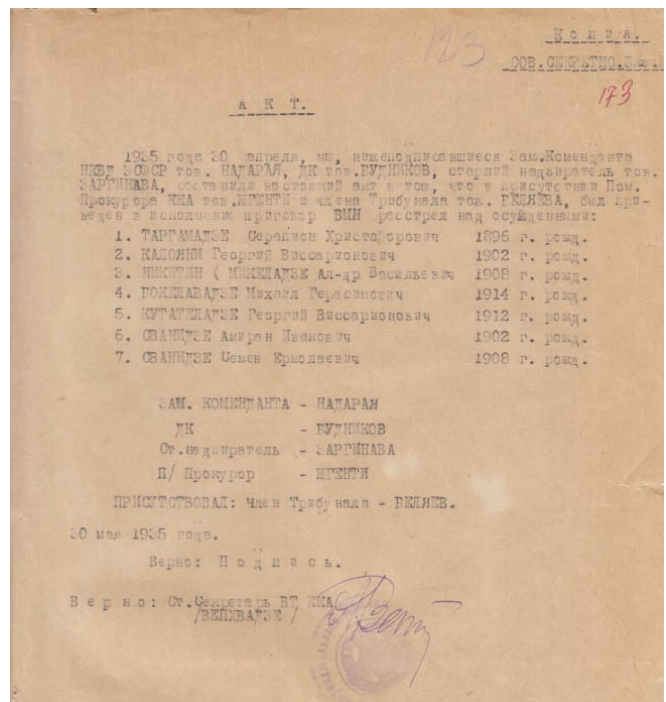
They often used methods of expropriation and robbery to find material resources. They extorted 10 rubles worth of gold and 3,900 rubles from a Citizen Aganjanov, and robbed a store named Trade of Georgia. In addition, Targamadze let them loot Soviet Farm, as well as several state and cooperative points in the village of Vazisubani in the Samtredia region. However, the act of robbery, which was planned not only to improve the material conditions of the counter-revolutionary organization, but also to demoralize the state and cooperative sectors, was not implemented as a standard operating procedure for the group.

Preparation of the terrorist attack against Comrade Beria, Secretary of the Transcaucasian Military Committee of the All-Union Communist Party (Bolsheviks)

In 1933, Serapion Targamadze, head of the organization instructed members of his organization to start an active fight against the Soviet authorities, and to conduct a terrorist attack against the Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Georgia and the Secretary of the Transcaucasian Military Committee of the All-Union Communist Party - Comrade Lavrentiy Beria.

Targamadze, Kutateladze, Nikitini and Bokelavadze reviewed this idea many times. At the interrogation they confessed that the road to Kodzhori was considered the appropriate location for the attack because officials, and particularly Beria, often went through

3. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, archival file №35201, volume №2, page №150.

it as his family rested in Kodzhori. They planned to get a bomb, as well as physical and driver training to escape afterwards in a stolen car. Although they planned an ambush, the terrorist attack was not conducted.

The material evidence of organizing an attack was found in a letter from Nikitini at Bokelavadze's house.

According to the indictment, the letter covered details of Beria's assassination and a denunciation of Stalin. Archival examination, however, did not find information on Beria's assassination or a denunciation of Stalin in this document. Below is the letter that was considered as evidence by Soviet law enforcement officers:

“1920/II 33 years

My friend, Misha!!!

First of all, my most sincere greetings to your dear mother, Sona, and to Keto. My dear friend, I wish you a healthy life together with your best friends. Misha, our friendship has become strong. Although our first meeting was ordinary, relations between us became stronger over time, and we have reached the highest point of friendship. There is a tender feeling of friendship - of love between us. The cause of our friendship is luckless Mishiko. Although Mishiko himself could not be our friend, one thing is clear. Before his death he was looking for us with his lifeless eyes. Both of us were weeping before his lifeless and cold body. Therefore, we lost a person who was a close friend to both of us. For this reason, we are friends too. And that person we were weeping for on November 8 connected us. The feeling of friendship is a great thing. It is different from companionship. In my opinion, there is a big difference between [these words]. Companionship is a trade term because two or more persons who unite their finances when one of them does not have enough money to conclude a trade agreement. However, there is not a sense of unity between them. One companion never worries about losing another one if it does not cause any financial loss. Friends are absolutely different. There is a spiritual connection between them and finances are not important. While friends can sacrifice themselves for one another, companions cannot. We would have cried over Mishiko even if his death had brought millions to us. We prefer rubles with Mishiko to millions without him. We carry such strong feeling in our heart. I am sure that nothing will be changed until our hearts and bodies stop working as Mishiko's heart did. So, be brave along the way of life. Don't you remember Baratashvili's poem, saying: 'Don't be afraid of a bitter enemy.'

I hope you will remember me too. I am fine physically. However, my moral condition is awful. When I came back home, I learnt the terrible news. My mother and Nina didn't talk to one another. I tried to improve the situation but I was not able to. The thought of suicide even came to me. This is my life. Misha, I don't understand who is right and who is wrong – Nina or my mother.

თურმე ამ ტერორისტული აქტის შესახებ იდეა არაერთგზის განუხილავთ თარგამაძეს, ქუთათელაძეს, ნიკიტინს, ბოკელავაძეს. როგორც დაკითხვისას აღიარეს, ტერაქტის მოსაწყობად ხელსაყრელ ადგილად მიუჩნევიათ კოჯრის გზა, სადაც ხშირად დადიოდნენ ხელმძღვანელი თანამშრომლები, განსაკუთრებით ბერია, რადგან მისი ოჯახი ისვენებდა იქ. საჭიროდ უცნიათ ბომბის მოძიება, ფიზიკური მომზადება და მანქანის მართვის შესწავლა, რათა გატაცებული მანქანით ადვილად შესძლებოდათ დევნიდან თავის დაღწევა. ისინი ჩასაფრებულან კიდევ ამ გზაზე, თუმცა ტერაქტი არ განუხორციელებიათ.

ტერაქტის მზადების ნივთიერ მტკიცებულებად კი ბოკელავაძესთან აღმოჩენილი ნიკიტინისგან გამოგზავნილი წერილია მოყვანილი.

როგორც საბრალდებო დასკვნაში წერია, მითითებულ წერილში დაგეგმილი იყო ბერიას მკვლელობა და სტალინის გინება. მოვიძიეთ ეს წერილი, რომელშიც არც სტალინის გინება იყო და არც ტერაქტის გეგმა. აი, რა ჩათვალეს სამართალდამცავებმა დანაშაულის მამხილებლად (სტილი დაცულია):

„1920/II/33 წელი

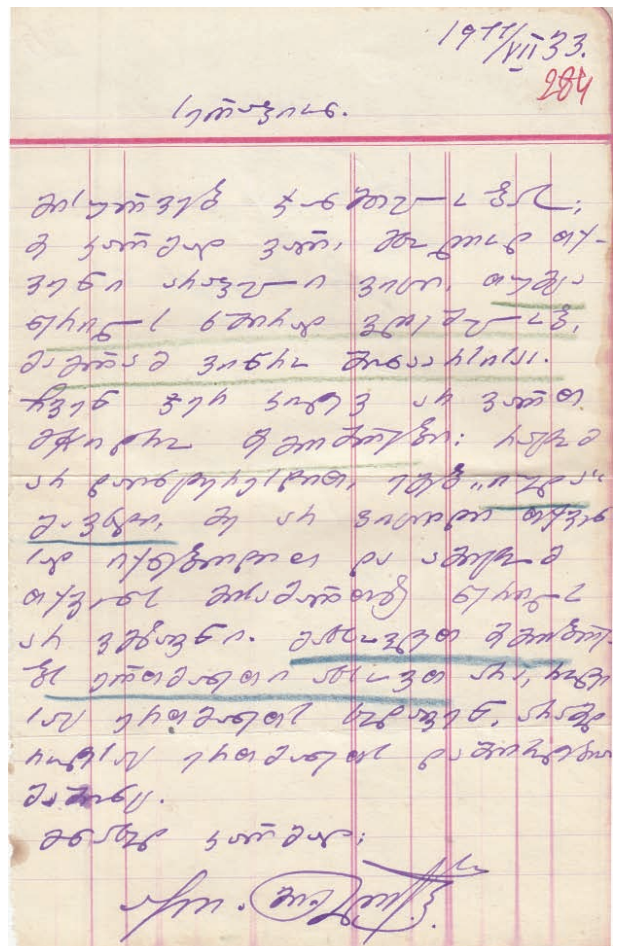
მეგობარო მიშა!!!

პირველყოვლისა გულწრფელი სალამი: პატ. დედათქვენს, სონას და ქეთოს. შემდეგ შენ გისურვებ მეგობარო ჯანმრთელ სიცოცხლეს ყველა კეთილის მსურველი მეგობრებით. ჩვენს შორის მიშა ცხადია მტკიცე მეგობრობა განმტკიცდა, მართალია ჩვენი პირველი გაცნობა უბრალო – სადა იყო, მაგრამ დროთა ვითარებაში, თანდათან განმტკიცდა და ჩვენ მივახსნიეთ თუ გნებავს „მეგობრობის“ უმაღლეს წერტილამდი. ჩვენს შორის არსებობს მეგობრობის სათუთი გრძნობა – სიყვარული, რომლის უმთავრეს მიზეზად უბედური მიშიკო უნდა ჩაითვალოს, მართალია თვით მიშიკოს არ დასცალდა ჩვენთან მეგობრობა, მაგრამ ერთი ცხადია ის, რომ მიშიკო სიკვდილის წინ წუთში ჩვენ ორივეს დაგვეძებდა თავისი უსიცოცხლო თვალებით. ჩვენ ორივე ცხარე ცრემლს ვაფრქვევდით მიშიკოს უსიცოცხლო და ცივ სხეულს, აქედან სჩანს, რომ ჩვენ დავიკარგავს ადამიანი, რომელიც ორივესთვის გულითადი მეგობარი ყოფილა. აქედან გამომდინარე, ჩვენც ერთმანეთის მეგობრები ვართ და ამ გრძნობის განმტკიცებელი იყო ის ადამიანი, რომელსაც 8 ნოემბერს დავსტიროდით. „მეგობრული“ გრძნობა უდიდესი რამ არის. ეს არ ჰგავს „ამხანაგურს“ მათ შორის ჩემის აზრით დიდი კი არა უდიდესი განსხვავებაა. „ამხანაგები“ ვაჭრული ტერმინია, ორი ან რამოდენიმე პირი შეაერთებენ თავის ფინანსურ სახსრებს, როდესაც ერთს არ ყოფნის თავისი ფული რაიმე ვაჭრული ხელშეკრულების დასაღებად, მათში

არ არსებობს გრძნობა ერთსულოვნების, ერთისთვის არასფერს წარმოადგენს მეორე ამხანაგის დაკარგვა, თუ მას ამხანაგის დაკარგვით რაიმე ეკონომიური ზარალი არ მოსდის. მეგობრები კი სულ სხვა არიან, ისინი შეერთებული არიან სულიერად და არავითარ როლს ამ შემთხვევაში არ თამაშობს ეკონომიკა, მეგობრები ერთმანეთისთვის თავს განირაგებს, რასაც ამხანაგები ვერ იზამენ. ჩვენ მიიქოს დაკარგვას და მის ცხედარს მაინც იმ ცხარე ცრემლით დავბანდით, როგორც დავიტირეთ, თუ გნებავს მიიქოს სიკვდილს ჩვენთვის მილიონები შეეძინა, ჩვენ უმიშიკოდ მილიონებს მასთან მანეთები გვერჩივნა. სწორედ ასეთი მტკიცე გრძნობა ჩაინერგა ჩვენს გულში. ვფიქრობ და დარწმუნებულიც ვარ იმაში, რომ ეს გრძნობა შეუღალავი იქნება ჩვენში მანამ, სანამ ჩვენი სხეული და გული არ შეწყვეტს მუშაობას ისე, როგორც ოგორც მიიქოს გულმა შესწყვიტა მუშაობა. მას ასე, იყავი მედგარი ცხოვრების მიმართ, ხომ გახსოვს ბარათაშვილის სიტყვები: „ვერ შეგაშინოს მისმა ბასრმა მოსისხლე მტერიო“.

ამის შემდეგ იმედი მაქვს მეც მომიგონებ. მე ფიზიკურად ძალიან კარგად ვარ, მაგრამ სულიერად საშინელ მდგომარეობაში ვიმყოფები. შინაურმა საშინელმა მდგომარეობამ ძალიან იმოქმედა ჩემზე, მაქედან რომ დავბრუნდი, სახლში საშინელი ამბავი დამხვდა. დედა და ნინა ერთიმეორეს არ ელაპარაკებოდნენ, ვსცადე ამ მდგომარეობის გამოსწორება, მაგრამ ვერაფერი გავანწყვე და თვითმკვლელობის ფიქრამაც გამიელვა თავში. ესაა ჩემი ცხოვრება; მე ვერ გავიგე მიშა რომელია მართალი და რომელი მტყუანი, ნინა თუ დედა, მხოლოდ ერთი ცხადია, რომელსაც ფსიხოლოგიაც ამტკიცებს, ერთი ისე არ შეიძლება დამნაშავე იყოს, თუ მას მეორემ ხელი არ შეუწყო. არ ვიცი მათ შორის რომელია მართალი, მაგრამ ჩემ წინაშე რომ ორივე მტყვანია ეს კი ცხადია. მაგენის აყალ-მაყალმა, როგორც გწერ, თვითმკვლელობის ფიქრამდე მიმიყვანა, შენ გაგიკვირდება ეს მდგომარეობა, მაგრამ გასაკვირი არასფელია ცხოვრებაში, ერთი ბრძნული თქმა მაგონდება. კაცის მკვლელს კითხეს „კაცს რომ კლავ ჯოჯოხეთში წასვლის არ გემინიაო“ მან უპასუხა „ჩემთვის ეს ქვეყანა გადაიქცა ჯოჯოხეთად და ჯოჯოხეთში სულზე არავინ ფიქრობს“-ო. ჩემი საქმეც ასე არის. მხოლოდ ეს მიკვირს რატომ შევიქენი ცხოვრების „გერი“. არც მთლად მოუმზადებელი შევხვედრივარ. ახლა დავდივარ... ..სახლში მკვდარ სულს წარმოვადგენ, არაფერზე გული არ მაქ. დღეს შენი წერილი დამხვდა და გამეხარდა. ამის შესახებ მეტი არაფელი თუ ჩამოვედი უფრო დაწვრილებით გესაუბრები ამ თემაზე. ...მივიღე შენი წერილი 20/ II-ს მაქედან როდის გამოგზავნე არ ვიცი, რადგან შენს წერილს რიცხვი არ აქვს. გახსოვდეს წერილს, რომ აგზავნი, რიცხვი უნდა დააწერო. სხვა შენ ტყავის შესახებ მწერ, მე როგორც გწერ ჩამოსვლის მეორე დღიდანვე საშინელი არეული მდგომარეობა მქონდა სახლში და აბა შენ მითხარი ფულის შესახებ რას ვიზამდი, ეხლა თუ ბიძიამ ტყავი ჩამოიტანა, მაშეინისთვის უსათვოდ გამოგვგზავნი თუ მე ვერ ჩამოვედი, მაგრამ ეს დიდი დავალებაა, რომ ტყავი თავის ფულით ჩამოიტანოს. მიშა შენ თვედორაძესთან შეგიძლია გამიგო პრაქტიკის დროს სტიპენდიას გვაძლევენ თუ არა, თუ გაიგო, მომწერე, დიდი კაცი კი

One thing is clear. One can't be guilty without the assistance of the other. This opinion is acknowledged by psychology. I don't know which of them is right. I know that both of them are wrong before me. Their quarrel made me think of committing suicide. I know you will be surprised at this news but everything is possible in life. There is such wisdom: when a killer was asked: "Aren't you afraid of going to hell?" he replied: "For me my life has turned into hell and nobody cares of a spirit in hell". I am like that killer. I am just wondering why this has happened to me. Now I am like a dead spirit at home. I don't care about anything. Today I received your letter and was happy. If I visit, I will tell about this in details... On February 20 I received your letter. I don't know when you sent it because the letter is not dated. Remember that when sending a letter, you should write a date. You are writing about the leather. However, due to my situation at home, I did nothing about the money. If an uncle brings the leather, I will send it immediately if I am not able to come myself. However, bringing the leather and money is an important task. Misha, you can learn from Tevdoradze if you are given a scholarship. Write to me if you learn. You are a big man. Being an apprentice is a big deal. If you wait a little, I will resign Beria and appoint you on his post. Don't worry about the frame. I will bring the frame too when I arrive. Mother has already ordered it. Misha, visit Serapion on weekends. He has my book, *Three Times*. Tell him you want to read the book and take it from him. You like that book a lot. Keep it and add it to your books. Now I am richer in books than you are. For this reason, I give it to you... Mother was

ხარ ხუმრობა არ გეგონოს პოდმასტერობა, **პატარა ხანს თუ მოიცდი მაგ თანამდებობაზე, შემდეგ ბერიას მოვხსნი იმ ვირის გაგდებულს და შენ დაგნიშნავ მის თანამდებობაზე**. რამკის შესახებ შენ ნუ შეინუხებ თავს. რომ ჩამოვალ რამკასაც ჩამოვიტან, დედა იყო და დავაბარე. უკვე დანყებულა გაკეთება. მიშა, სერაფიონთან მიდი დასვენების დღეს, იმას ჩემი ნიგნი აქვს „სამი დროება“ უთხარი ნაკითხვა მინდა თქვა და გამოართვი. შენ ის ნიგნი ძალიან მოგწონს და გქონდეს ჩარიჩხე შენს ნიგნებში, მე ჯერ-ჯერობით უფრო მდიდარი ვარ ნიგნებით ვიდრე შენ, ამისათვის გითმობ იმ ნიგნს. ...დედა სოფელში იყო და როგორც დედამ მითხრა საცოდავი ბიძია და ბიცოლა საცოდავ მდგომარეობაშია, ბიძია სულ ყოველ დღე სასაფლაოზე დადის და ტირის, მინდა სოფელში წასვლა, მარა ვერ უძლებ იმ ხალხის საცოდაობას. ბიძიას დაებარება მიშა თუ ჩამოვიდეს ჩვენც გვენახოს ისე არ წავიდესო. მიშა, ჩხეიძეებს წერილი გაუგზავნე, მიიღენ თუ არა არ ვიცი, წერილი თუ გამოგზავნო მომწერე როგორ არიენ. დედა ახლა კარგათაა. მოკითხვა: დედამ, ანტონმა, ნინამ და ცაბურიამ. ამ წერილს რომ გწერდი ლეილამ მითხრა მოკითხვა ჩამეწერა ვასრულებ მის თხოვნას და გითვლი მის მაგიერ მოკითხვას. მეტი არაფელი“⁴

1935 წლის თებერვალ-მარტში დააპატიმრეს, გაასამართლეს:

1) სერაპიონ ქრისტეფორეს ძე თარგამაძე, დაბადებული 1896 წელს სამტრედიის რაიონში, გლეხი, საშუალო განათლებით, მენშევიკური გვარდიის ყოფილი უმცროსი ოფიცერი, მენშევიკური პარტიის წევრი 1917 წლიდან, დაპატიმრების მომენტში სოფელ საჯავახოს ათწლიანი სკოლის მასწავლებელი. კავკასიის ნითელდროშოვანი არმიის სამხედრო ტრიბუნალის 1935 წლის 29-20 აპრილის №33 განაჩენის მიხედვით მიესაჯა დახვრეტა და პირადი ქონების კონფისკაცია;

2) გიორგი (კოჭო) ბესარიონის ძე კალიანი, დაბადებული 1902 წელს, სამტრედიის რაიონის ყოფილი მსხვილი მინათმფლობელის შვილი, საშუალო განათლების, საქარველოს ცაპ-თან არსებული სასადილოს გამგე, მენშევიკური პარტიის წევრი 1921 წლიდან, 1929 წელს მენშევიკური საქმიანობის გამო დაპატიმრებული იყო სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს ორგანოების მიერ, მისჯილი ჰქონდა იძულებითი მუშაობა 1 წლით. კავკასიის ნითელდროშოვანი არმიის სამხედრო ტრიბუნალის 1935 წლის 29-20 აპრილის №33 განაჩენის მიხედვით მიესაჯა დახვრეტა და პირადი ქონების კონფისკაცია;

3) ვლადიმერ გიგოს ძე თარგამაძე, დაბადებული 1907 წელს, სამტრედიის რაიონში, გლეხი, დაბალი განათლებით, ყოფილი მოსამსახურე, დაპატიმრების დროს – უმუშევარი. მიესაჯა 10 წელი, სსრკ სუს-ის განსაკუთრებული სათათბიროს 15. 01. 1948 წლის დადგენილებით, გათავისუფლდა პატიმრობიდან და როგორც სოც. სამიში ელემენტი, 5 წლით გადაასახლეს კემეროვის ოლქში.⁵ სსრკ სუს-ის განსაკუთრებული სათათბიროს 12. 12. 1951 წლის დადგენილებით, გადაასახლეს ნოვოსიბირსკის ოლქში.⁶ სსრკ უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის 19. 09. 1957 წლის განჩინებით, საქმე წარმოებით შეწყდა დანაშაულის შემადგენლობის არარსებობის გამო.

in the village. She said that poor uncle and auntie are in a grim condition. Every day uncle goes to the cemetery and cries. I want to go to the village but I can't see them in an agony of grief. Uncle told mother to visit them if you visited. Misha, I have sent a letter to the Chkheidze family. But I don't know they received it or not. If you send a letter to me, let me know how they are. Mother feels better now. Regards from mother, Anton, Nina and Tsuburia. While writing this letter, Leila asked me to send you her regards too. So I comply with her request. That's it.”⁴

In February and March, 1935 these persons were arrested, brought to trial and sentenced:

1) Serapion Targamadze (patronymic: Kristephore) – born in 1896 in the Samtredia region. Social status – peasant. Education – secondary. Occupation – former officer serving at the Menshevik Guard; Member of the Menshevik Party since 1917. When he was arrested he served as a teacher in the village of Sajavakho. Based on Resolution №33 passed by the Military Tribunal of the Caucasian Red Army on 20-29 April, he was sentenced to be executed with confiscation of property.

2) Giorgi (Kocho) Besarion Kaloyan (patronymic: Besarion) – born in 1902; Social status – son of a former agrarian at the Samtredia region. Education – secondary. Occupation – head of the canteen of the Executive Committee of Georgia. Member of the Menshevik Party since 1921. In 1929, the organs of the State Political Administration arrested him for his Menshevik activities. He was sentenced to one year of forced labor. Based on the Resolution №33 passed by the Military Tribunal of the Caucasian Red Army on 20-29 April, he was sentenced to be executed with confiscation of property.

3) Vladimer Targamadze (patronymic: Gigo) – born in 1907, in the Samtredia region; Education – low. Social status – former employee. He was unemployed when he was arrested. He was sentenced to ten years of imprisonment. Based on a resolution passed by the Special Advisory Board of the State Security Service of the USSR on January 15, 1948, he was released from prison, and as a socially dangerous element, he was sent into exile in Kemerovo Oblast for five years.⁵ Based on a resolution passed by the Special Advisory Board of the State Security Service of the USSR on December 12, 1951, he was exiled to Novosibirsk Oblast. ⁶ Based on a resolution passed by the Military Board of the Supreme Court of the USSR on September 19, 1957, the case was suspended due to the absence of elements of offence.

4) Mikheil Bokelavadze (patronymic: Gerasime) – born in 1914 in the Samtredia region. Social status – peasant. Education – secondary technical. Occupation – unemployed. Based on the Resolution №33 passed by the Military Tribunal of the Caucasian Red Army on 20-29 April, he was sentenced to be executed with confiscation of property.

4. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №35201, ტ. 2, გვ. 318.
5. იქვე, გვ. 197.
6. იქვე, გვ. 183.

4. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, archival file №35201, volume №2, page №318.
5. Ibid., page №197.
6. Ibid., page №183.

4) მიხეილ გერასიმეს ძე ბოკელაძე, დაბადებული 1914 წელს სამტრედიის რაიონში, გლეხი, საშუალო ტექნიკური განათლებით, უმუშევარი. კავკასიის წითელდროშოვანი არმიის სამხედრო ტრიბუნალის 1935 წლის 29-20 აპრილის №33 განაჩენით, მიესაჯა დახვრეტა და პირადი ქონების კონფისკაცია;

5) გიორგი ბესარიონის ძე ქუთათელაძე, დაბადებული 1912 წელს სამტრედიის რაიონში, რკინიგზის მოსამსახურის შვილი, უმაღლესი განათლებით, სამთო-ინჟინერი, პირველი ქართული დივიზიის პირველი საარტილერიო პოლკის წითელარმიელი. კავკასიის წითელდროშოვანი არმიის სამხედრო ტრიბუნალის 1935 წლის 29-20 აპრილის №33 განაჩენით, მიესაჯა დახვრეტა და პირადი ქონების კონფისკაცია;

6) ალექსანდრე ვასილის ძე ნიკიტინი (მიქელაძე), დაბადებული 1908 წელს სამტრედიის რაიონში, გლეხი, საშუალო ტექნიკური განათლებით, მე-2 ქართული დივიზიის კავშირგაბმულობის ცალკეული ბატალიონის სკოლის კურსანტი, ახალგაზრდა მარქსისტთა ორგანიზაციის წევრი 1927 წლიდან. რეპრესირებული არ ყოფილა. კავკასიის წითელდროშოვანი არმიის სამხედრო ტრიბუნალის 1935 წლის 29-20 აპრილის №33 განაჩენით, მიესაჯა დახვრეტა და პირადი ქონების კონფისკაცია;

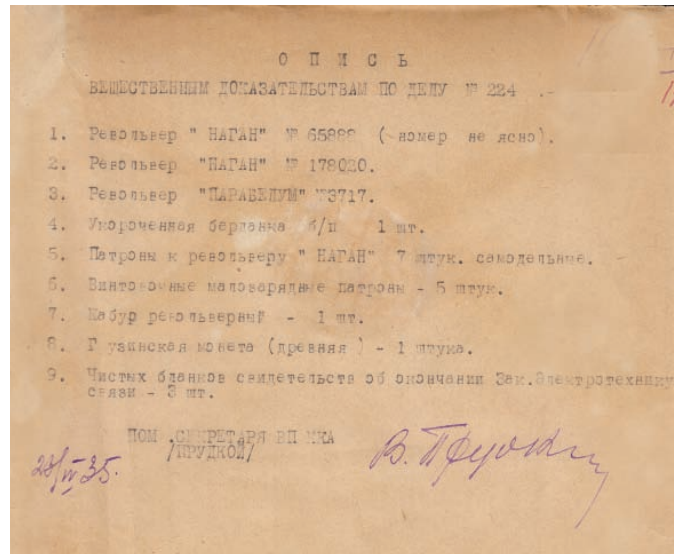
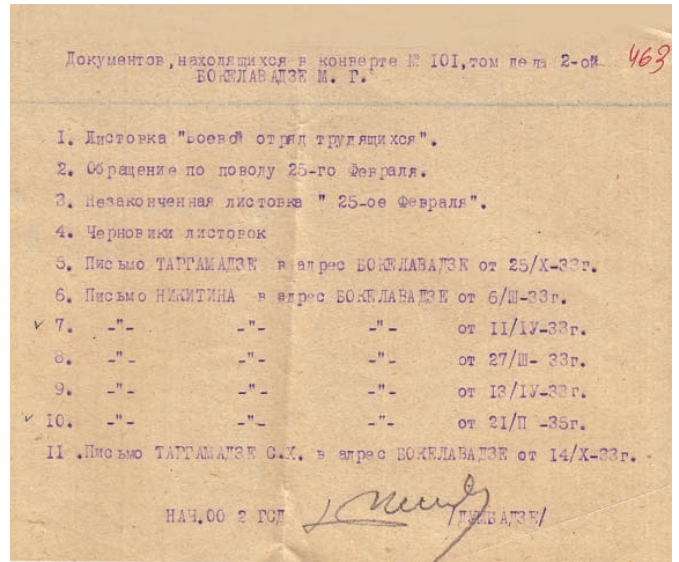
7) ამირან ივანეს ძე სვანიძე, დაბადებული 1902 წელს, საკავშირო კომუნისტური პარტიის (ბ) წევრი 1930 წლიდან, გლეხი სოხუმის რაიონიდან, 1930 წელს დაამთავრა ამიერკავკასიის პარტიული სკოლა, საქართველოს მე-2 დივიზიის მე-2 საარტილერიო პოლკის ოცმეთაური, მენშევიკური პარტიის წევრი 1926 წლიდან. რეპრესირებული არ ყოფილა. კავკასიის წითელდროშოვანი არმიის სამხედრო ტრიბუნალის 1935 წლის 29-20 აპრილის №33 განაჩენით, მიესაჯა დახვრეტა და პირადი ქონების კონფისკაცია;

8) ბენიამინ ექვთიმეს ძე თელია, დაბადებული 1911 წელს სამტრედიის რაიონში, გლეხი, საშუალო განათლებით, ყოფილი ალკე წევრი, მუშაობდა კოოპერატივში. მიესაჯა 10 წელი. სსრკ უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის 19. 09. 1957 წლის განჩინებით, საქმე წარმოებით შეწყდა დანაშაულის შემადგენლობის არარსებობის გამო და იგი რეაბილიტირებულია.

9) სიმონ ერმილეს ძე სვანიძე, დაბადებული 1908 წელს ქუთაისის რაიონში, გლეხი, უმაღლესი განათლებით, სამთო-ინჟინერი, უმუშევარი. კავკასიის წითელდროშოვანი არმიის სამხედრო ტრიბუნალის 1935 წლის 29-20 აპრილის №33 განაჩენით მიესაჯა დახვრეტა და პირადი ქონების კონფისკაცია;

მათ შეეფარდათ საქართველოს სსრ სსკ 58-8 (ტერორისტული აქტი) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

10) ალექსანდრე ქრისტეფორეს ძე თარგამაძე, დაბადებული 1910 წელს სამტრედიის რაიონში, უმაღლესი განათლებით, მშენებელ-ინჟინერი, ალკე წევრი 1927 წლიდან, საქართველოს სამრეწველო კოოპერატივის არტელის თავმჯდომარე. მიესაჯა 10 წელი. სსრკ უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის 19. 09. 1957 წ. განჩინებით, საქმე წარმოებით

5) Giorgi Kutateladze (patronymic: Besarion) – born in 1912 in the Samtredia region. Social status – son of the railway employee. Education – higher, specializing in mining engineering. Occupation – serving at the 1st Artillery Regiment of the 1st Georgian Division. Based on the Resolution №33 passed by the Military Tribunal of the Caucasian Red Army on 20-29 April, he was sentenced to be executed with confiscation of property;

6) Alexandre Nikitini (Mikeladze) (patronymic: Vasil) – born in 1908 in the Samtredia region. Social status – peasant. Education – secondary technical. Occupation – cadet at the school of Separate Battalion of Communications of the 2nd Georgian Division. In 1927 he joined the Young Marxist Organization. Non-oppressed. Based on the Resolution №33 passed by the Military Tribunal of the Caucasian Red Army on 20-29 April, he was sentenced to be executed with confiscation of property;

7) Amiran Ivane Svanidze (patronymic: Ivane) – born in 1902. In 1930 he joined the All-Union Communist Party (Bolsheviks). Social status – peasant from the Sukhumi region. Education – in 1930 he graduated from the Transcaucasian Party School. Occupation – serving as a platoon commander at the 2nd Artillery Regiment of the 2nd Georgian Division. In 1926 he joined the Menshevik Party. Non-oppressed. Based on the Resolution

შენცა დანაშაულის შემადგენლობის არარსებობის გამო.

11) ნინა იოსების ასული ქიმერიძე, დაბადებული 1913 წელს ქ. ხაშურში, რკინიგზის მემანქანის ქალიშვილი, საშუალო ტექნიკური განათლებით, ყოფილი ალკკ წევრი, დაპატიმრების დროს უმუშევარი. გაამართლეს და გაათავისუფლეს;

ამ ორს შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-12 (კონტრრევოლუციური დანაშაულის განუცხადებლობა) მუხლი.

დახვრეტის წინ ორგანიზაციის სასიკვდილოდ განწირულმა ხელმძღვანელმა სერაპიონ თარგამაძემ მონანიების განცხადება გაუგზავნა სამხედრო სასამართლოს,⁷ ამიერკავკასიის ნითელდროშოვანი არმიის სამხედრო პროკურორს,⁸ ხოლო ლავრენტი ბერიას შემდეგი შინაარსის წერილი მისწერა (სტილი დაცულია):

„სასწრაფოთ

ზაკრაიკომის მდივანს პატივც ლ. ბერძას
პატიმარ სერაფიონ თარგამაძისგან

განცხადება

განზრახვა გვექონდა – უფრო სწორად: საერთო გიჟური აზრი გვექონდა (ყველას არც ის) 1933 წლის ზაფხულში თქვენზე მოგვენო ტერორისტული აქტები, რისთვისაც ნუხელის შვიდ კაცს მოგვისაჯეს დახვრეტა. ჩვენის რწმენით, არა გვაქვს ასეთი დიდი დანაშაული, ამიტომ გთხოვთ: ნუ დაგვხვრეტთ, ნუ! – თორემ, გარწმუნებთ, ჩვენის ცოდვით თქვენი ძვლები საფლავშიაც ვერ მოისვენებენ! – და სოციალიზმის საქმეც ამით ერთის ბენჯითაც ვერ წავა წინ...

თუ ამას არ შეგვისრულებთ, მაშინ გთხოვთ ის მაინც შეგვისრულებთ, რომ ამ საპირველმისოდ დღესასწაულებზე, ე. ი. 4/IV-მდე მაინც გვატოვებთ. – ჩვენც გვადღესასწაულებთ...

საფლავის პირიდან პატიმარი ს. თარგამაძე
30/IV-35 წ.

(როგორც მსმენია: დანტონი დახვრეტი რობესპიერმა, მით ისარგებლა ჯალათმა, სისხლით უძღებმა „ტიერმა“!... – ასე არ მოხდეს ჩვენშიდაც! იფიქროს ჩვენში ძლიერმა, არ ისარგებლოს ამ ბრძოლით ფაშიზმმა სისხლის მშვიერმა!...) ს. თ-ძე.⁹

არც სამხედრო სასამართლოზე იმოქმედა მონანიების წერილმა, არც სამხედრო პროკურორზე და არც ლავრენტი ბერიას მოუღბა სიკვდილის შიშით გული. ორი დღითაც არ გაუგრძელა სიკვდილმისჯილებს სიცოცხლე. საქმეში დაცული კავკასიის ნითელი არმიის სამხედრო ტრიბუნალის თავმჯდომარის, პეცოვის სრულიად საიდუმლო გრიფით მიწერილ დოკუმენტში ვკითხულობთ, რომ განაჩენი სისრულეში მოიყვანეს 1935 წლის 30 აპრილის ღამესვე.¹⁰

...ასეთი გახლდათ ეს ანტისაბჭოთა, მემამბოხე-კ/რევოლუციურ-ტერორისტულ-ფაშისტური ორგანიზაცია, რომელსაც სახელიც არ ჰქონდა.

№33 passed by the Military Tribunal of the Caucasian Red Army on 20-29 April, he was sentenced to be executed with confiscation of property;

8) Benjamin Telia (patronymic: Ekvtime) – born in 1911 in the Samtredia region. Social status – peasant. Education – secondary. Former member of the Komsomol. Occupation – collective farm. He was sentenced to ten years of imprisonment. Based on a resolution passed by the Military Board of the Supreme Court of the USSR on September 19, 1957, the case was suspended due to the absence of elements of offence. He was rehabilitated.

9) Simon Svanidze (patronymic: Ermile) – born in 1908 in the Kutaisi region. Social status – peasant. Education – higher, specializing in mining engineering. Occupation – unemployed. Based on the Resolution №33 passed by the Military Tribunal of the Caucasian Red Army on 20-29 April, he was sentenced to be executed with confiscation of property;

The above-mentioned persons were charged under Article 58-8 (Terrorist Acts) and Article 58-11 (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes) of the Georgian SSR Criminal Code.

10) Alexandre Targamadze (patronymic: Kristephore) – born in 1910 in the Samtredia region. Education – higher, specializing in mining engineering. In 1927 he joined Komsomol. Occupation – chairman of the Georgian industrial cooperative. He was sentenced to ten years of imprisonment. Based on a resolution passed by the Military Board of the Supreme Court of the USSR on September 19, 1957, the case was suspended due to the absence of elements of offence.

11) Nina Kimeridze (patronymic: Ioseb) – born in 1913 in the city of Khashuri. Social status – daughter of a railway engine driver. Education – secondary technical. Former member of Komsomol. Occupation – unemployed when arrested. She was found not guilty and released.

These two persons were charged under Article 58-12 (Non-reporting of a counter-revolutionary activity) of the Georgian SSR Criminal Code.

Before the execution, the head of the organization, Serapion Targamadze, sent a notice of repentance to the Military Court⁷ and the Military Prosecutor of the Transcaucasian Red Army.⁸ He also wrote a letter to Lavrenty Beria. This letter is presented below:

“Urgent

To the First Secretary of the Georgian Communist Party,
Lavrenty Beria

From prisoner Serapion Targamadze

Notice

We (not everyone) had an aim, and more precisely, it was a common crazy idea of conducting a terrorist attack against you in the summer of 1933. For this reason, seven persons, including

7. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №35201, ტ. 3, გვ. 115.

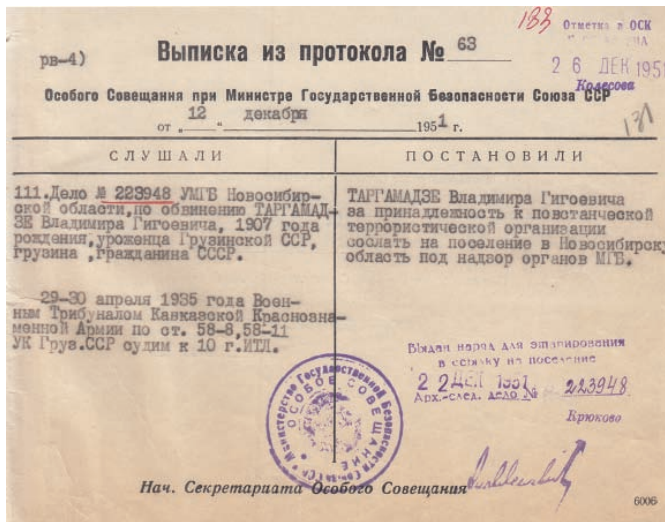
8. იქვე, გვ. 120.

9. იქვე, გვ. 117.

10. იქვე, გვ. 110.

7. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, archival file №35201, volume №3, page №115.

8. Ibid., p.120.

საკითხავია, რამდენად რეალურ საფრთხეს წარმოადგენდა ძღვევამოსილი კომუნისტური იმპერიისთვის პატარა საქართველოს კიდევ უფრო პატარა პროვინციაში შექმნილი ეს მცირერიცხოვანი დაჯგუფება, რომელიც სამი რევოლუციონარი და თორმეტი ტყვეით აპირებდა ნახევარ დედაამინაზე გადაჭიმული სახელმწიფოს გადატრიალებას. რამდენად შეეფერებოდა სინამდვილეს მათი ნაამბობი დაკითხვისას. ხომ ყველასთვის ცნობილია, პატიმრების როგორი წამების ფასად იღებდნენ ავტორიტარული საბჭოეთის ერთგული ჯალათები სასურველ ჩვენებებს. მერე რა, რომ ამ ჩვენებების საფუძველზე სიცოცხლეს გამოასალმეს სულ რაღაც შვიდი ადამიანი. რამდენიმე კი არა, ასი ათასობით სიცოცხლე ჩირადაც კი არ უღირდათ ამავე ადამიანების „საკეთილდღეოდ“ დამყარებული სოციალიზმისა და პროლეტარიატის დიად ბელადებს.

me were sentenced to death last night. We believe that our crime is not so big. Therefore, we appeal to you with the following request: Don't shot us! Don't do it! Otherwise, we assure you that you won't be able to rest in peace, and it won't contribute to the development of socialism...

If you don't comply with this request, please, don't shot us until May 4 of this year so that we can celebrate the holiday on May 1.

From prisoner S. Targamadze who is almost in his grave
30/IV-35
S.T.”⁹

The letter of repentance didn't work for the Military Court or the Military Prosecutor, and Lavrenti Beria didn't relent for fear of his death. He didn't prolong the condemned persons' life even for two days. The file contains a top secret letter written by the Chairman of the Military Tribunal of the Caucasus Red Army, Chairman Pevtsov. According to the document, on the night of April 20, 1935, the condemned persons were executed.¹⁰

According to the Soviet authorities, Targamadze's group was an anti-Soviet, rebel, counter-revolutionary, terrorist, and fascist organization, even though it did not have a name. The question is, however, was this small group from a tiny province in Georgia truly aiming to overthrow a state that covered half of the earth's land mass with only three revolvers and twelve bullets? Was it a real threat to the powerful Communist empire? Were their testimonies true? The methods applied to prisoners by the Soviet government's hangmen in order to get confessions are well known and documented. Based on these confessions, seven persons were executed. It is noteworthy that the death of a few hundred thousand people meant nothing to the great leaders of socialism and the proletariat, which were established in favor of the people.

9. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, archival file №35201, volume №3, page №117.

10. Ibid., page №110.

ათწლედის მოსწავლეები საბჭოთა ხელისუფლების პოლიტიკის წინააღმდეგ

მერი ბარბაკაძე

„საბჭოთა ხელისუფლება ეს არის ბატონყმობის განვითარების უმაღლესი საფეხური, რომელსაც ისტორიულად მოელის დაღუპვა“.

ნფო¹

High Schoolers versus Soviet Power

Mary Barbakadze

“Soviet power is the highest level of serfdom,
leading to destruction”.
NFO¹

1935 წლის 21 აპრილს საქართველოს სსრ შინსახკომის აბაშის რაიგანყოფილება აბაშის ათწლედის მოსწავლეებით დაინტერესდა და შესაბამისი ორგანოებისგან მათი დაპატიმრების სანქციის გაცემა მოითხოვა. ამავდროულად, შინსახკომის აბაშის რაიგანყოფილებიდან რაიონის პროკურორს საიდუმლოდ აცყობინებენ, რომ წინა ღამით ქუჩებში ნაციონალ-სოციალისტურ-ფაშისტურმა ორგანიზაციამ ანტისაბჭოთა ხასიათის პროკლამაციები გაავრცელა.

სანქციამ არ დააყოვნა და იმავე დღეს დააპატიმრეს აბაშის ათწლედის მე-9 და მე-10 კლასიის მოსწავლეების ნაწილი.² ეჭვმიტანილების დაპატიმრება და მონმეების დაკითხვა რამდენიმე თვე გაგრძელდა. საქმის ძიების პროცესში მალევე გამოიკვეთნენ დამნაშავეები, დაკავებულ მოსწავლეთა უმეტესობა თავს უდანაშაულოდ აცხადებდა, ნაწილმა კი აღიარა დანაშაული.

ძიებამ დაადგინა, რომ 1935 წლის იანვარში აბაშის ათწლედში მე-9 კლასის მოსწავლე **ალექსანდრე პიმენის ძე მაკალათიამ** ჩამოაყალიბა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ მებრძოლი, ნაციონალ-სოციალისტურ-ფაშისტური, არალეგალური ორგანიზაცია, რომელიც 15 წევრს აერთიანებდა. ორგანიზაციის წევრები იყვნენ მისივე თანატოლები, იმავე სკოლის მოწაფეები: **აკაკი მარდალეიშვილი, სერგო გვაზავა, ნიკო კაჭარავა, კიკუ კაჭარავა, ვასილ მიმინოშვილი, აკაკი ხოშტარია, მიხა ცომიაი, სერგო ცომიაი, შალვა ჯანჯღავა, ლუკა**

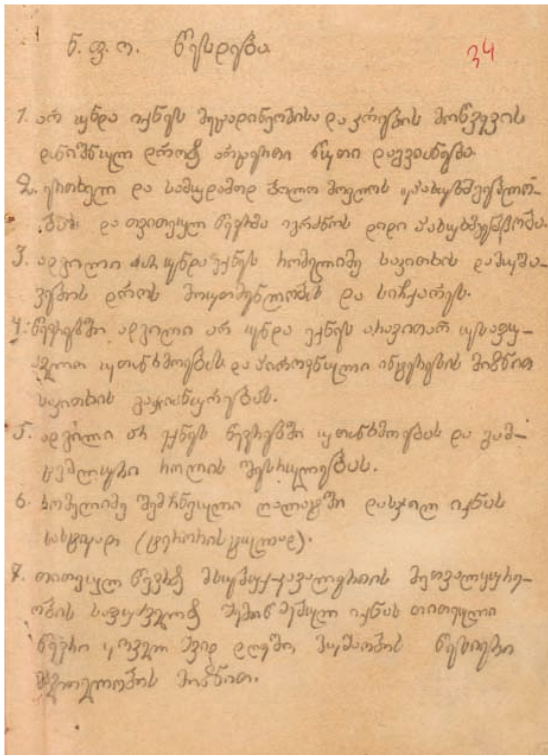
On April 21, 1935, the Abasha Regional Department of the Georgian NKVD took an interest in high school students in Abasha. Permission was demanded for the students' arrest, and the Abasha Regional Department prosecutor was secretly informed that anti-Soviet proclamations had been disseminated in the streets during the night by a nationalist, socialist and fascist organization.

The permission was not long in coming, and some of the 9th and 10th graders were arrested on the same day.² The investigation of the accused and the interrogation of the witnesses took several months, and the perpetrators were revealed. While most of detained students pleaded not guilty, some pleaded guilty.

The investigation uncovered that in January 1935, the Abasha school 9th grader **Alexandre (son of Pemen) Makalatia** created an illegal nationalist, socialist and fascist organization fighting against Soviet power. The organization consisted of 15 of his school mates, including Akaki Mardaleishvili, Sergo Gvazava, Niko Kacharava, Kiku Kacharava, Vasil Miminoshvili, Akaki

1. ნაციონალ-ფაშისტური ორგანიზაცია, საქართველოს შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საქმე 35132, ტ. 3. ფურც. 29.
2. იქვე, ტ. 1, ფურც. 22-23.

1. National and fascist organization, MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, file №35132, volume №3, p. 29.
2. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, file №35132, volume №1, p. 22-23.

შარუხია, პეტრე პაპავა, სიმონ ხელიძე, სამუელ სიმონია და გრიგოლ გაბელაია³. შინსახკომის თანამშრომლებმა ორგანიზაციის წიგნაკი ამოიღეს, რომელშიც წევრები ანტისაბჭოთა ჩანაწერებს აკეთებდნენ:

„მონოდება მშრომელ ხალხს ამხანაგო მშრომელი: ყველა ხედავთ მთავრობის სრულქმნილი მონა ხართ. ყველა ხედავთ, რომ თქვენი არაფერი არის, გარდა სულისა. შემიძლია ვთქვა, რომ არც ის არის თქვენი. კოლმეურნეობა კარგია მხოლოდ მათთვის, რადგანაც თქვენს ნამუშევარს მათ ჭკუაზე ინანილებენ და მუცელს იმსხვილებენ, თქვენ კი გაძვალტყავებენ [...] სოფლის ნანარმს ფასს უკლებენ და ქარხნის ნანარმოებს ფასს უმატებენ... და ბოლოს კი ნიადაგი მზადდება მშრომელთა გაძვალტყავებისა, რის შემდეგ თქვენი დამორჩილება უადვილდებათ და მოხერხებულად, ფარისევლურად გწოვენ სისხლს და ერთხელ და სამუდამოდ ამზადებენ ნიადაგს გაგხადონ მონათ, მათ ხელზე მოსამსახურედ. და ბოლოს ჩვენი მონოდება იქნება ბრძოლა ასეთი შემადრწუნებელი, შემანუხებელი და შემავინროებელი მდგომარეობის წინააღმდეგ... ბოლოს კი მოგინოდებთ მტკიცედ დარაზმვას ერთობლიობის ქვეშ და სისხლისმწოველ ნურბელების წინააღმდეგ სასტიკ ბრძოლას. ბრძოლას მშრომელთა მასის სასარგებლოდ, და მშრომელთა კეთილდღეობის გასაუმჯობესებლად“⁴

არსებობის ორი თვის განმავლობაში ორგანიზაციამ მოაწყო ოთხი არალეგალური შეკრება, სადაც განიხილებოდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმართული სხვადასხვა საორგანიზაციო თემა: კომიტეტის შემადგენლობა, ანტისაბჭოთა ფურცლების დამზადება-გავრცელების საკითხი, ორგანიზაციის წესდება, სამოქმედო გეგმა, კავშირის დამყარება ცენტრთან და სხვა.⁵

3. საქართველოს შსს არქივი, I განკ., ფ. 6, საქმე 35132, ტ. 3, ფურც. 14.
4. იქვე, ტ. 3, ფურც. 41.
5. იქვე, ტ. 2, ფურც. 204.

Khoshtaria, Mikha Tsomaia, Sergo Tsomaia, Shalva Janjghava, Luka Sharukhia, Petre Papava, Simon Khelidze, Samuel Simonia and Grigol Gabeliaia.³ A notebook of anti-Soviet notes was found during the search conducted by the NKVD officers. Here is one of the notes:

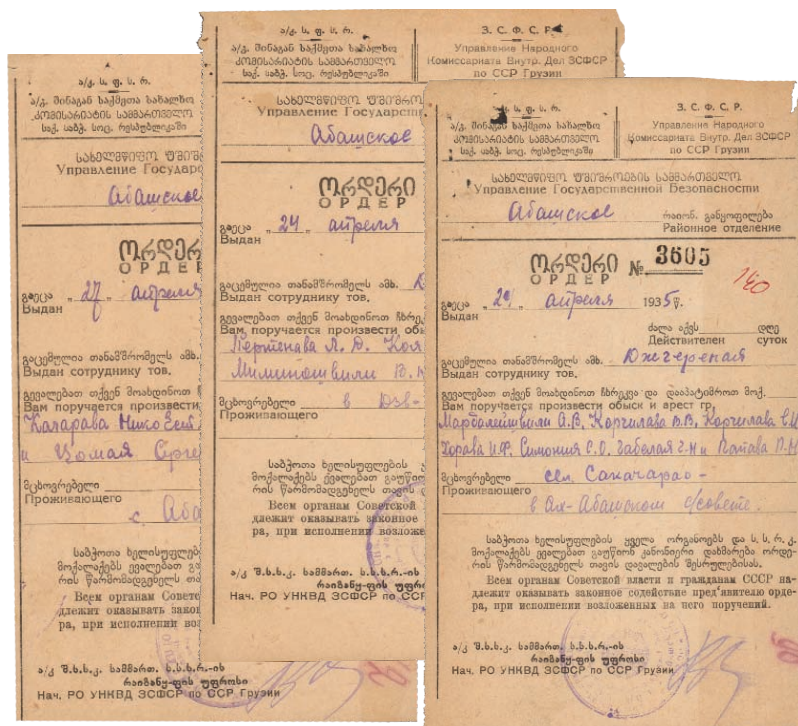
“Appeal to the Working People:

Comrade workers: All of you can see that you are slaves of the government. You see that nothing belongs to you but your soul. I can say that even your soul does not belong to you. Collective farming was introduced in favor of the authorities who divide your labor among themselves. While their stomachs get larger, you are getting poorer [...] While the price of your agricultural produce is decreasing, the price of manufactured goods is increasing ... They are preparing the ground to impoverish you, so you will be easier to control. Sucking your blood, they seek to turn you in slaves. We call on you to fight once and for all against this horrible, grim and oppressing situation. We call on you to unite against the bloodsuckers. Fight for the working class, and to improve the conditions of the working people”⁴

During its two-month existence, the organization held four illegal meetings to discuss various organizational issues against Soviet power, including the composition of the committee, how to produce and disseminate anti-Soviet proclamations, the charter of the organization, an action plan, establishing contacts with other dissenters, and other issues.⁵

On February 15, 1935, the first meeting of the illegal organization was held at the school stadium in Abasha, with four people present. The next large meeting was held at the 10th graders’ classroom in early March. At this meeting they discussed issues related to the name and the committee of the organization. Mikheil Tsomaia suggested to his classmates that they name

3. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, file №35132, volume №3, p. 14.
4. Ibid., p. 41.
5. Ibid., v. 2, p. 204.

არალეგალური ორგანიზაციის პირველი შეკრება გაიმართა 1935 წლის 15 თებერვალს, აბაშის ათნლედის სტადიონზე. შეხვედრას სულ 4 კაცი ესწრებოდა. შემდეგი, უფრო მრავალრიცხოვანი კრება იმავე წლის მარტის პირველ რიცხვებში შედგა ათნლედის მე-10 კლასის საკლასო ოთახში. განიხილეს ორგანიზაციის სახელწოდება და კომიტეტი. მიხეილ ცომაია თანასკოლელებს შესთავაზა ორგანიზაციას ტროცკის სახელი ჰქონოდა, რადგან არსებული ტროცკისტული ორგანიზაციები უხელმძღვანელებდნენ მათ. ალ. მაკალათიას და აკ. ხოშტარიას გადაწყვეტილებითა და უმრავლესობის მხარდაჭერით, ორგანიზაციას ნაც. სოც. ფაშისტური სახელი შეურჩიეს, რადგან ფაშიზმი დასავლეთ ევროპაში ძალზედ ფეხმოკიდებული იყო, ცალკეული ერების ინტერესებს და საკუთრებას იცავდა. შეხვედრაზე აირჩიეს ორგანიზაციის კომიტეტი, რომელშიც შედიოდნენ: თავმჯდომარე – აკაკი მარდალეიშვილი, მდივანი – ვასილ მიმინოშვილი, წევრები: ალექსანდრე მაკალათია, პეტრე პაპავა და მიხეილ ცომაია. ამავე შეხვედრაზე დაასახელეს რედკოლეგიის და მსუბუქი კავალერიის შემადგენლობა. მსუბუქი კავალერიის ხელმძღვანელად აირჩიეს პეტრე პაპავა, წევრად კი – მიხეილ ცომაია. რედკოლეგიის ხელმძღვანელობა – აკაკი ხოშტარიას ჩააბარეს. განიხილეს დისციპლინის საკითხი, ორგანიზაციის წესდება და სამუშაო გეგმა.

„ნფო წესდება

1. არ უნდა იქნეს მეცადინეობისა და კრების მონვევის დანიშნულ დროზე არცერთი წუთი დაგვიანება.
2. ერთხელ და სამუდამოდ ბოლო მოელოს „უპასუხისმგებლობას“ და თვითოეულ წევრმა იგრძნოს დიდი პასუხისმგებლობა.
3. ადგილი არ უნდა ექნეს რომელიმე საკითხის დამუშავების დროს მოუთმენლობას და სიჩქარეს.
4. წევრებში ადგილი არ უნდა ექნეს არავითარ უსაფუძვლო უთანხმოებას და პიროვნული ინტერესების მიზნით საკითხის გაჭიანურებას.
5. ადგილი არ ექნეს წევრებში უთანხმოებას და გამცემლური როლის შესრულებას.
6. რომელიმე შემჩნეული ღალატში დასჯილ იქნას სასტიკად (ტერორისტულად).
7. თითოეულ წევრზე მსუბუქ-კავალერიის მეთვალყურეობის საფუძველზე შემოწმებულ იქნას თითოეული წევრი ყოველ შვიდ დღეში, მუშაობის წესიერი მსვლელობის მიზნით.“

ნფო ერთეული სამუშაო გეგმა

1. ნფო მეცადინეობა და კრება მოწყობილ იქნას თვეში ხუთჯერ.
2. განხილულ და დამუშავებულ იქნას საკითხი ნფო მიზან ამოცანებზე.
3. ნფო თვითოეული წევრი 20 მარტიდან 25 აპრილამდე მომზადებულ იქნას ზოგად საამისო თეორიით.
4. განმტკიცებულ იქნას მტკიცე დისციპლინა და დისციპლინის საფუძველზე მოხდეს ამ სახისვე ჯგუფთან კავშირგაბმულობა.
5. ნფო მიიღოს ყოველგვარი ზომები რათა არა უგვიანეს ორი თვისა იშოვოს საბეჭდი მანქანა.
6. ნფო დღეიდანვე შეუდგეს საპროკლამაციო

the organization after Trotsky, because the acting Trotskyist organizations would then instruct them. But the majority approved of A. Makalatia and A. Khoshtaria’s proposal to call the organization “The National Social and Fascist Organization.” At that time, fascism and defending the interests of individual nations and property rights were deeply established in Western Europe. The committee of the organization was elected at the meeting, consisting of Akaki Mardaleishvili as chairman, Vasil Miminoshvili as secretary, and members Alexandre Makalatia, Petre Papava and Mikheil Tsomaia. The members of the editorial board, as well as a “light cavalry” were selected at the same meeting. Petre Papava became a head of the “light cavalry”, and Mikheil Tsomaia – its member. Akaki Khoshtaria became head of the editorial board. They discussed the issue of discipline, as well as the organization charter and the action plan.

“The NSFO Charter

- 1) No one is allowed to be late for trainings or convened meetings;
- 2) “Irresponsibility” shall be eradicated once and for all, and every member shall feel a great responsibility;
- 3) No impatience or haste are permitted during discussions;
- 4) No groundless disagreements among members or delays based on private interests are permitted;
- 5) No disagreement among members or betrayals are permitted;
- 6) Any suspected of betrayal shall be strictly punished (through a terrorist act)
- 7) Every member shall be controlled through the “light cavalry-based” surveillance once in seven days, aiming at keeping normal process of working.”

NSFO’s one-month action plan

- 1) NSFO’s trainings and meetings shall be held five times a month;
- 2) Issues related to NSFO’s objectives shall be reviewed and elaborated;
- 3) Between March 20 and April 25, every member of NSFO shall study general theory;
- 4) Ensure strong discipline and based on discipline establish contacts with similar organization;
- 5) The NSFO will begin obtaining paper for the proclamations, and publish them as soon the typewriter is procured.
- 6) Conduct agitation and propaganda against the bloodsucking enemies among the working masses guardedly and carefully.

Akaki Mardaleishvili

Vasil Miminoshvili

15 February, 1935”⁶

The members of the organization searched in vain for a leader for two and a half months. At the meetings they declared that it was very difficult to find a head for the youth organization, as nobody wanted to assume this responsibility.

The chairman of the committee, Akaki Mardaleishvili, organized the second illegal meeting at the collective market. At the meeting, the members decided to produce and disseminate anti-Soviet proclamations. They tried to attract the attention of the older generation and to get into contact with them. In April of

6. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, file №35132, volume №3, p. 34.

ქალაქების დამზადებას და მანქანის შოვნის დროს მისი სასწრაფოდ გამოქვეყნება.

7. თავშეკავებულად და მტკიცე სიფრთხილის საფუძველზე წარმოებული იქნას აგიტაცია პროპაგანდა მშრომელ მასებში მათი სისხლისმწოველ მტრების წინააღმდეგ.

აკაკი მარდალეიშვილი
ვასილ მიმინოშვილი
1935 წლის 15 თებერვალი⁶

ორგანიზაციის წევრები ხელმძღვანელის მოძიებას ორთვენახევრის განმავლობაში უშედეგოდ ცდილობდნენ. შეხვედრებზე აღნიშნავდნენ, რომ ახალგაზრდული ორგანიზაციისთვის ხელმძღვანელის მოძიება ძალზედ რთული იყო, ამ საქმეს ხელს არავინ მოკიდებდა.

ორგანიზაციის წევრების მეორე არალეგალური კრება კომიტეტის თავმჯდომარე აკაკი მარდალეიშვილმა კოლმეურნეობის ბაზარში გამართა. გადამყვან ანტისაბჭოთა პროკლამაციების მომზადება და გავრცელება. ამ გზით ფიქრობდნენ უფროსი თაობის ყურადღების მიპყრობას და მათთან კავშირის დამყარებას. ამავე წლის 20 აპრილს აკ. მარდალეიშვილმა და სამუელ სიმონიამ, რომელსაც თან ჰქონდა 5 მანეთი, იყიდეს ერთი ბოთლი არაბული წებო, რვეული, ასლგადამყვანი ქალაქი და აკ. მარდალეიშვილის ბინაში დაამზადეს ანტისაბჭოთა პროკლამაციები, რომლებიც იმავე ღამეს გაავრცელეს ქუჩებში.

„საღეჭ“

საბჭოთა ხელისუფლება ეს არის ბატონყმობის განვითარების უმაღლესი საფეხური, სადაც მშრომელთა მდგომარეობა გაუარესებულია უფრო მეტად ვიდრე იყო.

კოლმეურნეობა მთავრობისთვის ისეთი იარაღია რომლის გზით გლეხობის გაძვალტყავება ადვილია. ჩვენი მოლოდება მშრომელთა მასაზე! მხარს ნუ უჭერთ მატყუარა მთავრობას. სასტიკი ბრძოლა მათ წინააღმდეგ.

გაუმარჯოს მშრომელთა ბატონობას. ძირს შხამიანი მწამლაკები. ძირს მშრომელი მატყუარები და მშრომელთა სისხლისმწოველები.

თუ წინათ ერთის მონა იყავით, ეხლა მეტის მონა ხართ, სადაც საჭიროა მეტი ბრძოლა მათ წინააღმდეგ!⁷

ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ალ. მაკალათია შინსახკომის აბაშის რაიგანყოფილებამ 1935 წლის 25 აპრილს დააპატიმრა. 27 აპრილის დაკითხვის ოქმში ვკითხულობთ:

„

კითხვა: რატომ დაარქვით მაინც და მაინც თქვენს ორგანიზაციას ფაშისტური და არა სხვა სახელი?

პასუხი: ფაშისტური ჩვენს ორგანიზაციას დავარქვით იმისთვის, რომ ყველა სხვა პარტიებზე უფრო გამარჯვებულია ფაშიზმი, რომელიც ბატონობს გერმანიაში, იტალიაში, პოლონეთში და სხვაგან.

კითხვა: მაკალათია თუ იცით თქვენ ფაშისტური პარტიების პროგრამა ან თუ იცით რისთვის იბრძვის ის ან რა აინტერესებს მას.

პასუხი: პროგრამა ფაშისტების მე არ ვიცოდი და ეხლაც არ ვიცი. ხოლო ჩემი გაგებით ფაშიზმი იბრძვის საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ, მიზნად

the same year, A. Mardaleishvili and Samuel Simonia, who had 5 rubles with him, bought a bottle of glue, a notebook and some carbon paper. They produced anti-Soviet proclamations at A. Mardaleishvili's flat and disseminated them in the streets at night. The text of this proclamation is presented below:

“Stop!

Soviet power is the highest level of serfdom, where the condition of the working people is worse than before.

Collective farming is a tool of the government, making it easier to loot the peasantry. We call on you, the working class, to stop supporting this deceptive government! Fight against them with all your might.

Long live the supremacy of the working class! Down with poisonous people! Down with working liars and the bloodsuckers of the working people!

You were slaves of one man before, but now you are slaves of different men. You must fight against them!”

On April 25, 1935, the Abasha Regional NKVD arrested the head of the organization, A. Makalatia. His interrogation protocol of April 27 reads:

“...

Question: Why did you call your organization fascist and not use a different name?

Answer: We called our organization fascist because fascism has gained victory over the other parties in Germany, Italy, Poland and other places.

Question: Makalatia, do you know the program of fascist parties, or their objectives and interests?

Answer: I didn't know and don't know their program. I think that fascism fights against Soviet power, which aims to subordinate the entire world. Fascism defends private property and the interests of individual nations. I was also interested in defending private property and the interests of the Georgian nation, fighting against Soviet power. For this reason, I demanded that our organization be called fascist. The other members approved of my idea.

Question: Makaltia, why do you think that all government activities are against the national interests of Georgia?

Answer: I know from ancient history that Georgians were always a freedom-loving nation. The Georgian nation is not protected under Soviet power.

Question: What makes you think that the Georgian nation is not protected?

Answer: The Georgian nation is not protected because Georgia is overwhelmed with Russians. Collective farming is not adapted to the Georgian character, it has been mechanically borrowed from the Russian reality.

Question: Makalatia, what makes you think like that?

Answer: My dissatisfaction towards Soviet power came from the repeated arrests of my father Pemen Makalatia, as a Trotskyist.

⁷Question: Why do you think that your father's repeated arrest

7. A. Makalatia's father, Pemen Makalatia, residing in the village of Zanati, was expelled from the party in 1929. In 1931-33 he was arrested for anti-Soviet and anti-collective farming agitations. In April 1937, he was rearrested for joining Trotskyist and counter-revolutionary organizations. On August 9, 1938, based on Article 58-10 and Article 58-11 of the Colleague

6. საქართველოს შსს არქივი, I განკ., ფ. 6, საქმე 35132, ტ. 3, ფურც. 34.

ისახავს მთელს მსოფლიოზე ბატონობას, იცავს კერძო საკუთებასა და ცალკეული ერების ინტერესებს. მეც დაინტერესებული ვიყავი კერძო საკუთრების დაცვით, კერძოდ საქართველოს ერის ინტერესების დაცვით, საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლით და ამიტომ ჩვენი ორგანიზაცია ყოფილიყო ფაშისტური, ეს იყო ჩემი მოთხოვნა, რაზედაც დამეთანხმა სხვა ადამიანებიც.

კითხვა: მაკალათია რაში ხედავთ საბჭოთა ხელისუფლების არასწორ მიდგომას ეროვნულ საკითხებზე კერძოდ საქართველოს მიმართ?

პასუხი: ძველი ისტორიიდან ვიცი, რომ ქართველი ერი ყოველთვის იყო თავისუფლების მოყვარული, საბჭოთა ხელისუფლებაში კი ქართველთა ნაცია არ არის დაცული.

კითხვა: კონკრეტულად რაში გამოიხატება ქართველი ერის, ნაციის არ დაცვა?

პასუხი: ქართველების ნაციის არ დაცვა არის ის რომ საქართველო სავსეა რუსებით, კოლმეურნეობა არ ეგუება ქართველი ერის ბუნებას. ის მექანიკურად გადმოტანილია რუსეთის სინამდვილიდან.

კითხვა: მაკალათია რამ წარმოშვა შენში ასეთი აზრი?

პასუხი: ეს აზრი ჩემში წარმოშვა საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ ჩემმა უკმაყოფილებამ, რაც გამოწვეული იყო ჩემი მამის, პიმენ მაკალათიას ხშირი პატიმრობით ტროცკისტულობის გამო⁷.

კითხვა: რატომ მიგიყვანა მამაშენის ხშირმა პატიმრობამ იმ შეხედულებაზე, რომ კოლმეურნეობა არ ეგუება ქართველებს, რა აქვს საერთო ამას მამაშენის დაპატიმრებასთან?

პასუხი: ამ დარწმუნებაზე და შეხედულებაზე, რომ ქართველი ერი შევინროებულია, რომ ის არ ეგუება კოლმეურნეობას, მე მივედი ამხანაგებთან საუბრის დროს.

კითხვა: თქვენი ჯგუფის რომელმა წევრმა წამოაყენა ეს საკითხი და დაარწმუნა მისი წევრები ამ შეხედულებაზე?

პასუხი: მე არ შემიძლია ამ შეკითხვას გავცე პასუხი.

კითხვა: მაკალათია რა არის მიზეზი რომ არ შეგიძლია ამ შეკითხვას გაცე პასუხი? რაშია საქმე? რას მივანეროთ ეს?

პასუხი: მიზეზი ის არის, რომ მე არ ვიცი ვინ სთქვა ეს.

კითხვა: მაკალათია თქვენ იმდენი საუბარი გქონიათ ამ თემაზე, რომ ღრმად დარწმუნდით ამ შეხედულებაში და ამის გამო შეგიქმნიათ არალეგალური ფაშისტური ორგანიზაცია საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ საბრძოლველად. და ამბობ, რომ არ იცი ვინ ლაპარაკობს ამას. ეს არ არის სწორი, შენ არავინ დაგიჯერებს.

პასუხი: არაფერი არ ვიცი, ვერ გიპასუხებთ... რაც გინდათ ის მიქენით.⁸

ორგანიზაციის წევრების დაპატიმრების შემდეგ, შინსახკომის აბაშის რაიგანყოფილების შენობის კარზე შინსახკომის ოპერწმუნებულების მიმართ მუქარის

7. ალ. მაკალათიას მამა პიმენ მაკალათია, სოფ. ზანათის მკვიდრი, პარტიიდან გარიცხეს 1929 წელს. ანტისაბჭოთა ანტისაკოლმეურნეო აგიტაციისთვის დაპატიმრებული იყო 1931-1933 წლებში. 1937 წლის აპრილში ტროცკისტულ, კ/რ ორგანიზაციაში მონაწილეობისთვის ხელახლა დაპატიმრეს და 1938 წლის 9 აგვისტოს უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის კოლეგიის სსკ 58-10 და 58-11 მუხლების გათვალისწინებით, მიუსაჯეს 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა, 5 წლით ხმის უფლების ჩამორთმევით (შს არქივი, I განყ., ფ. 6, საქმე 37407).

8. საქართველოს შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საქმე 35132, ტ. 2, ფურც. 113.

is connected with the idea that Georgians can't accommodate themselves to collective farming? What do these two things have in common?

Answer: I came to the conclusion during conversations with my friends that Georgians are oppressed, and they can't adopt themselves to collective farming.

Question: Which member of your organization brought up this matter and persuaded the others of its correctness?

Answer: I can't answer this question.

Question: Makalatia, why can't you answer the question? What's the matter?

Answer: The thing is that I don't know who said it.

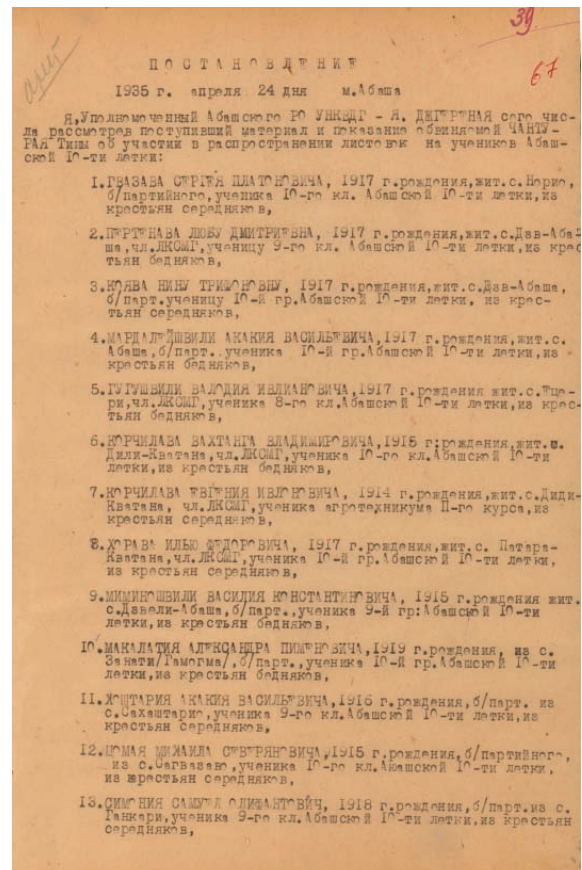
Question: Makalatia, you talked so much about this that you are completely certain of its validity. For this reason, you created an illegal fascist organization against Soviet power. You say that you don't know who said it. You are lying. Nobody believes you.

Answer: I can't answer. I don't know anything... Do whatever you want with me".⁸

Following the arrest of the members of the organization, threatening letters against the NKVD officers were posted on the door of Abasha Regional Department building. The NKVD thought that the members of the organization, especially Sergo Tsomaia, wrote these letters. In April 1935, Tsomaia was arrested together with his classmates. He was soon released, and tasked with cooperating with the NKVD as an agent, providing information on the other members of the organization, or face harsh punishment. He was then rearrested for failing to cooperate

of Criminal Cases of the Supreme Court of the Georgian SSR, he was sentenced to ten years of imprisonment with deprivation of the right to vote for five years.

8. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, file №35132, volume №2, p. 113.

შემცველი წერილები მიაკრეს. წერილის ავტორებად შინსახკომის ოპერმუშაკები ორგანიზაციის წევრებს მიიჩნევდნენ, კერძოდ, სერგო ცომაიას. სერგო ცომაია, თანატოლებთან ერთად, 1935 წლის აპრილში დააპატიმრეს და მალევე გაათავისუფლეს შინსახკომთან ფარული თანამშრომლობის მიზნით. მას უნდა მიენოდებინა ცნობები ორგანიზაციის სხვა წევრების შესახებ, წინააღმდეგ შემთხვევაში დაისჯებოდა უმაღლესი სასჯელით. ს. ცომაია შინსახკომთან ართანამშრომლობის და მუქარის წერილების გავრცელების გამო ხელახლა დააპატიმრეს.⁹

საქმეზე საგამოძიებო პროცესის დასრულების შემდეგ ანტისაბჭოთა ორგანიზაციის შექმნის ბრალდებით, საქ. სსრ სისხ. სამ. კოდექსის 58-10, 58-11¹⁰ მუხლებით დამნაშავეებად ცნეს და პასუხისგებაში მისცეს ორგანიზაციის 10 წევრი:

ალექსანდრე პიმენის ძე მაკალათია, დაბადებული 1919 წელს, აბაშის რაიონის სოფ. ზანათში, ყოფილი ტროცკისტის შვილი, სამართალში არყოფილი, მე-9 კლასის მოსწავლე;

აკაკი ვასილის ძე მარდალეიშვილი, დაბადებული 1917 წელს, მცხოვრები დაბა აბაშაში, პასუხისგებაში არყოფილი, უპარტიო, კომკავშირიდან გარიცხული მის რიგებში ყოფნის სურვილის არარსებობის გამო, მე-10 კლასის მოსწავლე;

ვასილ კონსტანტინეს ძე მიმინოშვილი, დაბადებული 1915 წელს, მცხოვრები დაბა აბაშაში, უპარტიო, პასუხისგებაში არყოფილი, მე-9 კლასის მოსწავლე;

აკაკი ვლადიმერის ძე ხოშტარია, დაბადებული 1916 წელს, მცხოვრები აბაშის რაიონის სოფ. სახოშტარიოში, პასუხისგებაში არყოფილი, უპარტიო, მე-9 კლასის მოსწავლე;

მიხეილ სევერიანის ძე ცომაია, დაბადებული 1915 წელს, მცხოვრები დაბა აბაშაში, ყოფილი კომკავშირელი, პასუხისგებაში არყოფილი, მე-9 კლასის მოსწავლე;

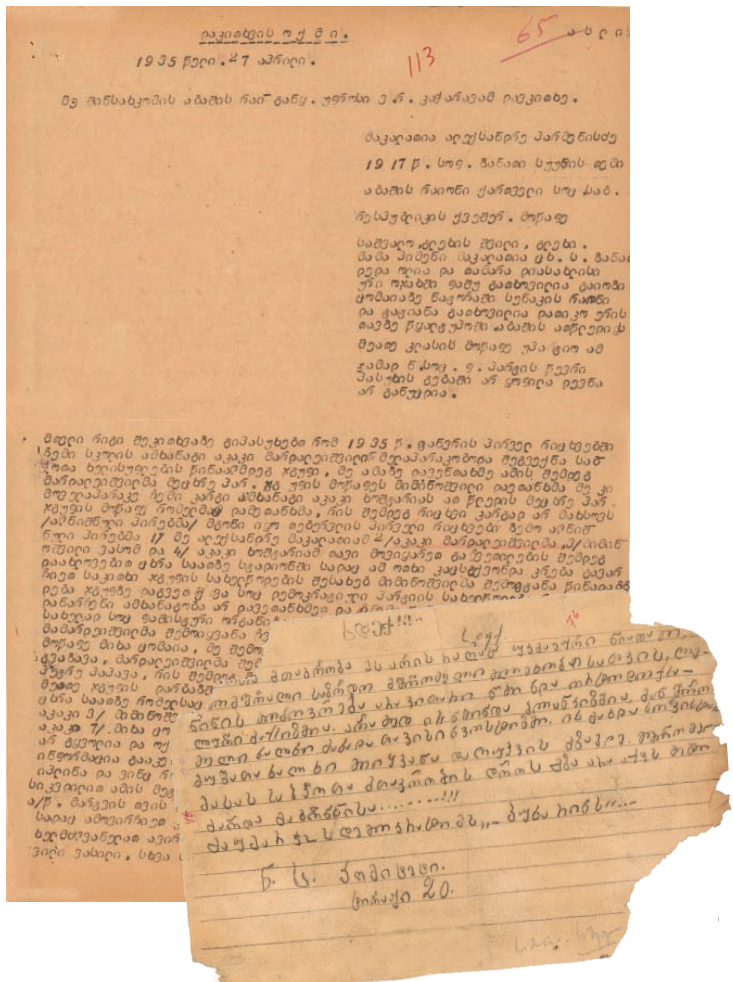
პეტრე ნიკოლოზის ძე პაპავა, დაბადებული 1919 წელს, მცხოვრები დაბა აბაშაში, მამა – ყოფილი ოპოზიციონერი. პასუხისგებაში არყოფილი, მე-9 კლასის მოსწავლე;

გიორგი ნესტორის ძე გაბელია, დაბადებული 1918 წელს, მცხოვრები სოფ. აბაშაში, უპარტიო, პასუხისგებაში არყოფილი, მე-9 კლასის მოსწავლე;

სამუელ ოლიფანტეს ძე სიმონია, დაბადებული 1918 წელს, მცხოვრები აბაშის რაიონის სოფ. ახალ აბაშაში, უპარტიო, პასუხისგებაში არ ყოფილი, მე-9 კლასის მოსწავლე;

ვარლამ (კოკი) ნიკოლოზის ძე კაჭარავა, დაბადებული 1915 წელს, მცხოვრები სოფ. აბაშაში;

სერგო თომას ძე ცომაია, დაბადებული 1918

with the NKVD and for disseminating letters.⁹

Following the completion of the investigation, ten members of the organization were accused of creating an anti-Soviet organization and charged under Article 58-10 and Article 58-11¹⁰ of the Georgian SSR Criminal Code. The following were found guilty:

Alexandre Makalatia (patronymic: Pemen) – born in 1919, in the village of Zanati, the Abasha region; Social status - son of a former Trotskyist; Non-accused; Education – 9th grader;

Akaki Mardaleishvili (patronymic: Vasil) – born in 1917; Place of residence – Daba Abasha; No prior convictions; Non-party. Expelled from the Komsomol for disinterest; Education – 10th grader;

Vasil Mimoshvili (patronymic: Konstantine) – born in 1915; Place of residence – Daba Abasha; Non-party; No prior convictions; Education – 9th grader;

Akaki Khoshtaria (patronymic: Vladimer) – born in 1916; Place of residence – the village of Sakhoshtario in the Abasha region; No prior convictions; Non-party; Education – 9th grader;

Mikheil Tsomaia (patronymic: Severian) – born in 1915; Place of residence – Daba Abasha; Social status – former member of the Komsomol; No prior convictions; Education – 9th grader;

Petre Papava (patronymic: Nikoloz) – born in 1919; Place

9. საქართველოს შსს არქივი, I განკ., ფ. 6, ს. 35132, ტ. 2, ფურც. 370.
10. საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის 1928 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის თანახმად, 58-10 მუხლი გულისხმობს აგიტაცია პროპაგანდას საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად, 58-11 მუხლი – კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის წევრობას და კ/რ საქმიანობას.

9. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, file №35132, volume №2, p. 370.
10. According to the Criminal Code of 1928 of the Soviet Socialist Republic of Georgia, Article 58-10 referred to Anti-Soviet and counter-revolutionary propaganda and agitation, and Article 58-11 - Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes.

ნელს, მცხოვრები აბაშის რაიონის სოფ. კვათანაში, მე-9 კლასის მოსწავლე.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სპეცკოლეგიის 1936 წლის 15-16 აპრილის განაჩენით:

ა. მაკალათიას შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა 7 წლით. სასჯელის მოხდის შემდეგ საარჩევნო ხმის უფლება კი ჩამოერთვა 5 წლით. სასამართლომ, მიიღო რა მხედველობაში, რომ დანაშაულის ჩადენის დროს მსჯავრდებული იყო არასრულწლოვანი, სასჯელის ზომა შეუმცირა ერთი მესამედით;

ვ. მიმინოშვილსა და ა. ხოშტარიას მიესაჯათ თავისუფლების აღკვეთა 7 წლით, სასჯელის მოხდის შემდეგ საარჩევნო ხმის უფლების 5 წლით ჩამორთმევით.

მ. ცომიას და პ. პაპავას – თავისუფლების აღკვეთა 5 წლით, საარჩევნო ხმის უფლება კი 3 წლით ჩამოერთვათ;

ს. სიმონიას, ვ. კაჭარავასა და ს. ცომიას – თავისუფლების აღკვეთა 3 წლით, საარჩევნო ხმის უფლების ჩამორთმევის გარეშე. სასამართლომ, მიიღო რა მხედველობაში, რომ ბრალდებულები იყვნენ არასრულწლოვნები, სასჯელი შეუმცირდათ ერთი მესამედით;

ა. მარდალეიშვილს შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა 7 წლით, საარჩევნო ხმის უფლების ჩამორთმევა კი – 5 წლით;

გ. გაბელიას შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა – 5 წლით, ხმის უფლების ჩამორთმევა კი – 3 წლით. ხოლო, სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებით, როგორც არასრულწლოვანს, სასჯელი შეუმცირდა ერთი მესამედით.¹¹

ორგანიზაციის ხელმძღვანელმა ალ. მაკალათიამ სასჯელი შორეულ აღმოსავლეთში, მაგადანის ოლქში მოიხადა. პატიმრობიდან 1940 წლის 25 მაისს გათავისუფლდა. მიუხედავად ამისა, 1951 წლამდე მუშაობდა და ცხოვრობდა მაგადანში. სამშობლოში დაბრუნებული ამოდ ითხოვდა საქმის გადახედვას და რეაბილიტაციას, რაც აუცილებელი იყო პენსიის ასაღებად და საარსებო წყაროდ. 1978 წელს საქართველოს სსრ პროკურორმა 60 წლის ა. მაკალათიას უარი განუცხადა რეაბილიტაციაზე. გაურკვეველია, რა შედეგი მოჰყვა 1990 წლით დათარიღებულ დოკუმენტს, რომელიც საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმს გაეგზავნა: ა. მაკალათიას, ა. მარდალეიშვილის, ვ. მიმინოშვილის, ა. ხოშტარიას, მ. ცომიას, პ. პაპავას, ნ. გაბელიას, ს. სიმონიას, ვ. კაჭარავასა და ს. ცომიას საქმის შეწყვეტის თაობაზე, მათ მოქმედებაში დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო...

of residence – Daba Abasha; Social status – son of a former oppositionist; No prior convictions; Education – 9th grader;

Giorgi Gabelia (patronymic: Nestor) – born in 1918; Place of residence – the village of Abasha; Non-party; No prior convictions; Education – 9th grader;

Samuel Simonia (patronymic: Oliphante) – born in 1918; Place of residence – the village of Akhaldaba, the Abasha region; Non-party; No prior convictions; Education – 9th grader;

Varlam (Koki) Kacharava (patronymic: Nikoloz) – born in 1915; Place of residence – the village of Abasha.

Sergo Tsomaia (patronymic: Toma) – born in 1918; Place of residence – the village of Kvatana, the Abasha region; Education – 9th grader.

Based on a resolution passed by the Special Board of the Supreme Court of the Georgian SSR on April 15-16, 1936:

A. Makalatia was sentenced to seven years of imprisonment with deprivation of the right to vote for five years after serving the sentence. The court took into consideration that the convict was a juvenile offender, and his sentence was reduced by one-third;

V. Miminoshvili and A. Khoshtaria were sentenced to seven years of imprisonment, with deprivation of the right to vote for five years after serving their sentence;

M. Tsomaia and P. Papava were sentenced to five years of imprisonment with deprivation of the right to vote for three years;

S. Simonia, V. Kacharava and S. Tsomaia were sentenced to three years of imprisonment without deprivation of the right to vote. The court took into consideration that the convicts were juvenile offenders and reduced their sentence by one-third;

A. Mardaleishvili was sentenced to seven years of imprisonment, with deprivation of the right to vote for five years;

G. Gabelia was sentenced to five years of imprisonment, with deprivation of the right to vote for three years. Based on a resolution passed by the Court, the sentence against the convict was reduced by one-third. ¹¹

The head of the organization, Makalatia, served out his sentence in Magadan in the Far East. On May 25, 1940 he was released, but he remained in Magadan, living and working, until 1951. When he returned to his homeland, he vainly requested that his case be reviewed and that he be rehabilitated, so that he could receive a pension. In 1978, the Prosecutor of the Georgian SSR refused the 60-year-old Makalatia rehabilitation. The result of another appeal, dated 1990, is unknown. This request to suspend the case against A. Makalatia, A. Mardaleishvili, V. Miminoshvili, A. Khoshtaria, M. Tsomaia, P. Papava, N. Gabelia, S. Simonia, V. Jacharava and S. Tsomaia because of the absence of evidence of a crime, was sent to the Presidium of the Supreme Court of the Georgian SSR.

11. საქართველოს შსს არქივი, I განკ., ფ. 6, საქმე 35132, ტ. 1, ფურც. 372.

11. MIA Archive of Georgia, Section I, fond №6, file №35132, volume №1, p. 372.

ი. იმერლიშვილი/I. Imerlishvili

ვ. შიხაშვილი/V. Shikhashvili

გ. თარგამაძე/G. Targamadze

თ. შანშიაშვილი/T. Shanshiashvili

ა. უთურგაიძე/A. Uturgaidze

ი. იმერლიშვილი/I. Imerlishvili

„პარ უმტკიცესი რვალისა“ – 1941 წლის შეთქმულება

ნინო ყიფშიძე

„სანამ ცოცხალ ვართ თქვენთან ვიქნებით, მოვკვდეთ, დაგვმარხონ თქვენსავ მდგმურებად, შავს ნუ მოისხამთ მაინც, ბიჭებო, თეთრი აპრილი დაგემდურებათ.“

“I am stronger than copper” – The 1941 Conspiracy

Nino Kipshidze

“We will be with you while we are alive,
When we pass away, bury us as your tenants,
Don't wear mourning clothes, boys
Or White April will pout at you”

წარმოდგენილი სტატიით არქივში დაცულ კიდევ ერთ სისხლის სამართლის საქმესა და 33 ახალგაზრდის ისტორიას შევეხებით, რომელთაგან 17 მხოლოდ იმიტომ დახვრიტეს, რომ ერთადერთი მიზანი – საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა ამოძრავებდათ.

... „მე მინდა გითხრათ ისე უბრალოდ როგორც არ მითქვამს ჯერ არასოდეს, რომ ყველაზე წინ თავისუფალი, დიდი სამშობლო უნდა გვახსოვდეს“... – ეს გახლავთ ამონარიდი გიორგი ძიგვაშვილის ლექსიდან და ამ სიტყვებით მან, ალბათ, ყველა თანამებრძოლის სათქმელიც თქვა...

1941 წელს, მეორე მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე ანტისაბჭოთა, პატრიოტული ორგანიზაცია ჩამოყალიბდა, რომლის წევრებიც, ძირითადად, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტები იყვნენ. მათი მიზანი საბჭოთა ხელისუფლების დამხობა და საქართველოს გათავისუფლება იყო. გზასა და ხსნას გერმანიის მხარდაჭერაში ხედავდნენ.

ორგანიზაციის დაარსების ინიციატორი მწერალი კონსტანტინე ხიმშიაშვილი გახლდათ, რომელიც სამხედრო სამსახურში, 83-ე მსროლელ პოლკში იმყოფებოდა. ლეგიონი განჯაში, მაშინდელ კიროვაბადში იყო დისლოცირებული, სადაც მან ორგანიზაციის დანარჩენი წევრები – გიორგი იმერლიშვილი და ილია სეფაშვილი გაიცნო. მოგვიანებით, შეთქმულთა ლეგიონი ავჭალაში გადაისროლეს და თანამოაზრეების ძებნა უკვე

This article offers another criminal case preserved in the Archive. These documents cover the history of 33 young people, including 17 who were executed for their goal of fighting for the independence of Georgia.

This is an extract from Giorgi Dzigvashvili's poem: “Let me say as simple as I have not said before, that the most important thing to remember is our great homeland”.

Following the outbreak of the Second World War in 1941, former graduate students at the State University created a patriotic organization with the goal of overthrowing Soviet power and liberating Georgia. The organization members saw an opportunity to accomplish this with the help of the German government.

The initiator was the writer Konstantine Khimshiashvili, who served at the 83rd Rifle Regiment. This unit was deployed in Ganja, the former Kirovabad. Khimshiashvili met the organization's other members, Giorgi Imerlishvili and Ilia Sepashvili, there. Later, the conspirators moved to Avchala, where they started to recruit into

ავჭალაში განლაგებულ 35-ე სათადარიგო ლეგიონში დაიწყეს. მალევე დაუკავშირდნენ ეროვნული სულისკვეთებით განმსჭვალულ ოფიცრებს – კონსტანტინე ჯოგლიძეს, შალვა შავიანიძესა და გიორგი ძიგვაშვილს. გაჩნდა ანტისაბჭოთა ორგანიზაციის დაარსების იდეაც. ორგანიზაციის დამაარსებლები იყვნენ: კონსტანტინე ჯოგლიძე, შალვა შავიანიძე, გიორგი ძიგვაშვილი და მიხეილ იმერლიშვილი, რომლებიც, რა თქმა უნდა, მჭიდრო ურთიერთობაში იმყოფებოდნენ კონსტანტინე ხიმშიაშვილსა და გიორგი იმერლიშვილთან. ჯოგლიძე აპირებდა, მომავალი პარტიისთვის „სამნო“ (საქართველოს აყვავებისათვის მებრძოლი ნაციონალური ორგანიზაცია) ეწოდებინა. ორგანიზაციის წევრებს პაროლად აღებული ჰქონდათ სიტყვები შოთა რუსთაველის პოემა „ვეფხისტყაოსნიდან“ – „ვარ უმტკიცესი რვალისა“, მათი უმთავრესი ლოზუნგი გახლდათ – „საქართველო ქართველებისთვის“, პოლიტიკური პლატფორმა კი ასე გამოიყურებოდა:

1. საქართველოს დამოუკიდებლობა გერმანიის პროტექტორატის ქვეშ;
2. საკოლმეურნეო სისტემის დარღვევა და მიწის კერძო საკუთრებაში გადაცემა;
3. სიტყვისა და პრესის თავისუფლება;
4. ეროვნული თვითშეგნების მიღწევა – „საქართველო ქართველებისთვის“.¹

შეთქმულების მონაწილეთა სიფრთხილის მიუხედავად, ორგანიზაცია გასცეს. საბჭოთა ხელისუფლება ერთხანს თვალს ადევნებდა ორგანიზაციის წევრებს, მერე კი უკვე მათი დაპატიმრება დაიწყო. 1942 წლის 9 იანვარს დააკავეს მიხეილ იმერლიშვილი, სოლომონ იმერლიშვილი და გრიგოლ კოკილაშვილი, 11 იანვარს – შეთქმულთა დიდი ჯგუფი – ლევან თორაძე, კოტე ჯოგლიძე, შალვა შავიანიძე, გიორგი ძიგვაშვილი და ივანე ლაპიაშვილი, 1 თებერვალს – კოტე ხიმშიაშვილი, მოგვიანებით კი ორგანიზაციის დანარჩენი წევრებიც დააპატიმრეს. საბჭოთა სამართალდამცავებმა სულ 33 პირი დააკავეს, ძირითადად, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასპირანტები და მეცნიერ-მუშაკები. დაკითხვას შინაგან საქმეთა კომისარი აქვსენტი რაფაეა და საიდუმლო პოლიტიკური განყოფილების უფროსი ირაკლი ნიბლაძე ატარებდნენ.

33 ქართველი მამულიშვილი 1942 წლის 9-20 სექტემბერს ამიერკავკასიის ფრონტის სამხედრო ტრიბუნალმა გაასამართლა.

საკმაოდ ვრცელ საბრალდებო დასკვნაში განერილია ორგანიზაციის წევრების მიზნები, საქმიანობა და პრაქტიკული ქმედებები, თუ როგორ აპირებდნენ საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას.

საბრალდებო დასკვნაში ვკითხულობთ:

„საბჭოთა კავშირისა და ჰიტლერის გერმანიის ომის პირველ თვეებში 35-ე და 88-ე ლეგიონებში ფაშისტურად განწყობილმა ელემენტებმა შეაღწიეს. ზოგიერთი მათგანი ნაციონალურად განწყობილი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი იყო: კ. ჯოგლიძე, შ. შავიანიძე, გ. ძიგვაშვილი, გ. იმერლიშვილი, კ. ხიმშიაშვილი, ი. სეფიაშვილი და სხვები.

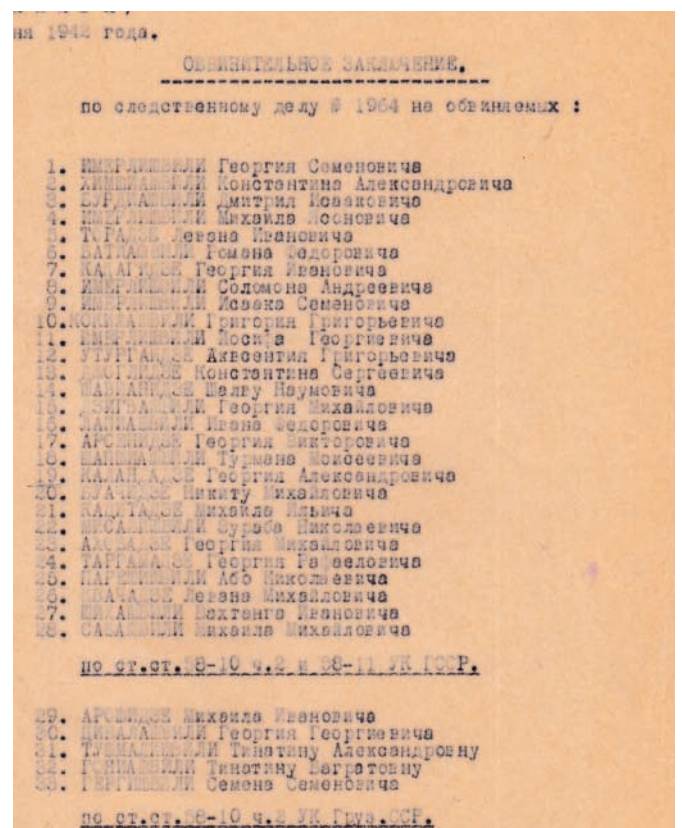
იმ დროს, როდესაც ფაშისტური გერმანიის ჯარის ნაწილები მოსკოვს მიუახლოვდნენ და წითელმა არმიამ დროებით უკან დაიხია, ზემოხსენებული უნივერსიტეტის ასპირანტთა ჯგუფი, ფიქრობდა რა,

the organization like-minded people serving in the 35th Reserve Regiment deployed in Avchala. Soon after the conspirators moved to Avchala, they came into contact with patriot officers, including Konstantine Jogleidze, Shalva Shavianidze and Giorgi Dzigvashvili. The idea of establishing an anti-Soviet organization appealed to them. The organization founders were Konstantine Jogleidze, Shalva Shavianidze, Giorgi Dzigvashvili and Mikheil Imerlishvili, who had close contacts with Konstantine Khimshiashvili and Giorgi Imerlishvili. Jogleidze planned to call their future party “Samno” (the National Organization Fighting for the Development of Georgia). The organization members’ password was the phrase “I am stronger than copper”, from the poem “The Knight in the Panther’s Skin” by Shota Rustaveli. “Georgia for Georgians” was their motto. Their political platform is presented below:

1. Georgia’s independence under the auspices of Germany;
2. Disruption of the agricultural system and transfer of lands to private ownership;
3. Freedom of speech and press;
4. The accomplishment of national self-consciousness – “Georgia for Georgians”¹

The conspirators acted with great caution, yet they were betrayed. The Soviet authorities kept the organization members under constant surveillance for some time, and then began arresting them. On January 9, 1942 Mikheil Imerlishvili, Solomon Imerlishvili and Grigol Kokilashvili were arrested; On January 11, 1942, a large group of the conspirators, including Levan Toradze, Kote Jogleidze, Shalva Shavianidze, Giorgi Dzigvashvili and Ivane Lapiashvili were detained, and on February 1, 1942, Kote Khimshiashvili was brought in. Later, other members of the organization were also arrested. Soviet police officials arrested 33

1. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421549, volume 14, p. 40.

1. საქართველოს შსს არქივი, (I), ფ. 6, ს. №421549. ტ. 14. ფურც. 40.

რომ გერმანია გაიმარჯვებდა, აქტიურ არალეგალურ კონტრრევოლუციურ საქმიანობაზე გადავიდა. ისინი საჯარისო ნაწილებსა და ნაცნობთა წრეში ანტისაბჭოთა აგიტაციას ეწეოდნენ. არალეგალური ფაშისტური ორგანიზაცია შეიარაღებული გზით საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად ემზადებოდა და თუ გერმანია აიღებდა მოსკოვს, გერმანიის მფარველობის ქვეშ საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას გეგმავდა.

საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის შემთხვევაში, ანტისაბჭოთა ორგანიზაციას თბილისი, როგორც საქართველოს ცენტრი, უნდა აეღო და ხალხისთვის რადიოთი საბჭოთა ხელისუფლების დამხობა და საქართველოს დამოუკიდებლობა უნდა ეცნობებინა.

შეიარაღებული აჯანყების პრაქტიკული გეგმა ასე გამოიყურებოდა:

- ა) 35-ე ავჭალის ლეგიონის თბილისში შესვლა და ღრმადელის სამხედრო საწყობის არსენალის აღება;
- ბ) ავჭალაში დისლოცირებული რუსული საჯარისო ნაწილების განიარაღება და წინააღმდეგობის შემთხვევაში, მათი განადგურება;
- გ) ფოსტის, ტელეგრაფის, რადიოგადამცემისა და საქართველოს სამხედრო არსენალის ხელში ჩაგდება;
- დ) ხელისუფლების, შინსახკომის და ჯარის მეთაურების დაპატიმრება, წინააღმდეგობის განევის შემთხვევაში კი მათი ფიზიკური განადგურება;
- ე) ამბოხების დაწყებისთანავე შეიარაღებული მხარდაჭერისთვის გერმანიის საჯარისო ნაწილების მეთაურებთან რადიოკავშირის დამყარება;
- ვ) საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის რადიოთი გამოცხადება და სამხედრო ნაწილების დამორჩილებისკენ მოწოდება;
- გ) სამხედრო მოსამსახურეებისა და უბრალო მოქალაქეების გადაბირება.

... უნდა აღინიშნოს, რომ ორგანიზაციის წევრებმა კონტრრევოლუციური, გადაბირებითი საქმიანობა განსაკუთრებით 1941 წლიდან გააქტიურეს. არალეგალური ორგანიზაცია გეგმავდა, შესაფერის დროს საბჭოთა ხელისუფლების მმართველობისგან თავი დაეღწია, გერმანიის იმპერიისთვის გზა გაეხსნა და საქართველოს დამოუკიდებლობა გამოეცხადებინა.

შინსახკომისთვის ცნობილი გახდა, რომ კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი გიორგი იმერლიშვილი თავის ნათესავის გადაბირებას გეგმავდა და მასთან საუბრისას ახსენა ორგანიზაციის წევრები – დიმიტრი ბურდიაშვილი და არტაშ ამირხანოვი.

ბურდიაშვილი 35-ე ბატალიონიდან იყო გაქცეული და მოგვიანებით ყვარელში დააპატიმრეს დეზერტირობისთვის.

გამოძიების შედეგად დადგინდა:

ბრალდებულებმა, გიორგი იმერლიშვილმა და კონსტანტინე ხიმშიაშვილმა 1941 წელს კიროვაბადში, 83-ე პოლკში მობილიზაციის დროს, დარწმუნებულები იყვნენ რა, რომ საბჭოთა კავშირი გერმანიასთან ომის დროს დამარცხდებოდა, მიზნად დაისახეს საქართველოს გათავისუფლება და ამ მიზნით არალეგალური, კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის ჩამოყალიბება გადაწყვიტეს.

1941 წლის აგვისტოდან სექტემბრის პირველ რიცხვებამდე იმერლიშვილი გადასროლილი იყო თბილისის 83-ე ლეგიონში, სადაც მოასწრო შემდეგი

suspects in all. The arrestees were mostly graduate students and faculty at the State University. Interrogations were held by Internal Affairs Commissar Avksenti Rapava and the head of Secret Political Department, Irakli Nibladze.

On September 9-20, 1942, 33 Georgian patriots were tried by the Military Tribunal of the Transcaucasian Front.

The comprehensive indictment details the goals, activities and practical actions of the organization members to overthrow Soviet power.

We present here the indictment:

“In the first months of the war between the Soviet Union and Hitler’s Germany, pro-fascist elements infiltrated the 35th and 88th Regiments. Among them were former graduate students of Tbilisi State University, including K. Jogleidze, Sh. Shavianidze, G. Dzigvashvili, G. Imerlishvili, K. Khimshiashvili, I. Sepiashvili, and others.

When the units of Nazi Germany appeared in the vicinity of Moscow and the Red Army had to retreat temporarily, the aforementioned group believed that Germany would be victorious and therefore they began active illegal counter-revolutionary activity. They conducted anti-Soviet agitation among the armed forces and their acquaintances. This illegal fascist organization was preparing to violently overthrow Soviet power, and if the Germans occupied Moscow, they planned to declare the independence of Georgia under the patronage of Germany.

If Soviet power was overthrown, the anti-Soviet organization would make Tbilisi the center of Georgia, and announce the overthrow of Soviet power and declare the independence of Georgia on the radio.

This is the practical plan of the armed rebellion:

- a) Bringing the 35th Avchala Regiment to Tbilisi and seizing the arsenal in the military warehouse in Ghrmaghele.
- b) Disarming the Russian military units deployed in Avchala and destroying them if they resist.
- c) Taking the post, telegraph, radio and the military arsenals of Georgia.
- d) Arresting Soviet officials, NKVD leaders and military commanders, and executing them in case of resistance.
- e) Establishing radio contacts with German military units following an outbreak of the rebellion.
- f) Announcing the overthrow of Soviet power and calling on the military units to subordinate.
- g) Recruiting both military officers and ordinary citizens.

... It is significant that the organization members increased their counter-revolutionary and recruiting activities in 1941. The counter-revolutionary illegal organization planned to stab Soviet power in the back at the appropriate time, and thereby to open the path for the German Empire and to declare the independence of Georgia.

The NKVD learned that Giorgi Imerlishvili, one of the leaders of the counter-revolutionary organization, planned to recruit his relative, and during the conversation he mentioned two members of the organization, Dimitri Burdishvili and Artash Amirkhanov.

Burdishvili deserted from the 35th Regiment, and he was later arrested in Kvareli for desertation.

პირების: დიმიტრი ბურდიაშვილის, არტაშ ამირხანოვის, მიხეილ იმერლიშვილის, ლევან თორაძისა და რომან ბატიაშვილის გადაბირება. გადაიბირა ასევე თბილისში მცხოვრები ნაცნობები – გიორგი ქადაგიძე, სოლომონ იმერლიშვილი, ისაკ იმერლიშვილი და გიორგი კოკალიშვილი.

დეზერტირობისთვის დაპატიმრებული დიმიტრი ბურდიაშვილი გამოტყდა, რომ გიორგი იმერლიშვილმა გადაიბირა იმ არალეგალურ მეთაურობეზე ორგანიზაციაში, რომელიც შეიარაღებული აჯანყების გზით საბჭოთა ხელისუფლების დამხობასა და საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას გეგმავდა. ბურდიაშვილმა დაასახელა ორგანიზაციის სხვა წევრებიც: მიხეილ იმერლიშვილი, ლევან თორაძე, ილია სეფიაშვილი და არტაშ ამირხანოვი.

მიხეილ იმერლიშვილმა ასევე აღიარა, რომ 1941 წლის სექტემბრის პირველ რიცხვებში, გრიგოლ იმერლიშვილთან ერთად, 35-ე პოლკში დაუკავშირდა კონსტანტინე ჯოგლიძეს, რომლისგანაც გაიგო, რომ ორგანიზაციის წევრები იყვნენ სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტები:

შალვა შავიანიძე, გიორგი ძიგვაშვილი და უნივერსიტეტდამთავრებული ივანე ლაპიაშვილი.

იმერლიშვილის ინფორმაციით, მან, ჯოგლიძემ, ძიგვაშვილმა, შავიანიძემ და ლაპიაშვილმა ორ-სამჯერ არალეგალური შეკრება მოაწყვეს, სადაც განიხილეს შეიარაღებული აჯანყების საკითხი, ორგანიზაციის სტრუქტურა და ორგანიზაციაში ახალი წევრების გადაბირების მექანიზმი. თავად იმერლიშვილმა გადაიბირა შემდეგი პირები: აქესენტი უთურგაიძე, იოსებ იმერლიშვილი, აბიბო ბუაძე, რეზო ყარალაშვილი, გიორგი ყაჭეიშვილი და 35-ე ლეგიონის ყოფილი სამხედრო მოსამსახურეები. თავად ჯოგლიძე, ძიგვაშვილი, შავიანიძე, მიხეილ იმერლიშვილი და ლაპიაშვილი ორგანიზაციის ბიუროს წარმომადგენლები იყვნენ.

როგორც ჩვენებებიდან ირკვევა, ისაკ იმერლიშვილს ყვარლის რაიონში არალეგალურ ორგანიზაციაში გარკვეული რაოდენობის პირების გადაბირება ჰქონდა დავალებული, რაც შეძლო კიდეც. თუმცა თავად ეს ფაქტი დაკითხვის დროს არ აღიარა. ჩვენებაში აღნიშნა: მიუხედავად იმისა, რომ სოლომონ იმერლიშვილი და გიორგი კოკალიშვილი ჩემს გადაბირებას ცდილობდნენ, არალეგალურ ორგანიზაციაში მონაწილეობის შესახებ თანხმობა მე თავად არ მიმიციაო.

ბრალდებულ გიორგი ქადაგიძეს გიორგი იმერლიშვილთან ერთად თელავსა და დუშეთში არალეგალური ორგანიზაციის ჩამოყალიბება ჰქონდა დავალებული.

1942 წლის იანვრის მეორე ნახევარში გიორგი იმერლიშვილი ყირიმის ფრონტზე დააპატიმრეს. იგი ეტაპირების დროს, ცხაკაიას რაიონის გაჩერებიდან გაიქცა, თუმცა მალევე დაიჭირეს...

როგორც ბრალდებულ გიორგი იმერლიშვილის დაკითხვიდან დგინდება: მან, კონსტანტინე ხიმშიაშვილთან ერთად, მართლაც ჩამოაყალიბა კონტრრევოლუციურ-ფაშისტური ორგანიზაცია, რომლის მიზანიც, გერმანიის მხარდაჭერით საბჭოთა ხელისუფლების დამხობა და საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება იყო.

გიორგი ქადაგიძემ, გიორგი იმერლიშვილის დავალებით, გადაიბირა ალექსანდრე ჭელიძე და ადამ ბობლიაშვილი, რომელიც, ქადაგიძის დაპატიმრების

შალვა შავიანიძე და კონსტანტინე ჯოგლიძე
Shalva Shavianidze and Konstantine Jogleidze

The inquiry concluded:

In 1941, during mobilization of the 83rd Regiment in Kirovabad, the accused Giorgi Imerlishvili and Konstantine Khimshiashvili were sure that the Soviet Union would be defeated in the war with Germany. For this reason, they aimed to liberate Georgia, and thus decided to create their illegal counter-revolutionary organization.

Between August and beginning of September 1941, Imerlishvili was transferred to the 83rd Regiment in Tbilisi. There he managed to recruit Dimitri Burdiashvili, Artash Amirkhanov, Mikheil Imerlishvili, Levan Toradze and Roman Batiashvili, as well as his acquaintances residing in Tbilisi, Giorgi Kadagidze, Solomon Imerlishvili, Isak Imerlishvili and Giorgi Kokalishvili.

Dimitri Burdiashvili, who was arrested for desertion, confessed that Giorgi Imerlishvili had recruited him to the illegal rebellion organization, which aimed at violently overthrowing Soviet power and declaring the independence of Georgia. Burdiashvili named several members of the organization, including Mikheil Imerlishvili, Levan Toradze, Ilia Sepiashvili and Artash Amirkharov.

Mikheil Imerlishvili also confessed that at the beginning of September 1941 he and Grigol Imerlishvili contacted Konstantine Jogleidze, then serving at the 35th Regiment. The latter informed them that members of the organization were former graduate students of Tbilisi State University, including: Shalva Shavianidze, Giorgi Dzigvashvili, and Ivane Lapiashvili.

According to Imerlishvili, he, Jogleidze, Dzigvashvili, Shavianidze and Lapiashvili held illegal meetings twice or three times, at which they discussed armed rebellion, as well as the structure of the organization and mechanism for recruiting new members. Imerlishvili recruited Avksenti Uturgaidze, Ioseb Imerlishvili, Abibo Buadze, Rezo Karalashvili, Giorgi Kacheishvili and former military officers of the 35th Regiment. As regards Jogleidze, Dzigvashvili, Shavianidze, Mikheil Imerlishvili and Lapiashvili, they were representatives of the bureau...

Confessions revealed that Isak Imerlishvili was tasked with recruiting a certain number of people residing in the Kvareli region to the illegal organization. He managed to accomplish this task.

შემდეგ, არალეგალურ იატაკქვეშა საქმიანობაზე გადავიდა. ქადაგიძისა და მიხეილ იმერლიშვილის ჩვენებებიდან ირკვევა, რომ 35-ე ლეგიონის არალეგალურ ორგანიზაციას კონსტანტინე ჯოგლიძე ხელმძღვანელობდა.

ორგანიზაციის პრაქტიკული საქმიანობა შემდეგში მდგომარეობდა: ეწარმოებინათ ფართო გადამბირებელი საქმიანობა როგორც სამხედრო მოსამსახურეებს, ისე უბრალო მოქალაქეებს შორის. შეიარაღებული აჯანყების დაწყებისთანავე რადიოკავშირი დაემყარებინათ გერმანიასთან; ფრონტზე არსებული მდგომარეობისა და არმიის შტაბის შესახებ ინფორმაციის მისაღებად გადაებირებინათ გაზეთების გამოცემლები.

35-ე ლეგიონის კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის ორგანიზატორი კონსტანტინე ჯოგლიძე იყო, რომელმაც გადაიბირა შალვა შავიანიძე, გიორგი ძიგვაშვილი, ივანე ლაპიაშვილი, მიხეილ იმერლიშვილი, გიორგი ქადაგიძე და თურმან შანშიაშვილი.

ჯოგლიძე შავიანიძეს ორგანიზაციის დანარჩენ წევრებთან დასაკავშირებლად იყენებდა. მათ აღებული ჰქონდათ პაროლი შოთა რუსთაველის პოემა „ვეფხისტყაოსნიდან“. შანშიაშვილი რადიოსთან კავშირის გამო გადაიბირეს. ფრონტზე არსებული მდგომარეობის შესახებ სწორედ ის იღებდა და ანვდიდა ინფორმაციას ჯგუფის წევრებს. შანშიაშვილს ჯარების განლაგების რუკის შედგენა ჰქონდა დავალებული. მასვე უნდა გადაებირებინა შტაბის წევრები.

ძიგვაშვილმა გადაიბირა დრამატურგი ნიკიტა ბუაჩიძე (რომელსაც ფართო კავშირი ჰქონდა სამსახიობო წრეებთან როგორც საქართველოში, ასევე მის ფარგლებს გარეთ), გიორგი კალანდაძე, გიორგი არსენიძე და „პიონერთა სასახლის“ თანამშრომელი ვახტანგ ჭელიძე.

კონსტანტინე ჯოგლიძე შავიანიძისა და შანშიაშვილის საშუალებით უნდა დაკავშირებოდა თბილისში არსებულ პარალელურ ანტისაბჭოთა ფაშისტურ ორგანიზაციასაც, რომელსაც მიხეილ კაციტაძე და გიორგი ახობაძე ხელმძღვანელობდნენ.

გამოძიებით დადგინდა, რომ პარალელური ანტისაბჭოთა ფაშისტური ორგანიზაციაც, ფაშისტური გერმანიის დახმარებით საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას ისახავდა მიზნად. ორგანიზაცია ანტისაბჭოთა აგიტაციას ეწეოდა. მათი ლოზუნგი ასე გამოიყურებოდა – „საქართველო ქართველებისთვის“. მიაჩნდათ, რომ ერთადერთი ძალა, რომელიც საბჭოთა ხელისუფლების დამარცხებას შეძლებდა, ფაშისტური გერმანია იყო.

ანტისაბჭოთა დაჯგუფება უნივერსიტეტის კედლებში ჯერ კიდევ 1936-1937 წლებიდან არსებობდა, რომლის ხელმძღვანელიცა და იდეოლოგიც მიხეილ კაციტაძე გახლდათ. ომის დაწყების შემდეგ კი სტუდენტებმა – კაციტაძემ და მისაბიშვილმა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტებს შორის ჩამოაყალიბეს ანტისაბჭოთა ფაშისტური ორგანიზაცია. პარალელურმა ფაშისტურმა ორგანიზაციამ გადაიბირა: მიხეილ საბაშვილი, გიორგი თარგამაძე, ლევან კვაჭაძე და ვახტანგ შიხაშვილი.

მიხეილ მისაბიშვილმა, თავის მხრივ, გადაიბირა 35-ე ლეგიონის წევრი ვალერიან მისაბიშვილი, რომლის დახმარებითაც ავჭალის იარაღის საწყობის დაკავებას ცდილობდნენ.

გიორგი ძიგვაშვილი, შალვა შავიანიძე და კოტე ჯოგლიძე
Giorgi Dzigvashvili, Shalva Shavianidze and Kote Jogleidze

But he himself did not confess during his interrogation. Instead, he said: “Although Solomon Imerlishvili and Giorgi Kokilashvili tried to recruit me into the illegal organization, I did not accept their suggestion.”

The accused Giorgi Kadagidze and Giorgi Imerlishvili were tasked with creating an illegal organization in Telavi and Dusheti.

In the second half of January 1942, Giorgi Imerlishvili was arrested at the Crimean front. Although he managed to escape from the station in the Tskhakaia region, soon he was arrested again...

The accused Giorgi Imerlishvili’s interrogation revealed that he and Konstantine Khimshiashvili created a counter-revolutionary fascist organization that aimed, with the help of Germany, to overthrow Soviet power and declare the independence of Georgia.

Under the guidance of Giorgi Imerlishvili, Giorgi Kadagidze recruited Alexandre Chelidze and Adam Bobghiasvili. Following the arrest of Kadagidze, they became involved with illegal underground activity. Kadagidze’s and Mikheil Imerlishvili’s confessions reveal that the illegal organization in the 35th Regiment was headed by Konstantine Jogleidze.

The practical activities of the organization included recruiting both military officers and average citizens into the organization, establishing radio contact with Germany as soon as the rebellion would start, recruiting newspaper publishers to learn about the situation on the front-line, and to make contacts at army headquarters.

The organizer of the counter-revolutionary organization of the 35th Regiment was Konstantine Jogleidze who recruited Shalva Shavianidze, Giorgi Dzigvashvili, Ivane Lapiashvili, Mikheil Imerlishvili, Giorgi Kadagidze and Turman Shanshiashvili.

Jogleidze used Shavianidze to contact other members of the organization, using a password taken from Rustaveli’s “The Knight in the Panther’s Skin”. Shanshiashvili was recruited because of skills with the radio. He provided the organization members with information about the situation at the front, and he was tasked with drawing up maps of the deployment of military forces, and also with recruiting the staff members.

Dzigvashvili recruited playwright Nikita Buachidze (who had wide contacts with artists both in Georgia and abroad), Giorgi Kalandadze, Giorgi Arsenidze, and an employee of the Georgian Youth Palace, Vakhtang Chelidze.

ერთ-ერთი არალეგალური შეკრების დროს, რომელიც მისაბიშვილის ბინაში გაიმართა, კაციტაძემ, მისაბიშვილმა, ახოზაძემ, თარგამაძემ და საბაშვილმა მოილაპარაკეს, რაც შეიძლება მეტი ავტორიტეტული პირები მოეზიდათ ორგანიზაციაში.

ამ საქმიდან გამომდინარე, ბრალდებულები არიან:

1) გიორგი სვიმონის ძე იმერლიშვილი, დაბადებული 1914 წელს ყვარლის რაიონის სოფელ შილდაში. გლეხი, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით. სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი. დაპატიმრების დროს იყო 778-ე პოლკის უმცროსი ლეიტენანტი;

2) კონსტანტინე ალექსანდრეს ძე ხიმშიაშვილი, დაბადებული 1917 წელს ქალაქ ქუთაისში, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი. 1931 წელს გასამართლებული იყო რომანტიკულ ნიადაგზე მომხდარი მკვლელობის გამო;

3) კონსტანტინე სერგოს ძე ჯოგლიძე, დაბადებული 1915 წელს სამტრედიის რაიონის სოფელ კულაშში. დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი;

4) მიხეილ ილიას ძე კაციტაძე, დაბადებული 1918 წელს ამბროლაურის რაიონის სოფელ ბარეულში, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი;

5) ზურაბ ნიკოლოზის ძე მისაბიშვილი, დაბადებული 1916 წელს სურამში. დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი. დაპატიმრების დროს მუშაობდა საშუალო სკოლაში მასწავლებლად. ხალხის მტრის ბრალდებით დაპატიმრებული ჰყავდა მამა, სამი ბიძა და ორი დეიდა;

6) გიორგი მიხეილის ძე ახოზაძე, დაბადებული 1916 წელს ქალაქ სამტრედიის, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, დაპატიმრების დროს იყო ლექტორი. გადასახლებული ჰყავდა მამა, როგორც ყოფილი მენშევიკი.

ამ პირებს ბრალი ედებათ მასზედ, რომ აქტიურ კოტრრევოლუციურ საქმიანობას ეწეოდნენ; ჩამოაყალიბეს არალეგალური, მემბოხე, ფაშისტური, სამხედრო ორგანიზაცია; ფაშისტური აგიტაციით ახდენდნენ ორგანიზაციაში ახალი წევრების გადაბირებას და გეგმავდნენ შეიარაღებული გზით საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას.

ყველა მათგანმა დანაშაული აღიარა.

7) შალვა შავიანიძე, დაბადებული 1915 წელს ტყიბულის რაიონში, დაოჯახებული, სასულიერო წარმომავლობის, უმაღლესი განათლებით, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი;

8) გიორგი მიხეილის ძე ძიგვაშვილი, დაბადებული 1917 წელს ვანის რაიონის სოფელ კეჭნარში, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი. დაპატიმრების დროს 35-ე ლეგიონის უმცროსი ლეიტენანტი;

9) ივანე თევდორეს ძე ლაპიაშვილი, დაბადებული 1910 წელს სიღნაღის რაიონის სოფელ მირზაანში, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით. დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, მუშაობდა მასწავლებლად, დაპატიმრების დროს იყო 35-ე ლეგიონის უმცროსი ლეიტენანტი;

10) თურმან მოსეს ძე შანშიაშვილი, დაბადებული 1914 წელს სიღნაღის რაიონის ქვემო მარჩხაანში, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, სახელმწიფო

Konstantine Jogleidze, with the help of Shavianidze and Shanshiashvili, was to make contact with a parallel anti-Soviet and fascist organization in Tbilisi, headed by Mikheil Katsitadze and Giorgi Akhobadze.

The investigation revealed that this other anti-Soviet and fascist organization also aimed to overthrow Soviet power with the help of Nazi Germany and used the slogan “Georgia for Georgians”. They considered Nazi Germany to be the only power able to overthrow the Soviet state.

In 1936-37 an anti-Soviet group was established at the university. Its leader and ideologist was Mikheil Katsitadze. Following the outbreak of the war, the students Katsitadze and Misabishvili created an anti-Soviet fascist organizations of students at Tbilisi State University. This parallel fascist organization recruited Mikheil Sabashvili, Giorgi Targamadze, Levan Kvachadze and Vakhtang Shikhashvili.

Mikheil Misabishvili recruited an officer serving in the 35th Regiment, Valerian Misabishvili, with whose help the organization members tried to seize the arsenal in Avchala.

At one of the illegal meetings, held at Misabishvili’s flat, Katsitadze, Misabishvili, Akhobadze, Targamadze and Sabashvili agreed to recruit as many responsible officials as possible into the organization.

Based on this case file, the following people stand accused:

1) Giorgi (son of Svimon) Imerlishvili – born in 1914 in the village of Shilda in the Kvareli region. Social status – peasant; Marital status – married; Education – higher; Occupation – former postgraduate student at the State university. He served as a junior lieutenant in the 778th Regiment at the time of his arrest.

2) Konstantine (son of Alexandre) Khimshiashvili – born in 1917 in Kutaisi. Marital status – married; Education – higher; Occupation – former graduate student at the State University. In 1931 he was charged with murder based on a love affair.

3) Konstantine (son of Sergo) Jogleidze – born in 1915 in the village of Kulashi in the Samtredia region. Marital status – single; Education – higher; Occupation – former graduate student at the State University.

4) Mikheil (son of Ilia) Katsitadze – born in 1918 in the village of Bareuli in the Ambrolauri region. Marital status – single; Education – higher; Occupation – former graduate student at the State University.

5) Zurab (son of Nikoloz) Misabishvili – born in 1916 in Surami. Marital status – single; Education – higher; Occupation – former graduate student at the State University.

He served as a teacher in a secondary school at the time of his arrest. His father, three uncles and two aunts were arrested as “Enemies of the People”.

6) Giorgi (son of Mikheil) Akhobadze – born in 1916, in Samtredia. Marital status – single; Education – higher (graduated from the State University); he served as a lecturer when he was arrested. His father was exiled as a Menshevik.

The aforementioned individuals are accused of being activists of a counter-revolutionary organization and of establishing an illegal, military, rebellion, fascist organization, through pro-fascist agitation recruiting new members to the organization, and planning to violently overthrow the Soviet government.

გიორგი ძიგვაშვილი
Giorgi Dzighvashvili

კოტე ხიმშიაშვილი
Kote Khimshiashvili

უნივერსიტეტის ყოფილი ასპირანტი. დაპატიმრების დროს იყო კავკასიის ფრონტის დაზვერვის შტაბის თარჯიმანი;

11) დიმიტრი ისაკის ძე ბურდიაშვილი, დაბადებული 1914 წელს ყვარლის რაიონის სოფელ შილდაში, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, სპეციალობით – პედაგოგი, დაპატიმრების დროს 35-ე ლეგიონის უმცროსი ლეიტენანტი;

12) მიხეილ ისაკონის ძე იმერლიშვილი, დაბადებული 1913 წელს გურჯაანში, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, დაპატიმრების დროს იყო 35-ე ლეგიონის უმცროსი ლეიტენანტი;

13) გიორგი ივანეს ძე ქადაგიძე, დაბადებული 1914 წელს თელავის რაიონის სოფელ ალვანში, დაოჯახებული, კულაკის ოჯახიდან. მამამისი რეპრესირებული იყო, როგორც ხალხის მტერი. უმაღლესი განათლებით, დაპატიმრების დროს იყო სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის ასპირანტი;

14) სოლომონ ანდრეას ძე იმერლიშვილი, დაბადებული 1904 წელს ყვარლის რაიონის სოფელ შილდაში, ქვრივი, სახელმწიფო უნივერსიტეტის I კურსის სტუდენტი, დაპატიმრების დროს მუშაობდა სახანძრო ბრიგადაში;

15) რომან თევდორეს ძე ბატიაშვილი, დაბადებული 1918 წელს სიღნაღის რაიონის სოფელ ბოდბისხევში, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი აგრონომის სპეციალობით. დაპატიმრებამდე იყო 35-ე ლეგიონის უმცროსი ლეიტენანტი;

მათ ბრალი ედებათ მასზედ, რომ: საბჭოთა კავშირისა და გერმანიის ომის დაწყებისთანავე ხელისუფლებასთან მტრულად განწყობილების გამო გადაბირებულები იყვნენ არალეგალურ, ფაშისტურ-კონტრრევოლუციურ ორგანიზაციაში, რომლის მიზანიც საბჭოთა ხელისუფლების დამხობა და საქართველოს დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ გამოცხადება იყო. ორგანიზაციის წევრები კონტრრევოლუციური აგიტაციათა და საქმიანობით ახალი წევრების გადაბირებას ცდილობდნენ. მხოლოდ შავიანიძესა და ლაპიაშვილს არ ევალებოდათ გადამბირებელი საქმიანობა, რადგან ბიუროს წევრები იყვნენ.

ყველა მათგანმა აღიარა დანაშაული.

16) ლევან მიხეილის ძე კვაჭაძე, დაბადებული 1908 წელს ზემო სვანეთში, დაოჯახებული, უმაღლესი

All of them pleaded guilty.

7) Shalva Shavianidze – born in 1915 in the Tkibuli region. Marital status - married; Social status – religious figure; Education – higher; Occupation - former graduate student of the State University.

8) Giorgi (son of Mikheil) Dzigvashvili – born in 1917 in the village of Kechnari in the Vani region. Marital status – single; Education – higher; Occupation – former graduate student of the State University. He was serving as a Junior Lieutenant in the 35th Regiment at the time of his arrest.

9) Ivane (son of Tevdore) Lapiashvili – born in 1910 in the village of Mirzaani in the Signaghi region. Marital status – single; Education – higher; Graduated from the State University. Occupation – teacher; he was serving as a Junior Lieutenant in the 35th Regiment at the time of his arrest.

10) Turman (son of Mose) Shanshiashvili – born in 1914 in the village of Machkhaani in the Signaghi region. Marital status – married; Education – higher; Occupation – former graduate student of the State University. He was serving as a translator in the intelligence headquarters of the Caucasus Front at the time of his arrest.

11) Dimitri (son of Isak) Burdiashvili – born in 1914 in the village of Shilda in the Kvareli region. Marital status – married; Education – higher; Graduated from the State University; Occupation – teacher. He was serving as a Junior Lieutenant in the 35th Regiment at the time of his arrest.

12) Mikheil (son of Iason) Imerlishvili – born in 1913 in Gurjaani. Marital status – single; Education – higher; Graduated from the Agricultural Institute. He was serving as the Junior Lieutenant at the time of his arrest.

13) Giorgi (son of Ivane) Kadagidze – born in 1914 in the village of Alvani in the Telavi region. Marital status – married; Social status – from a kulak family; His father was arrested as an “Enemy of the People”. Education – higher. He was a research student in the faculty of philology at the State University at the time of his arrest.

14) Solomon (son of Andria) Imerlishvili – born in 1904 in the village of Shilda in the Kvareli region. Marital status – widower; Education – first-year student at the State University; Occupation – he was serving in the fire brigade at the time of his arrest.

15) Roman (son of Tevdore) Batiashvili – born in 1918 in the village of Bodbiskhevi in the Signaghi region. Marital status – married; Education – higher; He graduated from the Agricultural Institute, specializing in agronomy. He was serving as a Junior Lieutenant in the 35th Regiment.

The aforementioned are accused of being recruited into an illegal, fascist-counterrevolutionary organization, due to their hostile attitude against the government, following the outbreak of the war between the Soviet Union and Germany. The organization aimed at overthrowing Soviet power and declaring the independence of Georgia. Its members, through their counter-revolutionary agitation and activity, tried to recruit new members into the organization. Shavianidze and Lapiashvili were members of the organization’s bureau. For these reason, they were not tasked with recruiting new members.

განათლებით, დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი პედაგოგის სპეციალობით, დაპატიმრების დროს უმუშევარი, 1925 წელს დაპატიმრებული იყო კონტრრევოლუციური არალეგალური საქმიანობის გამო;

17) მიხეილ მიხეილის ძე საბაშვილი, დაბადებული 1918 წელს ოზურგეთში, დაუოჯახებელი, არასრული უმაღლესი განათლებით, დაპატიმრების დროს – სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეოთხე კურსის სტუდენტი. მამამისი დახვრეტილი იყო 1924 წლის აგვისტოს აჯანყებაში მონაწილეობის გამო;

18) გიორგი რაფაელის ძე თარგამაძე, დაბადებული 1918 წელს ქალაქ თბილისში, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, დაპატიმრების დროს იყო მეცნიერებათა აკადემიის უმცროსი თანამშრომელი, ნასამართლევნი არ ყოფილა;

19) აბო ნიკოლოზის ძე ფარეშიშვილი, დაბადებული 1914 წელს ქალაქ თბილისში, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, დაპატიმრების დროს – სახელმწიფო უნივერსიტეტის ენათმეცნიერების კათედრის წევრი, ნასამართლევნი არ ყოფილა;

20) ლევან ივანეს ძე თორაძე, დაბადებული 1918 წელს ქალაქ თბილისში, საშუალო განათლებით, დაამთავრა ბაკურციხის ღვინის წარმოების ტექნიკური აგრონომის სპეციალობით, ნასამართლევნი არ ყოფილა;

21) გიორგი ვიქტორის ძე არსენიძე, დაბადებული 1910 წელს წულუკიძის რაიონის სოფელ კორჩხათში, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, დაპატიმრების დროს იყო 35-ე ბატალიონის უმცროსი ლეიტენანტი, ნასამართლევნი არ ყოფილა;

22) აქვსენტი გრიგოლის ძე უთურგაიძე, დაბადებული 1910 წელს თელავის რაიონში, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასპირანტი, ეწეოდა ლიტერატურულ საქმიანობას, ნასამართლევნი არ ყოფილა;

23) გიორგი ალექსანდრეს ძე კალანდაძე, დაბადებული 1911 წელს ზესტაფონის რაიონში, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, დაპატიმრების დროს ეწეოდა ლიტერატურულ საქმიანობას;

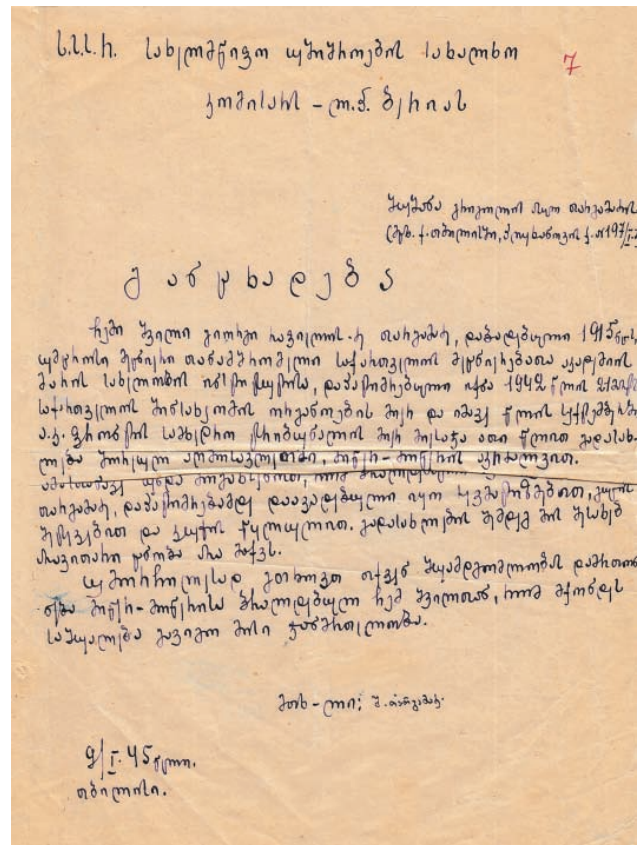
24) ნიკიტა მიხეილის ძე ბუაჩიძე, დაბადებული 1914 წელს ხარაგაულის რაიონში, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, დაპატიმრების დროს იყო პოეტი-დრამატურგი, ნასამართლევნი არ ყოფილა;

25) ვახტანგ ივანეს ძე შიხაშვილი, დაბადებული 1916 წელს სიღნაღის რაიონის სოფელ ბოდბისხევში, დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, უპარტო, დაპატიმრების დროს – უმცროსი ლეიტენანტი და გერმანული ენის თარჯიმანი 802-ე პოლკში, ნასამართლევნი არ ყოფილა;

26) იუზა სვიმონის ძე იმერლიშვილი, დაბადებული 1878 წელს ყვარლის რაიონის სოფელ შილდაში, მცირე განათლებით, დაპატიმრებამდე იყო ტყის მცველი, ადრე ნასამართლევნი;

27) გიორგი გრიგოლის ძე კოკილაშვილი, დაბადებული 1908 წელს ყვარლის რაიონის სოფელ შილდაში. დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით;

28) იოსებ გიორგის ძე იმერლიშვილი, დაბადებული 1907 წელს გურჯაანის რაიონში, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით. დაამთავრა სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი აგრონომ-პედაგოგის

All of them pleaded guilty.

16) Levan (son of Mikheil) Kvachadze – born in 1908 in Zemo Svaneti. Marital status – single; Education – higher; Graduated from the State University, specializing in pedagogy. He was unemployed at the time of his arrest. In 1925 he was arrested for counter-revolutionary activities.

17) Mikheil (son of Mikheil) Sabashvili – born in 1918 in Ozurgeti. Marital status – single; Education – incomplete higher; Occupation – fourth-year student at the State University at the time of his arrest; His father was arrested for participating in the August Uprising, 1924.

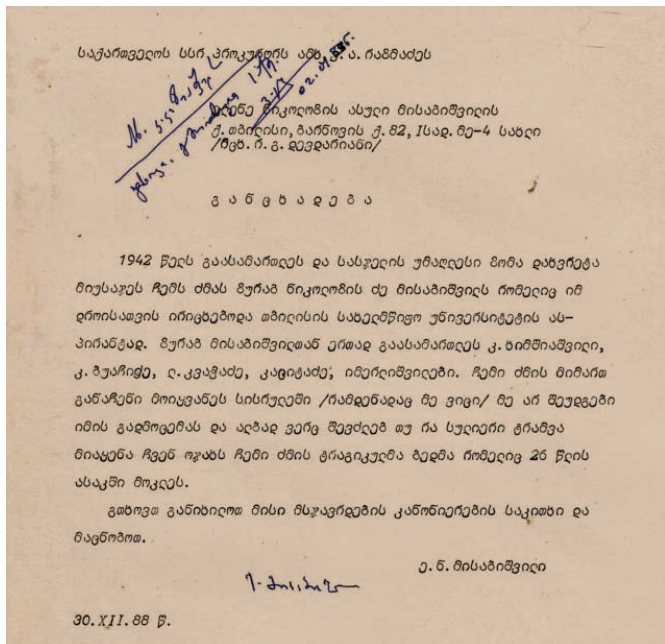
18) Giorgi (son of Raphiel) Targamadze – born in 1918 in Tbilisi. Marital status – single; Education – higher. Graduated from the State University. Occupation – serving as the junior employee at the Academy of Sciences when was arrested; No prior convictions.

19) Abo (son of Nikoloz) Pareshishvili – born in 1914 in Tbilisi. Marital status – single; Education – higher; Occupation – serving as a member of the department of linguistics at the State University; No prior convictions.

20) Levan (son of Ivane) Toradze – born in 1918 in Tbilisi. Education – secondary; Graduated from Winemaking Industrial School in Bakurtsikhe, specializing in agronomy. No prior convictions.

21) Giorgi (son of Viktor) Arsenidze – born in 1910 in the village of Korchkhati in the Tsulukidze region. Marital status – married; Education – higher; Graduated from the Agricultural Institute. Occupation – serving as a Junior Lieutenant in the 35th Regiment at the time of his arrest; No prior convictions.

22) Akvsenti (son of Grigol) Uturgaidze – born in 1910 in Telavi; Marital status – married; Education – higher. He was a

სპეციალობით, ნასამართლევია არ ყოფილა;
ამ პირებს ბრალი ედებათ მასზედ, რომ იყვნენ არალეგალურ-კონტრრევოლუციურ-ფაშისტური ორგანიზაციის წევრები. ორგანიზაცია საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას ისახავდა მიზნად...

29) მიხეილ ივანეს ძე აროშიძე, დაბადებული 1915 წელს, მახარაძის რაიონის სოფელ ვაკიჯვარში, უმაღლესი განათლებით, დაოჯახებული, ნასამართლევია არ ყოფილა;

30) გიორგი გიორგის ძე ციბაშვილი, დაბადებული 1902 წელს გურჯაანის რაიონის სოფელ ველისციხეში, საშუალო განათლებით, დაპატიმრების დროს მუშაობდა ბუღალტრად. 1926-1931 წლებში იყო ჩართული მენშევიკურ საქმიანობაში;

31) თინათინ ალექსანდრეს ასული თუშმელაშვილი, დაბადებული 1917 წელს თელავის რაიონის სოფელ წინანდალში, უმაღლესი განათლებით, დამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, დაპატიმრების დროს მუშაობდა მასწავლებლად სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში. ნასამართლევია არ ყოფილა. მამამისი რეპრესირებული იყო 1937 წელს, როგორც ხალხის მტერი;

32) თინათინ ბაგრატიის ასული გონიაშვილი, დაბადებული 1910 წელს ქალაქ თბილისში, განქორწინებული, უმაღლესი განათლებით, დაპატიმრების დროს იყო მეცნიერებათა აკადემიის თანამშრომელი, ნასამართლევია არ ყოფილა;

33) სვიმონ სვიმონის ძე გერგიშვილი, დაბადებული 1912 წელს თელავის რაიონის სოფელ კონდოლში. დაუოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით. დაპატიმრების დროს – რადიოკომიტეტის რადიო რეპორტიორი”.²

ასე გამოიყურებოდა სამხედრო ტრიბუნალის მიერ გასამართლებული ორგანიზაციის შემადგენლობა. სასამართლო პროცესი დახურულად მიმდინარეობდა და საქართველოს თავისუფლებაზე ზრუნვისთვის გასამართლებული ახალგაზრდების შესახებ ინფორმაცია წლების განმავლობაში გასაიდუმლოებული იყო. ერთ-ერთი ბრალდებული თინათინ თუშმალაშვილი ორგანიზაციის წევრების შესახებ შემდეგი სახის

research fellow at the State University; Occupation – literary activity; No prior convictions.

23) Giorgi (son of Alexandre) Kalandadze – born in 1911 in Zestaponi region; Marital status – single; Education – higher; He graduated from the State University; Occupation – literary activity.

24) Nikita (son of Mikheil) Buachidze – born in 1914 in Kharagauli region, Marital status – single; Education – higher; He graduated from the State University; He was serving as the poet and playwright; No prior convictions.

25) Vakhtang (son of Ivane) Shikhashvili – born in 1916 in the village of Bodbiskhevi, the Signhaghi region. Marital status – single; Education – higher; He graduated from the State University; Non-party; He was serving as the Junior Lieutenant and German translator at the 802nd Regiment when he was arrested; No prior convictions.

26) Iuza (son of Svimon) Imerlishvili – born in 1878 in the village of Shilda, the Kvareli region; Education – barely literate; He was serving as a forest guard before he was arrested; Has prior convictions.

27) Giorgi (son of Grigol) Kokilashvili – born in 1908 in the village of Shilda, the Kvareli region. Marital status – married; Education – higher.

28) Ioseb (son of Giorgi) Imerlishvili – born in 1907 in Gurjaani. Marital status – married; Education – higher. He graduated from the Agricultural Institute, specialized in agronomy and pedagogy; No prior convictions.

The aforementioned persons are accused of being members of the illegal counter-revolutionary, fascist organization. The organization aimed at overthrowing Soviet authority...

29) Mikheil (son of Ivane) Aroshidze – born in 1915 in the village of Vakijvari, the Makharadze region. Education- higher; Marital status – married; No prior convictions.

30) Giorgi (son of Giorgi) Tsibashvili – born in 1902 in the village of Velistsikhe, the Gurjaani region. Education – secondary; Occupation – serving as an accountant when he was arrested; In 1926-1931, he was engaged in Menshevik activity.

31) Tinatin (daughter of Alexandre) Tushmelashvili – born in 1917 in the village of Tsinandali, the Telavi region; Education – higher; he graduated from the State University; Occupation – serving as a teacher at the Agricultural Institute when he was arrested; No prior convictions; In 1937 his father was arrested as an “Enemy of the People”.

32) Tinatin (daughter of Bagrat) Goniashvili – born in 1910 in Tbilisi; Marital status – divorced; Education – higher; Occupation – serving at the Academy of Sciences when he was arrested; No prior convictions.

33) Svimon (son of Svimon) Gergishvili – born in 1912 in the village of Kondola, the Telavi region. Marital status – single; Education – higher; Occupation – serving as a radio reporter at the radio committee”.²

These were the members of the organization tried by the Military Tribunal. The trial was closed and information about these young people fighting for the independence of Georgia was kept secret for years. One of the accused, Tinatin Tushmalishvili,

2. საქართველოს შსს არქივი, (I), ფ. 6, ს. №421549, ტ. 14. ფურც. 327-344.

2. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421549, volume 14, pp. 327-344.

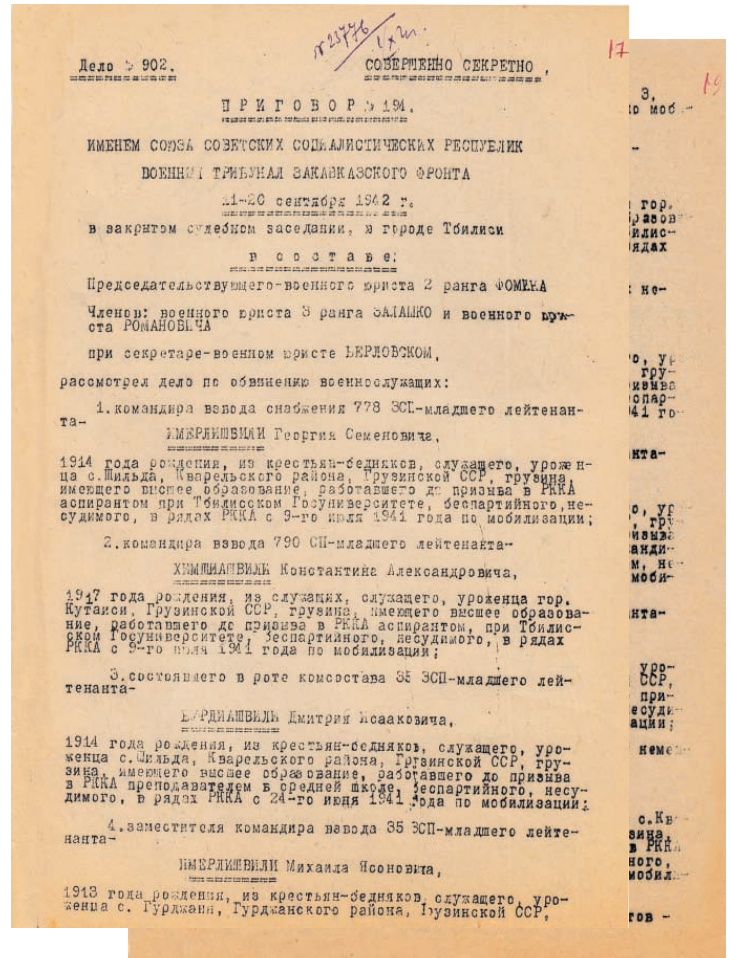
ჩვენებას იძლეოდა (სტილი დაცულია): „პასუხისგებაში ვიყავი მიცემული იმ ახალგაზრდების საქმესთან დაკავშირებით, რომლებთან ერთად მე ვსწავლობდი უნივერსიტეტში 1934-1939 წლებში. ეს სტუდენტები შემდეგ გახდნენ უნივერსიტეტის ასპირანტები და 1942 წელს განვეული იყვნენ ჯარში (მცხეთაში, ვაზიანსა და ავჭალაში) და ელოდებოდნენ ფრონტზე გაგზავნას...“

ბრალდებულთა უმეტესობა ერთმანეთს საერთოდ არ იცნობდა. სასამართლო პროცესმა ჩემთვის აშკარა გახადა, რომ დაპატიმრებამდე პატრიოტულად განწყობილი ახალგაზრდების „საქმიანობა“ ლაპარაკს არ გასცილებია. მათი ფიქრისა და განსჯის საგანი სამშობლოს ბედ-იღბალი იყო: თუ გერმანელთა ჯარები საქართველოს მოადგებოდა, ყველაფერი უნდა ელონათ იმისთვის, რომ თავიდან აეცილებინათ მშვიდობიანი მოსახლეობის სისხლის ღვრა, საქართველოს მოეპოვებინა თავისუფლება და დამოუკიდებლობა. მაგრამ, რადგანაც საბჭოთა ჯარების მკვეთრი შეტევის გამო გერმანელთა ჯარები უკან იხევდნენ, ახალგაზრდებმა რაიმე აქტიურობის გამოჩენა ზედმეტად მიიჩნიეს... მიუხედავად ამისა გარემოებამ და სამხედრო ტრიბუნალმა მათ დანაშაული გაუფორმა როგორც შეირალებული აჯანყება საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ.³

... და განაჩენმაც არ დააყოვნა – გიორგი იმერლიშვილს, კონსტანტინე ხიმშიაშვილს, დიმიტრი ბურდიშვილს, მიხეილ იმერლიშვილს, ლევან თორაძეს, რომან ბატიშვილს, გიორგი ქადაგიძეს, სოლომონ იმერლიშვილის, კონსტანტინე ჯოგლიძეს, შალვა შავიანიძეს, გიორგი ძიგვაშვილს, თურმან შანშიაშვილს, მიხეილ კაციტაძეს, ზურაბ მისაბიშვილს, გიორგი ახობაძეს, გიორგი თარგამაძეს და მიხეილ საბაშვილს სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა მიესაჯათ პირადი ქონების კონფისკაციით.

ხოლო ისაკ იმერლიშვილი, იოსებ იმერლიშვილი, აქესენტი უთურგაიძე, ვიქტორ არსენიძე, გიორგი კალანდაძე, ნიკიტა ბუაჩიძე, ვახტანგ შიხაშვილი და

3. რევაზ კვერენჩილაძე, „ნამების გზა“, წიგნი II, 2017 წ. ფურც. 54-55.

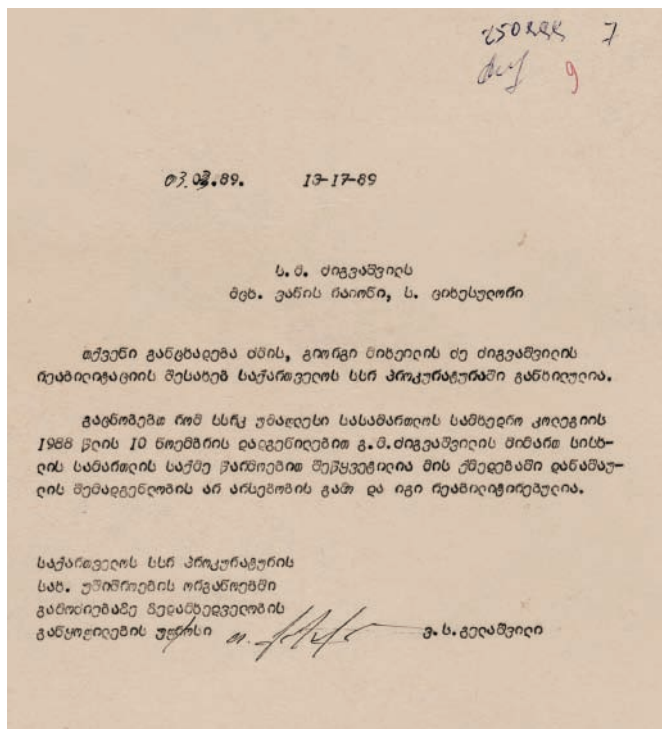

gave testimony about the other group members: “I was brought to justice in connection with the case of those young people who were my groupmates when I studied at the university during 1934-39. Later, these students became research fellows at the university. In 1942 they were called to arms (in Mtskheta, Vaziani and Avchala) and expected to be sent to the front...“

Most of the defendants didn't know one another. The trial revealed that the activity of young patriots included only talking. The subject of their thinking and discussion was the fate of their homeland. They thought that if German troops appeared near Georgia, they would do their best to avoid bloodshed among the peaceful population and declare the independence of the country. However, when the Red Army forced the Germans to retreat, the young people did not find it necessary to become more active. Nevertheless, they were accused of organizing an armed rebellion against Soviet power by the Military Tribunal.³

The sentence was not long in coming. Giorgi Imerlishvili, Konstantine Khimshiashvili, Dimitri Burdiashvili, Mikheil Imerlishvili, Levant Toradze, Roman Batiashvili, Giorgi Kadagidze, Solomon Imerlishvili, Konstantine Jogliidze, Shalva Shavianidze, Giorgi Dzigvashvili, Turman Shanshiashvili, Mikheil Katsitadze, Zurab Misabishvili, Giorgi Akhobadze, Giorgi Targamadze and Mikheil Sabashvili were sentenced to be executed with confiscation of property.

3. Revaz Kverenchkhiladze “The Way of Torture”, Book II, 2017, pp. 54-55.

გიორგი ციბაშვილი 7 წლით გადაასახლეს პირადი ქონების კონფისკაციით. სიმონ გერგიშვილსაც 7 წლით, ხოლო ივანე ლაპიაშვილს, აბო ფარეშიშვილს და თინათინ გონიაშვილს კი 5-5 წლით თავისუფლების აღკვეთა მიესაჯათ.

ლევან კვაჭაძეს, მიხეილ აროშიძეს და თინათინ თუშმალიშვილს დანაშაული არ დაუმტკიცდათ და სასამართლო დარბაზიდან გაათავისუფლეს.

1942 წლის 17 ოქტომბრის ღამეს განაჩენი სისრულეში მოიყვანეს და 17 ახალგაზრდა დახვრიტეს.

ყველაზე დიდი ტრაგედია კი ის გახლდათ, რომ ოჯახის წევრებმა კარგა ხანს არ იცოდნენ, რა ბედი ეწიათ მსჯავრდებულებს. ამის ნათელი მაგალითია არქივში დაცული დახვრეტილი გიორგი თარგამაძის დედის წერილი. შუშანა თარგამაძეს ეგონა, რომ მისი ვაჟი 10 წლით გადაასახლეს მიმონერის უფლების გარეშე და რადგან გიორგი თარგამაძეს სუსტი ჯანმრთელობა ჰქონია, ლავრენტი ბერიას სთხოვს, შვილის ჯანმრთელობის მდგომარეობა შეატყობინონ (წერილის სტილი დაცულია).

„ს.ს.ს.რ. სახელმწიფო უშიშროების
სახალხო კომისარს – ლ. პ. ბერიას

შუშანა გრიგოლის ასულ თარგამაძის

განცხადება

ჩემი შვილი გიორგი რაფიელის-ძე თარგამაძე, დაბადებული 1915 წელს, უმცროსი მეცნიერ თანამშრომელი საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მარის სახელობის ინსტიტუტისა, დაპატიმრებული იქნა 1942 წლის 21 მარტს საქართველოს შინსახკომის ორგანოების მიერ და იმავე წლის სექტემბერში სამხედრო ტრიბუნალის მიერ მიესაჯა ათი წლით გადასახლება შორეულ აღმოსავლეთში, მიწერ-მონერის აკრძალვით.

ამასთანავე უნდა მოგახსენოთ, რომ ბრალდებული თარგამაძე, დაპატიმრებამდე დაავადებული იყო რევმატიზმით, გულის შეტევებით და კუჭის წყლულით. გადასახლების შემდეგ მის შესახებ არავითარი ცნობა არა მაქვს.

უმორჩილესად გთხოვთ თქვენ შუამდგომლობას დამართონ ნება მიწერ-მონერისა ბრალდებულ ჩემ შვილთან, რომ მქონდეს საშუალება გავიგო მისი ჯანმრთელობა.

9/1.45 წელი.⁴⁴

იმ დროს გიორგი თარგამაძე 3 წლის დახვრეტილი იყო. ათწლეულები დასჭირდა ახალგაზრდების რეაბილიტაციას. ნათესავების მოთხოვნის საფუძველზე, რეაბილიტაცია მხოლოდ 1988-1989 წლებში მოხდა. ყველა მათგანზე დაახლოებით ასეთი შინაარსის ცნობა გაიცა: „... სისხლის სამართლის საქმე წარმოებით შეწყვეტილია მის ქმედებაში დანაშაულის შემადგენლობის არარსებობის გამო და იგი რეაბილიტირებულია“.⁵

... სტატისა გიორგი ძიგვაშვილის ამ სიტყვებით ვასრულებთ!

... „და კერის ერთგულ ჩვენს ქართველ დედებს, შვილები ვერვინ გადაუჯიშა.“

As regards Isak Imerlishvili, Ioseb Imerlishvili, Akvsenti Uturgaidze, Viktor Arsenidze, Giorgi Kalandadze, Nikita Buachidze, Vakhtang Shikhashvili and Giorgi Tsibashvili, they were exiled for 7 years with confiscation of property. Svimon Gergishvili was sentenced to seven years imprisonment, and Ivane Lapiashvili, Abo Paresishvili and Tinatin Goniashvili to five years imprisonment.

Levan Kvachadze, Mikheil Aroshidze and Tinatin Tushmalishvili were acquitted and released.

On the night of October 17-18, 1942, 17 young people were executed by firing squad.

The biggest tragedy was that their family members knew nothing about what happened to them for a long time. A letter from Giorgi Targamadze’s mother in the Archive testifies to this. Shushana Targamadze thought that her son was sent into exile for ten years without the right of correspondence. Due to Giorgi Targamadze’s poor health, his mother asked Lavrenti Beria to let her know about his son’s health condition. The letter is presented below:

“To the USSR People’s Commissar for
State Security – L. P. Beria

Shushana (father’s name Grigoli) Targamadze’s
Statement

On March 21, 1942, my son Giorgi (father’s name Raphiel) Targamadze – born in 1915, and a junior academic at the Marr Institute of the Georgian Academy of Sciences, was arrested by the Georgian NKVD. In September of the same year, he was sentenced to 10 years exile to the Far East without the right of correspondence.

Let me note that the defendant Targamadze suffered from rheumatism, heart problems and gastric ulcers before his arrest. I have not received any information about him since his exile.

I request your assistance in obtaining permission of correspondence with my defendant son enabling to learn his health condition.

9/I.45.”⁴⁴

By the time of his mother’s appeal Giorgi Targamadze had been dead for three years.

Rehabilitation of the young people took decades. In 1988-1989, based on appeals from relatives, the young people were finally rehabilitated. All of them were granted a notice stating that “The criminal case has been suspended due to the absence of evidence of a crime and the subject is rehabilitated”.⁵

... In conclusion, we present some prose from of the executed Giorgi Dzigvashvili:

... “Nobody could degrade the sons of Georgian mothers who were faithful to their home”.

4. საქართველოს შსს არქივი, (I), ფ. 6, ს. №421549, ტ. 4, ფურც. 7, 5. იქვე, ტ. 8, ფურც.9.

4. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421549, volume 14, p. 7. 5. Ibid., volume 8, p. 9.

სამანი და სამანელები Saman and its Members

ლია კერესელიძე

Lia Kereselidze

„დამინანიდილ ნანდობო, მიტირიდ ჩემო დედაო, მე იქნებ ველარ მოვიდე, ჩემ არა გაიგებაო. ან კდეთ სიდ გადავვარდები, უბე ჩამიხვევს მთებისა, ან ტყვია შემათამაშებს გამოსროლილი მტრებისა, ჩამომყვებიან ყორნები, როტო დამესხმის მგლებისა, გამრიყავს დიდი მდინარე, ლალი დაღისტნის მთებისა, სალუკოდ მონათოსდების ნაძოძებ ჩემის ძვლებისა“¹

სიტყვა **სამანს** მრავალმხრივი გაგება აქვს: სამანი ქალაქია ირანში, შრი-ლანკური ღვთაების სახელია, ტრადიციული ინდონეზიური ცეკვაა, ძველქართული სიტყვაა და მიჯნას, სამიჯნო ნიშანს აღნიშნავს და ბოლოს, სამანი არის ფარული ანტისაბჭოთა ორგანიზაციის – **საქართველოს აყვავებისთვის მებრძოლი ახალგაზრდა ნაციონალისტების აბრევიატურა**.

სამანის შექმნის წინაპირობა ასეთი იყო: 1941 წელს განჯის (მაშინდელი კიროვაბადის) 35-ე სათადარიგო ლეგიონში მომსახურე გიორგი იმერლიშვილმა და კონსტანტინე ხიმშიაშვილმა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ შეთქმულების მოწყობის მიზნით ჩამოაყალიბეს ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია თავისი მმართველი ორგანოთი და კარგად შემუშავებული სამოქმედო გეგმით. თავმჯდომარედ აირჩიეს კოტე ჯოგლიძე. მისი ინიციატივით ამ ორგანიზაციისთვის უნდა დაერქმიათ **სამნო** – საქართველოს აყვავებისთვის მებრძოლი ნაციონალური ორგანიზაცია. ორგანიზაციის ერთ-ერთი აქტიური წევრი გახლდათ ზემო ალვანელი თუში, თბილისის უნივერსიტეტის ასპირანტი **გიორგი ქადაგიძე**, რომელმაც, თავის მხრივ, მოძრაობაში ჩააბათუშები – **ადამ ბობღიაშვილი და მიხეილ (ფანცალე) იმედაძე**. 1941 წლის დეკემბერში მთავრობამ ამ ორგანიზაციის შესახებ შეიტყო და მის ლიკვიდაციას

Saman may refer to: a city in Iran, a prominent Sri Lankan deity, an Indonesian traditional dance, an ancient Georgian word meaning “balk,” and, finally, an abbreviation of a secret, anti-Soviet organization, which stands for “Young Nationalists Fighting for the Revival of Georgia”.

Here is the historical background of the creation of Saman: In 1941, Giorgi Imerlishvili and Konstantine Khimshashvili, both serving in the 35th Alternate Legion in Ganja (then Kirovabad), created this anti-Soviet organization and laid out a well-developed plan for action. The organization aimed to undermine Soviet authority through conspiratorial activities. The chairman of the organization was Kote Joglidze. He gave the organization the name “Samno” (Young Nationalists Fighting for the Revival of Georgia). A research fellow at Tbilisi State University named **Giorgi Kadagidze** was one of the organization’s top activists. He was a Tushetian from Zemo Alvani. He recruited other Tushetians – **Adam Bobghiashvili and Mikheil (Pantsale) Imedadze** – into the organization. In December 1941, the government learned about this organization and sought to eliminate it. Between December 1941 and March 1942, 33 persons were arrested, including 17 who were sentenced to be executed by the Military Tribunal of the Transcaucasian Front. Following the arrest of Giorgi Kadagidze (on February 5, 1942), Adam Bobghiashvili and Mikheil Imedadze moved from Tbilisi to Tusheti. Soon after, they created a new anti-Soviet organization called “**Saman**.” They planned to establish contact with **Idris Magomedov’s** armed group.¹ Before going to the mountains, they drew up a radical plan of action, consisting mainly of terrorist acts. For example, they organized the murder of a shop assistant and party

1. ფშაური წარმომავლობის გათუშურებული ხალხური ლექსი.

1. Giorgi Tsotsanidze, “Tushetian Chronicles”, Diogene Publishing, 2004, p. 20.

შეუდგა. 1941 წლის დეკემბრიდან 1942 წლის მარტამდე დაპატიმრეს ოცდაცამეტი პირი, მათგან 17 ამიერკავკასიის ფრონტის სამხედრო ტრიბუნალის გადაწყვეტილებით დახვრიტეს. გიორგი ქადაგიძის დაპატიმრებისთანავე (1942 წლის 5 თებერვალი) ადამ ბობლიაშვილი და მიხეილ იმედაძე თბილისს გაეცალნენ, თუშეთში გადავიდნენ და მალევე ჩამოაყალიბეს ახალი ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია – **სამანი**. ისინი ჩეჩნეთის ტერიტორიაზე მოქმედი **იდრის მაგომედოვის** შეიარაღებულ დაჯგუფებასთან დაკავშირებასაც აპირებდნენ.² ვიდრე მთაში ავიდოდნენ, შეიმუშავეს რადიკალური სამოქმედო გეგმა, რომელიც, ძირითადად, ტერორისტული აქტებისგან შედგებოდა. მაგალითად, ზემო ალვანში მოკლეს მალაზიის გამყიდველი, სოფლის აქტივისტი იმანოვი,³ ორგანიზაციის წევრმა **გოგალე მინდიქემ** (დაბადებული 1908 წელს თელავის რაიონის სოფელ ზემო ალვანში, ცოლშვილიანი, წერა-კითხვის მცოდნე, უპარტიო, ნასამართლევე) მოკლა აქტივისტი **ერეკლე აფთარაული**, ჰქონდათ თელავის რაიალმასკომის თავმჯდომარის, **ციხისთავისა** და ბოლშევიკური პარტიის ცეკას მდივან **ჩხუბიანაშვილის** მკვლელობის მცდელობა. ციხისთავი გადარჩა, მაგრამ მანქანა დაიცხრილა.

დოკუმენტი 1. თელავის რაისაბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარე მიხეილ დავითის ძე ციხისთავის 1942 წლის 30 დეკემბრით დათარიღებული ჩვენება (სტილი დაცულია):

„შინსახკომის თელავის განყოფილების უფროსს.

ბანდიტების მიერ ჩემზე სროლის შესახებ

2. გიორგი ცოცანიძე, „თუშური ქრონიკები“, გამომცემლობა „დიოგენე“, 2004, გვ. 20.
3. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №43527, 1 ტ., გვ. 60.

activist in Imanov, a village in Zemo Alvani.² The organization’s member Gogale Mindidze (born in 1908 in the village of Zemo Alvani, in the Telavi region; Marital status – married; Education – literate; Non-party member) killed activist **Erekle Aptarauli**. The organization’s members also tried to kill the Chairman of the Regional Executive Committee in Telavi – **Mikheil Tsikhistavi** – and the Cheka Secretary of the Bolshevik Party – **Zakaria Chkhubianashvili**. Although Tsikhistavi survived, his car was damaged.

Document №1

The Chairman of the Executive Committee of the Regional Council in Telavi, Mikheil (patronymic: Davit) Tsikhistavi’s testimony, dated December 30, 1942:

To the Head of the Regional NKVD in Telavi.

The following is my report related to the attack against me by the bandits:

On November 7 of the current year, at 2:00 PM, I arrived in the villages of Zemo and Kvemo Alvani to arrange several issues, including:

We planned to give 60 horses to the Telavi brigade to move to Tusheti. In the village of Alvani I talked to a village activist concerning the collection of horses to take luggage to the bathhouse, which was on the road to Tusheti. On the same day I went to Zemo Alvani. When I raised the matter of the horses, the Chairman of the Council, Amiran Kadagidze, argued with me, saying: “You need horses every day, and we can’t afford to part with them.” I then raised the importance of following military orders. I said that we should provide the army with everything, and everything we have should be used to support the army and hasten our victory. I judged that they were not prepared to perform these tasks and declared that anyone who hindered the military would be punished severely. We then managed to collect twenty horses. On the same day, the Chairman of the Council, Amiran Kadgidze, told me, “Keep an eye on the tractor drivers. They don’t obey us. You

need to intervene and take relevant measures.” I then took up this issue. Accompanying Amiran Kadagidze and others, I went to the tractor brigade. There, I reminded the tractor drivers of their responsibilities. At 7:00 PM, I returned from the tractor brigade. Amiran Kadagidze told

2. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 43527, volume 1, p. 60.

განგიმარტავთ შემდეგს:

ა/ნ 7 ნოემბერს დღის 2 საათზე ჩავედი ს. ქვემო და ზემო ალვანში განსაკუთრებით შემდეგი საკითხის მოსაგვარებლად.

უნდა მიგვეცა თელავში მდგომი ბრიგადის მთა-თუშეთში გადასვლასთან დაკავშირებით 60 ცხენი, რის შესახებ ველაპარაკე ქვემო ალვანში სოფლის აქტივს ცხენების შეგროვებაზე მთა-თუშეთის გზაზე მდებარე აბანომდე ტვირთის გადასატანათ ეს საკითხი იქ მოვაგვარე. იმავე დღის 7 ნოემბერს ნავედი ზემო ალვანში, როდესაც დავაყენე ცხენების საკითხი იქ საბჭოს თავმჯდომარე ამირან ქადაგიძე ამ საკითხზე შემეკამათა „კაცო თქვენ ცხენები ყოველ დღე გჭირდებათ, ჩვენ საშუალება არ გვაქვს“ ყველა ამის შემდეგ მე მათ დავუყენე საკითხი სამხედრო კანონების შესაბამისად, არმია უნდა უზრუნველყოფდეს ყველაფრით და ყველა საშუალებანი რაც კი ჩვენ გავაჩნია უნდა გამოვიყენოთ არმიის და ჩვენ გამარჯვების ინტერესებისათვის და თან უყვირე, თქვენ გეტყობათ სადღეისო ამოცანების სათანადო სიმაღლეზე არ სდგახართ და სამხედრო დავალებათა ხელის შემშლელებს დავსჯით სასტიკად. იქ შევძელით შეგვეგროვებია 20 ცხენამდე, იმავე 7 ნოემბერს საბჭოს თავმჯდომარე ამირან ქადაგიძემ მთხოვა „ნამოგვეყვი მინდორში ტრაქტორისტები ჩვენ არ გვიგონებენ, საჭიროა შენი ჩარევა და ზომების მიღება“ მეც დაინტერესებული ტრაქტორების მუშაობით ამირან ქადაგიძესთან და სხვებთან ერთად გავემგზავრე სატრაქტორო ბრიგადაში, იქ ტრაქტორებს მივეცი საჭირო მითითებანი და დაახლოებით 7 საათზე უკვე შეღამებული იყო დავბრუნდი საღამოთი ბრიგადიდან. ამირან ქადაგიძემ რამდენჯერმე მკითხა „თუ ამაღამ აქ დარჩები მაშინ საჭმელს მოვამზადებინებ, დაიძინე ჩემთან, მე ვუპასუხე ჯერ არ ვიცი სანამ ცხენების შეგროვების საქმე არ გადაწყდება. მან მიპასუხა, ცხენები დილისათვის ესე იგი 8 ნოემბრისათვის იქნებიან, შენ კი ჩემთან დარჩი; მე არაფერი არ უთხარი და რადგან ცხენების საკითხი მოგვარდა უცებ დავჯექი მაშინაზე და უთხარი მე ამაღამვე მივდივარ თელავში; თუმც მე ქ. ალვანში ვაპირებდი იმ ღამეს დარჩენას და დავრჩი კიდევ, მაგრამ მე ეს უთხარი არა სწორათ, მიტომ, რომ ვიცოდი, რომ იქ თუშები იყვნენ გასულები და რამდენიმე დღეების წინ მოკლეს იქ ორი ბატალიონის წევრი, იმანოვი და აფთარაული.

7 ნოემბერს ღამე გავატარე ქვ. ალვანში, შევაგროვეთ 40 ცხენი, 8 ნოემბერს დილით კი ისევ ავედი ზემო ალვანში თუ როგორ შესრულდა ჩემი დავალება ცხენების შეგროვებაზე, როდესაც მოენყო ზემო და ქვემო ალვანში ცხენების შეგროვების საკითხი, მივეცი დავალება ცხენების გამორეკვაზე სოფ. ლეჩურში, სადაც იმყოფებოდა სამხედრო ნაწილის გადასატანი პროდუქტები მთა-თუშეთისათვის, მეც მაშინვე გავემგზავრე თელავში, მხოლოდ რადგან გავიარე ქვ. ალვანზე 8 ნოემბრის დღისით ცოტა კიდევ შევჩერდი ქ. ალვანში. ველაპარაკე თესვის საკითხზე და დავსახეთ ღონისძიებანი ტრაქტორების მუშაობაზე,

me several times, “If you would like to stay tonight, I can have dinner prepared.” I answered that I could not make a decision until the matter of the horses was solved. He said that horses would be ready in the morning (November 8). Since the matter appeared solved, I got in the car, saying, “I am going back to Telavi tonight.” However, I was going to stay in Kvemo Alvani, and so I did. I lied to him because I knew that there were Tushetians who had killed two members of the battalion, Imanov and Aptarauli, several days before.

On November 7, I stayed in Kvemo Alvani for the night. We collected 40 horses. In the morning of November 8, I went to Zemo Alvani again to check on how my order concerning the horses had been carried out. When the horses were collected in Zemo and Kvemo Alvani, I gave the order to transfer them to the village of Lechuri, where provisions for the military unit were being gathered. I then went to Telavi. On November 8, I stopped in Kvemo Alvani on the way. There, I discussed crop seeding and made plans for the tractors. At 11:00 AM, I finished in Kvemo Alvani and went to Telavi. About three or four kilometers away from Kvemo Alvani is a stony bridge. Somebody shot a bullet directly into the front wheel of the car from the right side. The bandits were located somewhere to the right of our car. The driver and I were in the car. The driver stopped the car. He wanted to see the wheel. I told him to keep driving, otherwise we would be shot. He drove off. I opened fire from my weapon. Three bullets were left. They shot back and the car caught seven bullets. After 10-15 minutes, I informed the battalion deployed in Pshaveli about the incident. I showed them where the shooting took place. During the shooting, I saw only one man, who was shooting from a tree. He wore an overcoat, a black civilian garment, and boots. There were others shooting, too, but I didn't see them.”³

It is worth noting that despite their adherence to Soviet political ideology, Erekle Aptarauli, Mikheil Tsikhistavi, and Zakaria Chkhubianishvili enjoyed great authority among the villagers. They did a lot of good for the Tushetians. Therefore, the members of Saman launched their organization's activity with a series of unjustified murder attempts.

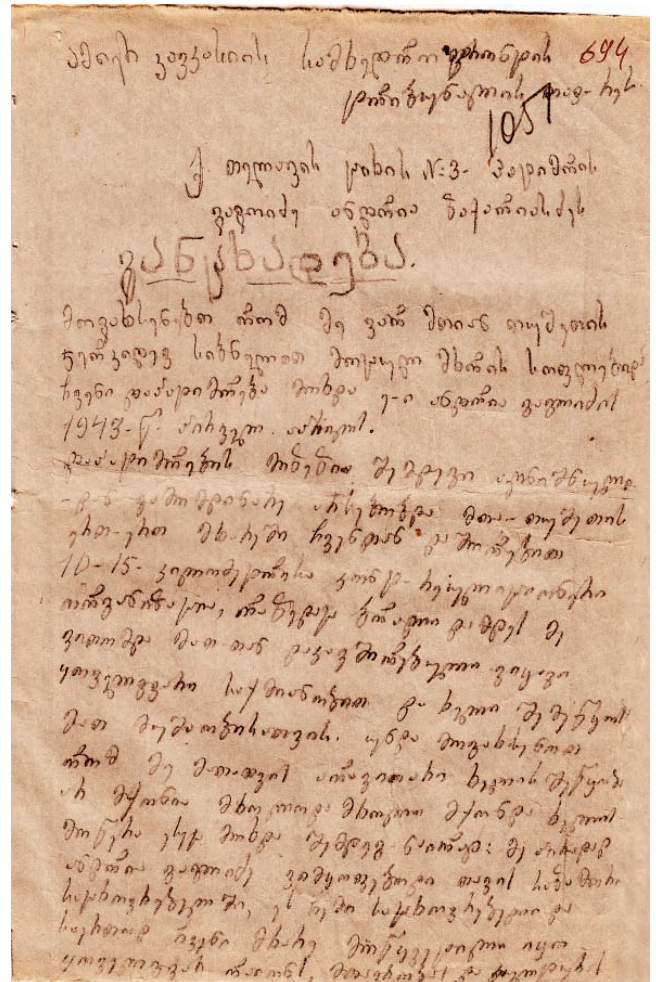
3. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421927, volume 1, p. 61.

მხოლოდ 11 საათი იქნებოდა დღის, როდესაც ქვემო ალვანში მოვრჩი ყველაფერს, წამოვედი თელავში, ქვ. ალვანიდან 3-4 კილომეტრის დაშორებით ტახტის ბოგირზე წყალია, სადაც ქვის ბოგირია გამოისროლეს ტყვია პირდაპირ წინა პაკრიშკაზე მარჯვნიდან ე. ი. ბანდიტები იყვნენ ჩემ მხრიდან, მანქანაში ვიმყოფებოდით მე და შოფერი, შოფერმა შეაჩერა მანქანა, უნდა ენახა პაკრიშკა, მე ვუთხარი გვესვრიან, გარეკე, შოფერმაც მაშინვე დასძრა მანქანა და იმავ დროულად მე კი გაუჩინე ავტომატის ცეცხლი, ვესროლე ორი აბიომა, თითოში 32 ცალი სულ დამრჩა სამი ტყვია, მხოლოდ მათაც რამოდენიმე გვესროლეს და მათში მოარტყეს მანქანას შვიდი ტყვია სულ 10-15 წუთში ვაცნობე ბატალიონს რომელიც იდგა ფშაველში, მევე ვაჩვენე ადგილი, სადაც სროლა მოგვიხდა, ვნახეთ ის სანგრები, სროლის დროს დავინახე მხოლოდ ერთი კაცი, რომელიც ხიდან მსროდა, ეცვა შინელი სამოქალაქო შავი ხალადი, ჩექმა, დანარჩენები ისროდნენ მაგრამ თითონ არ ჩანდნენ.“⁴

სამართლიანობა მოითხოვს ითქვას, რომ ერეკლე აფთარაულიც, მიხეილ ციხისთავიც და ზაქარია ჩხუბიანიშვილიც, მიუხედავად მათი პოლიტიკური მრწამსისა, სოფლის მოსახლეობაში დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდნენ და თუში ხალხისთვის ბევრი სასარგებლო საქმეც უქონდათ გაკეთებული. ამდენად, სამანულებმა თავიანთი მოღვაწეობა გაუმართლებელი მკვლევლობებით დაიწყეს.

თავდაპირველად შტროლთაში ავიდნენ. აქ მათ აუძღვათ ამავე სოფლის მკვიდრი პლატო უშიძე. შემდეგ გადავიდნენ ომალოში, იქიდან დოჭურში და იქვე დამკვიდრდნენ. შემოიკრიბეს მხარდამჭერები, გააჩაღეს აგიტაცია-პროპაგანდა, შეადგინეს 17-18 პუნქტიანი წესდება – პირობის ფურცელი, ანუ ფიცის ქაღალდი, როგორც თავად შეთქმულები უწოდებდნენ⁵ და მომხრეებს ამ ფურცელზე აწერინებდნენ ხელს. აგიტაციის დროს ყურადღებას გერმანელების შემოსვლაზე, საქართველოს გათავისუფლებაზე, კოლექტივის დაშლაზე და კოლმეურნეობის მიერ წართმეული უძრავ-მოძრავი ქონების უკან დაბრუნებაზე ამახვილებდნენ. ზოგი თუში, წართმეულის დაბრუნების იმედით, სიამოვნებით გადადიოდა მათ მხარეს, ზოგი ფრთხილობდა. შეთქმულებმა თუშეთში გამოიზამთრეს. მათი ორგანიზაციული მოღვაწეობა მომხრეთა რიცხვის გაზრდითა და იარაღის შოვნით შემოიფარგლებოდა. იარაღს ბარად წასული თუში მეცხვარეების მიერ ოჯახში გადამალული თოფების ამოღებითა და სამხედროებზე თავდასხმის შედეგად შოულობდნენ. ამ შემთხვევების დროს მათ წითელარმიელებიც შემოაკვდათ. მათთან ურთიერთობა იმ დროის თუშებში ვაჟკაცობად და კაიკაცობად ითვლებოდა.

იანვარში, ახალი წლის დღეებში სამანულები ჭანჭახოვანში გადავიდნენ და კვლავ თუშების გადაპირება გააგრძელეს, ზოგს ნებით იყოლიებდნენ, ზოგს – მუქარით. ვინაიდან ქისტეთში გადასვლა ვერ მოახერხეს, საცხოვრებლად და შტაბად სოფელი დოჭუ

At first they went to Shtrolta. They were led by Plato Ushidze, a local villager. Afterward, they moved to Omalo, and to Dochuri, where they settled. They gathered their supporters and began a campaign of agitation and propaganda. They drew up a charter consisting of 18 paragraphs. The conspirators called it a list of conditions, or a list of oaths.⁴ The supporters all signed this paper. They stressed the arrival of Germans, the liberation of Georgia, the collapse of collective farms, and the full return of property and real estate which had been taken by the collective farms. Hoping to get back everything they had lost during collectivization, some Tushetians were easily recruited. However, there were people who were more cautious. The conspirators spent the winter in Tusheti. They recruited new members to the organization and tried to get weapons. They stole weapons from the houses of absent Tushetian shepherds, or attacked soldiers. For this reason, they alienated the officers of the Red Army. Maintaining friendly relations with the Red Army was popular in Tusheti.

In January, around the New Year holidays, Saman members moved to Chanchakhovani and continued recruiting Tushetians to the organization. Some joined them willingly, others as the result of intimidation. They were unable to move to Kisteti. For this reason, the village of Dochu was chosen to be both their place of residence and their headquarters. In Bochorna and Khakhabo they established guard posts and posted sentries. The guards

4. შსს არქივი, I განყ. ფ. 6, საარქივო საქმე №421927, ტ. 1, გვ. 61.
5. იქვე, გვ. 462.

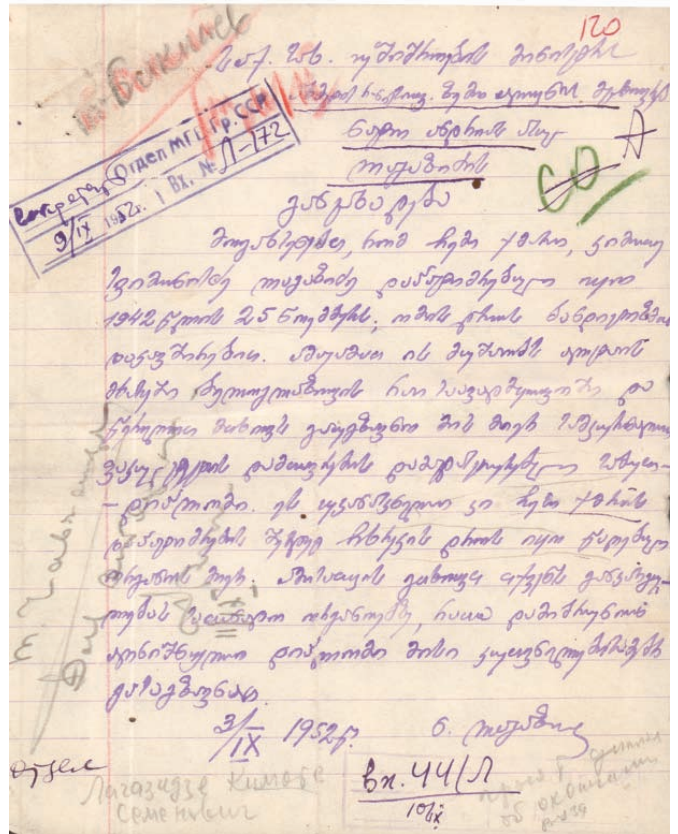
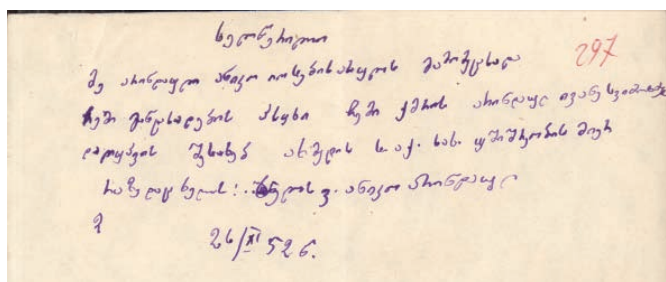
4. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421927, volume 1, p. 462.

აირჩიეს. ბოჭორნასა და ხახაბოში საყარაულო პუნქტები დააარსეს და იქ მორიგეები დააყენეს, ბოჭორნა გომენრის, ხახაბო კი ჭანჭახოვნის ხეობას იცავდა. ამ დროს სამანელთა მოძრაობის ბირთვს ოთხეული წარმოადგენდა – **ადამ ბობღიაშვილი, გიგო ქააძე, მიხეილ (ფანცალე) იმედაძე და არჩილ კიტოშვილი.** იმდროინდელი გომენრელების აღწერით, ადამი პირქუში და მკაცრი, რადიკალური გახლდათ, გიგო – ფიცხი, ფანცალე – ლალი, მხიარული, ლამაზად მოცეკვავე და კარგი მეინახე, არჩილი კი – მუდამ ჩაფიქრებული... ისინი ცდილობდნენ, კავშირი დაემყარებინათ წინამორბედი ანტისაბჭოთა ორგანიზაციის გადარჩენილ წევრებთან თბილისში და მათთან შეთანხმებით ემოქმედათ. ამ მიზნით ბობღიაშვილმა კახეთში გაგზავნა **გოგალე ხოხიაიძე, ვახტანგ ცისკარიშვილი, გიორგი (ჯაფარა) რაინაული.** მათ უნდა ენახათ თანამოაზრე, თელავის რაიონის ჯანგანის გამგე **კიმოთე ლაგაზიძე**, მაგრამ როცა ისინი ალვანში ჩავიდნენ, ლაგაზიძე, ისევე როგორც ორგანიზაციის ბევრი სხვა წევრი, უკვე დაპატიმრებული დახვდათ. ეს პირები 1942 წლის 21 (ზოგ დოკუმენტში მითითებულია 25, ავტ.) ნოემბერს შინსახკომის თელავის რაიგანყოფილებამ დააპატიმრა და იყვნენ:

- 1) **ირაკლი დიმიტრის ძე გარსევანიძე**, დაბადებული 1911 წელს;
- 2) **გოგალე მიხეილის ძე მინდიძე**, დაბადებული 1908 წელს;
- 3) **ილია გიორგის ძე ჭარელიშვილი**, დაბადებული 1917 წელს;
- 4) **ივანე სიმონის ძე არინდაული**, დაბადებული 1916 წელს;
- 5) **კიმოთე სიმონის ძე ლაგაზიძე**, დაბადებული 1910 წელს;
- 6) **კიმოთე ანდროს ძე ლუხუმაიძე**, დაბადებული 1901 წელს;
- 7) **ელიზბარ გაბრიელის ძე აბაშიძე**, დაბადებული 1914 წელს;
- 8) **აბაშო გაბრიელის ძე აბაშიძე**, დაბადებული 1905 წელს;
- 9) **ამირან ზაგრატის ძე ქადაგიძე**, დაბადებული 1903 წელს.⁶

გოგალე ხოხიაიძე ისე დაბრუნდა თუშეთში, რომ ვერც თავიანთი ამბავი გააგებინა ვინმეს და ვერც სამოქმედო გეგმა აიტანა ორგანიზაციის ცენტრისგან. ინფორმაციულ ვაკუუმში მყოფი სამანელებისთვის ერთადერთი ამბის მიმტანი **ლუარსაბ მელაიძის 12-13 წლის შვილი ივანე (ვანკა) მელაიძე** იყო, რომელიც ყოველკვირა დაიარებოდა დედულეთში, დოჭურში და ქალამანში დამალული წერილები დაჰქონდა იქით-აქეთ.

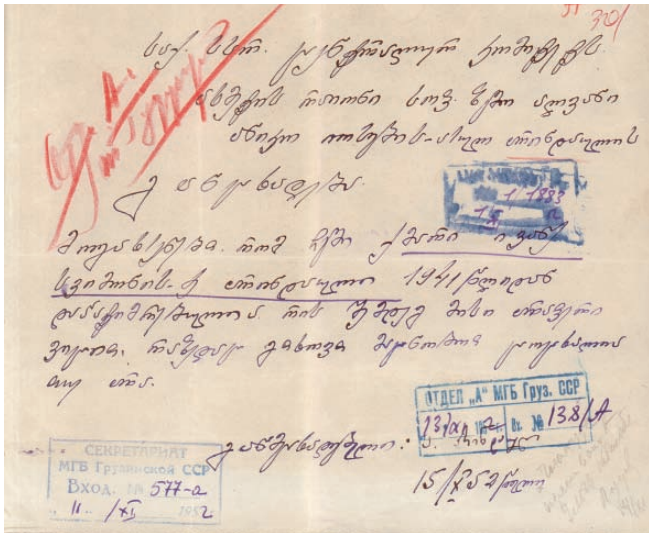
6. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №421575, 1 ტ., გვ. 68.

in Bochorna protected Gometstri, and the guards in Khakhabo – Chanchakhovni Ravine. At this time, the leaders of the Saman movement were: **Adam Bobghiashvili, Gigo Kaadze, Mikheil (Pantsale) Imedadze, and Archil Kitoshvili.** According to the Gometstri villagers, Adam was a surly, strict, and radical person, Gigo – a fractious man, Pantsale – a genial and cheerful person, a beautiful dancer and a good companion, and Archil always looked thoughtful... They tried to contact surviving members of the earlier anti-Soviet organization in Tbilisi to urge them to join them. For this reason, Bobghiashvili sent **Gogale Khokhiaidze, Vakhtang Tsiskarishvili and Giorgi (Japara) Rainuli** to Kakheti. They went to meet another anti-Soviet activist, the chief of the Health Service in Telavi, **Kimote Lagazidze.** However, by the time they arrived in Alvani, Lagazidze, along with many other members of the organization, had already been arrested. On November 21 (according to some documents, on November 25), 1942, these persons were arrested by the NKVD's regional branch in Telavi. Those arrested were:

- 1) **Irakli Garsevanidze (patronymic: Dimitri) – born in 1911;**
 - 2) **Gogale Mindidze (patronymic: Mikheil) – born in 1908;**
 - 3) **Iliia Charelishvili (patronymic: Giorgi) – born in 1917;**
 - 4) **Ivane Ardinauli (patronymic: Simon) – born in 1916;**
 - 5) **Kimote Lagazidze (patronymic: Simon) – born in 1910;**
 - 6) **Kimote Lukhumaidze (patronymic: Andro) – born in 1901;**
 - 7) **Elizbar Abashidze (patronymic: Gabriel) – born in 1914;**
 - 8) **Abasho Abashidze (patronymic: Gabriel) – born in 1905;**
 - 9) **Amiran Kadagidze (patronymic: Bagrat) – born in 1903.**⁵
- Gogale Khokhiaidze returned to Tusheti without letting

5. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421575, volume 1, p. 68.

ასე მხოლოდ ომალოს ამბებს იგებდნენ. არც ფრონტის მდგომარეობის შესახებ იცოდნენ და არც გერმანელების მარცხისა.

ხელისუფლებამ კი იცოდა ბობლიაშვილისა და იმედიძის თუშეთში ყოფნის ამბავი, მაგრამ იქ დიდი დაჯგუფების შექმნის შესახებ ალვანში დაპატიმრებული ნევრების დაკითხვის დროს შეიტყო.

მთავრობის დღის წესრიგში უკვე ამ ორგანიზაციის ლიკვიდაციის საკითხი დადგა. ომალოში გააგზავნეს თელავის მილიციის უფროსი **ალხაზოვი**. იქ მას დახვდა გამანადგურებელი ბატალიონის უფროსი **ხეცურიანი**. მალე მათ დალესტინის მხრიდან შეუერთდა შინსახკომის ჯარი **ალიოშა კვაშალის** მეთაურობით. ალიოშა კვაშალს დიდი გამოცდილება ჰქონდა ამბოხებულ დაჯგუფებათა თუ ცალკეულ პირთა შემორიგებაში. ვინაიდან ზამთრის პირობებში ძალისმიერი მეთოდებით მოქმედება შეზღუდული იყო, გადაწყვიტეს, ოთხეულის იზოლაციაში მოქცევისა და მომხრეების ჩამოშორების მიზნით ანტიაგიტაციის გასაწევად გომენარში გაეგზავნათ სამი მოხუცი – **რეზო იჭირაული, კიმოთე თავბერიძე (ბრუდი) და მიხო გიუნაიძე**. სამანელებმა ეს დელეგაცია პირველივე საყარაულო პუნქტზე დაიჭირეს და უკვე ბოჭორნაში (2014 წლამდე სოფელს ბოჭორმა ერქვა, ავტ.) დაბანაკებულ შტაბში მიიყვანეს. მათგან ორი უკან დააბრუნეს, რადგან მხოლოდ დანაბარები გადასცეს და ორგანიზაციის საწინააღმდეგო არაფერი უთქვამთ, მიხო გიუნაიძე კი, რომელიც აკრიტიკებდა და ეუბნებოდა, თქვენ მთავრობას ვერ გადააბრუნებთ და ამ ხალხს კი დალუპავთო, მთავრობის მომხრედ ჩათვალეს და დახვრიტეს.

დოკუმენტი №2
(სტილი დაცულია):

აქტი

1943 წელი 13 ივნისი ქ. თელავი

ჩვენ ქვემოთ ამის ხელის მომწერლებმა საქ. შინსახკომის ბანდიტებთან მებრძოლ განყოფილების უფროსის მოადგილემ სახ. უშიშ. კაპიტანმა კვაშალიმ საქ. შინსახკომის თელავის რაი განყ. უფროსის მოადგილე მილ. კაპიტან ალხაზოვმა შევადგინეთ ესე აქტი შემდეგნაირად: მთათუშეთის სოფ. ბოჭორნაში ა/წლის 27

anybody know about these arrests. Saman's members were thus left in the dark. The one who finally told them was **Luarsab Melaidze's** 12-13-year-old son, **Ivane (Vanka) Melaidze**. Every week he went to his mother's village of Dochuri and took and brought letters hidden in kalamani (rural footwear made of tanned leather, fastened with small leather straps – translator's note). This way they learned news about Omalo. They still didn't know anything about the front or the defeat of Germany.

As far as the authorities, they knew that Bobghiasvili and Imedadze were in Tusheti. However, the interrogation of those who were arrested in Alvani revealed their plans to create a large anti-Soviet group in Tusheti.

The government sought to liquidate the organization. The head of the regional militia in Telavi, **Alkhazov**, was sent to Omalo. There, he met the head of the fighter battalion, **Khetsuriani**. Soon after, NKVD troops under the command of **Aliosha Kvashali** joined them from Dagestan. Aliosha Kvashali was experienced in suppressing rebel groups and individuals. Since it was difficult to directly attack them in winter, it was decided to isolate the four leaders of the organization and he dispatched three older men – **Rezo Ichirauli, Kimote Tavberidze (Brudi) and Mikho Giunaidze** – to Gometsari. They were to carry out anti-agitation activities in order to draw away supporters. Saman members arrested the three older men at the first guard point and took them to their headquarters in Bochorna (until 2014, the village was known as Bochorma – author's note). Two of them were released because they confessed without saying anything against the organization. As regards Mikho Giunadze, he criticized the organization, saying that they would not be able to overthrow the state and would get their followers killed. Giunadze was executed as a supporter of the government.

Document №2

Act

June 13, 1943, Telavi

We, the undersigned, including the Deputy Head of the Department for the Fight against Banditry of the Georgian NKVD, State Security Captain Kvashali, and Deputy Head of the Telavi Regional Department of the Georgian NKVD, Militia Captain Alkhazov, have composed the act presented below:

On January 27 of the current year, the counter-revolutionary bandits Gigo Kaadze, Mikheil Imedidze, and Adam Bobghiasvili arrested the Omalo villager Mikho Giunadze in the village of Bochorma. He was asked to become a member of their counter-revolutionary group. Mikho Giunadze turned them down. For this reason, on January 27 of the current year, citizen Mikho Giunadze was shot and his body was left on the rocks in the village of Bochorma. During inspection, his body was found naked. The validity of this act is hereby confirmed.

Deputy Head of Department for the Fight Against Banditry of the Georgian NKVD,

იანვარს დღეს კ/რე. ბანდიტების ხელმძღვანელების გიგო ქააძეს, იმედიძე მიხეილის და ბობლიაშვილი ადამას მიერ დაპატიმრებული იქნა სოფ. ომალოში მცხ. მიხო გიუნაძე, რომელსაც მისცეს წინადადება რათა გამხდარიყო კ/რ. ბანდის წევრი, აღნიშნულმა უარი განაცხადა, უარის განცხადების გამო მოქ. მიხო გიუნაძე დახვრიტეს ა/წლის 27-იანვარს სოფ. ბოჭორმაში და ჩააგდეს კლდეში, შემონების დროს მიხო გიუნაძის გვამი აღმოჩნდა ტიტველი ე. ი. ტანსაცმელი გახდილი აქტის სინამდვილეს ვადასტურებთ.

საქ. შ. ს. ბ/მებროლ განყ. უფრ. მოადგილე საქ.

უშ. კაპიტანი ა. კვაშალი

საქ. შ. ს. თელავის რაი განყ. უფრ. მოადგილე მილ. კაპიტანი ალხაზოვი.⁴⁷

შეთქმულთა ნაწილი არ იყო უდანაშაულო სისხლის ღვრის მომხრე და მალე მათში განხეთქილება ჩამოვარდა.

ალიოშა კვაშალმა გადანყვიტა, ხელშეუხებლობის გარანტიის მიცემით შეემცირებინა სამანელთა მხარეს გადასულთა რაოდენობა. თავდაპირველად ჭანჭახოვნის ხუთი სოფელი შემოირიგა, მათ გომენრელებმაც მიბაძეს, ხელმძღვანელები მიხვდნენ, რომ თუშეთში ვეღარ დარჩებოდნენ, ვერც ქისტეთში გადავიდოდნენ გაუკვალავი გზის გამო და ადამ ბობლიაშვილმა, მიხაკო (ფანცალე) იმედიძემ, გიგო ქააძემ, არჩილ კიტოშვილმა, დევანოზ (ზოგან მოიხსენიება, როგორც დეკანოზი, ავტ.) თავბერიძემ (ამირანიძემ), მამა-შვილმა პეტო და ბიჭიკო კიბორჩაიძეებმა კახეთისკენ აიღეს გეზი.⁸ მათი ეს გადანყვიტება გასაიდუმლოებული იყო, მაგრამ, როგორც ყოველთვის ხდება ჩვენში, ვიღაცამ გასცა ისინი. კვაშალმა მდეგარი დაადევნა. ერთ-ერთ მდეგარი ყოფილი სამანელი და უკვე განდგომილი მათე წვერაიძე გახლდათ. გაკვალულ გზაზე ადვილად დაენივნენ, თორღვას აბანოსთან მძინარეებს წამოადგნენ თავს. ბევრი რომ არ გავაგრძელოთ, ამ შეხლა-შემოხლაში სამანელები დამარცხდნენ. დაილუბნენ ადამ ბობლიაშვილი, ფანცალე იმედაძე, დევანოზ თავბერიძე. ადამსა და ფანცალეს თავები მოაჭრეს დადაპატიმრებულებს ტომრით აზიდვინეს. შემდეგ სურათები გადაუღეს და ომალოს კლდეებში გადაყარეს. როცა უთავოდ დარჩენილ ცხედრებთან თოკში ჩაბმული სხვა სამანელები ჩამოატარეს, ერთ-ერთმა მათგანმა, უკანასკნელმა ცოცხლად გადარჩენილმა, საპატიმროებგამოვლილმა და თვალისჩინწართმეულმა გოგალე ხობიაიძემ შემდეგში ლექსიც კი დანერა:

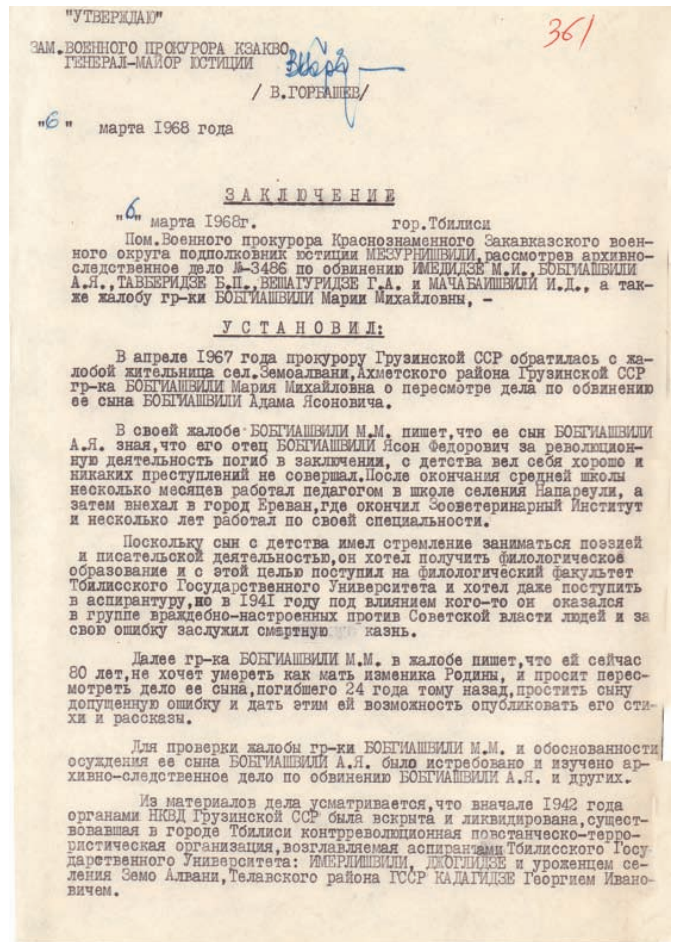
„გავიგე, ვნახე ამბავი,
თორღვას აბანოს თავზედა,
თოვლზე ეყარა ცხედრები,
თავებ არ ჰქონდა ტანზედა“...

გადაყრილი თავები მალულად ამოუტანია რეზო იჭირაულს (მათთან მიგზავნილ მოხუცთაგან ერთ-ერთს) და დაუმარხავს,⁹ უთავო სხეულების ბედის შესახებ კი არავინ არაფერი იცის, მათზე საუბარსაც კი ვერავინ ბედავდა...

7. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №421562, ტ. 1, გვ. 507.

8. გიორგი ცოცანიძე, „თუშური ქრონიკები“, გამომცემლობა „დიოგენე“, 2004, გვ. 29.

9. იქვე, გვ. 33.

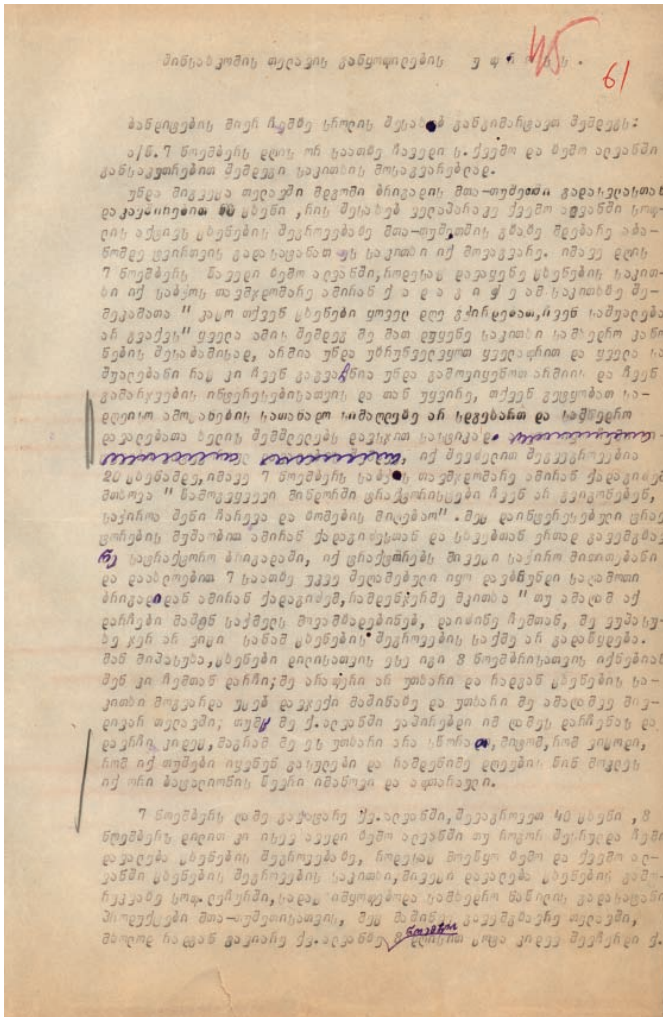
State Security Captain Kvashali
Deputy Head of the Telavi Regional Department of the
Georgian NKVD,
Militia Captain Alkhazov”.⁶

Some conspirators opposed the shedding of innocent blood, and soon there was a split within the organization.

Aliosha Kvashali decided to reduce the number of organization members by granting them immunity. At first he managed to recruit five villages in Chanchakhovna to his side. The Gometsreli villagers followed their example. The heads of the organization realized that it was impossible to stay in Tusheti or move to Kisteti because of the state of the roads. For this reason, Adam Bobghiashvili, Mikhako (Pantsalo) Imedidze, Gigo Kaadze, Archil Kitoshvili, Devanoz Tavberidze (Amiranidze), Peto Kiborchaidze and his son Bichiko Kiborchaidze went in the direction of Kakheti.⁷ Their decision was secret. However, as often happens, someone betrayed them. Kvashali sent men after them. One of them was a former member of Saman, Mate Tsveraidze. They caught the organization members while they were sleeping at Torghva's bathhouse. To cut a long story short, the members of Saman were defeated in the ensuing struggle. Adam Bobghiashvili, Pantsale Imedadze, and Devanoz (in some documents referred to as Dekanoz – author's note)

6. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421562, volume 1, p. 507.

7. Giorgi Tsotsanidze, "Tushetian Chronicles", Diogene Publishing, 2004, p. 29.

Tavberidze were killed. Adam's and Pantsale's heads were cut off and the arrestees were made to carry them in sacks. Afterwards, they took photographs of the heads and left them on the rocks of Omalo. The surviving members of Saman were bound together with rope. One of them, who later served a sentence in prison, blind Gogale Khokhiaidze, described the tragedy in verse.

Rezo Ichirauli (one of the old men who had been sent to the Saman members) secretly took the disposed heads and buried them.⁸ Nothing is known about the headless bodies. Nobody dared to speak about them...

...The members of Saman were defeated. While many of them, especially those who had only signed the organization's statement, were reconciled and released, many of them were arrested and punished along with their family members. Some were executed, and some – sent in exile with their families to the distant reaches of Russia and Kazakhstan.

It is worth noting how their activity was viewed by the totalitarian Soviet authorities. The final decree preserved in archival file No. 421575 reads:

This organization wagered on the victory of Nazi Germany and aimed at:

Creating a strong anti-Soviet organization in Telavi through the recruiting and gathering of groups of bandits and guerrillas in the region;

Performing terrorist acts against the Heads of the Party and the Government;

Joining the Nazi German troops to support the occupation of Georgia. In 1942 the practical activity of the organization was as follows:

- 1) Looting warehouses of collective farms;
- 2) Disseminating secret messages on the fight against Soviet authority and communism;
- 3) Creating an illegal terrorist organization in the region of Telavi (Zemo and Kvemo Alvani, Tusheti and Telavi);
- 4) Buying weapons to equip members of the organization;
- 5) Recruiting separate groups of bandits and guerrillas to the organization;
- 6) Contacting Idris Magomedov's political gang in Chechnya. Together, they attacked Red Army units, causing the death of Red Army officers;
- 7) Contacting German parachutists with the help of the gang's head, Idris Magomedov;
- 8) Performing terrorist acts against the Heads of the Party and the Government.⁹

A large number of records concerning Saman members are preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs. The archival files numbered 421927, 421575, 43527, 421562, 46191, and 43737 cover their activities. According to these files, the anti-Soviet organization Saman contained a large number of members, covering almost all of Tusheti. Although it is impossible to cite all of them, we will try:

8. Giorgi Tsotsanidze, "Tushetian Chronicles", Diogene Publishing, 2004, p. 33.
9. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421575, volume 1, p. 178.

...სამანელები დამარცხდნენ. ბევრი მათგანი, ვისაც მხოლოდ ხელი ჰქონდა მონერილი პირობის ფურცელზე, შემოირიგეს და გაათავისუფლეს, ბევრი მათგანი კი დააპატიმრეს და ოჯახებიანად აგებინეს პასუხი. ვინც დახვრიტეს, ხომ დახვრიტეს და ვინც არა, შორეული რუსეთისა და ყაზახეთის გზებს გაუყენეს დედაბუდიანად.

საინტერესოა ტოტალიტარული საბჭოთა ხელისუფლების თვალთ შეფასებული მათი საქმიანობა. საარქივო საქმე №421575-ში დაცულ დასკვნით დადგენილებაში ვკითხულობთ:

აღნიშნული ორგანიზაცია ფსონს დებდა ფაშისტური გერმანიის გამარჯვებაზე და ამოცანად ისახავდა:

თელავის რაიონში შეექმნა მძლავრი ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია ფართო გადამბირებელი საქმიანობისა და ამავე რაიონში მიმოფანტული ბანდიტებისა და დეზერტირების დაჯგუფებების გაერთიანების გზით; პარტიისა და მთავრობის ხელმძღვანელ პირებზე მოეხდინა ტერორისტული აქტები;

იმ დროს მოახლოებულ ფაშისტურ-გერმანულ ჯარებთან გაერთიანებას საქართველოს ოკუპაციის ხელშეწყობის მიზნით;

აღნიშნული ორგანიზაციის პრაქტიკული საქმიანობა 1942 წელს შემდეგში გამოიხატებოდა:

- 1) ქურდავდა კოლმეურნეობების საწყობებს;
- 2) ავრცელებდა წერილობით ვალდებულებებს საბჭოთა ხელისუფლებისა და კომუნისტების წინააღმდეგ ბრძოლის საწარმოებლად;
- 3) თელავის რაიონში (ზემო და ქვემო ალვანში, მთა-თუშეთსა და თელავში) შექმნა არალეგალური

მოლაღატობრივ-ტერორისტული ორგანიზაცია;

4) ორგანიზაციის წევრების შეიარაღების მიზნით იძენდა იარაღს;

5) ორგანიზაციაში აერთიანებდა ბანდიტთა და დეზერტირთა გაფანტულ დაჯგუფებებს;

6) დაუკავშირდა ჩეჩნეთში მოქმედ იდრის მაგომედოვის პოლიტბანდას, მათთან ერთად განახორციელა წითელარმიელთა ნაწილებზე თავდასხმა, რასაც მოჰყვა წითელარმიელების მსხვერპლი;

7) ბანდის ხელმძღვანელ იდრის მაგომედოვის საშუალებით დაუკავშირდა გერმანულ პარაშუტისტებს;

8) პარტიისა და ხელისუფლების ხელმძღვანელ პირებზე ახორციელებდა ტერორისტულ აქტებს.¹⁰

შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში სამანულების შესახებ საკმარის დიდი მასალა შემონახული. საარქივო საქმეები №421927, 421575, 43527, 421562, 46191, 43737 და ა. შ. სწორედ მათ შესახებ გვამცნობს. ამ საქმეების გაცნობისას კიდევ ერთხელ ვრწმუნდებით, რომ ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია „სამანის“ წევრთა რაოდენობა ძალიან დიდი იყო და თითქმის მთელ თუშეთს მოიცავდა. მათი აქ სრულად ჩამოთვლა შეუძლებელიცაა. თუმცა შევეცდებით:

საარქივო საქმე №421575-ის მიხედვით, გარდა ზემოჩამოთვლილი პირებისა, ასევე დააპატიმრეს **ევა ალექსანდრეს ას. ოჟილაური** (მის ბინაში ხშირად იკრიბებოდნენ შეთქმულები, თავადაც საბჭოთა ხელისუფლების დაუძინებელი მტერი იყო, რადგან მამამისი გაკულაკებას გადაჰყვა),¹¹ **ივანე ლევანის ძე თუგიშვილი-ცისკარიშვილი, ვახტანგ ნიკოლოზის ძე ცისკარიშვილი, სამსონ მიხეილის ძე სულაკაური, ფირუზ ნიკოლოზის ძე ბექურაიძე, არჩილ ივანეს ძე მამუკიშვილი, ზაქარია ლაზარეს ძე ფილიშვილი, გაბრიელ პეტრეს ძე ლაგაზიძე, ივანე დავითის ძე იმედიძე (მიხეილ (ფანცალე) იმედიძის მამა, იოსებ ფორეს ძე ბეგუმიშვილი, დიმიტრი გაბრიელის ძე ბაკურიძე, ბესარიონ (ბესო) დავითის ძე ყვითელაშვილი, როსტომ გრიგოლის ძე ბეგოიძე.**

ამიერკავკასიის ფრონტის სამხედრო ტრიბუნალის 1943 წლის 5-9 მაისის განაჩენის საფუძველზე აბაშო და ელიზბარ აბაშიძეებს, ივანე არინდაულს, ირაკლი გარსევანიძეს, დიმიტრი ბაკურიძეს, გოგალე მინდიძეს, კიმოთე (ზოგ წყაროში ტიმოთე, ავტ.) ლაგაზიძეს, სამსონ სულაკაურს თავდაპირველად მიესაჯათ დახვრეტა პირადი ქონების კონფისკაციით,¹² მაგრამ სსრკ-ს უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის 1943 წ. 30 ივნისის განაჩენით, სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა ათწლიანი თავისუფლების აღკვეთით შრომა-გასწორების კოლონიაში და სასჯელის მოხდის შემდეგ საარჩევნო ხმის უფლების 5 წლით ჩამორთმევით შეეცვალათ.

დანაშაულის დაუმტკიცებლობის გამო გაათავისუფლეს როსტომ ბეგოიძე, არჩილ მამუკიშვილი, ამირან ქადაგიძე, კიმოთე ლუხუმაიძე, ბესო ყვითელაშვილი. დანარჩენები 10-10, 5-5 წლით გადაასახლეს და 5 წლით ჩამოართვეს საარჩევნო ხმის უფლება.

According to the archival file No. 421575, besides the abovementioned persons, the following individuals were arrested:

Eva Ozhilauri (patronymic: Alexandre) (The conspirators often gathered in her flat. She was an enemy of Soviet authority. Her father died following the confiscation of his property),¹⁰ **Ivane Tugishvili-Tsiskarishvili (patronymic: Levan), Vakhtang Tsiskarishvili (patronymic: Nikoloz), Samson Sulakauri (patronymic: Mikheil), Piruz Bekuraidze (patronymic: Nikoloz), Archil Mamukishvili (patronymic: Ivane), Zakaria Pilishvili (patronymic: Lazare), Gabriel Lagazidze (patronymic: Petre), Ivane Imedidze (patronymic: Davit) – Mikheil (Pantsale) imedidze’s father), Ioseb Begumishvili (patronymic: Pore), Dimitri Bakuridze (patronymic: Gabriel), Besarion (Beso) Kvitelashvili (patronymic: Davit) and Rostom Begoidze (patronymic: Grigol).**

Based on the resolution of May 5-9, 1943 passed by the Military Tribunal of the Transcaucasian Front, Abasho Abashidze, Elizbar Abashidze, Ivane Arindauli, Irakli Garsevanidze, Dimitri Bakuridze, Gogale Mindidze, Kimote (according to some sources – Timote – author’s note) Lagazidze and Samson Sulakauri were sentenced to be executed with the confiscation of property.¹¹ However, based on the decree of June 30, 1943 passed by the Military Board of the Supreme Court of the USSR, the death penalty was replaced with 10 years of imprisonment in labor camps and the deprivation of the right to vote for 5 years after imprisonment.

Rostom Begoidze, Archil Mamukishvili, Amiran Kadagidze, Kimote Lukhumaidze and Beso Kvitelashvili were released due to the lack of evidence. The rest of the members were sent into exile for five or ten years with the deprivation of the right to vote for an additional 5 years.

Document №3

Appeal of Kimote Lagazidze’s wife, Nato Lagazidze (patronymic: Andria), residing in the village of Zemo Alvani, Akhmeta region, to the Minister for State Security of Georgia Alexandre Kochlavashvili:

“I write to tell you that on November 25, 1942 my husband Kimote Lagazidze (patronymic: Svimon) was arrested in connection with banditry during the war. Now he works at Beloglazov Regional Hospital in Altai Krai. He wrote me a letter, asking to send him a diploma attesting to the completion of his studies at the Faculty of Medicine. However, following his arrest the diploma was discovered and taken during a search by the security organs. For this reason, I appeal to you for assistance in returning the diploma so that I can send it to my husband.

3/X 1952. N. Lagazidze”¹²

10. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №421575, ტ. 1, გვ. 178.

11. რევაზ კვერენჩილაძე, „ნამების გზა“, წიგნი II, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 2017, გვ. 278.

12. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №421575, ტ. 1, გვ. 119.

10. Revaz Kverenchkhiladze, “The Way of Torture”, book II, Universali publishing, Tbilisi, 2017, p. 278.

11. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421575, volume 1, p. 119.

12. Ibid., p. 120.

დოკუმენტი №3.

საქ. სახელმწიფო უშიშროების მინისტრ
ალექსანდრე კოჭლავაშვილისადმი მიწერილი
კომოტე ლაგაზიძის მეუღლის, ახმეტის რაიონის
სოფ. ზემო ალვანში მცხოვრები ნატო ანდრიას
ასული ლაგაზიძის განცხადება (სტილი დაცულია):

„მოგახსენებთ, რომ ჩემი ქმარი კომოტე
სვიმონის ძე ლაგაზიძე დაპატიმრებული იყო 1942
წლის 25 ნოემბერს; ომის დროს ბანდიტიზმთან
დაკავშირებით. ამჟამათ ის მუშაობს ალტაის
მხარეში ბელოგლაზოვის რაი საავადმყოფოში
და წერილით მთხოვს გაუგზავნოს მის მიერ
სამკურნალო ფაკულტეტის დამთავრების
დამადასტურებელი საბუთ-დიპლომი. ეს
უკანასკნელი კი ჩემი ქმრის დაპატიმრების შემდეგ
ჩხრეკის დროს იყო წაღებული ორგანოების
მიერ. ამისთვის გთხოვთ თქვენს განკარგულებას
სათანადო ორგანოებზე, რათა დამიბრუნონ
აღნიშნული დიპლომი მისი კუთვნილებისამებრ
გასაგზავნათ.

3/X 1952 წ. ნ. ლაგაზიძე¹³

დოკუმენტი №4 (სტილი დაცულია):

„საქ. სსრ ცენტრალურ კომიტეტს
ახმეტის რაიონი სოფ. ზემო ალვანი
ანიკო იოსების-ასულ არინდაულის

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა

მოგახსენებთ, რომ ჩემი ქმარი ივანე სვიმონის-
ძე არინდაული 1941 წლიდან დაპატიმრებულია. რის
შემდეგ მისი არაფერი ვიცით, რაზედაც გთხოვთ
მაცნობოთ ცოცხალია თუ არა.

განმცხადებელი ა. არინდაული,
15/X 52 წელი¹⁴

დოკუმენტი №5 (სტილი დაცულია):

„ხ ე ლ წ ე რ ი ლ ი

მე არინდაული ანიკო იოსების ასულს
გამომეცხადა ჩემი განცხადების პასუხი ჩემი ქმრის
არინდაული ივანე სვიმონის ძის დაღუპვის შესახებ
ახმეტის საქ. სახ. უშიშროების მიერ, რაზედაც
ხელს: ... (არ იკითხება, ავტ.) ანიკო არინდაული

26/XI 52 წ.¹⁵

საარქივო საქმე №421927-ის მიხედვით, განაჩენი
1943 წლის 12 იანვარს გამოიტანა ამიერკავკასიის
ფრონტის სამხედრო ტრიბუნალმა. დაუსწრებლად
გაასამართლეს:

ადამ იასონის ძე ბობლიაშვილი – შეეფარდა საქ.
სსრ სსკ 17-58-1 (ბ) (თანამონაწილეობა სამშობლოს
ღალატში, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ)
მუხლი და დაუსწრებლად მიესჯა სასჯელის უმაღლესი
ზომა – დახვრეტა პირადი ქონების კონფისკაციით;

მიხეილ (ფანცალე) ივანეს ძე იმედიძე –
პროფესიით მეტყვევებელი-ინჟინერი. შეეფარდა საქ. სსრ სსკ

Document №4

“To the Central Committee of the Georgian SSR

The village of Zemo Alvani, Akhmeta region

Aniko Arindauli (patronymic: Ioseb)

S t a t e m e n t

I write to inform you that my husband, Ivane Arindauli
(patronymic: Svimon), was arrested in 1941. Since then we
have heard nothing about him. Please let me know whether he
is alive or not.

Declarant: A. Arindauli, 15/X 52¹³

Document №5

“N o t i c e

In reply to my statement, I, Aniko Arindauli (patronymic:
Ioseb), was informed about the death of my husband, Ivane
Arindauli (patronymic: Svimon), by the Regional State
Security of Georgia in Akhmeta... (Indecipherable – author’s
note) Aniko Arindauli

26/XI 52¹⁴

According to the archival file №421927, on January 12,
1943 the Military Tribunal of the Transcaucasian Front passed a
sentence. The following persons were tried in absentia:

Adam Bobghiashvili (patronymic: Iason) was charged
under Article 17-58-1 (b) of the Georgian SSR Criminal Code
(Complicity, treason by military personnel). He was sentenced in
absentia to be executed with the confiscation of property;

Mikheil (Pantsale) Imedidze (patronymic: Ivane):
Occupation – forester, engineer. He was charged under Article
17-58-1 (b) of the Georgian SSR Criminal Code (Complicity,
treason by military personnel). He was sentenced in absentia to be
executed with the confiscation of property;

Bagrat Tavberidze (patronymic: Pavle) was charged
under Article 17-58-1 (b) of the Georgian SSR Criminal Code
(Complicity, treason by military personnel). He was sentenced in
absentia to be executed with the confiscation of property;

Giorgi (Patso) Veshaguridze (patronymic: Alex) was
charged under Article 58-1 (b) of the Georgian SSR Criminal
Code (Treason by military personnel). He was sentenced in
absentia to be executed with the confiscation of property;

Ivane Machablishvili (patronymic: Davit) was charged
under Article 58-1 (b) of the Georgian SSR Criminal Code
(Treason by military personnel). He was sentenced in absentia to
be executed with the confiscation of property;

Darejan Tavberidze (patronymic: Isak) – as a family
member of a Traitor of the Motherland, she was sent into 5-year
exile with her daughter – Asmat Tavberidze, in Novosibirsk
province;¹⁵

13. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №421575, ტ. 14, გვ. 120.

14. იქვე, გვ. 301.

15. იქვე, გვ. 297.

13. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421575, volume 14, p. 301.

14. Ibid., p. 297.

15. Ibid., v. 6, p. 19.

17-58-1 (ბ) (თანამონაწილეობა სამშობლოს ღალატში, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ) მუხლი და დაუსწრებლად მიესაჯა სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა პირადი ქონების კონფისკაციით;

ბაგრატ პავლეს ძე თავბერიძე – შეეფარდა საქ. სსრ სსკ 17-58-1 (ბ) (თანამონაწილეობა სამშობლოს ღალატში, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ) მუხლი და დაუსწრებლად მიესაჯა სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა პირადი ქონების კონფისკაციით;

გიორგი (ფაცო) ალექსის ძე ვეშაგურიძე – შეეფარდა საქ. სსრ სსკ 58-1 (ბ) (სამშობლოს ღალატი, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ) მუხლი და დაუსწრებლად მიესაჯა სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა პირადი ქონების კონფისკაციით (მეუღლისა და სამი დის დაპატიმრების შემდეგ თავად ჩაბარდა პოლიციას და დახვრიტეს);

ივანე დავითის ძე მაჩაბლიშვილი – შეეფარდა საქ. სსრ სსკ 58-1 (ბ) (სამშობლოს ღალატი, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ) მუხლი და დაუსწრებლად მიესაჯა სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა პირადი ქონების კონფისკაციით;

დარეჯან ისაკის ას. თავბერიძე, როგორც მოღალატის ოჯახის წევრი, გადასახლებულ იქნა ნოვოსიბირსკის ოლქში 5 წლით, ქალიშვილ ასმათ თავბერიძესთან ერთად;¹⁶

ნინო ვალოს ასული ვეშაგურიძე, როგორც მოღალატის ოჯახის წევრი, გადასახლებულ იქნა ნოვოსიბირსკის ოლქში 5 წლით;¹⁷

მაკა ადოს ას. იმედიძე, მიხეილ იმედიძის დედა, როგორც მოღალატის ოჯახის წევრი, ქმარსა და ქალიშვილთან ერთად, გადასახლებულ იქნა ნოვოსიბირსკის ოლქში 5 წლით. ქმარი და შვილი გადასახლებაში დაიღუპნენ;¹⁸

ეკატერინე თევდორეს ას. ბართიშვილი-იმედიძე, მიხეილ იმედიძის ცოლი, გადასახლებულ იქნა ნოვოსიბირსკის ოლქში 5 წლით;¹⁹

საარქივო საქმე №43527-ის მიხედვით გაასამართლეს:

არჩილ ალექსანდრეს ძე კიტოშვილი, დაბადებული 1923 წელს თელავის რაიონის სოფ. ზემო ალვანში, სსრკ მოქალაქე, გლეხი, საკავშირო ალკკ წევრი 1940 წლიდან, საშუალო განათლებით, დასაოჯახებელი, 276-ე მსროლელი დივიზიის ცალკეულ მეტყვიამფრქვევეთა ბატალიონის ლეიტენანტი, დეზერტირი. შეეფარდა საქ. სსრ სსკ 58-1 (ბ) (სამშობლოს ღალატი, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ), 58-8 (ტერორისტული აქტი), 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულის მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები და ამიერკავკასიის ფრონტის სამხედრო ტრიბუნალის 1943 წლის 3 ივლისის დადგენილებით საფუძველზე ამავე წლის 9 სექტემბერს დახვრიტეს,²⁰ ჩრდილოეთ ყაზახეთში გადასახლეს მისი დედა – სიდო მიხეილის ასული კიტოშვილი²¹ და ძმა – ივანე კიტოშვილი;²²

Nino Veshaguridze (patronymic: Valo) - as a family member of a Traitor of the Motherland, she was sent into 5-year exile in Novosibirsk province;¹⁶

Maka Imedidze (patronymic: Ado) was Mikheil Imedidze's mother. As a family member of a Traitor of the Motherland, she was sent into 5-year exile with her husband and daughter in Novosibirsk province. Her husband and daughter died in exile;¹⁷

Ekaterine Bartishvili-Imedidze (patronymic: Tevdore) was Mikheil Imedidze's wife. She was sent into 5-year exile in Novosibirsk province.¹⁸

According to archival file №43527, these persons were also tried:

Archil Kitoshvili (patronymic: Alexandre) – born in 1923 in the village of Zemo Alvani, Telavi region. Citizenship – USSR; Social status – peasant. Since 1940 he was a member of the All-Union Leninist Young Communist League. Education – secondary; Marital status – single; Lieutenant of the Machine Gun Battalion of the 276th Rifle Division, guerrilla. He was charged under Article 58-1 (b) (Treason by military personnel), Article 58-8 (Terrorist acts) and Article 58-11 (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes) of the Georgian SSR Criminal Code. Based on a resolution of July 3, 1943, passed by the Military Tribunal of the Transcaucasian Front, on September 9, 1943 Archil Kitoshvili was executed,¹⁹ his mother – Sido Kitoshvili (patronymic: Mikheil)²⁰ and brother – Ivane Kitoshvili²¹ were sent into exile in North Kazakhstan. As a result of Article I of January 16, 1989 passed by the Presidium of the Supreme Council of the USSR, both of them were later rehabilitated.²²

Grigol (Gigo) Kaadze (patronymic: Alex) – born in 1906 in the village of Zemo Alvani, Telavi region. Citizenship – USSR; Social status – peasant; Non-party; Marital status – married; Education – higher; He served at the veterinary hospital of the 372nd garrison. He was a guerrilla fighter. On September 9, 1943 he was executed;

Ilia Tsiskarishvili (patronymic: Abram) – executed on September 9, 1943;²³

Dimitri Ujrauli (patronymic: Iobi) – in his case, the death penalty was replaced with 10 years of exile.²⁴

Ikale Kaadze (patronymic: Alex) was charged under Article 17-58-1 (b) (Complicity, treason by military personnel), Article 58-8 (Terrorist acts) and Article 58-11 (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes) of the Georgian SSR Criminal Code. He was sentenced to 10-year exile in labor camp and the deprivation of the right to vote for 5 years.

Luarsab Melaidze (patronymic: Ekvtime) was charged under Article 17-58-1 (b) (Complicity, treason by military personnel), Article 58-8 (Terrorist acts) and Article 58-11 (Any

16. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №421927, ტ. 6, გვ. 19.

17. იქვე, ტ. 5, გვ. 20.

18. იქვე, ტ. 4, გვ. 9.

19. იქვე, ტ. 8, გვ. 21, ტ. 15, გვ. 33.

20. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №43527, ტ. 1, გვ. 123.

21. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №43527, ტ. 3, გვ. 25.

22. იქვე, ტ. 1, გვ. 120.

16. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421575, volume 5, p. 20.

17. Ibid., v. 4, p. 9.

18. Ibid., v. 8, p. 21, v. 15, p. 33.

19. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 43527, volume 1, p. 123.

20. Ibid., v.3, p. 25.

21. Ibid., v. 1, p. 120.

22. Ibid., v. 1, p. 124, 126.

23. Ibid., v. 1, p. 190.

24. Ibid., v. 1, p. 84.

სსრკ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1989 წლის 16 იანვრის ბრძანებულების I მუხლის თანახმად, ორივე რეაბილიტირებულია.²³

გრიგოლ (გიგო) ალექსის ძე ქააძე, დაბადებული 1906 წელს თელავის რაიონის სოფელ ზემო ალვანში, სსრკ მოქალაქე, გლეხი, უპარტიო, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, მსახურობდა 372-ე გარნიზონის ვეტლაზარეთში ვეტექიმად, დეზერტირი, დახვრიტეს 1943 წლის 9 სექტემბერს;

ილია აბრამის ძე ცისკარიშვილი დახვრიტეს 1943 წლის 9 სექტემბერს;²⁴

დიმიტრი იობის ძე უჯირაულს დახვრეტა შეეცვალა ათწლიანი გადასახლებით.²⁵

იკალე ალექსის ძე ქააძე – შეეფარდა საქ. სსრ სსკ 17-58-1 (ბ) (თანამონაწილეობა სამშობლოს ღალატში, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ), 58-8 (ტერორისტული აქტი), 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულის მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები და მიესაჯა 10 წლით გადასახლება შრომა-გასწორებით ბანაკში, 5 წლით საარჩევნო ხმის უფლების ჩამორთმევა.

ლუარსაბ ექვთიმეს ძე მელაიძე, შეეფარდა საქ. სსრ სსკ 17-58-1 (ბ) (თანამონაწილეობა სამშობლოს ღალატში, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ), 58-8 (ტერორისტული აქტი), 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზაციული ქმედება, მიმართული დანაშაულის მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები და მიესაჯა 10 წლით გადასახლება შრომა-გასწორებით ბანაკში, 5 წლით საარჩევნო ხმის უფლების ჩამორთმევა. გადასახლებიდან ველარ დაბრუნდა.²⁶

საარქივო საქმე №43737-ის მიხედვით დააპატიმრეს:

ფილიპე უშარაული, მიხეილ თურქოშვილი, აბრამ თევდორეს ძე ბობლიაშვილი (10 წელი), იორამ ქააძე (დახვრიტეს), მათე აბაშიძე, გაბრიელ ქავთარაშვილი, ალექსი ცისკარიშვილი (10 წელი), პეტრე ნაკვეთაური, გაბრიელ კაიშვილი, თავსულთი მარგოშვილი, ქრისტო ლუხამაიძე, იოსებ ჯიხოშვილი, რევაზ ფარეულიძე, ალექსანდრე ალხანაშვილი, პავლე ქისტიშვილი, ლაზარე მამიაური, სონია ღანიშაშვილი, ხადიშა მარგოშვილი, ირაკლი ბუხაჩაური (10 წელი), ალექსანდრა სეფაშვილი (8 წელი), ეგნატე ნოტორიძე (8 წელი), ალექსი წელაური, ალექსი ნასიპაშვილი, ლევან კვირიკაშვილი, გიორგი ჩაჩქანაშვილი (10 წელი), მიხეილ ბერდიაშვილი, ილია ბართიშვილი (10 წელი), ადამ ნაკვეთაური, გიორგი ბართიშვილი (დახვრეტა, გარდაიცვალა 1949 წელს), საარქივო საქმე №421562-ის მიხედვით დააპატიმრეს და ამირკავკასიის ფრონტის სამხედრო ტრიბუნალმა გაასამართლა შემდეგი პირები:

არსენ დავითის ძე აბულაძე – 10 წელი;
კონსტანტინე სამოილის ძე თავბერიძე – 10 წელი;
ფიდო ესტატეს ძე თავბერიძე – გათავისუფლდა;
როსტომ ალექსის ძე მგელაურიძე – გათავისუფლდა;
გიორგი იაკობის ძე ხვედაგურიძე – გათავისუფლდა;
სანდრო იორის ძე ლაზიაიძე – გათავისუფლდა;

kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes) of the Georgian SSR Criminal Code. He was sentenced to 10-year exile in labor camp and the deprivation of the right to vote for 5 years. He died in exile.²⁵

According to archival file №43737, the following persons were arrested: **Filip Usharauli, Mikheil Turkoshvili, Abram Bobghiashvili (patronymic: Tevdore)** (sentenced to ten years of imprisonment), **Ioram Kaadze** (executed), **Mate Abashidze, Gabriel Kavtarashvili, Alex Tsiskarishvili** (sentenced to ten years of imprisonment), **Petre Nakvetauri, Gabriel Kaishvili, Tavsulit Margoshvili, Kristo Lukhamaidze, Ioseb Jikhoshvili, Revaz Pareulidze, Alexandre Alkhanashvili, Pavle Kistishvili, Lazare Mamiauri, Sonia Ghanishashvili, Khadisha Margoshvili, Irakli Bukhachauri** (sentenced to ten years of imprisonment), **Alexandra Sepashvili** (sentenced to eight years of imprisonment), **Egnate Tsotoridze** (sentenced to eight years of imprisonment), **Alex Tselauri, Alex Nasipashvili, Levan Kvirikashvili, Giorgi Chachkanashvili** (sentenced to ten years of imprisonment), **Mikheil Berdiashvili, Ilia Bartishvili** (sentenced to ten years of imprisonment), **Adam Nakvetauri and Giorgi Bartishvili** (executed in 1949).

According to archival file №421562, these persons were arrested and tried by the Military Tribunal of the Transcaucasian Front:

Arsen Abuladze (patronymic: Davit) – 10 years;
Konstantine Tavberidze (patronymic: Samoil) – 10 years;
Pido Tavberidze (patronymic: Estate) – released;
Rostom Mgelauidze (patronymic: Alex) – released;
Giorgi Khvedaguridze (patronymic: Iakob) – released;
Sandro Ghaziidze (patronymic: Iori) – released;
Longinoz (Longo) Kakhoidze (patronymic: Ivane) – released;
Vakhtang Buzhaidze (patronymic: Petre) – released;
Pido Khabaidze (patronymic: Ivane) – released;
Shota Antsukhelidze (patronymic: Rostom) – released;
Luarsab (Rosa) Ghulelauri (patronymic: Simon) – released;
Giorgi Kakhoidze (patronymic: Ghvtiso) – released;
Archil Laiburishvili (patronymic: Ivane) – released;
Irakli Lilauri (patronymic: Iason) – released;
Konstantine Ichirauli (patronymic: Giorgi) – released;
Mate Ichuidze (patronymic: Rostom) – 10 years;
Panto Bashinuridze (patronymic: Filip) – 10 years;
Daniel Bighoidze (patronymic: Ivane) – 5 years;
Saba Kortoshidze (patronymic: Lazare) – 5 years;
Gabro Kitidze (patronymic: Koba) – suspended sentence of 3 years in prison;
Arsen Gigoidze (patronymic: Levan) – released;
Nikoloz (Kolia) Mouravidze (patronymic: Kimote) – released;
Ilia Gagoidze (patronymic: Alex) – released;
Archil Ichirauli (patronymic: Mikheil) – released;
Vladimer Ichirauli (patronymic: Mikheil) – released;

23. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქ. №43527, ტ. 1, გვ. 124, 126.

24. იქვე, ტ. 1, გვ. 190.

25. იქვე, ტ. 1, გვ. 84.

26. გიორგი ცოცანიძე, „თუშური ქრონიკები“, გამომცემლობა „დიოგენე“, 2004, გვ. 33.

25. Giorgi Tsotsanidze, “Tushetian Chronicles”, Diogene Publishing, 2004, p. 33.

ლონგინოზ (ლონგო) ივანეს ძე კახოიძე – გათავისუფლდა;

ვახტანგ პეტრეს ძე ბუჟაიძე – გათავისუფლდა;

ფიდო ივანეს ძე ხაბაიძე – გათავისუფლდა;

შოთა როსტომის ძე ანწუხელიძე – გათავისუფლდა;

ლუარსაბ (როსა) სიმონის ძე ღულელაური – გათავისუფლდა;

გიორგი ღვთისოს ძე კახოიძე – გათავისუფლდა;

არჩილ ივანეს ძე ლაიბურიშვილი – გათავისუფლდა;

ირაკლი იასონის ძე ლილაური – გათავისუფლდა;

კონსტანტინე გიორგის ძე იჭირაული – გათავისუფლდა;

მათე როსტომის ძე იჩუაიძე – 10 წელი;

პანტო ფილიპეს ძე ბაშინურიძე – 10 წელი;

დანიელ ივანეს ძე ბილოიძე – 5 წელი;

საბა ლაზარეს ძე ქორთოშიძე – 5 წელი;

გაბრო კობას ძე ქიტაიძე – 3 წელი პირობითი;

არსენ ლევანის ძე გიგოიძე – გათავისუფლდა;

ნიკოლოზ (კოლია) კიმოთეს ძე მოურავიძე – გათავისუფლდა;

ილია ალექსის ძე გაგოიძე – გათავისუფლდა;

არჩილ მიხეილის ძე იჭირაული – გათავისუფლდა;

ვლადიმერ მიხეილის ძე იჭირაული – გათავისუფლდა;

პეტრე ხეცურის ძე ბუჟაიძე – 10 წელი;

გიორგი (გოგალე) ბაგრატის ძე ხოხიაიძე – 10 წელი;

იორამ მოსეს ძე ქააძე – 10 წელი;

მოსე სამსონის ძე ლილაური – 10 წელი;

გიორგი პართენის ძე რაინაული – 10 წელი;

იროდი ხეცაურის ძე ბუჟაიძე – 10 წელი;

მათე იოსების ძე დევდარაიძე – 10 წელი;

ბაგრატ ივანეს ძე რაინაული – 10 წელი;

იოსებ ნიკოლოზის ძე ხელაიძე – 10 წელი;

გიორგი ერასტის ძე კარდლიძე – 10 წელი;

ანდრო ზაქარაიას ძე გაგოიძე – 10 წელი;

ვასილ მიხეილის ძე ოთიურიძე – 10 წელი;

დოკუმენტი №6. ამიერკავკასიის ფრონტის სამხედრო ტრიბუნალის თავმჯდომარისადმი 1943 წლის 19-22 ნოემბერს მიწერილი თელავის №3 ციხის პატიმარ ანდრია გაგოიძის მიერ განცხადება. საქმეში ბევრი მსგავსი დოკუმენტია შენახული (სტილი დაცულია):

„მოგახსენებთ, რომ მე ვარ მთიან თუშეთის ჯერ კიდევ სიბნელით მოცულ მხრის სოფლებიდან. ჩვენი დაპატიმრება მოხდა ე. ი. ანდრია გაგოიძის 1943 წ. პირველ აპრილს.

დაპატიმრების მიზეზი შემდეგი აღნიშნულიდან გამომდინარე არსებობდა მთა-თუშეთის ერთ-ერთ მხარეში ჩვენთან დაშორებით 10-15 კილომეტრისა კონტ-რეულიციონერი ორგანიზაცია, რაზედაც ბრალი დამდეს მე ვითომდა მათ-თან დაკავშირებული ვიყავი ყოველგვარი საქმიანობით და ხელი შემეწყოს მათ მუშაობისათვის. უნდა მოგახსენოთ რომ მე მათ-თვის არავითარი ხელის შეწყობა არ მქონია მხოლო და მხოლო მქონდა ხელის მოწერა ესეც მოხდა შემდეგ-ნაირად: მე პირადად ანდრია გაგოიძე ვიმყოფებოდი თავის საზამთრო საცხოვრებელში, ეს ჩემი საცხოვრებელი და საერთოდ ჩვენი მხარე მოწყვეტილი იყო ყოველგვარ რაიონს, მთავრობას და კულტურას. ერთ დროს შებნელების ხანზედ მომიცვივდნენ ჩემს

გოგალე ხოხიაიძე. პატიმრობის 10 წლიანი ვადის გასვლის შემდეგ ცხოვრობდა ყაზახეთში, კუსტანაის ოლქში. პენსიაში გასვლის შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში.

Gogale Khokhiadze. After serving a 10-year prison term he lived in the Kostanay Region, Kazakhstan. After retiring on a pension he returned to homeland.

მარცხნიდან მეორე ერეკლე აფთარაული, რომელიც 1942 წლის შემოდგომაზე მოკლეს „სამანელებმა“.

The second person from the left side is Erekle Aptarauli, who was killed by Saman members in autumn 1942.

მარცხნივ გოგალე ხოხიაიძე, „სამანის“ აქტიური წევრი და მეთაურების მასპინძელი სოფ. დოჭუში. 1942 წლის ზაფხული.

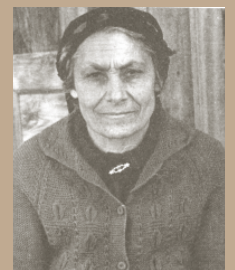
On the left side Gogale Khokhiadze, Saman activist, who hosted his chiefs in the village of Dochu. Summer 1942.

მათე წვერაიძე, რომელმაც თორღვას აბანოსთან ურთიერთსროლაში დახოცა სამანელების მეთაურები.

Mate Tsveraidze who killed chiefs of Saman in the struggle at Torghva's bathhouse.

მთხრობელი ტირო იჭირაული-წვერაიძისა, მათე წვერაიძის მეუღლე. 1942-43 წლის ზამთარში ცხოვრობდა შტროლტაში, მომსწრე და თვითმხილველი იმ ამბებისა.

Narrator Mate Tsveraidze's spouse, Tiro Tsveraidze nee Ichirauli. In winter 1942-43, she lived in Shtrolta. She was a witness to all the events that occurred.

ჯარეგაში მოკლული გიუნაიძის შვილი, იროდი გიუნაიძე.

Giunaidze's son, Irodi Giunaidze, who was killed in Jarega

გაიოზ აფთარაული. სამანელების მიერ მოკლული ერეკლე აფთარაულის შვილი.

Gaioz Aptarauli, son of Erekle Aptarauli who was killed by Saman members.

ფოტოები გ. ცოცანიძის წიგნიდან Photographs from G. Tsotsanidze's book

საცხოვრებელში ჩემთვის უცნობი 3 (სამი) პირი რომლებიც შემდეგ გამოირკვა რომ ყოფილიყვნენ შემდეგი პირები 1, ბაშინურიძე სიმონი რომელიც იყო სამხედროდან გამოპარული დეზერტირი 2) ცაძიკიძე დავითი ესეც ასევე დეზერტირი 3) ბობლიაშვილი ადამი, ამ კონტ-რეულიუციური ორგანიზაციის ერთ-ერთი წარმომადგენელი (ხელმძღვანელი) ეს სამი კაცი მომივარდა ჩემს საცხოვრებელში და დამაპატიმრეს ჩემივე სახლში და მითხრეს მოგვინერ ხელს თუ არა ჩვენს ორგანიზაციაზე მე სასტიკად უარი განუცხადე ხელის მოწერაზე მაგრამ ჩემს უარის თქმაზე მათ გამიპირეს სიკვდილით დასჯა და მასთან ერთად ცოლ-შვილის და სახლის დაწვას და მთელი საქონლის დახოცვა. მე ვირჩიე ისევე დროებით ხელი მომეწერა და სიცოცხლე შენარჩუნება რათა ბოლოს ჩემი სიმართლე ისევე შელამაზდებოდა საბჭოთა მუშურ-გლეხურ მთავრობასთან. სხვა მე არავითარი მონანილეობა არ მიმიღია მათთან. ამისათვის მომიხაჯეს 10 წელი პატიმრობა და პირადი ქონების კონფისკაცია. და გთხოვთ რომ მე ამ საქმეში დამნაშავე არ ვარ და ეს ხელის მოწერა მოხდა მხოლოდ და მხოლოდ შიშქვეშ გთხოვთ რომ გამანათავისუფლოთ პატიმრობიდან და ერთგულად ვიმუშავო ჩემს კოლმეურნეობაში, იმედი მაქვს დამიბრუნებთ პასუხს“.²⁷

ანტისაბჭოთა კ/რ ორგანიზაცია „სამანის“ წევრთა დაპატიმრება შემდეგ წლებშიც მიმდინარეობდა. მაგალითად, მეექვსე დოკუმენტი მოხსენიებული დავით ცაძიკიძე და სიმონ ბაშინურიძე 1946 წლის 2 ივნისს დააპატიმრა ახმეტის რ/გ შინსაკომმა. ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის სამხედრო ტრიბუნალის 1946 წლის 13 აგვისტოს დადგენილებით მათ შეუფარდეს საქ. სსრ სსკ 58-1 (ბ) (სამშობლოს ღალატი, ჩადენილი სამხედრო მოსამსახურის მიერ) და 10-10 წლით გადაასახლეს შრომა-გასწორების ბანაკში პირადი ქონების კონფისკაციით და 5-5 წლით ჩამოართვეს ხმის მიცემის უფლება.²⁸

თავისუფლებისმოყვარე ქართველთა კიდევ ერთი მცდელობა სამშობლოს გასათავისუფლებლად მათი სრული განადგურებით დასრულდა. საკითხავია ბრძოლის როგორი გამართლებული მეთოდები და ხერხები აირჩიეს, მაგრამ ერთი რამ უდავოა, იმ პერიოდში, როცა დიქტატორული საბჭოთა რეჟიმი ძალაუფლების განსამტკიცებლად უკვე ორი ათეული წლის განმავლობაში სასტიკ რეპრესიებს რეპრესიებზე ახორციელებდა, თუში ვაჟკაცების თავგანწირვა სწორედაც რომ გმირობის ტოლფასი იყო. სამანელთა მოძრაობა საქართველოს ისტორიის კიდევ ერთი მტკივნეული ფურცელია, სამწუხაროდ, ნაკლებად ცნობილი ფურცელი.

3. ს. ოცდამეათე გაზაფხული (დღეს შემისრულდა 30 წელი)

„დგას ტყე უღრანი, სურნელებით პირამდე სავსე, მზის სიმხურვალე მოხეთქილი ციდან ღვარებას, და ვხედავ ახლა, ამ ცხოვრების უდაბურ გზაზე

Petre Buzhaidze (patronymic: Khetsuri) – 10 years;
Giorgi (Gogale) Khokhiaidze (patronymic: Bagrat) – 10 years;
Ioram Kaadze (patronymic: Mose) – 10 years;
Mose Lilaury (patronymic: Samson) – 10 years;
Giorgi Rainauli (patronymic: Parten) – 10 years;
Irodi Buzhaidze (patronymic: Khetsauri) – 10 years;
Mate Devdaraidze (patronymic: Ioseb) – 10 years;
Bagrat Rainauli (patronymic: Ivane) – 10 years;
Ioseb Khelaidze (patronymic: Nikoloz) – 10 years;
Giorgi Kardlidze (patronymic: Erast) – 10 years;
Andro Gagoidze (patronymic: Zakaria) – 10 years;
Vasil Otiuridze (patronymic: Mikheil) – 10 years.

Document №6

Prisoner of Telavi prison №3 - Andria Gagoidze's statement addressed to the Chairman of the Military Tribunal of the Transcaucasian Front on November 19-22, 1943. The file contains many such documents.

“I am from the Tushetian villages. On April 1, 1943, I, Andria Gagoidze, was arrested.

I was accused of supporting and being involved in a counter-revolutionary organization, which was located 10-15 kilometers away from our village. I write to inform you that I did not support their activity. I just signed their statement. It happened as follows: I, Anria Gagoidze, was at my winter house. This house and our village in general is remote, located far away from the rest of the region and distant from government and culture. One day, when it was getting dark, three unknown men came to my house. Later, it was revealed that these persons were: 1) Bashinuridze Simon, who was a military deserter, 2. Tsadzikidze Davit, who was also a deserter, and 3) Bobghiashvili Adam, one of the representatives (leaders) of this counter-revolutionary organization. These three men came to my house and held me captive. They asked me to sign the statement of their organization. I flatly refused. Afterwards, they wanted to punish me by killing me. In addition, the threatened to burn my family members, house, and cattle. I decided to sign temporarily and save my life in order to tell the truth to the Soviet workers' and peasants' government. I was not involved in their activities. However, I was accused of supporting them and was sentenced to 10 years of imprisonment with the confiscation of property. Please take into consideration that I signed the statement in fear. Please release me from prison in order to work faithfully in the collective farm. I am looking forward to your response. ²⁶

Arrests of the members of the counter-revolutionary organization Saman continued during the following years.

For example, on June 2, 1946, Davit Tsadzikidze and Simon Bashinuridze, who are mentioned in Document №6, were

27. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №421562, ტ. 1, გვ. 694.

28. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე № 46191, ტ. 1, გვ. 66.

26. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421562, volume 1, p. 694.

ოცდამეათე გაზაფხულის შემონათებას. სისხლდაშრეტილი ვაჟკაცობის ბჭესთან მოვედი, გავყურებ უკან გადაქროლილ დღეთა ქარავანს, იქ შემოდგომის სუსხდაკრული მოჩანს ყოველი, მაგრამ ჯერ კიდევ დაღუპული მაინც არა ვარ. ვისაც ენადა მზე ხმელეთზე ჩამოეტანა, ვისაც სურვილი აუყვავდა ია-ვარდებად, ვინც ბრძოლის ჟინით შეაჯერა ცა და ქვეყანა, იმას სიცოცხლე თავგანწირვით შეუყვარდება. მე კი დავეცი უდროობით მხარდასეტყვილი, თუმცა მრავალჯერ საკუთარ გულს მკაცრად შევებე, დავკარგე რწმენა, გაზაფხულმა მოისხა ჩრდილი და კვლავ უაზრო გატაცებით ქრიან დღეები. ქრიან დღეები, მზიანი კი არ მახსოვს ერთიც, ბედთან ბრძოლაში ოცდაათი წელი გავიდა, რა იქნებოდა, რა მიზანი, რა ჯოჯოხეთი, ჩემი ცხოვრება რომ დამეწყო ისევ თავიდან“.

ეს ლექსი „სამანის“ ერთ-ერთმა ხელმძღვანელმა, ადამ ბობლიაშვილმა თავისი დაბადების 30-ე წელს დანერა. ის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის სტუდენტი და თავისი დროის საკმაოდ წარმატებული პოეტი იყო. წერდა „ადამ ალვანელის“ ფსევდონიმით. რასაკვირველია, „სამანის“ განადგურების შემდეგ ხელისუფლებამ მის შემოქმედებას ტაბუ დაადო. შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცულია ადამის დედის, გადასახლებიდან დაბრუნებული მარიამ ბობლიაშვილის, 1967 წლის 15 ივნისით დათარიღებული, საქართველოს რესპუბლიკის პროკურორ პავლე ბერძენიშვილის სახელზე მიწერილი განცხადება, რომლითაც ითხოვდა თავისი შვილის ნაწერების გამოქვეყნებას. დოკუმენტი ხელნაწერის სახითაა, ოთხგვერდიანია და საკმაოდ საინტერესო ინფორმაციას გვანჭვდის ადამ ბობლიაშვილის შესახებ:

arrested by the regional NKVD in Akhmeta. Based on the resolution of August 13, 1946 passed by the Military Tribunal of the Transcaucasian Military District, they were charged under Article 58-1 (b) (Treason by military personnel) of the Georgian SSR Criminal Code. They were sent into a 10-year exile in a labor camp with the confiscation of property and deprived of the right to vote for 5 years.²⁷

Thus, yet another attempt of freedom-loving Georgians to liberate their country ended in their complete destruction. It is difficult to say whether the methods they applied were right or not. However, one thing is beyond doubt. At a time when the dictatorial Soviet regime had carried out harsh repressions for over two decades in order to strengthen its power, the sacrifice made by the Tushetian men was heroic. The Saman movement was another painful episode in the history of Georgia. Unfortunately, little is known about it today.

One of the heads of the Saman organization – Adam Bobghiasvili – wrote a poem on his 30th birthday. He was a student at Tbilisi State University, faculty of philology, and a quite successful poet. He wrote under the pen-name of Adam Alvaneli. Of course, following the destruction of Saman, his works were banned by the government. The Archive of the Ministry of Internal Affairs preserves a statement of Adam’s mother, Mariam Bobghiasvili, who came back from exile. Her statement, dated 15 June, 1967 was addressed to the Prosecutor of the Republic of Georgia Pavle Berdzenishvili, asking for her son’s works to be published. It is a handwritten document consisting of four pages and provides very interesting information about Adam Bobghiasvili.

27. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 46191, volume 1, p. 66.

სს საქართველოს რესპუბლიკის პროკურატურის ბრძანების მიხედვით

მინიამ მიხედვით ასევე მომდიაშვილის 204
/მეს. სოფლ. შემოღობვა - ახმეტის რაიონი/ 357

გ ა ნ უ ხ ა ლ ა მ ა

ამჟამად ვარ 20 წლის მოსკოვ. სოცოცხლის მიწისკუთხით

გინვით, მომავლად დღეს საბჭოთაო შერსკოთი, თუ ვი ეს რამდენად

შესაძლებელი იქნება

მთელი ჩემი სოცოცხლა ვაყვარებულ ქვავად ვაღმეცხა.

შეუქმებუე ხელში ვიყავი, როდესაც მშობლებმა ძლით ვამბობენ 70 წლის მდღარ ვაყვ. შემდეგ დავქრავდი და 21 წლის ასაკში ვავბნოვდი იმან თევდორეს ძე მომდიაშვილად (1883-1918) იგი ყმადღესი ქოდიო იყო, მოღმევიო, რის ვამოე შევს ბლოსყდომის მურ რამდენჯერმე იყო დასწომრემული და ვადასწომდლოიყ.

1905 წლის რევოლუციის პერიოდში დააწყობრეს, ჩსვეს მუჭებს ცოხე, სიღნაყ სიფყმით ვვირამით ვაპარაკლა და ჩასკლა პარიში.

1905 წლის იარლი ვაფმოიჭრა ბმფვანგანეთიდან

ПОКУПАТЬ
Где ООО
РЕГИСТРАТУР
21/1

358 მე შეიღა 1500 თყმნი თქროთი. იასონმა ეს ფული რევოლუციურ საქმეში დაბარჯა. მისი რევოლუციური მოქმედების გამო ოჯახს ძლიერ ვვავრნოვებდნენ უნდადმემ რამდენჯერმე ვეყვამე მე და ჩემს დედამთილს. როცა ძლიერ შევხუხუხეს, აბონი იძულემული იყო, ვუბერნაკრონოძ ვამოყვადემსლოიყო. რევოლუციონარებმა ყმელოეს და დაბერეყ 10 წლის პაფომრობით შეუცვლიეს. იგი მშინ რისწოვში ვადასწლებს, შემდეგ მანფესციოთ ვანთავისუფლოეს. მის შესყე მასაყობი პრსემბს თღოვას მუბეყუმში. საბერდყოოდ, 1912 წლის 31/11 ჩვენი ოჯახის ვონსიყუისა და ჩემი დასწომრემის შემდეგ იასონის არხივიყ ან ვანდყოყრდა ან ვიოყამ მიითვიას. მას სოფრესო მოგონებმა შეიღა ცნობილო მოღმევიკემე. 1912 წლად, მის დასასყრემს შემდეგ ვენსის ვრემდლომდოი, ჩემი პაფომრობის შემდეგ ვი ადარ მიღილა.

მყავდა თნი შელი 1912 წლის დაბდემული ადამ და 1913 წელ დაბდემული ქალი, რომელმე მწლომდე იყოცხლა.

როცა იასონი ვადუმოდა, მიხიოვა, ჩემი ძმე, მოღმევიკემე ცხლოსხმოდა, რყსეთში მოვიდნენ და აქვე მოვლონ, ისინი მი-

359 ვითხვენ და შელი მათ ვაზრდევინეო.

ჩემი ყოვლგვარი შესაძლოელობა მხოლოდ იმისთვის ვამოვიყენა, რომ შელი ნასწული ყოფილიყო. მივარე თყ არა შემოიღონის პირულ ღოსში. იმ დღევე ვაყვია, შემემნდა, თღოვში ჩევიყენე. დღედაღამეს ვასწორედლი, არაფერი მოვკლოეოდა. მასწალოელობე ვამოვიღონი იყვენ. მთელი დღე ჩივრებს ყჩიჩინებდა, მუწომდარევე წერდა ლექსებს. მოთხრამებს (ისინიყ ლიკარე).

სკოლის სყრამე მსახიომბლა ყნდოდა. მსახიომი ვამოსლოიყო, მე არ მსყრდა, დამაჭერა, სმყადლო სკოლას დამავრემისა და სოფლო ნაფარულში რამდენიმე თფის მასწალოელობის შემდეგ ვეკვმავნე ერეკნობი, სადაყ დამთვარა ზოოვეკერინალური ინსტიტუცი. თამდენიმე წლის მყშობის შემდეგ იგი შევიდა თბილისის სასლომნიოეო ყნვეკრსიოვცის ფილოლოგიყურ ფაკლოვცხეა. ვახარემული იყო, რომ მუწომბის სყრვილო აისწალო, სხლოში იჭდა და სწალომდა. იმღი შექონდა ასწირანფყრამი დარჩენისა.

მყრამ ბერისა და ჩემი დამყეპული თამს დროს ვიღეს ზეგალონით ჩემი შელი - ადამ იასონის ძე მომდიაშვილი - (1912-1943)

360 აღმოჩნდა ჩვენი ბლოსყფიოების საწინააღმდეგეო მოქმედების რაყ მთალოდრდლი იყო ყვალასათვის

მან თავის შეყლომბე სოვდლილო დამსასყრა ხლოო ცნკვიითა და ვაეზით შექმნლიო ოჯახი ერთ დღეს ვინაიდა.

მას შემდეგ, აი, 24 წლოიწხლი ვაყიდა, 24 წლოიწხლი ჩემთვის ორნანიარე მძიმე და ბამწლოი; დავყარე ჩემთვის საამყო შელი და დავყარე, როგორყ ქარფელომს მოლოლოყ.

მე არ მნდა, ხადყუმ ჩვიდე, როგორყ ხალოს მოლოლოყე შელოს დღეა. ვარდა ამის, მე ვებვენობთ ქარფული აყამიარის სახლოთ; მწაფოია, საქართველოში ლექსს არაყინ ვამოლოებს, მყრამ ამ მწნიე ჩემს შელოსე პაყრას წვლილი აქვს და ვამოოეთ, ამ კარე მარეს ნყ დოყკარეეთ, ვადასწინჯეთ საქმეში და, თყ შესაყომლოაა ააწყოთ შესლომა 24 წლის მყვარს, რომ სმყაყომა მოქყეს მისმა ნაწენუმმა დღის სხბოლო იხილონ.

15/11 675 მინიამ მომდიაშვილი

მასწომ შემყეომინეთ შემდეგი მისმაროთი: თბილისი 61 ვაფბოის ქარეონის 117 I სარამბოთ ვას 115 ლომბა ვახეახიშვილის.

29. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საარქივო საქმე №421927, 1 ტ., გვ. 357.

28. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421927, volume 1, p. 357.

ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის სამხედრო პროკურორის თანაშემწის, პოდპოლკოვნიკ თ. მეზურნიშვილის 1968 წლის 6 მარტის დასკვნის საფუძველზე, მარიამ მიხეილის ძე ბობლიაშვილის თხოვნა არ დაკმაყოფილდა,³⁰ თუმცა ადამის ახლო მეგობრის, ლიზა ვახვახიშვილის დამსახურებით „ალვანელის“ შემოქმედებამ მაინც მოაღწია ჩვენამდე.

მადლობას ვუხდით გიორგი ცოცანიძეს განუული დახმარებისთვის.

Based on the resolution of March 6, 1968 passed by the Military Assistant Prosecutor of the Transcaucasian Military District T. Mezurnishvili, Mariam Bobghiashvili's (patronymic: Mikheil) appeal was refused.²⁹ However, through the active support of Adam's close friend, Liza Vakhvakhishvili, Alvan's works have come down to us.

Special thanks to Giorgi Tsotsanidze for his support.

30. შსს არქივი, I განყ. ფ. 6, საარქივო საქმე №421927, 1 ტ., გვ. 361.

29. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 421927, volume 1, p. 361.

ОТВЕТ: На путь контрреволюции толкнула меня моя враждебность к Советской власти, Я человек старого склада- любитель частной собственности, частного хозяйства. С установлением Советской власти и в особенности с периода организации колхозов част...

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

„მესხეთის ახალგაზრდების კავშირი“

Union of Young Meskhetians

მერი ბარბაკაძე

Mary Barbakadze

1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების შემდეგ ბოლშევიკებმა განსაკუთრებული სისასტიკით დაიწყეს ბრძოლა სხვადასხვა პარტიისა და არალეგალური ანტისაბჭოთა ორგანიზაციის წინააღმდეგ. საგანგებო კომისია და შემდგომში მისი კანონმემკვიდრეები ფართოდ გაშლილი აგენტურული ქსელის დახმარებით ყოველთვის ახერხებდნენ მეთაობზეთა გამოაშკარავებასა და ლიკვიდაციას. მიუხედავად მსგავსი ტერორისა საქართველოში, განსაკუთრებით ახალგაზრდებში, მაინც არსებობდა სურვილი, შიშველი ხელებით ებრძოლათ ბოლშევიკური ხელისუფლების წინააღმდეგ. საბჭოთა სპეცსამსახურების განსაკუთრებული ყურადღებისა და კონტროლის ქვეშ იყო ასევე ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია, რომელსაც მუდმივი კავშირი ჰქონდა საქართველოსთან. მეორე მსოფლიო ომის მსვლელობისას გერმანიასა და სსრკ-ს შორის დაწყებულმა ომმა ემიგრანტთა ერთ ნაწილს კვლავ დაუბრუნა ბოლშევიკებისგან საქართველოს გათავისუფლების იმედი. სამშობლოდან განდევნილები ომში გერმანიის გამარჯვებითა და მათი დახმარებით ფიქრობდნენ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას. ამ იდეას მიმდევრები არა მხოლოდ ემიგრანტებში, არამედ ქვეყნის შიგნითაც ჰყავდა. მსგავსი იდეით განმსჭვალული ახალგაზრდები 1940 წელს ახალციხის რაიონში „მესხეთის ახალგაზრდების კავშირის“ სახელწოდების ქვეშ გაერთიანდნენ და ცდილობდნენ საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლას.

„ნაპერწკალი მესხეთიდან“

1942 წლის 28 და 29 მაისს ქ. ახალციხის ქუჩებში, დღისით-მზისით, სამასამდე ანტისაბჭოთა მონოდება გავრცელდა შემდეგი შინაარსის:

Following the anti-Soviet armed August Uprising of 1924, the Bolsheviks began to fight against different parties, as well as illegal and anti-Soviet organizations. The Cheka and its successors, with the help of a widespread network of informants, always managed to detect and liquidate rebels. Despite such terror throughout Georgia, people, and especially young people, were eager to fight unarmed against the Bolshevik authorities. The Georgian political émigrés, who were in constant contact with Georgia, were under intense surveillance and control by the Soviet intelligence agencies. During the Second World War between Nazi Germany and the USSR, some Georgian émigrés saw an opportunity to liberate Georgia from the Bolsheviks. Those Georgians who had been forced from their homeland wanted to restore the independence of Georgia with the help of the German authorities. This idea also had its followers within the country. In 1940 young people inspired by this idea created a “Union of Young Meskhetians” in the Akhaltsikhe region to resist against the Soviet government.

The Spark from Meskheti

On May 28 and 29, 1942, in broad day-light, around three hundred anti-Soviet proclamations were disseminated in the streets of Akhaltsikhe. The texts of these proclamations are presented below:

“Workers, all our efforts are useless with these deceitful Bolsheviks. We need to stand against them unanimously and conclusively. Let’s finish with them! Germany is fighting to liberate us. Let us help her. Down with Stalin. Long live Hitler”.

“Workers, Germany is coming to liberate us. Let us help her. It’s high time we stood against the Bolsheviks, these robbers, and put an

„მშრომელებო, ყოველი ჩვენი მოქმედება ფუჭია მატყუარა ბოლშევიკებთან. საჭიროა აღვსდგეთ ერთსულოვნათ და საბოლოოთ. ბოლო მოუღოთ მათ. გერმანია იბრძვის ჩვენს გასათავისუფლებლად. დავებმართო მას. ძირს სტალინი. გაუმარჯობს გიტლერს“.

„მშრომელებო, გერმანია მოდის ჩვენს გასათავისუფლებლად, დავებმართო მას. დროა აღვსდგეთ მძარცველ ბოლშევიკების წინააღმდეგ და საბოლოოდ მოვსპოთ მათი მატყუარა პოლიტიკა. ძირს სტალინი! გაუმარჯოს გიტლერს!“¹ (სტილი დაცულია)

მონოდებების ავტორები და გამავრცელებლები საბჭოთა ხელისუფლებით უკმაყოფილო ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი ახალგაზრდები იყვნენ. საქართველოს სსრ შინაგარე საქმეთა მინისტრის განკარგულებაში 1942 წლის ნოემბერში შეძლო. მათი დაპატიმრება კი ორ ეტაპად განხორციელდა. უმეტესობა 1942 წელს, ნაწილი კი მეორე მსოფლიო ომიდან დაბრუნების შემდეგ, 1951 წელს დააპატიმრეს. 1942 წელს დაპატიმრებულთა შორის იყვნენ:

ლევან ლუკას ძე ჟუჟუნაძე – დაბადებული 1888 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, კომპიუტერზე, მცირემცოდნე, უპარტიო, ნასამართლევი არ ყოფილა;

პორფილე ივანეს ძე ოქრომელიძე – დაბადებული 1925 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, ალკკ-ის წევრი, განათლებული, ნასამართლევი არ ყოფილა;

მოსე ზაქარიას ძე ოქრომელიძე – დაბადებული 1925 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, განათლებული, ალკკ-ის წევრი, ნასამართლევი არ ყოფილა;

შოთა ალექსანდრეს ძე ინასარიძე – დაბადებული 1924 წელს, ასპინძის რაიონის სოფ. ჭობარეთის მკვიდრი, არასრული საშუალო განათლებით, ალკკ-ის წევრი, მოსწავლე, ნასამართლევი არ ყოფილა;

გიორგი ალექსანდრეს ძე ქურდაძე – დაბადებული 1925 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, საშუალო სკოლის მეათე კლასის მოსწავლე, ალკკ-ის წევრი, ნასამართლევი არ ყოფილა;

შოთა პავლეს ძე ინასარიძე – დაბადებული 1924 წელს, ასპინძის რაიონის სოფ. ჭობარეთის მკვიდრი, სოფლის მეურნეობის ტექნიკუმის მესამე კურსის სტუდენტი, ალკკ-ის წევრი, ნასამართლევი არ ყოფილა;

გიორგი ვასილის ძე ოქრომელიძე – დაბადებული 1921 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, სოფლის მეურნეობის ტექნიკუმის მესამე კურსის სტუდენტი, ალკკ-ის წევრი, წითელ არმიამი მსახურობდა 8 თვის განმავლობაში;

მირონ ბარნოვის ძე ოქრომელიძე – დაბადებული 1918 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, განათლებული, ალკკ-ის წევრი, წითელ არმიამი მსახურობდა 1938-1940 წლებში, ნასამართლევი არ ყოფილა;

ვლადიმერ ლუკას ძე ოქრომელიძე – დაბადებული 1924 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, პედაგოგიური ტექნიკუმის მეოთხე კურსის სტუდენტი, ალკკ-ის წევრი;

end to their deceitful policy. Down with Stalin. Long live Hitler”.¹

These proclamations were produced and disseminated by young people living in the village of Muskhi in the Akhaltsikhe region who were opposed to Soviet power. In November 1942 the Georgian NKVD managed to expose them. The arrests were carried out in two stages. Most were arrested in 1942, and the rest only upon their return from serving in the Great Patriotic War in 1951. Among those arrested in 1942 were:

Levan (son of Luka) Zhuzhunadze – born in 1888; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Occupation – collective farmer; Education – barely literate; Non-party; No prior convictions;

Porphile (son of Ivane) Okromelidze – born in 1925; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Member of the Komsomol; Education - literate; No prior convictions;

Mose (son of Zakaria) Okromelidze – born in 1925; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Education - literate; Member of the Komsomol; No prior convictions;

Shota (son of Alexandre) Inasaridze – born in 1924; Place of residence – the village of Chobareti, the Aspindza region; Education – incomplete secondary; Member of the Komsomol; Occupation – studying at school; No prior convictions;

Giorgi (son of Alexandre) Kurdadze - born in 1925; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Occupation – 10th grader; Member of the Komsomol; No prior convictions;

Shota (son of Pavle) Inasaridze – born in 1924; Place of residence – the village of Chobareti, the Aspindza region; Occupation – third-year student at the Agricultural and Technical College; Member of the Komsomol; No prior convictions;

Giorgi (son of Vasil) Okromelidze – born in 1921; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; third-year student at the Agricultural and Technical College; Member of the Komsomol; Served in the Red Army for 8 months;

Miron (son of Barnov) Okromelidze – born in 1918; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Education – literate; Member of the

1. საქართველოს შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საქმე 51179, ტ. 6, ფურც. 54.

1. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 51179, volume 6, p. 54.

ვლადიმერ ივანეს ძე მელიქიძე – დაბადებული 1923 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, პროფესიით მასწავლებელი, ალკკ-ის წევრი, ნასამართლევი არ ყოფილა;

თომა ვასილის ძე ჯაფარიძე – დაბადებული 1924 წელს, ასპინძის რაიონის სოფ. ჭობარეთის მკვიდრი, პროფესიით მასწავლებელი, ალკკ-ის წევრი, ნასამართლევი არ ყოფილა;

სერგო ლევანის ძე ხმალაძე – დაბადებული 1925 წელს, ასპინძის რაიონის სოფ. ჭობარეთის მკვიდრი, საშუალო სკოლის მე-10 კლასის მოსწავლე, ალკკ-ის წევრი, ნასამართლევი არ ყოფილა;

შოთა სოლომონის ძე ხმალაძე – დაბადებული 1915 წელს, ასპინძის რაიონის სოფ. ჭობარეთის მკვიდრი, კოლმეურნე, განათლებული, უპარტიო, ადრე ნასამართლევი;

მოსე პავლეს ძე ინასარიძე – დაბადებული 1905 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, კოლმეურნე, უპარტიო, ნასამართლევი არ ყოფილა;

პეტრე პავლეს ძე ოქრომელიძე – დაბადებული 1880 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, კოლმეურნე, მცირემცოდნე, უპარტიო, მეფის არმიაში მსახურობდა 1904-1907 და 1914-1917 წლებში. მენშევიკურ გვარდიაში იმყოფებოდა 3 თვის განმავლობაში. ნასამართლევი არ ყოფილა;

გიგოლა გიორგის ძე მაისურაძე – დაბადებული 1887 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, კოლმეურნე, მცირემცოდნე, უპარტიო, მეფის არმიაში მსახურობდა 1908-1911 და 1914-1917 წლებში. მენშევიკურ გვარდიაში ირიცხებოდა ერთი წლის განმავლობაში;

არჩილ მიხეილის ძე მელიქიძე – დაბადებული 1876 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, კოლმეურნე, მცირემცოდნე, უპარტიო, მილიციის ორგანოებში მუშაობდა 1922-1926 წლებში. ნასამართლეობის არ მქონე².

1951 წლის დეკემბერში დააპატიმრეს³

ვლადიმერ ლაზარეს ძე ოქრომელიძე – დაბადებული 1923 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხში, მცხოვრები ყვარლის რაიონში, სოფ. საბუეში. ალკკ-ის ყოფილი წევრი, არასრული უმაღლესი განათლებით, ნასამართლევი არ ყოფილა, საბჭოთა ჯარში მსახურობდა 1942 წლის სექტემბრიდან 1945 წლის ოქტომბრამდე, სამამულო ომის მონაწილე, დაჯილდოებულია მედლით „გერმანიაზე გამარჯვებისთვის“;

გიორგი გრიგოლის ძე მაისურაძე – დაბადებული 1923 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, სსკპ (ბ) ყოფილი წევრი, საშუალო განათლებით, ნასამართლევი არ ყოფილა, საბჭოთა ჯარში მსახურობდა 1942 წლის ივნისიდან 1945 წლის იანვრამდე, სამამულო ომის მონაწილე, დაჯილდოებულია ორი მედლით „მამაცობისთვის“;

ივანე ფილიპეს ძე ქურდაძე – დაბადებული 1923 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, სსკპ (ბ) ყოფილი წევრი, არ ყოფილა ნასამართლევი, საბჭოთა ჯარში მსახურობდა 1942 წლიდან 1946 წლამდე. დიდი სამამულო ომის მონაწილე, დაჯილდოებულია მედლებით „გერმანიაზე გამარჯვებისთვის“ და „სამამულო ომში თავდადებისთვის“;

Komsomol; Between 1938 and 1940 he served in the Red Army; No prior convictions;

Vladimer (son of Luka) Okromelidze – born in 1924; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Occupation – four-year student at the Pedagogical and Technical College; Member of the Komsomol;

Vladimer (son of Ivane) Melikidze – born in 1923; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Occupation – teacher; Member of the Komsomol; No prior convictions;

Toma (son of Vasil) Japaridze – born in 1924; Place of residence – the village of Chobareti, the Aspindza region; Occupation – teacher; Member of the Komsomol; No prior convictions;

Sergo (son of Levan) Khmaladze – born in 1925; Place of residence - the village of Chobareti, the Aspindza region; Occupation – 10th grader; Member of the Komsomol; No prior convictions;

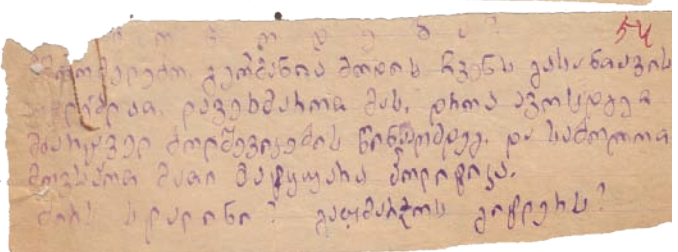
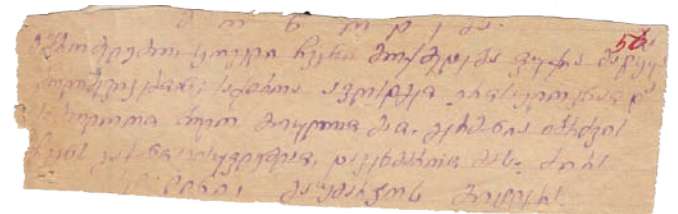
Shota (son of Solomon) Khmaladze – born in 1915; Place of residence – the village of Chobareti, the Aspindza region; Occupation – collective farmer; Tried; Education – literate; Non-party;

Mose (son of Pavle) Inasaridze – born in 1905; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Occupation – collective farmer; Non-party; No prior convictions;

Petre (son of Pavle) Okromelidze – born in 1880; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Occupation – collective farmer; Education – barely literate; Non-party; In 1904-1907 and 1914-1917 served in the Tsarist Russian Army; Served in the Menshevik Guard for three months; No prior convictions;

Gigola (son of Giorgi) Maisuradze – born in 1887; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Occupation – collective farmer; Education – barely literate; Non-party; In 1908-1911 and 1914-1917 served in the Tsarist Russian Army; Served in the Menshevik Guard for a year;

Archil (son of Mikheil) Melikidze – born in 1876; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Occupation – collective farmer; Education – barely literate; Non-

2. საქართველოს შსს არქივი, I განკ., ფ. 6, საქმე 51179, ტ. 1, ფურც. 477.

3. იქვე, ფურც. 602.

გიორგი ლევანის ძე ყუყუნაძე – დაბადებული 1921 წელს, ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხის მკვიდრი, მცხოვრები ქ. ახალციხეში, სსკპ (ბ) ყოფილი წევრი, საშუალო განათლებით, ნასამართლევ არ ყოფილა, 1942 წლის იანვრიდან 1948 წლის ნოემბრამდე მსახურობდა საბჭოთა ჯარში. სამამულო ომის მონაწილე, დაჯილდოებულია მედლით: „გერმანიაზე გამარჯვებისთვის“.

ძიების შედეგად დადგინდა, რომ 1941 წელს ახალციხის რაიონის სოფ. მუსხში საბჭოთა ხელისუფლებით უკმაყოფილო მენშევიკმა **ლევან ყუყუნაძემ** და **პორფილე ოქრომელიძემ** ჩამოაყალიბეს „მესხეთის ახალგაზრდების პიტლერული კავშირი“. კონტრრევოლუციური დაჯგუფების პირველი ორგანიზაციული შეკრება 1941 წლის სექტემბერში შედგა. სხდომას ესწრებოდნენ სოფ. მუსხის მკვიდრნი: გიორგი მაისურაძე, ვლადიმერ ოქრომელიძე, პორფილე ოქრომელიძე, შაქრო ივანიძე, შოთა ოქრომელიძე, გიორგი ყუყუნაძე, ალექსანდრე ყუყუნაძე, თევდორე ოქრომელიძე, ალექსი და მოსე მელიქიძეები და გიორგი ქურდაძე. ჯგუფის ხელმძღვანელად **პორფილე ოქრომელიძე** დასახელდა, მის მოადგილედ – შემდგომში კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის ერთ-ერთი აქტიური წევრი **ვლადიმერ ოქრომელიძე**. მოგვიანებით ორგანიზაციას შეუერთდნენ: მოსე ოქრომელიძე, შოთა ინასარიძე, გიორგი ოქრომელიძე, მირონ ოქრომელიძე, ვლადიმერ მელიქიძე, სერგო ხმელაძე, შოთა ხმალაძე და სხვები.

„მესხეთის ახალგაზრდების კავშირის“ მთავარ მიზანს საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლა წარმოადგენდა. მეორე მსოფლიო ომში გერმანელთა გამარჯვებისა და მათი დახმარებით საქართველოს ბოლშევიკებისგან გათავისუფლების იმედი ჰქონდათ. ორგანიზაციის წევრების ძირითადი საქმიანობა სიტყვიერი და წერილობითი ანტისაბჭოთა და პროფაშისტური აგიტაციით შემოიფარგლებოდა, თუმცა, საჭიროების შემთხვევაში, არ გამოიციხავდნენ დივერსიულ-ტერორისტული აქტების მოწყობასაც.

ამონარიდი **პორფილე ოქრომელიძის** 1943 წლის 12-13 თებერვლის დაკითხვის ოქმიდან:

„კითხვა: რა იყო კ/რ ორგანიზაციის ჩამოყალიბების საბოლოო მიზანი?

პასუხი: კ/რ ორგანიზაციის ჩამოყალიბების საბოლოო მიზანს ნებისმიერი გზით საბჭოთა ხელისუფლების დამხობა წარმოადგენდა, რაც გულისხმობდა ასევე ფაშისტური გერმანიის ყოველმხრივ დახმარებას.

კითხვა: რა იყო კ/რ ორგანიზაციის ამოცანები?

პასუხი: 1. სისტემატური ანტისაბჭოთა და პროფაშისტური აგიტაციის წარმოება მოსახლეობაში, სიტყვიერი და წერილობითი ფორმით.

2. დივერსია ერთ-ერთი ეფექტური ფორმაა საბჭოთა ხელისუფლებასთან საბრძოლველად – ხიდების და გზების აფეთქება, ტელეფონ-ტელეგრაფის კავშირის მწყობრიდან გამოყვანა, რომელიც სტრატეგიული მნიშვნელობის იყო.

3. შეიარაღებული გამოსვლა და ტერორი საქართველოსთან ფრონტის ხაზის მოახლოების შემთხვევაში, რითაც დახმარებას გავუწევდით ფაშისტურ სამხედრო ნაწილებს.

party; In 1922-1926 served in the militia; No prior convictions. ²

Among those people arrested in December 1951 were: ³

Vladimer (son of Lazare) Okromelidze – born in 1923, in the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Place of residence – the village of Sabue, the Kvareli region; Former member of the Komsomol; Education – incomplete higher; No prior convictions; Between September 1942 and October 1945 he served at the Red Army; Fought in the Great Patriotic War; He has been awarded medal “For the Victory over Germany”;

Giorgi (son of Grigol) Maisuradze – born in 1923; Place of residence – the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Former member of the Georgian Communist Party (Bolsheviks); Education – secondary; No prior convictions; Between June 1942 and January 1945 served in the Red Army; Fought in the Great Patriotic War; Awarded medal “For Courage”;

Ivane (son of Philip) Kurdadze – born in 1923; Place of residence - the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Former member of the Georgian Communist Party (Bolsheviks); No prior convictions; Between 1942 and 1946 served in the Red Army; Fought in the Great Patriotic War; Awarded medals “For Victory over Germany” and “For Bravery in the Great Patriotic War”;

Giorgi (son of Levan) Zhuzhunadze – born in 1921; Place of residence - the village of Muskhi, the Akhaltsikhe region; Former member of the Georgian Communist Party (Bolsheviks); Education – secondary; No prior convictions; Between January 1942 and November 1948 he served in the Red Army; He fought in the Great Patriotic War; Awarded medal “For Victory over Germany”.

The investigation revealed that in 1941 the Menshevik **Levan Zhuzhunadze** and **Porphile Okromelidze**, who were dissatisfied with Soviet power, created the “**Hitler Union of Young Meskhetians**” in the village of Muskhi in the Akhaltsikhe region. In September 1941 this counter-revolutionary group convened its first meeting, which was attended by villagers of Muskhi, including Giorgi Maisuradze, Vladimer Okromelidze, Porphile Okromelidze, Shakro Ivanidze, Shota Okromelidze, Giorgi Zhuzhunadze, Alexandre Zhuzhunadze, Tevdore Okromelidze, Alex Melikidze, Mose Melikidze and Giorgi Kurdadze. **Porphile Okromelidze** became the head of the group, and the deputy head was **Vladimer Okromelidze**, later one of the activists of the counter-revolutionary organization. Later Mose Okromelidze, Shota Inasaridze, Giorgi Okromelidze, Miron Okromelidze, Vladimer Melikidze, Sergo Khmeladze, Shota Khmeladze and others joined the organization.

The main purpose of the “Union of Young Meskhetians” was to fight against Soviet power. They hoped that Germany would be victorious in the Great Patriotic War and liberate Georgia from the Bolsheviks. Although the actions of the members of the organization did not extend beyond oral and written anti-Soviet and pro-fascist agitation, they did not exclude organizing sabotage and terrorist acts in case of necessity.

Here is an extract from **Porphile Okromelidze’s** interrogation protocol, dated 12-13 February 1943:

“Question: What was the ultimate purpose of creating this

2. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 51179, volume 1, p. 477.

3. Ibid., p. 602.

14. СОСТАВ СЕМЬИ

Состав семьи	Фамилия, имя и отчество	Год рождения	Место рождения	Место жительства, работа и должность
Отец	Жушунაძე ლეონ ზუზუნაძე			Пригородный завод в Москве
Мать	Жушунაძე ჯეო სემიონა	60		Село Маджиси Ахалцехский р-н Копет-Даг Краевой области
Жена (жена)	Жушунაძე მ-გრა თარასია	1926		г. Ахалцехი შ. Селиваძე შ.
Дети	1. Жушунაძე ლეონ ჯუშუნაძე	1942		-
Братья, сестры	1. შადიაძე ნაზა ჯეო სემიონა	1926		г. Ахалцехი შ. სემიონა შ.
	2. სემიონა თარასია	1918		г. Ахалцехი შ.

Личка падца (преставанаго) ჯუშუნაძე ლეონ

გ. ჯუშუნაძე/ G. Zhuzhunadze

14. СОСТАВ СЕМЬИ

Состав семьи	Фамилия, имя и отчество	Год рождения	Место рождения	Место жительства, работа и должность
Отец	მაისურაძე ტომარტი ჯეო რაფიელის			ს. მუსხიშვილის ქუჩა
მამა	მაისურაძე ალექსანდრე ტომარტი	54		ს. მუსხიშვილის ქუჩა
მამა (მამა)	მაისურაძე ბაქურე ლეონიძის	1931		-
ბავშვები	1. მაისურაძე მ. ჯ.	1931		ს. მუსხიშვილის ქუჩა
	2. -	1936		ს. მუსხიშვილის ქუჩა
	3. -	1933		ს. მუსხიშვილის ქუჩა
	4. -	1933		-
	5. კურდაძე თამარა ჯ.	1942		-

Личка падца (преставанаго) მაისურაძე გ.

გ. მაისურაძე/ G. Maisuradze

14. СОСТАВ СЕМЬИ

Состав семьи	Фамилия, имя и отчество	Год рождения	Место рождения	Место жительства, работа и должность
Отец	კურდაძე თამარტი ტომარტი	1838		ს. მუსხიშვილის ქუჩა
მამა	კურდაძე ბაქურე ივანის	1900		-
მამა (მამა)	კურდაძე თამარტი ტომარტის	1928		-
ბავშვები	1. კურდაძე გ. გ.	1925		-
	2. -	1937		-
	3. -	1938		-
	4. -	1933		-
	5. -	1942		-

Личка падца (преставанаго) კურდაძე ი.

ი. კურდაძე/ I. Kurdadze

4. რაიონის პარტიულ საპასუხისმგებლო თანამდებობებზე მომუშავეთა დაშინება, ანონიმური მუქარის წერილებით“.⁴

სისხლის სამართლის საქმეში დაცულ დოკუმენტებში აღნიშნულია, რომ 1942 წლის გაზაფხულისთვის ორგანიზაცია საკმაოდ ჩამოყალიბებულ ხასიათს ატარებდა. ჰყავდა ხელმძღვანელი, ხელმძღვანელის მოადგილე და საკმაოდ აქტიური წევრები. აწყობდნენ არალეგალურ კრებებს, რომლებიც ხან სოფ. მუსხის განაპირა მხარეს, ღია ცის ქვეშ, ხან კი – ორგანიზაციის წევრების საცხოვრებელ ადგილებში იმართებოდა. აწარმოებდნენ არალეგალური კრებების ოქმებს. ჰქონდათ კუსტარულად დამზადებული ბეჭედი ფაშისტური ემბლემით, საწევრო ბილეთები და იხდიდნენ საწევრო გადასახადს 1 მანეთის ოდენობით. ჩამოაყალიბეს არალეგალური გამოცემა, ჟურნალი „ნაპერწკალი მესხეთიდან“, სადაც ორგანიზაციის წევრების ანტისაბჭოთა შინაარსის სტატიები და ლექსები უნდა დაბეჭდილიყო. როგორც დაკითხვის შედეგად გაირკვა, გამოიცა ჟურნალის მხოლოდ ერთი ხელნაწერი ნომერი. ჟურნალის გამოცემას ხელმძღვანელობდა ალექსი მელიქიძე.⁵

1942 წლის გაზაფხულზე, ფრონტზე საბრძოლო მოქმედებების გააქტიურებასთან ერთად, „ორგანიზაციის სულიერმა ლიდერმა“ ლევან ჯუშუნაძემ წევრებს მოქმედებისკენ მოუწოდა. სწორედ მას შემდეგ, 1942 წლის მაისში, არალეგალურ შეკრებაზე პორფილე ოქრომელიძემ დააყენა საკითხი ანტისაბჭოთა ფურცლების მომზადებასა და გავრცელებაზე.

სისხლის სამართლის საქმეში დაცულია ორგანიზაციის შეკრების რამდენიმე ოქმი. გთავაზობთ ერთ-ერთ მათგანს (სტილი დაცულია):

„1942 წლის 13 ივნისს შესდგა მესხელ

counter-revolutionary organization?

Answer: The ultimate purpose of the counter-revolutionary organization was to overthrow Soviet power by any means, including with the full support of Nazi Germany.

Question: What were the tasks of the counter-revolutionary organization?

Answer: 1. Systematic oral and written anti-Soviet and pro-fascist agitation among the people.

2. Sabotage is one of the most effective forms for fighting against Soviet power. This included destroying bridges and roads, as well as cutting strategically important telecommunications.

3. In the case that the front should approach Georgia, we would organize an armed demonstration and terror in favor of the Nazi military units.

4. Intimidating party officials with anonymous threatening letters“.⁴

According to the criminal case documents, by the spring of 1942 the organization was well-organized, with a head, a deputy head, and very active members. Illegal meetings were often convened in the open air at the further end of Muskhi village or at the houses of organization members. They kept records of their illegal meetings, and had an improvised seal with the fascist emblem, membership tickets, and they paid membership dues of 1 ruble. They produced an illegal journal called *The Spark from Meskhethi* that contained anti-Soviet articles and poetry by the organization’s members. The interrogations revealed that only one manuscript issue was published, edited by **Alex Melikidze**.⁵

In spring 1942, when fighting had commenced on the front, the “spiritual leader of the organization,” Levan Zhuzhunadze,

4. საქართველოს შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, ს. 51179, ტ. 1, ფურც. 410.
5. იქვე, ტ. 1, ფურც. 289.

4. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 51179, v. 1, p. 410.
5. Ibid., v. 1, p. 289.

ახლაგზრდათა პიტლერული კავშირის საერთო კრება. კრებას ესწრებოდა წევრთა უმრავლესობა. დღის წესრიგში იყო შემდეგი საკითხები:

1. ახალი წევრების მიღება;
2. მადლობა წევრებს;
3. პრაქტიკული მუშაობის დროებით შეჩერება;
4. საორგანიზაციო საკითხები.

მოისმინეს – პირველი საკითხის ირგვლივ ამხ.

პორფილე ოქრომელიძის სიტყვა, რომელმაც აღნიშნა, რომ ესხლა უკვე სერიოზული მდგომარეობაა. ესხლა გეჭირდება მეტი ძალა რომ გადავლახოთ ის სიძნელები რასაც კაციაჩამია ბოლშევიკებისგან განვიცდით, ამიტომ უნდა დაუმატოთ ჩვენს ორგანიზაციას ახალი წევრები, რომლებიც მართლა გამოცდილები არიან და შეძლებენ მუშაობას.

დაადგინეს, რომ ორგანიზაციაში წევრად მიღებული იქნას ოქრომელიძე მოსე ზაქარიას ძე. მან უნდა შეასრულოს ყველა ის წინადადება რასაც დაავალებს ორგანიზატორი.

მოისმინეს ამხ. პ. ოქრომელიძის სიტყვა, რომელიც შეეხო მადლობებს. მან აღნიშნა – ამხანაგებო, ჩვენ ისეთ წევრებს გადაუხდით მადლობას, რომლებიც ფრიად სახიფათო საქმეს აკეთებენ, მათ დაჰყარეს პროკლამაციები ისეთ დროს როცა გამხეცებული შინსახკომელები დაძრწიან ყველა ქუჩაზე, მერეც იმ დროს როცა ხალხი სავსე იყო ქალაქის ქუჩებში და გავსილი მთვარე მიცურავდა ჩვეულებრივი სიღინჯით უღრუბლო ცაზე. აი, სწორედ ამ დროს პიტლერელებმა დაიწყეს თავიანთი საქმის კეთება, რომელიც სისრულეში იქნა მოყვანილი რამდენიმე წუთში. თუმცა პიტლერელებს დიდი დაბრკოლებები შეხვდათ. მაინც გადალახეს და დაბრუნდნენ მშვიდობით თავიანთ ბინებში. ამიტომ მადლობა იმ ამხანაგებს, რომელთაც მონაწილეობა მიიღეს პროკლამაციების გავრცელებაში.

დაადგინეს: რომ ამხ.: პ. ოქრომელიძეს, გოგი მაისურაძეს, შ. ჟუჟუნაძეს, ლ. ოქრომელიძეს, ა. მელიქიძეს და გ. ქურდაძეს გამოუცხადდათ მადლობა ორგანიზაციის სახელით, რადგან მათ გააკეთეს ისეთი საქმე, რომლის გაკეთება არ შეიძლებოდა ახლანდელ პირობებთან.⁶

ანტისაბჭოთა ფურცლების გავრცელების შემდეგ ორგანიზაციის წევრებმა ანონიმური, მუქარის შემცველი წერილები გაგზავნეს ხელმძღვანელ პარტიულ მუშაკებთან – „თავი დაანებეთ, ჯერ ერთი, ხალხის ტანჯვას და აწიოკებას, აგრეთვე უდანაშაულო ხალხის ციხეებში ჩაყრას. შენც ხომ დარწმუნებული ხარ შენის თავით, რომ მთელ ტუსაღათა 80% უდანაშაულოა. ამაზე კი შენ და შენი ადმინისტრაცია აგებს პასუხს... ბოლშევიკო, შენ პასუხს მოგთხოვს მთელი მშრომელთა მასები, რომლებიც შენს მიერ შავბნელ ჯურღმულებში არიან მოთავსებულნი. თუ იმათაც არ მოგთხოვს პასუხი, თვით გესტაპოელები გაგისწორდებით... ამ წერილს რომ მიიღებ, იმ წუთიდან უარი უნდა სთქვა მთელ საბჭოთა მთავრობაზე და ბოლშევიკობაზე⁷. მსგავსი შინაარსის წერილები გაიგზავნა ახალციხის რაიონის სამხედრო კომიტეტში, ახალციხის რაიგანყოფილების ხელმძღვანელთან, ასპინძის კპ (ბ) რაიკომიტეტის მდივანთან და ახალციხის შინსახკომის ხელმძღვანელთან“.

6. საქართველოს შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, ს. 51179, ტ. 6, ფურც. 33-35.
7. იქვე, ტ. 6, ფურც. 12.

ვლ. ოქრომელიძე/ V. Okromelidze

incited the members of the organization to action. Later, at an illegal meeting held in May 1942, Porphile Okromelidze raised the issue of producing and disseminating anti-Soviet papers.

Several protocols of the organization meetings are preserved in the criminal case, including this one:

On June 13, 1942 a general meeting of the Hitler Union of Young Meskhetians was held and was attended by a majority of the members. The following issues were included in the agenda:

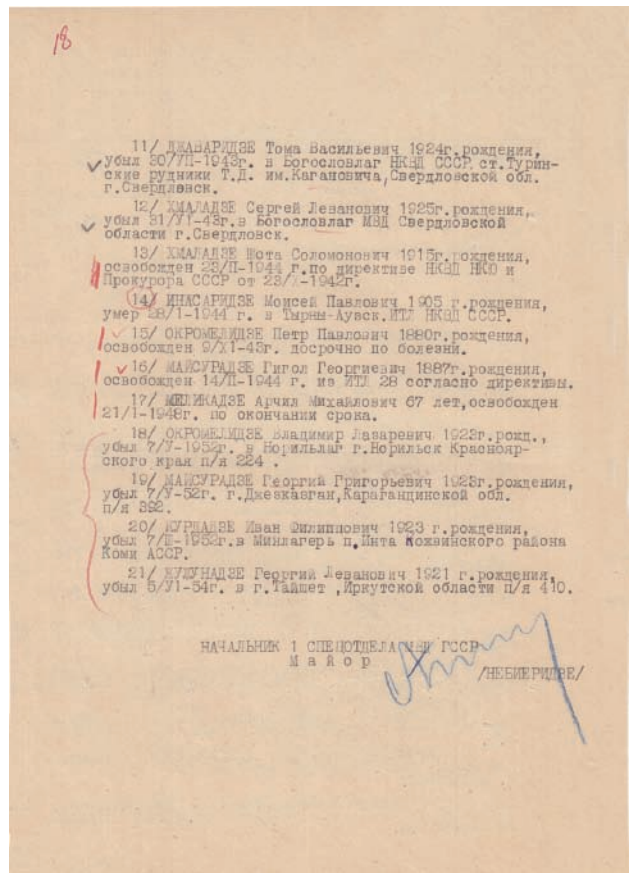
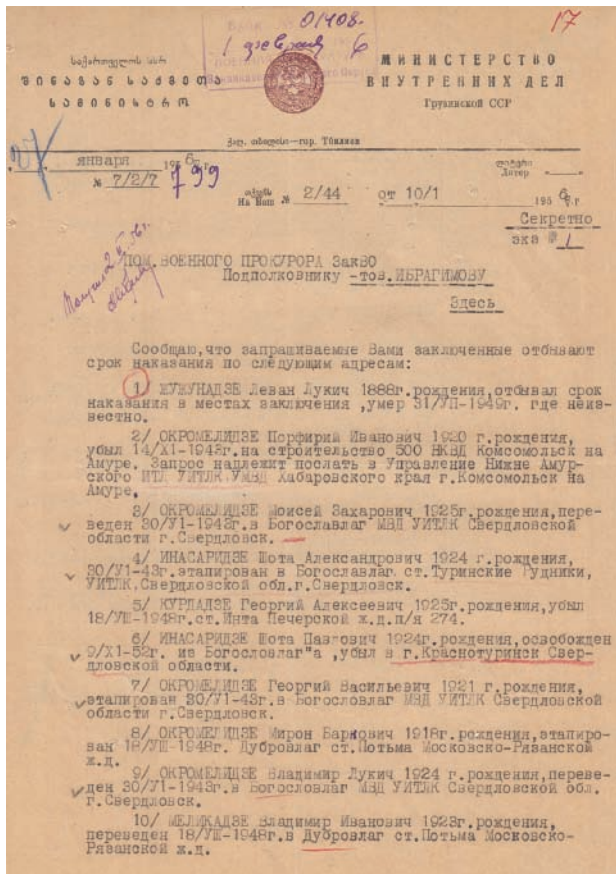
1. Admission of new members;
2. Giving thanks to members;
3. Temporary suspension of practical work;
4. Organizational issues.

Discussed – Comrade Porphile Okromelidze’s speech on the first issue. He said that the situation is now serious. We need more strength to overcome difficulties imposed on us by cannibal Bolsheviks. For this reason, new members must be admitted to our organization, they should be experienced and able to work.

Decided – Mose (son of Zakaria) Okromelidze shall be admitted to the organization. He is to perform all the tasks imposed by the organization.

Discussed – Comrade P. Okromelidze’s speech on giving thanks. He said: “Comrades, we thank those members who are involved in very dangerous activities. While furious NKVD agents lurk in the streets, they still managed to disseminate proclamations. When the full moon was shining in a cloudless sky, pro-Hitler activists performed their duty. Although they had to overcome many obstacles, they managed to complete their tasks in a few minutes and return home safely. For this reason, we give thanks to those comrades who participated in disseminating the proclamations”.

Decided – On behalf of the organization, P. Okromelidze, Gogi Maisuradze, Sh. Zhuzhunadze, L. Okromelidze, A. Melikidze and

შეკრებებზე აქტიურად განიხილებოდა ორგანიზაციის წევრების ზრდის საკითხი. მსგავსი ჯგუფების ჩამოყალიბება გადაწყდა სხვა სოფლებშიც – ასპინძის რაიონის სოფ. ჭობარეთსა და ახალციხის რაიონის სოფ. გრელში. სოფ. გრელში ჯგუფის ჩამოყალიბება ვერ მოხერხდა, თუმცა ორგანიზაციას მიმდევრები ჰყავდა სოფ. ჭობარეთში. 1943 წლის 15-16 თებერვალს დაპატიმრებულმა ლევან ჟუჟუნაძემ გამომძიებლის კითხვაზე, ჰქონდა თუ არა მას, ახალციხის გარდა, კ/რ კავშირები სხვა რაიონებში, უპასუხა: „კატეგორიულად ვაცხადებ, რომ ჩემი ანტისაბჭოთა საქმიანობა იწყება და მთავრდება სოფ. მუსხში. არ უარყვოვ, რომ მე კ/რ ახალგაზრდული ორგანიზაციის ხელმძღვანელ პორფილე ოქრომელიძეს ვუთხარი, რომ დაკავშირებული ვარ ხაშურის მენშევიკებთან და რომ ბაღდათიდან მენვია ერთი მენშევიკი, თუმცა ვიმეორებ, რომ ეს არ შეესაბამება სინამდვილეს, ყოველივე იმისთვის გამოვიგონე, რომ იგი მორალურად გამემხნეებინა“.⁸ ანტისაბჭოთა აგიტაციის პარალელურად, შეკრებებზე ხშირად განიხილავდნენ რელიგიის საკითხს. ორგანიზაციის ყველა წევრს დავალებული ჰქონდა მოსახლეობაში რელიგიის აგიტაცია-პოპაგანდა და ძველი რელიგიური დღესასწაულებისა და წეს-ჩვეულებების აღდგენა.

1942 წლის სექტემბერში, არალეგალურ შეკრებებზე დივერსიის საკითხის განხილვის შემდეგ, ორგანიზაციის ხელმძღვანელები და წევრები ასაფეთქებელი ნივთიერებებისა და სხვა ტექნიკური საშუალებების მოძიებას ცდილობდნენ. იგეგმებოდა ურაველისა და ახალციხე-ახალქალაქის გზატკეცილზე ხიდებისა და ახალციხის შინსახკომის შენობის აფეთქება. ასევე

G. Kurdadze were thanked for performing tasks that were nearly impossible to perform under the current situation.⁶

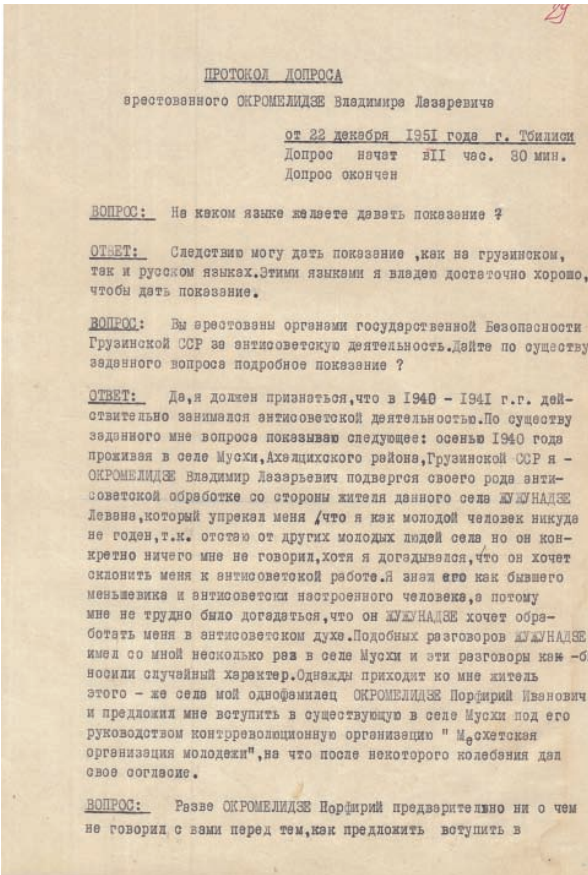
Following the dissemination of the anti-Soviet proclamations, the members of the organization sent anonymous threatening letters to party officials, which read as follows: “Stop the suffering, the raiding and arresting of innocent people. You are sure that 80 percent of the prisoners are innocent, are you not? You and your administration are responsible for this... The Bolsheviks, the working-class people whom you have put behind bars will hold you to account for your actions. If they don't, the members of the Gestapo will take care of you... As soon as you get this letter, you must turn your back on Soviet power and the Bolsheviks.”⁷

Similar letters were sent to the Military Committee in Akhaltsikhe, the department head of Akhaltsikhe, the secretary of the regional committee of the Communist Party (B) in Aspindza, and the head of the Akhaltsikhe NKVD.

The main issue of the meetings was how to increase membership. It was decided to create local groups in the village of Chobareti in the Aspindza region and in the village of Greli in the Akhaltsikhe region. Although no group was created in Greli, the organization gained followers in Chobareti. An investigator asked Levan Zhuzhunadze, who was arrested on February 15-16, 1943, if he had counter-revolutionary contacts in other regions besides Akhaltsikhe. He answered that “I flatly declare that my anti-Soviet activity starts and ends in the village of Muskhi. I don't deny saying to the head of the counter-revolutionary organization

8. საქართველოს შსს არქივი, I განც., ფ. 6, ს. 51179, ტ. 1. ფურც. 428.

6. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 51179, v. 6, pp. 33-35.
7. Ibid., v. 6, p. 12.

ახალციხე-ახალქალაქის რაიონში, მტკვრის მარცხენა სანაპიროზე, ტელეფონ-ტელეგრაფის ხაზის აფეთქება. იარაღის მოძიებას მოსახლეობაში ფიქრობდნენ, ნინაალმდეგ შემთხვევაში, გეგმაში ჰქონდათ მილიციელების ან გამანადგურებელი ბატალიონის მეგრძოლების განიარაღება. ტერორისტული აქტები იგეგმებოდა თანასოფლელი კომუნისტების ნინაალმდეგაც, რომელთაც მონაწილეობა მიიღეს გერმანელი პარაშუტისტის, გ. ივანიძის დაკავებაში. ტერორისტულ-დივერსიულ აქტებს ადგილი არ ჰქონია, რადგან შესაბამისი ასაფეთქებელი აღჭურვილობის და იარაღის მოძიება კ/რ ჯგუფის ორგანიზატორებმა და წევრებმა ვერ მოახერხეს, მათ მხოლოდ ოთხი კაფსულის და დეტონატორის შეძენა შეძლეს.⁹ კ/რ ორგანიზაციის პრაქტიკული საქმიანობა მხოლოდ ანტისაბჭოთა და პროფაშისტური აგიტაციით შემოიფარგლებოდა. „კ/რ ორგანიზაციის არსებობის პერიოდში ჩატარდა 8 არალეგალური შეკრება“, – ვკითხულობთ პორფირე ივანოვიძის ჩვენებაში, – „უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა საკითხთან დაკავშირებით არ ვინვევდით კრებას. ხშირად მე დამოუკიდებლად, ლევან ჟუჟუნაძესთან ერთად, ვიღებდი გადაწყვეტილებებს და ამის შემდეგ ვაძლევდი დავალებებს ორგანიზაციის წევრებს... დივერსიის არმონეობის ერთ-ერთი მიზეზი ასაფეთქებელი ნივთიერებების არ ქონა იყო... მალევე ჩვენც დაგვაპატიმრეს“.¹⁰

განაჩენი

1943 წლის 13 ივნისს საქართველოს სსრ მინსახკომის ჯარების სამხედრო ტრიბუნალმა

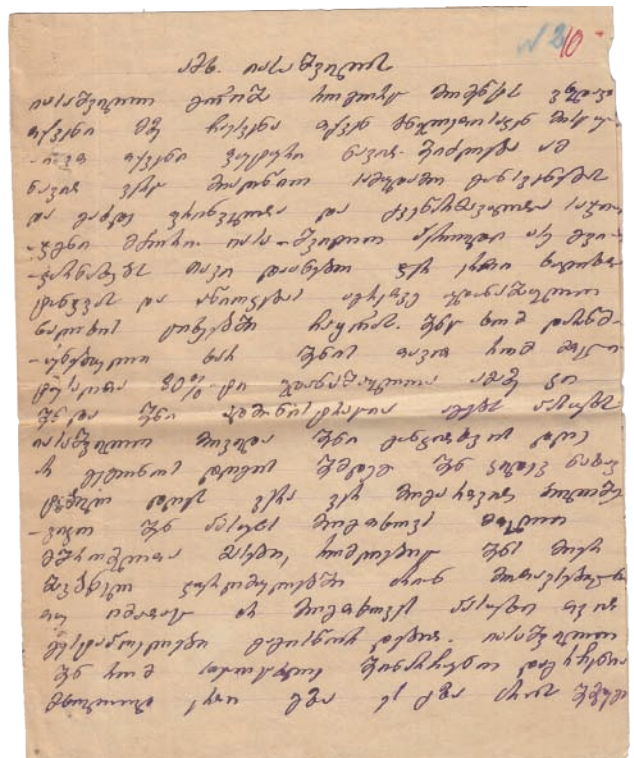
9. საქართველოს შსს არქივი, I განკ., ფ. 6, საქმე 51179, ტ. 1 ფურც. 415.
10. იქვე, ტ.1, ფურც. 410.

of young people, Porphile Okromelidze that I had contacts with the Mensheviks in Khashuri, and that one Menshevik from Baghdadi visited me. I emphasize, however, that this was not true. I lied to him to cheer him up”.⁸ Besides anti-Soviet agitation, religious issues were often discussed at the meetings. All members of the organization were tasked with agitating and propagandizing religion among the people, as well as with reviving old religious holidays and customs.

In September 1942, following discussions of the issue of diversion at the meetings, both the organization heads and the membership tried to obtain explosives and other technical means. They planned to blow up bridges across the Uraveli and Akhaltsikhe-Akhalkalaki Highway, as well as the Akhaltsikhe NKVD building and the telecommunications line on the left bank of the Mtkvari. They also thought about how to obtain weapons. They could get these from civilians, but otherwise they would have to disarm militia officers or secret police officers. Terrorist acts were planned against Communist villagers who participated in the arrest of the German parachutist G. Ivanidze.

In the end, no acts of terrorism or sabotage took place, because they were unable to obtain the necessary explosives or weapons, they were only able to get four cartridges and a detonator.⁹ The group’s actual activities still never went beyond anti-Soviet and pro-fascist agitation. Porphile Okromelidze’s testimony reads: “During the existence of the counter-revolutionary organization, 8 illegal meetings were held. Such meetings were not convened on every issue. Levan Zhuzhunadze and I often made decisions, and only afterwards informed the members of the organization... One of the reasons for not performing an act of sabotage was that we didn’t

8. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 51179, v. 1, p. 428.
9. Ibid., p. 415.

შინსახკომის ახალციხის რაიგანყოფილების კლუბში, დახურულ სასამართლო სხდომაზე განიხილა სოფ. მუსხში არსებული კ/რ ორგანიზაციის წევრების საქმე.

კ/რ ორგანიზაციის დაარსების ინიციატორს, **ლევან ლუკას ძე ჟუჟუნაძეს** და ხელმძღვანელს, **პორფილე ივანეს ძე ოქრომელიძეს**, ერთობლივად ჩადენილი დანაშაულის გამო, საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 19-58 მუხლის გათვალისწინებით, მიესაჯათ სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა, პირადი ქონების კონფისკაციით.

მოსე ზაქარიას ძე ოქრომელიძეს და **შოთა ალექსანდრეს ძე ინასარიძეს** საქ. სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 9-58-9 მუხლის გათვალისწინებით, მიესაჯა თავისუფლების აღკვეთა 15 წლით შრომა-გასწორების ბანაკში, 5 წლით ხმის უფლების ჩამორთმევით და ასევე, პირადი ქონების კონფისკაციით.

გიორგი ალექსის ძე ქურდაძეს, **გრიგოლ ვასილის ძე ოქრომელიძეს**, **შოთა პავლეს ძე ინასარიძეს**, **მირონ ბარნოვის ძე ოქრომელიძეს**, **ვლადიმერ ლუკას ძე ოქრომელიძეს**, **ვლადიმერ ივანეს ძე მელიქიძეს**, **თომა ვასილის ძე ჯაფარიძეს**, **სერგო ლევანის ძე ხმელაძეს**, **შოთა სოლომონის ძე ხმელაძეს**, საქ. სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 58-10 მუხლის გათვალისწინებით, მიესაჯათ თავისუფლების აღკვეთა შრომა-გასწორების ბანაკში 10 წლით, 5 წლით ხმის უფლების ჩამორთმევითა და პირადი ქონების კონფისკაციით.

მოსე პავლეს ძე ინასარიძეს და **პეტრე პავლეს ძე ოქრომელიძეს** საქ. სსრ სისხლის სამართლის

Опись имущества, на которое наложен арест

№ _____ от 25.01.1958 г., сотрудники М. П. Моев

наименование органа МБ и фамилия сотрудника М. П. Моев

присутствовали М. П. Моев, М. П. Моев, М. П. Моев

составили опись имущества, лично принадлежащего арестованному М. П. Моев

по адресу М. П. Моев

№ п/п	Наименование предметов	Кол-во, а шт., висок, метраж	Качественное состояние
1.	ხეხილი ზედაც	1	კარგისაა
2.	საყურე ზედაც	1	კარგისაა
3.	ბეჭილი ზედაც	1	კარგისაა
4.	მუხარე ზედაც	1	კარგისაა
5.	ქონიანი ზედაც	1	კარგისაა
6.	ბეჭილი/ხეხილი ზედაც	1	კარგისაა
7.	საყურე	1	კარგისაა
8.	საყურე	1	კარგისაა
9.	საყურე	1	კარგისაა
10.	საყურე	1	კარგისაა
11.	საყურე	1	კარგისაა
12.	საყურე	1	კარგისაა

have explosives... Soon after, we were arrested".¹⁰

Sentencing

On June 13, 1943 the Military Tribunal of the Georgian NKVD reviewed the case related to members of the counter-revolutionary organization in the village of Muskhi at a closed session in the Akhaltsikhe NKVD office.

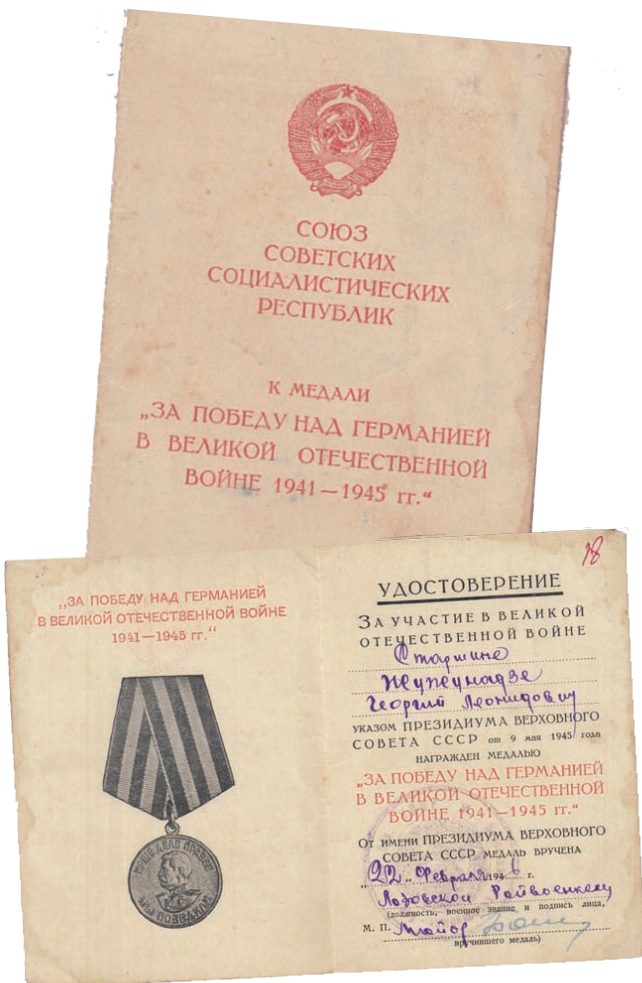
The organization founder, **Levan (son of Luka) Zhuzhunadze**, and the head of the organization, **Porphile (son of Ivane) Okromelidze**, were both charged under Article 19-58 of the Georgian SSR Criminal Code and sentenced to be executed with confiscation of property.

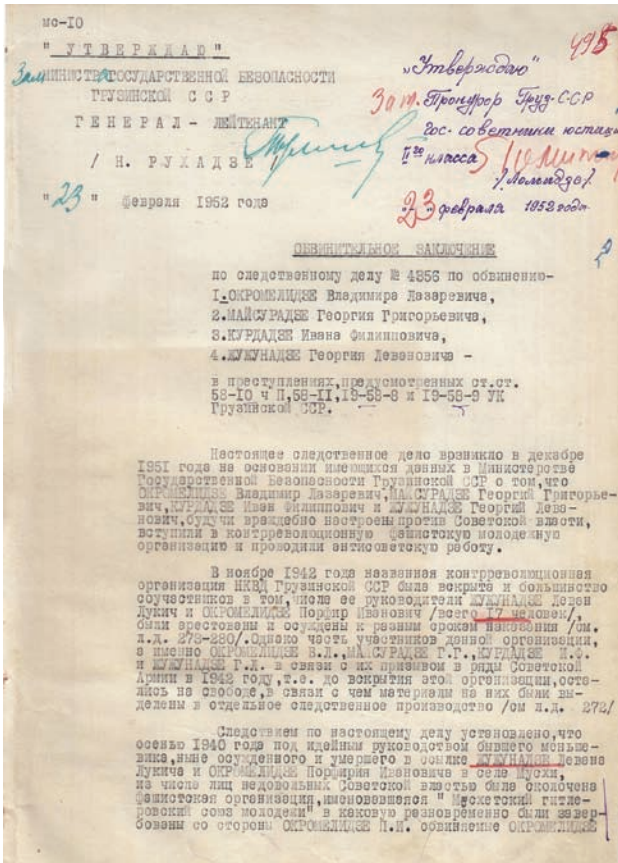
Mose (son of Zakaria) Okromelidze and **Shota (son of Alexandre) Inasaridze** were charged under Article 19-58-9 of the Georgian SSR Criminal Code and sentenced to 15 years in a labor camp with deprivation of the right to vote for 5 years and confiscation of property.

Giorgi (son of Alex) Kurdadze, **Grigol (son of Vasil) Okromelidze**, **Shota (son of Pavle) Inasaridze**, **Miron (son of Barnov) Okromelidze**, **Vladimer (son of Luka) Okromelidze**, **Vladimer (son of Ivane) Melikidze**, **Toma (son of Vasil) Japaridze**, **Sergo (son of Levan) Khmeladze** and **Shota (son of Solomon) Khmeladze** were charged under Article 58-10 of the Georgian SSR Criminal Code and sentenced to 10 years in a labor camp with deprivation of the right to vote for 5 years and confiscation of property.

Mose (son of Pavle) Inasaridze and **Petre (son of Pavle) Okromelidze** were charged under Article 58-12 of the Georgian SSR Criminal Code and sentenced to 7 years imprisonment with deprivation of the right to vote for 3 years.

10. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 51179, v. 1, p. 410.

Archil (son of Mikheil) Melikidze was charged under Article 58-12 of the Georgian SSR Criminal Code, and Grigol (son of Giorgi) Maisuradze was charged under Article 202 of the Georgian SSR Criminal Code. They were both sentenced to 5 years imprisonment.¹¹

Based on the resolution passed by the Military Collegue of the Supreme Court of the USSR on February 22, 1952, taking into consideration that the activities of these individuals did not lead to particularly severe consequences, and that their close relatives served in the Red Army, Levan Zhuzhunadze's and Porphile Okromelidze's death penalties were commuted and replaced with 20 years of imprisonment. According to the head of the Special Department of the Ministry of Internal Affairs of the Georgian SSR, on July 30, 1949 Levan Zhuzhunadze, and on January 28, 1944 Mose (son of Pavle) Inasaridze, died in prison. On November 3, 1943 Petre Okromelidze was released from incarceration due to poor health. In February 1944 Gigola (son of Giorgi) Maisuradze and Shota (son of Solomon) Khmaladze were also released. The others served their sentences at different labor camps in Amursk, Bogoslav, Pechersk, Dubrov, Karaganov, Narili, Zhezkagan and Tayshet.

The remaining members of the "Union of Young Meskhetians" were arrested in December 1951, when they returned from the Great Patriotic War. On March 4, 1952 the Military Tribunal of

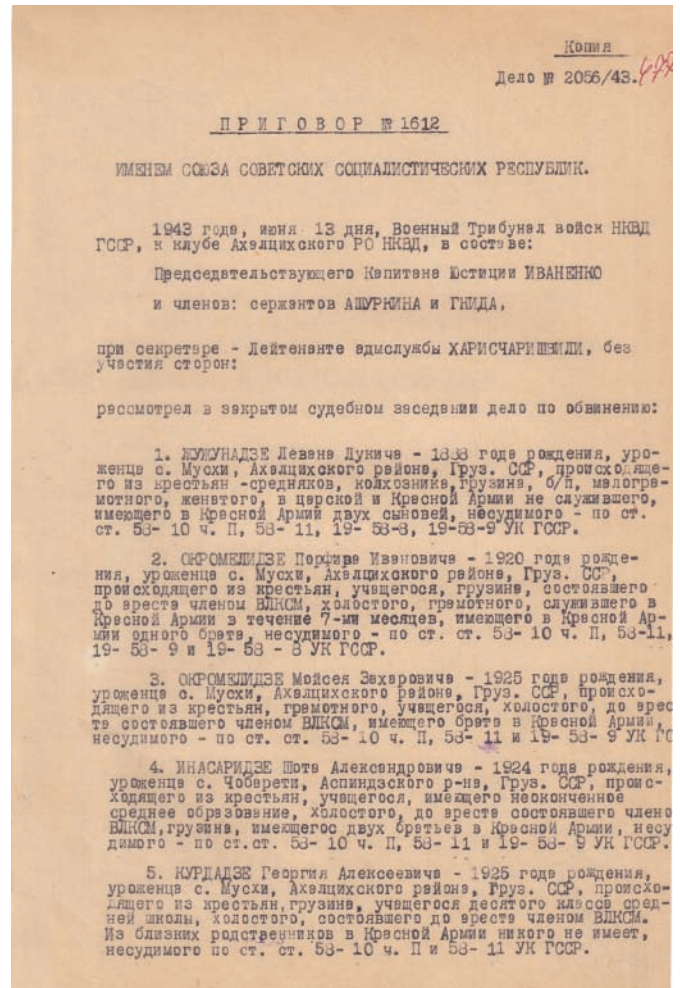
კოდექსის 58-12 მუხლის გათვალისწინებით, მიესაჯა 7 წელი, 3 წლით ხმის უფლების ჩამორთმევით.

არჩილ მიხეილის ძე მელიქიძეს საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 58-12 მუხლის გათვალისწინებით, ხოლო გრიგოლ გიორგის ძე მაისურაძეს საქ. სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 202-ე მუხლის გათვალისწინებით მიესაჯათ 5 წელი.¹¹

სსრკ უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის 1952 წლის 22 თებერვლის გადაწყვეტილებით, რადგან აღნიშნული პირების საქმიანობას განსაკუთრებით მძიმე შედეგები არ მოჰყოლია და მათი უახლოესი ნათესავები ირიცხებოდნენ წითელ არმიასში, ლევან ყუყუნაძესა და პორფილე ოქრომელიძეს სასჯელის უმაღლესი ზომა შეეცვალათ 20-წლიანი პატიმრობით. საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა სამინისტროს სპეცგანყოფილების ხელმძღვანელის ინფორმაციის თანახმად, ლევან ყუყუნაძე 1949 წლის 30 ივლისს გარდაიცვალა პატიმრობაში, ხოლო მოსე პავლეს ძე ინასარიძე – 1944 წლის 28 იანვარს. 1943 წლის 3 ნოემბერს ავადმყოფობის გამო პატიმრობიდან გათავისუფლდა პეტრე ოქრომელიძე, ხოლო 1944 წლის თებერვალში პატიმრობიდან გათავისუფლდნენ გიგოლა გიორგის ძე მაისურაძე და შოთა სოლომონის ძე ხმალაძე. დანარჩენები სასჯელს იხდიდნენ: ამურის, ბოგოსლავის, პეჩერის, დუბროვის, კარაგანოვის, ნარილის, ჟეზკაგანის და ტაიშეტის განსაკუთრებულ შრომა-გასწორების ბანაკებში.

„მესხეთის ახალგაზრდების კავშირის“ დანარჩენი წევრები, სამამულო ომიდან დაბრუნების შემდეგ, 1951 წლის დეკემბერში დააპატიმრეს. 1952 წლის 4 მარტს საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს ჯარების სამხედრო ტრიბუნალმა ქალაქ

11. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 51179, v. 1, p. 273.

11. საქართველოს შსს არქივი, I განკ., ფ. 6, ს. 51179, ტ. 1, ფურც. 273.

თბილისში, სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს შენობაში, დახურულ სასამართლო სხდომაზე განიხილა ვლადიმერ ლაზარეს ძე ოქრომელიძის, გიორგი გრიგოლის ძე მაისურაძის, ივანე ფილიპეს ძე ქურდაძის და გიორგი ლევანის ძე ჟუჟუნაძის მიმართ აღძრული სისხლის სამართლის საქმე. ოთხივე ბრალდებულს, როგორც კ/რ ორგანიზაციის აქტიურ წევრებს, საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 58-10-ის II ნაწ., 58-11, 19-58-8, 19-58-8 მუხლების გათვალისწინებით მიუსაჯეს თავისუფლების აღკვეთა 25 წლით შრომა-გასწორების ბანაკში მოხდით, 5 წლით ხმის უფლების ჩამორთმევით და პირადი ქონების კონფისკაციით. სამამულო ომში მიღებული მედლები „გერმანიაზე გამარჯვებისთვის“ და „თავდადებული შრომისთვის“ ჩამოერთვათ ვლ. ოქრომელიძეს და გ. ჟუჟუნაძეს. გასამართლებულები, როგორც განსაკუთრებით საშიში დამნაშავეები, კომისიის ახსრ-ში, კოჟვინის რაიონის, ყარაგანდის ოლქისა და კრასნოიარსკის მხარეში არსებულ განსაკუთრებულ შრომა-გასწორების ბანაკებში გაგზავნეს.¹²

სსრკ უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის 1954 წლის დადგენილებით, გ. ჟუჟუნაძეს, ივ. ქურდაძეს, ვლ. ოქრომელიძესა და გ. მაისურაძეს სასჯელის ზომა შეუმცირდათ 10 წლამდე. ივ. ქურდაძე პატიმრობიდან 1956 წლის 7 ივნისს, ხოლო გ. მაისურაძე 1956 წლის 17 ივლისს გათავისუფლდა.

ახალციხის რაიკომიტეტის შინსახკომში „მესხეთის ახალგაზრდების კავშირზე“ საქმე ორჯერ, 1942 და 1951 წლებში აღიძრა. შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცულია მხოლოდ 1951 წლის საქმის მასალები, სადაც ჩაკერებულია 1942 წლის საქმის ძიების დროს შედგენილი დუკუმენტაცია, ამოღებული ნივთიერი მტკიცებულებები, დაკითხვის ოქმების ნაწილი და განაჩენი.

the Ministry for State Security of the Georgian SSR reviewed the criminal case against **Vladimer (son of Lazare) Okromelidze, Giorgi (son of Grigol) Maisuradze, Ivane (son of Philipe) Kurdadze and Giorgi (son of Levan) Zhuzhunadze** at a closed session in the Tbilisi Ministry for State Security building. They were accused of being activists of a counter-revolutionary organization and charged under Article 58-10, part II, Article 58-11, Article 19-58-8 and Article 19-58-9 of the Georgian SSR Criminal Code and sentenced to 25 years in a labor camp, with deprivation of the right to vote for 5 years and confiscation of property. Vladimer Okromelidze and Giorgi Zhuzhunadze were deprived of their medals “For the Victory over Germany” and “For Courage” that they had received during the Great Patriotic War. The convicts were classified as “especially dangerous” and were sent to special labor camps in Kozhvin, Karaganda and Krasnoyarsk.¹²

Based on a resolution passed by the Military Colleague of the Supreme Court of the USSR in 1954, the sentences of G. Zhuzhunadze, I. Kurdadze, V. Okromelidze and G. Maisuradze were reduced by 15 years. Ivane Kurdadze was released on June 7, 1956 and Giorgi Maisuradze ten days later, on July 17.

The case against the Union of Young Meskhetians was reviewed by the Akhalsikhke NKVD Committee first in 1942 and later in 1951. The Archive of the Ministry of Internal Affairs preserves the documents related to 1951 case review. The documents that were drawn up during the 1942 investigation, together with the material evidence, part of the interrogation protocols, and the judgment, are attached to the 1951 file.

12. საქართველოს შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, ს. 51179, ტ. 3, ფურც. 18.

12. MIA Archive of Georgia, Section I, fond 6, file 51179, v. 3, p. 18.

„საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“

The Committee for the Liberation of Georgia

ლია კერესელიძე

Lia Kereselidze

1945 წლის მარტში საქართველოს შინსახკომმა აღმოაჩინა ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“. ამით ქართველთა კიდევ ერთი მცდელობა სამშობლოს გასათავისუფლებლად კრახით დამთავრდა.

არალეგალური ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“ მიზნად ისახავდა საქართველოს დამოუკიდებელი დემოკრატიული რესპუბლიკის შექმნას იმ შემთხვევაში, თუ გერმანიის ჯარი საქართველომდე მოაღწევდა. ამისთვის კი ხელსაყრელ მომენტს ელოდა.

მიზნის მისაღწევად რას და როგორ საქმიანობდა ეს ორგანიზაცია, შსს არქივში დაცული სისხლის სამართლის საქმე №45453 გვიამბობს:

დასახული ამოცანების გადასაწყვეტად „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“:

1. ყოფილი ანტისაბჭოთა პოლიტიკური პარტიების წევრებს იბირებდა და განზრახული ჰქონდა, საქართველოს რეგიონებში დაენიშნა საკუთარი რწმუნებულები და წინასწარ მოემარაგებინა „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტის“ შესაბამისი მანდატებით;

2. 1942 წელს, ქართული ემიგრაციისა და გერმანელთა სარდლობის დახმარებით ცდილობდა კავშირი დაემყარებინა საქართველოს საზღვრებთან ახლოს მყოფ გერმანელთა ჯარებთან და ეცნობებინა მათთვის „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტის“ არსებობის შესახებ და ეთხოვა იარაღით, ლიტერატურითა და ფულით მხარდაჭერა;

3. ამავე 1942 წელს ამზადებდა ანტისაბჭოთა პროკლამაციებს, თუმცა წარუმატებელი დაბეჭდვის გამო მხოლოდ მცირე ნაწილი იქნა გამოყენებული სანდო პირების მიერ;

4. ემზადებოდა მომავალი საქართველოს მთავრობის შემადგენლობის შერჩევასა და დანიშვნისთვის;

5. ცდილობდა, წამოეწყო და შეედგინა ქ. თბილისის ხელში ჩაგდების გეგმა, სახელდობრ, შეადგინა სია სამთავრობო დაწესებულებებისა და ორგანიზაციებისა, ხიდებისა და მდინარე მტკვარზე არსებული ყველა გადასასვლელისა და განსაზღვრა იმ ცოცხალი ძალის რაოდენობა, რამდენიც საჭირო იქნებოდა ამ ობიექტების ასაღებად.

6. დაამზადა „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტის“ გერბი და ბეჭედი, ამისთვის ის დაესესხა მენშევიკური საქართველოს სახელმწიფო გერბს, ასევე დაამზადა მანდატების ბლანკები რაიონებში თავიანთი რწმუნებულებისთვის, დროშისთვის ისეცხა ბორდოსფერი (მენშევიკების დროშასავით) აბრეშუმის

In March 1945, the Georgian NKVD exposed an anti-Soviet organization named “The Committee for the Liberation of Georgia,” and thus another attempt of the Georgian people to liberate their country failed.

The illegal anti-Soviet organization “The Committee for the Liberation of Georgia” aimed to create an Independent Democratic Republic of Georgia if German armed forces reached Georgia. Therefore, the organization waited for the appropriate time.

Further details concerning its activities in order to accomplish this goal can be gleaned from a criminal case, № 45453, preserved in the MIA Archive. According to this case:

“In order to accomplish its goals, the Committee for the Liberation of Georgia took the following steps:

1. It recruited former members of anti-Soviet political parties. It aimed to appoint its representatives in the regions, and give them the mandate of the Committee for the Liberation of Georgia.

2. In 1942, the organization, through the help of Georgian emigres and German commanders, tried to establish contacts with German armed forces which were deployed near Georgia’s borders, inform them about the existence of the Committee for the Liberation of Georgia, and ask them to provide the organization with weapon, literature and money.

3. In 1942, the organization printed around five hundred copies of the proclamation. However, due to an unsuccessful printing, only small amount of the proclamations were used by faithful persons.

4. The organization was getting ready for the selection and appointment of the future government of Georgia.

5. The organization attempted to draft a plan of seizing the city of Tbilisi. In particular, it made a list of all governmental institutions and organizations, as well as bridges and all crossings over the Mtkvari River. It also defined the number of armed forces that would be sufficient to occupy these objects.

6. The organization created the coat of arms and the seal of the Committee for the Liberation of Georgia. For this reason, it used some detailed of the coat of arms of Menshevik Georgia. It also prepared mandate forms for its representatives in the regions. The organization borrowed maroon (a color of Menshevik’s flag) silk material for the flag. In late 1942, considering the changes in the situation, presumably evidence was destroyed.

7. In addition, the organization made and sold counterfeit coupons of bread, sugar, soap and oil. In total, 18,000 counterfeit

ნაჭერი. 1942 წლის ბოლოს, სიტუაციის შეცვლის გათვალისწინებით, სავარაუდო მტკიცებულებები გაანადგურეს.

7. გარდა ამისა, ამზადებდა და ყიდდა პურის, შაქრის, საპნის, ნავთის ყალბ ტალონებს, სულ დაამზადეს 18000 ყალბი ტალონი, რომლის კომერციული და საბაზრო ფასი 2 608 725 მანეთი გახლდათ.¹

დააპატიმრეს და გაასამართლეს ვალერიან დვალისვილი, ქართლოს ახვლედიანი, გრიგოლ კოსტავა, გიორგი ვანაძე, თამარ გარსევანიშვილი, ივანე ბასილიძე, გრიგოლ კვერნაძე, მირონ მდევაძე, ალექსანდრე (ბუხუტი) მაღლაკელიძე, შალვა ტყავაძე, გიორგი მამაცაშვილი, ალექსანდრე ციციშვილი, ზურაბ ჯანელიძე.

გამოძიებიდან გაირკვა, რომ ამ ორგანიზაციის სულისჩამდგმელი და ხელმძღვანელი გახლდათ **ვალერიან სამსონის ძე დვალისვილი**, დაბადებული 1896 წელს ვანის რაიონის სოფელ სულორში, უპარტიო, უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით იურისტი, მუშაობდა ადვოკატად თბილისში, ორჯონიკიძის რაიონში არსებულ იურიდიულ კონსულტაციაში, მცხოვრები ქ. თბილისში, კომბაინის ქ. №45-ში. ყოფილი მენშევიკი, ქუთაისის საოლქო კომიტეტის ყოფილი ხელმძღვანელი და მენშევიკური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი, პირველად დააპატიმრეს 1924 წელს, გაათავისუფლეს ამნისტიის საფუძველზე, მეორედ - 1927 წელს, გაათავისუფლეს მენშევიკური პარტიის უარყოფის გამო. 1945 წლის 29 მარტით დათარიღებულ მის „პირად ჩვენებაში“ ვკითხულობთ: „მე ვიყავი მენშევიკურ ორგანიზაციის წევრი 1915 წლიდან, დღიდან გასაბჭოებისა ვმუშაობდი არალეგალურად. 1927 წელში მე სრულიად გულწრფელად დავდექი საბჭოთა პლატფორმაზე და გულწრფელად ვენეოდი აგიტაცია-პროპაგანდას საბჭოთა ხელისუფლების სასარგებლოდ. ჩემს განთავისუფლებას წინუსწრებდა საზღვარგარეთის დელეგაციასთან მოლაპარაკება რომელიც ჩამოვიდა 1927 წელში საქართველოში ანრი ბარბიუსის თავმჯდომარეობით. ლავრენტი პავლეს ძეს და საქ. ცეკას განკარგულებით 1928 წ 15/1 მე გაგზავნილი ვიყავი ქ. ქუთაისში ყოფ. მენშევიკთა ბიუროს ერთერთ ხელმძღვანელათ, სადაც ვიმუშავე, როგორც ბიუროს თავმჯდომარეთ ისე სხვადასხვა ორგანიზაციებში 1936 წლამდე. 1937 წლიდან გადმოსახლდი ქ. ტფილისში, რადგან ინსტიტუტს ვამთავრებდი და დავინწყე მუშაობა ხელოვნების სამმართველოს ერთ ერთ ნარმოებაში განყოფილების გამგეთ, შემდეგ დავამთავრე ინსტიტუტი და 1939 წელს დავინწყე მუშაობა საქ. ადვოკატურაში“² (სტილი დაცულია).

ვალერიან დვალისვილის დაკითხვის ოქმიდან შევიტყვეთ, რომ „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტის“ შექმნის იდეა გაუჩნდა 1940 წლის ბოლოს, ევროპაში არსებული საომარი მოქმედებების დროს, რადგან შესაძლებლად დაუშვა ომის დაწყება საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზეც. ამ დროს კი მან აუცილებლობად მიიჩნია, ნიადაგი მოემზადებინა და საქართველოში, სადაც აღარ არსებობდა არც ერთი ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია, დაეარსებინა „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“,

coupons were made. Their commercial and market price was 2, 608, 725 rubles.¹

Valerian Dvalishvili, Kartlos Akhvlediani, Grigol Kostava, Giorgi Vatsadze, Tamar Garsevanishvili, Ivane Basiladze, Grigol Kvernadze, Miron Mdevadze, Alexandre Maghlakelidze, Shalva Tkavadze, Giorgi Mamatsashvili, Alexandre Tsitsishvili and Zurab Janelidze were arrested and tried with various crimes.

The inquiry revealed that the head of this organization was **Valerian Dvalishvili (son of Samson Dvalishvili)**, who was born in 1896 in the village of Sulori, in the Vani region. He was non-party, and had a degree in higher education. He was a lawyer by profession. He served as an attorney in Tbilisi, and in the legal aid agency in the Orjonikidze region. He lived at 45, Kombaini Street, Tbilisi. He was a former Menshevik, a former head of the Kutaisi District Committee, and member of the Central Committee of the Menshevik Party. He was first arrested in 1924 but was granted pardon and released. In 1927 he was arrested for the second time. He was released with the dismissal the Menshevik Party. His “personal testimony”, dated March 29, 1945, reads: “Since 1915 I was a member of the Menshevik organization. Following the Sovietization of Georgia, I worked illegally. In 1927, I absolutely sincerely toed the Soviet line, and sincerely started to agitate and propagandize for Soviet authority. My release from prison was preceded by a negotiation with the foreign delegation headed by Henri Barbusse, who arrived in Georgia in 1927. Based on the decree passed by Lavrentiy Pavlovich and the Georgian Cheka, on January 15, 1928, I was appointed as one of the chiefs of former Menshevik Bureau in Kutaisi. There I served as chairman of the Bureau, as well as in various organizations until 1936. In 1937, as I was graduating from the institute I moved to Tiflis. I began serving as chief of department in the Arts Administration. Afterward, I graduated from the institute and in 1939, I began serving in Georgia Advocacy Office”.² [sic]

According to his interrogation protocol, the idea of creating the Committee for the Liberation of Georgia occurred to him late in 1940, during the hostilities in Europe, because he thought it was possible that war would break out in the Soviet Union. He thought that it was necessary to get ready by this time, and thus created the Committee for the Liberation of Georgia in Georgia, where there was not an anti-Soviet organization. The Committee would be guided by the principles of the Interparty Committee. It would gather former members of anti-Soviet parties. In the middle of 1941, he started to take concrete steps to carry out this goal. He contacted his old friend Davit Guladze, who was a former member of the National Democratic Party. Although Guladze was against all kinds of rebellions, acts of terrorism and adventures, he approved of the idea of creating an “academic” organization, and was ready to gather anti-Soviet people. However, Guladze died soon afterwards.³ Afterwards, Valerian Dvalishvili contacted his close relative Kartlos Akhvlediani, who was also had anti-Soviet beliefs. He introduced professor Vatsadze to Dvalishvili. Afterwards, he told actor Grigol Kostava about his plans. They accidentally met each other near Melik Kazaryan’s house in Rustaveli Avenue. In 1924, they met each other in Kutaisi prison,

1. შსს არქივი, I განყ. საარქივო №45453, ტ. 5, გვ. 187.
2. იქვე, ტ. 1, გვ. 316.

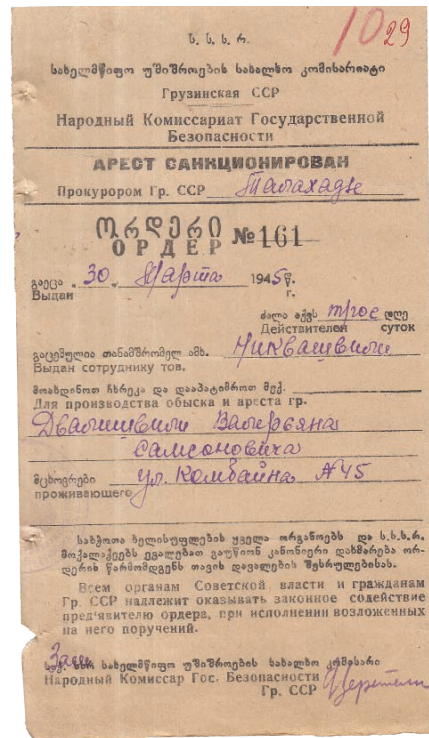
1. MIA Archive of Georgia, Section I, archival file №45453, v. 5, p. 187.
2. Ibid., v. 1, p. 316.
3. Ibid., v. 1, p. 323.

რომელიც ინტერპარტიული კომიტეტის პრინციპებით იხელმძღვანელებდა და თავის რიგებში გააერთიანებდა ანტისაბჭოურად განწყობილი პარტიების ყოფილ წევრებს. ქმედებები ამ მიზნის განსახორციელებლად 1941 წელს დაიწყო. დაუკავშირდა ძველ მეგობარს, ყოფილ ეროვნულ-დემოკრატ დავით გულაძეს. გულაძე ნინაალმდეგი იყო ყოველგვარი აჯანყებისა, ტერორისა და ავანტიურისა, თუმცა „აკადემიური“ ორგანიზაციის შექმნის შემთხვევაში გვერდით დაუდგებოდა და შემოიკრებდნენ ანტისაბჭოურად განწყობილ ადამიანებს, მაგრამ გულაძე მალე გარდაიცვალა.³ ამის შემდეგ ვალერიან დვალისვილი დაუკავშირდა ახლო ნათესავს, ცოლისძმის შვილს, ასევე ანტისაბჭოთა ელემენტ ქართლოს ახვლედიანს, რომელმაც, თავის მხრივ, გააცნო პროფესორი ვანაძე. შემდეგ თავისი განზრახვა აუწყა მსახიობ გრიგოლ კოსტავას. ისინი შემთხვევით შეხვდნენ ერთმანეთს რუსთაველზე, მეღიქ კაზარიანის სახლთან. მას იცნობდა 1924 წლიდან, ქუთაისის ციხიდან, რომელშიც გრიგოლ კოსტავა იხდიდა სასჯელს სოც-ფედერალისტური პარტიის წევრობის გამო. გრიგოლი უყოყმანოდ დათანხმდა. მათ შემოიკრიბეს თანამოაზრეები და დაიწყეს საქმიანობა. სურდათ შალვა ნუცუბიძის გადაბირებაც, რადგან დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა ინტელიგენციაში. თუმცა ეს იმ ეტაპზე ვერ მოხერხდა. პირადად დვალისვილმა 1941 წლიდან 1943 წლამდე გადაიბირა 12 ადამიანი.

გამარჯვების შემთხვევაში ახალი მთავრობის დაკომპლექტებისას ვანაძე იქნებოდა ჯანდაცვის მინისტრი, შალვა ნუცუბიძე – განათლების მინისტრი, პრემიერ-მინისტრის პოსტზე მენშევიკი ან უპარტიო პიროვნება უნდა დაენიშნათ. თუ შესაფერის კანდიდატს ვერ მოძებნიდნენ, მაშინ დვალისვილი დაიკავებდა ამ თანამდებობას.⁴

რაც შეეხება საზღვარგარეთ, ქართულ ემიგრაციასთან კავშირს, ეს მსახიობმა გრიგოლ კოსტავამ ითავა. მას ჰყავდა ახლო მეგობარი, ასევე მსახიობი ბუხუტი მალაკელიძე, რომლის ძმაც, შალვა ცხოვრობდა შვეიცარიაში და მას შეეძლო, გაერღვია ფრონტის ხაზი და საზღვარი გადაეღაზა. როგორც დვალისვილმა განაცხადა დაკითხვისას, მოძებნეს ადამიანი, რომელიც თავისუფლად საუბრობდა რუსულად და აპირებდნენ მის თურქეთში მალულად გადაგზავნას, სადაც იმყოფებოდა ბუხუტის ძმაც და მასთან დაამყარებდა კავშირს. ამის შემდეგ კოსტავას და დვალისვილს ეს ადამიანი თვალთ ალარ უნახავთ. არც ის იცოდნენ, შეასრულა თუ არა მან ეს დავალება. მხოლოდ რაღაც პერიოდის მერე გაიგეს, რომ ბუხუტი თელავის თეატრში მუშაობდა მსახიობად და მისი ძმა, როგორც გერმანელების პარაშუტისტი, ტყვედ იგდეს შინსაკომის ორგანოებმა.

ემიგრაციასთან დაკავშირების მეორე მცდელობა ჰქონდათ მალევე, როცა ახვლედიანი სამსახურეობრივი მოვალეობის შესასრულებლად გაგზავნეს სოხუმში. თუ ახვლედიანი მოახერხებდა გერმანელებთან დაკავშირებას, უნდა შეეტყობინებინა მათთვის, რომ იყო საქართველოში მოქმედი იმ ანტისაბჭოთა ორგანიზაციის წევრი, რომელსაც შესწევდა ძალაუფლების ხელში ჩაგდება. ეს მცდელობაც უშედეგოდ დამთავრდა.

where Grigol Kostava served his sentence on a charge of being a member of the Social-Federalist party. Grigol accepted his suggestion immediately. They gathered like-minded people, and started their activities. They wanted to recruit Shalva Nutsubidze, who had great authority in intelligentsia. However, at that time, they were not able to manage it. Between 1941 and 1943, Dvalishvili himself recruited 12 people to the organization.

In case of gaining victory and forming a new government, Vatsadze was to be Minister of Health, Shalva Nutsubidze – Minister of Education, and a Menshevik or non-party person was to become Prime Minister. If a suitable candidate was not found, Dvalishvili was to take up this post.⁴

Actor Grigol Kostava undertook the task of communicating with Georgian émigrés. He had a close friend, actor Bukhuti Maghlakelidze, whose brother, Shalva Maghlakelidze, lived in Switzerland. He could cross the border. According to Dvalishvili's interrogation protocol, they found a man who spoke Russian fluently. It was planned to send him to Turkey secretly, and come into contact with Bukhuti's brother who was there too. Kostava and Dvalishvili hadn't met this man since. They didn't know this man performed the task imposed upon him or not. Only after a while, they learnt that Bukhuti was an actor in Telavi Theatre and his brother serving as a parachutist for Germans was captivated by NKVD organs.

Soon after they tried again to communicate with Georgian émigrés when Akhvlediani went on business in Sukhumi. If Akhvlediani managed to communicate with Germans, he was to inform them that he was a member of the Georgian anti-Soviet organization, which was able to seize power. This attempt failed too.

They didn't communicate with other illegal organizations in Georgia.

Concerning the dissemination of anti-Soviet proclamations, Dvalishvili said that in summer 1942 Grigol Kostava got the

3. შსს არქივი, I განყ. საარქივო №45453, ტ. 1, გვ. 323.

4. იქვე, ტ. 1, გვ. 327.

4. MIA Archive of Georgia, Section I, archival №45453, v. 1, p. 327.

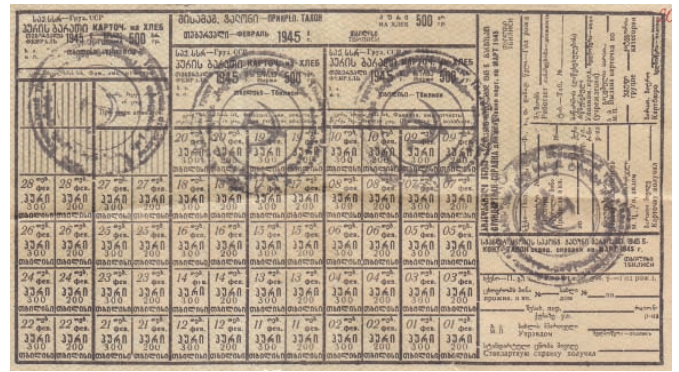
საქართველოში არსებულ სხვა არალეგალურ ორგანიზაციებთან მათ არ ჰქონდათ კავშირი.

ანტისაბჭოთა პროკლამაციების გავრცელების შესახებ დვალიშვილმა განაცხადა, რომ 1942 წლის ზაფხულში გრიგოლ კოსტავამ იმოგა ქართული საბეჭდო შრიფტი და საკუთარ სახლში კოსტავამ და ქართლოს ახვლედიანმა დაიწყეს დვალიშვილის შესწორებული ტექსტების ბეჭდვა. თავდაპირველად დაბეჭდეს 200 ეგზემპლარი, მაგრამ ცუდი გამოვიდა და გაანადგურეს. გადაწყვიტეს, გაეუმჯობესებინათ ხარისხი. ამავდროულად დაებადათ მანდატების დაბეჭდვის იდეაც. მანდატის ტექსტის და ფორმის იდეაც დვალიშვილის გახლდათ. პროკლამაცია დაბეჭდეს სამასი ცალი. ბეჭდავდნენ ძირითადად კოსტავას, ნანილობრივ კი – ახვლედიანის სახლში. ამ სამასი ცალიდან ხუთი აიღო დვალიშვილმა, თითო-თითო მისცა შალვა ტყავაძესა და კვერნაძეს, სამი კი – დანვა. 10 ცალი ქუთაისში წასვლის წინ აიღო გრიგოლ კოსტავამ, დანარჩენი ფურცლები კი ახვლედიანის სახლშივე გაანადგურეს – დააქუცმაცეს და ღამით ვერის ხიდიდან მტკვარში გადაყარეს. რაც შეეხება მანდატებს, ახვლედიანის სახლში დაბეჭდეს 25 ცალი, მაგრამ ძალიან ცუდი ხარისხის გამოვიდა და არ გამოუყენებიათ.⁵

ნავთის ყალბი ტალონების დამზადების შესახებ ქართლოს ახვლედიანმა დიდხანს იუარა, მაგრამ, საბოლოოდ, 1941 წლის 21 მარტს დაკითხვისას მაინც აღიარა:

„1944 წლის დეკემბრის ბოლო რიცხვებში დაახლოებით 20 დეკემბერს შევთანხმდით მე და ციციშვილი ალექსანდრე ალექსანდრეს-ძე რომ დაგვემზადებია იანვრის თვის ნავთის მისაღები ტალონები. ამ შეთანხმების შემდეგ მე და ციციშვილმა გავინაწილეთ შრომა შემდეგნაირათ: მე უნდა დამემზადებია ტალონების დასამზადებელი კლიშები ხოლო ციციშვილს კი რეალიზაცია უნდა გაეკეთებია...

ამ კლიშებს ვაკეთებდი შემდეგნაირათ – პირველად მე ქალაღზედ ბადე და ეს ნახაზი გადავიღე ფოტო აპარატით და მივიღე ნიგატივი შემდეგ ნიგატივი ბადის გადავიტანე ცინკის პლასტინკაზედ რომლის შემდეგ ცინკის პლასტინკას ვღებავდი ფერადი კრასკებით და ამ ცინკის პლასტინკაზედ ვღებდი სუფთა ქალაღს და ვანარმოებდი ქალაღზედ ბადის გატანას სულ თვითივე ცალკეულ ქალაღიდან, რომელსაც ცინკის ფირფიტიდან ვიღებდი გამოდიოდა 9-ცალი ტალონი ნავთის. ასევე ჩემ მიერ იქნა დამზადებული ტალონების გასამზადებელი კლიშე ეს გავაკეთე შემდეგ-ნაირათ: ავიღე ნავთის ტალონების დედანი, რომელიც დავსდე კინო ლენტზედ და დავსდე ელექტრო სინათლეზედ და სინათლის მოქმედების შედეგათ ნავთის ტალონების გამოხატულება გავამჟღავნე ქიმიური ხსნარების მოქმედებით და კინო ლენტადან გადავიტანე ცინკის ფირფიტაზედ ქიმიური ხსნარებით და გაძლიერებული სინათლით შემდეგ უსვამდი ცინკის ფირფიტას შავ საღებავს და ვღებდი ცივ წყალში, რითაც მჟღავნებოდა ფირფიტაზედ ტალონის შეგროვებული გამოსახულება. ამის შემდეგ ვყრიდი კანიფოლს და ვაშრობდი ელექტრო სითბოზე რითაც დნებოდა კანიფოლი და გაცივების შემდეგ ვღებდი სიმჟავეში (აზოტმჟავა და მარილმჟავას ნარევი) რის შემდეგ სიმჟავის მოქმედების გამო

Georgian print and Kostava and Kartlos Dvalishvili started to print texts edited by Dvalishvili. At first they printed 200 copies but they were destroyed due to their poor quality. It was decided to improve the quality and print mandates too. Dvalishvili was an author of mandate text and its form. 300 copies of proclamation were printed. Most of them were printed at Kostava's, and some of them – at Akhvlediani. Dvalishvili took five copies of these 300 ones. He gave one of them to Shalva Tkavadze, one - to Kvernadze, and he burnt the rest three copies. Grigol Kostava took ten copies before going to Kutaisi. The rest copies were destroyed at Akhvlediani's and thrown from the Vera Bridge into the Mtkvari River at night. As regards mandates, 25 copies were printed at Akhvlediani's. However, they were of poor quality and were not used. ⁵

Kartlos Akhvlediani had denied the fact of making fake fuel coupons for a long time, but finally on March 21, 1941 he confessed at the interrogation saying:

“At the end of December, presumably on December 20, 1944, I and Alexandre (son of Alexandre) Tsitsishvili agreed to make fake fuel coupons by January. Afterwards, we defined our duties: I was to make printing blocks necessary for making coupons, and Tsitsishvili was to sell them...

This is how I made printing blocks: First I draw a net on a sheet of paper and took a photograph. So I got a negative. Afterwards, I duplicated it on a zinc plastic plate and painted. I put a clean sheet of paper on a painted zinc plastic plate and draw the net. This way I got nine fuel coupons. Besides, I made printing blocks for fuel coupons. This is how I made them: I took an original of fuel coupon, which I put first on the film tape, and then on the electric power. As a result of light reaction I draw a coupon using chemical solutions. Afterwards I duplicated it from the film tape on a zinc plate, which I painted in black. Afterwards, I put it in cold water, dropped colophony in the water and dried plate using electric heat. This way colophony melted. After getting cool, I put the plate in the acidity (mixture of nitric and hydrochloric acid). After that, the part of the plate, which was not covered with colophony and black paint got stuck. I painted expressions of bold coupons. Afterwards, we printed coupons. I did all this myself. I draw a net and took a photograph at my house. The rest processes I conducted at the photo laboratory of the university”. ⁶ [sic]

How Grigol Kostava joined this organization, who recruited him, what he did there, and what he said during the interrogations

5. შსს არქივი, I განყ. საარქივო №45453, ტ. 1, გვ. 335.

5. MIA Archive of Georgia, Section I, archival №45453, v. 1, p. 335.

6. Ibid., v. 2, p. 26.

იჭედებოდა ცინკის ის ნაწილი რომელიც დაფარული არ იყო კანიფოლით და შავი კრასკით და ვლევადი რელიეფურ ტალონების გამოხატულებას. ამის შემდეგ ვანარმოებდით ტალონების დაბეჭდვას. ეს ყოველივე გავაკეთე პირადად მე ასე, რომ ბადე გადავიტანე პირველად ჩემს ბინაში ჩემი აპარატით ხოლო დანარჩენი პროცესები გავაკეთე უნივერსიტეტის ფოტოლაბორატორიაში (სტილი დაცულია).⁶

საინტერესოა 1945 წლის 29 მარტით დათარიღებული გრიგოლ კოსტავას დაკითხვის ოქმიც. დაკითხვა აწარმოა საქართველოს სსრ უშიშროების კომისარიატის მეორე განყოფილების უფროსის მოადგილემ, სახ. უშიშრ. კაპიტანმა ჯორბენაძემ (სტილი დაცულია):⁷

– თქვენ გეძებთ ბრალი ანტი-საბჭოთა არალეგალურ მუშაობაში. სცნობთ თუ არა თავს დამნაშავედ წაყენებულ ბრალდებაში.

– წაყენებულ ბრალდებაში თავს დამნაშავედ ვცნობ.

– თქვენ ეკუთვნოდით არალეგალურ ორგანიზაციას, რომელიც წარმართავდა მუშაობას არსებული ხელისუფლების წინააღმდეგ. მოუყევით ძიებას, ვინ ჩაგითრიათ თქვენ ამ ა/ს ორგანიზაციაში, რა პირობებში და როდის.

– 1942 წლის დაახლოებით მაისის თვეში, რუსთაველის გამზირზე „ზემელ“-ის ახლოს მე შემხვდა ჩემი ძველი ნაცნობი დვალისვილი ვალიკო, პროფესიით ვექილი. საუბრის დროს მან მითხრა, რომ გერმანიის ჯარი უახლოვდება საქართველოს და ამის გამო საჭიროა, რომ ახლავე ვიზრუნოთ ქართველი ხალხის ბედ-იღბალზე. ამის შემდეგ განმიცხადა, რომ ყალიბდება არალეგალური ანტი-საბჭოთა ორგანიზაცია, რომელსაც ხელმძღვანელობს ე. წ. „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“, და მომცა წინადადება, მივიღო მონაწილეობა აღნიშნულ არალეგალურ ორგანიზაციის მუშაობაში. ასეთ წინადადებაზე მე დვალისვილს უყოყმანოთ თანხმობა მივეცი.

– რა გითხრათ თქვენ დვალისვილმა კ/რ ორგანიზაციის შემადგენლობისა და მიზნის შესახებ.

– კ/რ ორგანიზაციის შემადგენლობის შესახებ დვალისვილმა მე არაფერი არ მითხრა. ის მოითხოვდა ჩემგან სრული კონსპირაციის დაცვას და უთუოდ თვითონაც ეყრდნობა ამ პრინციპს. რაც შეეხება კ/რ ორგანიზაციის მიზანს, დვალისვილმა მითხრა, რომ საქართველოს გერმანიის ჯარების დაკავების შემდეგ ძალაუფლებას ხელში აიღებს „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“.

– ხომ არ უთქვამს თქვენთვის დვალისვილს, რომ აღნიშნულ კომიტეტს აქვს გაბმული კავშირი გერმანიის ჯარების სარდლობასთან.

– ასეთი მას ჩემთვის არაფერი უთქვამს.

– რა დავალებები მიიღეთ თქვენ დვალისვილისაგან კ/რ ორგანიზაციაში ჩათრევის შემდეგ.

– დვალისვილმა მომცა დავალება, ვიყოლიო მხედველობაში სანდო, ანტი-საბჭოურად განწყობილი ხალხი საქართველოს შემთხვევისათვის.

– არ უთქვამს დვალისვილს, კონკრეტულად რა შემთხვევისათვის.

– კონკრეტულად რა შემთხვევისათვის, დვალისვილს ჩემთვის არ უთქვამს, მაგრამ ჩემი აზრით, მას ეს სჭირდებოდა იმისათვის, რომ საქართველოს

are part of his interrogation protocol dated March 29, 1945. He was interrogated by the Deputy Head of the Second Department of the Security Commissariat of the Georgian SSR, Captain of State Security, Jorbenadze. The protocol reads: [sic.]:⁷

– “You are accused of being involved in anti-Soviet underground activities. Do you plead guilty to this charge?”

– I plead guilty to this charge.

– You were a member of underground organization acting against the existing authority. Tell the inquiry who, how and when you were recruited into this organization.

– In May 1942 I met my old acquaintance Valiko Dvalishvili near Zemeli, Rustaveli Avenue. He is a lawyer by profession. During our conversation he told me that the German troops were approaching Georgia and therefore it was imperative to pay attention to the fate of the Georgians. Afterwards he told me that an underground anti-Soviet organization was to be formed that would be headed by the “Committee for the Liberation of Georgia”. He suggested that I get involved in the activities of this underground organization. I accepted Dvalishvili’s suggestion immediately.

– What did Dvalishvili tell you about the members and goal of the counter-revolutionary organization?

– Dvalishvili didn’t say anything to me about the members of this counter-revolutionary organization. He demanded that I keep this secret. As regards the goal of the counter-revolutionary organization, Dvalishvili told me that when the German forces took Georgia, the Committee for the Liberation of Georgia would seize power.

– Did Dvalishvili tell you that this committee had relations with the commander of the German forces?

– He didn’t say anything like that.

– What did Dvalishvili instruct you to do when you joined the organization?

– Dvalishvili instructed me to gather reliable and anti-Soviet persons around me in case they were needed.

– Didn’t Dvalishvili say why he needed such persons?

– Dvalishvili didn’t say why he needed these persons.

However, I think he wanted to say to the Germans that we had an anti-Soviet organization.

– What exactly did you do to perform Dvalishvili’s instructions?

– Nothing at all.

– Didn’t you consider anyone?

– It is true that I didn’t think about it at all and thus, didn’t consider engaging anyone.

– Whom do you know to have an anti-Soviet inclination?

– I don’t know anybody like that.

– You don’t want to admit the truth. However, we will discuss this issue later. Now tell us if Dvalishvili instructed you to turn new members over to this counter-revolutionary organization.

– I didn’t get such instructions from him.

– Didn’t you recruit anybody to the organization?

– Absolutely nobody. I just tried once. In summer 1942 I went to the Baghdadi region for medical treatment. On my way I stopped in Kutaisi for a while. In the street I met my acquaintance Samson Khvedelidze near the theatre. He was a former

6. შსს არქივი, I განყ. საარქივო №45453, ტ. 2, გვ. 26.

7. იქვე, ტ. 2, გვ. 140.

7. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, archival no.45453, v. 2, p. 140.

გერმანელების მიერ დაკავების შემდეგ ეთქვა მათთვის, რომ ჩვენ გვქონდა ანტი-საბჭოთა ორგანიზაცია.

– რა გააკეთეთ თქვენ პრაქტიკულად, დვალიშვილის ამ დავალების შესრულების მხრივ.

– სრულიად არაფერი.

– არც მხედველობაში იქონიეთ ვინმე.

– მოგახსენებთ სრულ სიმართლეს, რომ ამ საკითხზე სრულიად არ მიფიქრია და მხედველობაშიც არავინ მყავდა.

– ვის იცნობთ თქვენ, როგორც მტრულად განწყობილთ საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ.

– ასეთს მე არავის ვიცნობ.

– თქვენ არ გინდათ სინამდვილის აღიარება, მაგრამ ამ საკითხს ჩვენ კიდევ დაფიქრებდებით.

ესლა კი გვიპასუხებთ – არ გქონდათ განა თქვენ დვალიშვილისაგან დავალებული მოგეზიდათ კ/რ ორგანიზაციაში ახალი წევრები.

– ასეთი დავალება მისგან მე არ მიმიღია.

– და თქვენ არავინ მიგიზიდაით კ/რ ორგანიზაციაში.

– სრულიად არავინ. ცდა ასეთი გავაკეთე, მხოლოდ ერთჯერ. 1942 წლის ზაფხულში მე გავემგზავრე ბაღდადის რაიონში სამკურნალოდ. გავლით ცოტა ხნით შევჩერდი ქ. ქუთაისში. ქუჩაში თეატრის მახლობლად მე შემხვდა ჩემი ნაცნობი ხვედელიძე სამსონი, ყოფილი რკინის გზის მილიციის თანამშრომელი. მე მას ვიცნობდი, როგორც ა/ს ელემენტს, წარსულში პატიმრობაში მყოფს და ამის გამო გაუბედე და ვუთხარი, რომ ყალიბდება კ/რ ორგანიზაცია, რომლის წევრი ვარ მე და მივეცი წინადადება, მასაც მიეღო ამ ორგანიზაციის მუშაობაში მონაწილეობა. ხვედელიძე უარყოფითად შეხვდა ამ წინადადებას და მითხრა რა უარი, მთხოვა ასეთი წინადადებით მისთვის აღარ მიმემართა. ამის შემდეგ ხვედელიძესთან ამის გარშემო მე საუბარი აღარ მქონია.

– ხვედელიძის გარდა არავისთან გქონდათ ლაპარაკი კ/რ არალეგალური ორგანიზაციის შესახებ.

– ხვედელიძის გარდა ასეთი საუბარი მე სხვასთან არავისთან მქონია...

– იქნა თუ არა გავრცელებული ა/ს პროკლამაციები, რომლებიც თქვენს მიერ იქნა დაბეჭდილი.

– პროკლამაციები არ იქნა გავრცელებული.

ახვლედიანის გადმოცემით, მე ვიცი, რომ შემდეგში ეს პროკლამაციები მან და დვალიშვილმა დასწვეს.

– გარდა ზემოთ აღნიშნულისა, კიდევ რა დავალება გაქვთ მიღებული დვალიშვილისგან და შესრულებული.

– მისი და ახვლედიანის დავალებით, იგივე 1942

წლის ზაფხულში მე შევადგინე ტექსტი ახალი ა/ს პროკლამაციის და გადავეცი ის ახვლედიანს. ეს პროკლამაცია მეორე დღეს მე დამიბრუნეს და აქედან მე ვასკენი, რომ ეს მეორე შინაარსის ა/ს პროკლამაცია არ დაბეჭდილა.

– რა შინაარსის იყო პირველი და მეორე პროკლამაციის ტექსტები.

– ორთავე შემთხვევაში პროკლამაციები შესრულებული იყო ქართულ ენაზე. იწყებოდნენ ისინი სიტყვებით; „ქართველ ხალხს“. პროკლამაციების ტექსტების ქვემოთ იყო ხელის მოწერა: „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტი“ – რა შინაარსის იყო ეს პროკლამაციები, მე ესლა არ მახსოვს.

– როდის და საიდან გაიცანით თქვენ ქართლოს ახვლედიანი.

– 1942 წლის ზაფხულში დვალიშვილმა მთხოვა

collaborator of the railway police. I knew him to be an anti-Soviet element and a former prisoner. For this reason, I dared to tell him that a counter-revolutionary organization was to be formed and that I was a member. I suggested that he become a member too and contribute to its activities. Khvedelidze didn't agree with my suggestion. He flatly refused and asked me not to repeat it again. After this I didn't talk with him about this issue.

– Didn't you speak with anybody else except Khvedelidze about this counter-revolutionary organization?

– I didn't speak about it with anybody but Khvedelidze.

– What other instructions did Dvalishvili give you?

– In summer 1942 I met Dvalishvili in the street and he told me to meet his relative Akhvlediani Kartlosi who was a student of chemistry faculty in the State University. He also told me that his relative and I were to meet each other at a specific place and time. Dvalishvili told me the place and time. I met Akhvlediani who gave me a small suitcase. There was a cliché of anti-Soviet proclamations made on a thin plate of alabaster. Besides, there was black paint, cut-out white papers and other materials with which to print anti-Soviet proclamations. Akhvlediani told me that I was to print the proclamations. I took the suitcase from Akhvlediani and performed my task. I printed these proclamations in the dressing-room of the Plekhanov club. I printed 500 proclamations in one night. Afterwards I met Akhvlediani in Rustaveli Avenue again and gave him the suitcase with the proclamations that I had printed.

– Were these anti-Soviet proclamations disseminated?

– The proclamations were not disseminated. Akhvlediani told me that he and Dvalishvili burnt them later.

– What else were you instructed to do by Dvalishvili and what did you carry out?

– At Dvalishvili and Akhvlediani's instructions I wrote a text for an anti-Soviet proclamation and gave it to Akhvlediani in summer 1942. The next day I was given the text back. For this reason, I concluded that this proclamation was not printed.

– What were the contents of the first and second proclamations?

– Both proclamations were in Georgian. They started with the following phrase: "To the Georgian People". At the end, the proclamations were signed by the Committee for the Liberation of

დამეთმო მისთვის ერთი დღით ჩემი ბინა. მან მითხრა, რომ ის სჭირდება ერთ მის ნათესავს, რომლის გვარი არ დამისახელა. მე შევეკითხე დვალიშვილს, თუ რა საჭიროებისათვის იქნება ჩემი ბინა გამოყენებული, მაგრამ მან ამის შესახებ არაფერი მითხრა. მიუხედავად ამისა, მე მივეცი მას თანხმობა დამეთმო ჩემი ბინა. მეორე თუ მესამე დღეს ამ საუბრის შემდეგ დვალიშვილმა მოიყვანა ჩემთან ზევით აღნიშნული მისი ნათესავი, რომელიც იმ დღეს მე არ გამაცნო. მე დავტოვე ბინა, დვალიშვილის ნათესავი კი დარჩა ჩემთან. მეორე დღეს მე დავბრუნდი სახლში და ის იქ დამხვდა. სახლში როდესაც მივედი, დვალიშვილის ნათესავი წავიდა. მან თან წაიღო მის მიერ მოტანილი წინა დღით პატარა ჩემოდანი. ამის შემდეგ, დაახლოებით ორი კვირის მერე დვალიშვილმა ოფიციალურად გამაცნო ეს მისი ნათესავი, რომელიც აღმოჩნდა ახვლედიანი ქართლოსი. დვალიშვილმა გაცნობის დროს მითხრა, რომ მე და ახვლედიანი მუშაობის მხრივ ერთმანეთთან ვიქნებით დაკავშირებული.

– რას აკეთებდა ახვლედიანი თქვენს ბინაში.
 – არც ახვლედიანს, არც დვალიშვილს ჩემთვის ამის შესახებ არაფერი უთქვამთ. მხოლოდ მე მგონია, რომ ის ატარებდა მოსამზადებელ მუშაობას იმ ა/ს პროკლამაციების დასაბეჭდავად, რომელიც მე შემდეგში შევასრულე.

– თქვენს ჩვენებებიდან გამომდინარეობს, რომ ყველაფერი, რაც კი თქვენს მიერ გაკეთდა კ/რ ორგანიზაციაში მუშაობის ხაზით, მოხდა 1942 წლის ზაფხულში. განა 1942 წლის ზაფხულამდე ან იმავე წლის ზაფხულის შემდეგ თქვენ არაფერი გიკეთებიათ ამ დარგში.

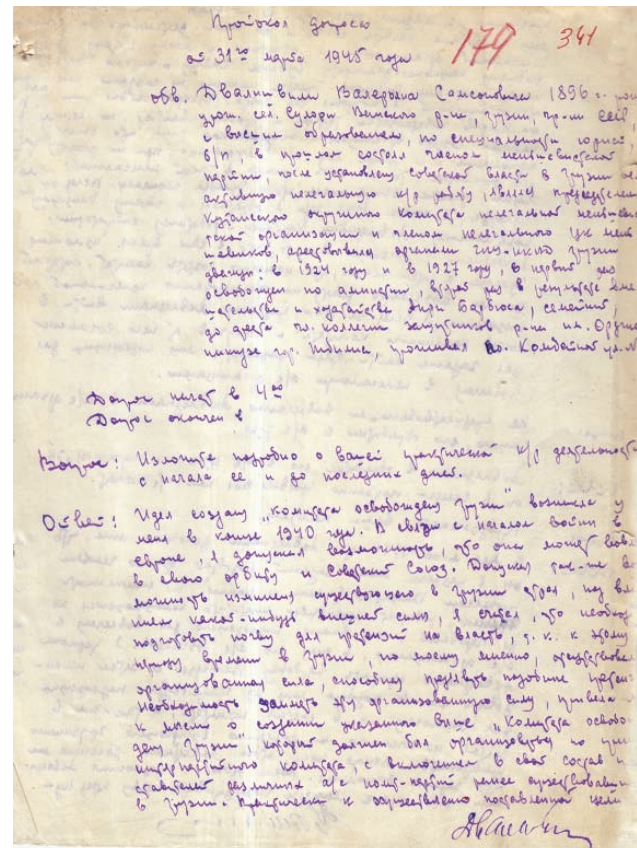
– არც 1942 წლის ზაფხულამდე, არც იმავე წლის ზაფხულის შემდეგ, მე კ/რ ორგანიზაციის დავალებით არაფერი მიკეთებია, და აკეთებდნენ თუ არა რაიმეს დვალიშვილი და ახვლედიანი, არც ეს ვიცი.

დაკითხვის ოქმი წავიკითხე პირადად. ჩანერილია ჩემი სიტყვებიდან სწორად.

ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია „საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტის“ ხელმძღვანელი ვალერიან დვალიშვილი საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების სახალხო კომისარიატმა 1945 წლის 30 მარტს გაცემული №161 ორდერის საფუძველზე დააპატიმრა. შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

ვალერიან დვალიშვილმა თავი დამნაშავედ ცნო. გთავაზობთ დანარჩენ პატიმართა ანკეტების მოკლე მონაცემებს:

ქართლოს სოლომონის ძე ახვლედიანი, დაბადებული 1918 წელს, მცხოვრები ქ. თბილისში, მედიკიშვილის ქ. №26-ში, სსრკ-ს მოქალაქე, მოსამსახურე, უპარტიო, უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით ქიმიკოსი, მუშაობდა ფიზიოლოგიის ინსტიტუტში ასისტენტად, დაპატიმრების მომენტში იყო სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასპირანტი, პოლიტიკური მრწამსით – ანარქისტი, შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული

Georgia. I don't remember the contents of these proclamations.

– When and where did you first meet Kartlos Akhvlediani?

– In summer 1942 Dvalishvili asked me to lend him my flat for one day. He told me that he needed it for his relative. He didn't say his relative's surname. I asked Dvalishvili why he needed my flat but he didn't say anything about it. However, I lent him my flat and after two or three days Dvalishvili brought his relative to my flat. He didn't introduce him. I left my flat and Dvalishvili's relative stayed there. Next day I returned home and he was still there. When I came home Dvalishvili's relative left. He took a small suitcase, which he had brought with him. After a fortnight Dvalishvili officially introduced his relative to me. He was Kartlos Akhvlediani. Dvalishvili said to me that Akhvlediani and I would be in touch with each other.

– What did Akhvlediani do at your flat?

– Akhvlediani and Dvalishvili didn't say anything about it to me. I think that he did some preliminary work for printing anti-Soviet proclamations.

– According to your testimonies, you did everything in the counter-revolutionary organization in summer 1942. Didn't you do anything in this organization before or after summer 1942?

– I didn't do anything for this counter-revolutionary organization before or after summer 1942. I don't know if Dvalishvili or Akhvlediani did anything.

I personally read the interrogation protocol. It is faithful to my words."

On the basis of decree №161, passed on March 30, 1945 by the People's Commissariat for State Security of the Georgian SSR, Valerian Dvalishvili was arrested. He was charged under Article 58-10, Part II (Propaganda and agitation to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.
ქართლოს ახვლედიანმა თავი დამნაშავედ ცნო.

გრიგოლ ქრისტეფორეს ძე კოსტავა, დაბადებული 1907 წელს ქ. ქუთაისში, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, დაოჯახებული (მსახიობ მედეა ჯაფარიძის მეუღლე, ავტ.), საშუალო განათლებით, სპეციალობით მსახიობი, მუშაობდა მარჯანიშვილის სახელობის თეატრში, ყოფილი სოციალ-ფედერალისტი, ანტისაბჭოთა საქმიანობისთვის 1924 წელს დაპატიმრებული, მცხოვრები ქ. თბილისში, რუსთაველის პროსპექტის №34-ში.

შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

გრიგოლ კოსტავამ თავი დამნაშავედ ცნო.

გიორგი სპირიდონის ძე ვანაძე, დაბადებული 1893 წელს ქ. თბილისში, აზნაური, სსრკ-ს მოქალაქე, კომუნისტური პარტიის (ბ) წევრი 1919 წლიდან 1937-1944 წლებამდე (მცირე შესვენებებით), დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით ქიმიკოს-ფიზიოლოგი, მინიჭებული აქვს პროფესორის წოდება, მუშაობდა სამედიცინო ინსტიტუტში ფიზიოლოგიის კათედრის გამგედ და საქართველოს ჯანდაცვის სახალხო კომიტეტის საზღვების ლაბორატორიის გამგედ, წარსულში ნაციონალ-უკლონისტი, ნასამართლეს არ ყოფილა, 1926-1928 წლებში სამეცნიერო მივლინებით იმყოფებოდა გერმანიაში, საზღვარგარეთ ცხოვრობს მისი ძმა ნიკოლოზ ვანაძე, თავად კი ცხოვრობს თბილისში, ვაშლოვანის შესახვევის №3-ში. სამამულო ომის დაწყების შემდეგ დადგა კონტრრევოლუციურ პორაფენულ პოზიციაზე და პარტიას დაუმალა ნაციონალ-უკლონისტური წარსული და თავისი შემრიგებლური დამოკიდებულება მენშევიკურ პარტიასთან. შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

გიორგი ვანაძემ თავი დამნაშავედ ცნო.

თამარ იასონის ასული გარსევანიშვილი, დაბადებული 1898 წელს ქ. გორში, აზნაური, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით აგრონომ-ზოოტექნიკოსი, მუშაობდა უფროს ლაბორანტად სამედიცინო ინსტიტუტთან არსებული სასკოლო ჰიგიენის კათედრაზე, წარსულში ეროვნულ-დემოკრატი, ნასამართლეს არ ყოფილა, მისი ვაჟი, შოთა ანტისაბჭოთა საქმიანობისთვის გაასამართლეს 1934 წელს, ძმა – იოსები დახვრიტეს 1924 წელს აგვისტოს აჯანყებაში მონაწილეობის გამო. მცხოვრები ქ. თბილისში, ყიზლარის შესახვევის №5-ში. შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

თამარ გარსევანიშვილმა თავი დამნაშავედ ცნო.

ივანე გიორგის ძე ბასილიძე, დაბადებული 1891 წელს გორის რაიონის სოფელ ქვემო ხვითში, გლეხი, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით – მეტყვე-ინჟინერი, დაპატიმრების დროს – კოლმეურნე, წარსულში სოციალ-

Valerian Dvalishvili pleaded guilty.

Extracts from the rest of prisoners' files are presented below:

Kartlos Akhvlediani (son of Solomon Akhvlediani) - born in 1918; Place of residence – 26 Melikishvili Street, Tbilisi; Citizenship – Soviet Union; Employee; Non-party; Education – higher; Occupation – chemist. He served as an assistant at the Institute of Physiology. He was a research student at the State University by the time he was arrested. Political beliefs – anarchist. He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Kartlos Akhvlediani pleaded guilty.

Grigol Kostava (son of Kristepore Kostava) – born in 1907 in the city of Kutaisi; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Marital status – married (author's note: He was a husband of the actress Medea Japaridze); Education – secondary; Occupation – actor; He worked at the Kote Marjanishvili State Drama Theatre; Former social-federalist; In 1924, he was arrested for anti-Soviet activities; Place of residence – 34, Rustaveli Avenue, Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Grigol Kostava pleaded guilty.

Giorgi Vatsadze (son of Spiridon Vatsadze) – born in 1893 in Tbilisi; Social status – nobleman; Citizenship – Soviet Union; Between 1919 and 1937, and later until 1944 (after a short interval), he was a member of the Communist Party (B); Marital status – married; Education – higher; Occupation – chemist, physiologist; He was granted title of “Professor”; He served as a head of the Physiology Department at Medical Institute, and a head of the Food Laboratory of the People's Committee of Healthcare of Georgia. In the past he was a national deviationist. He was not convicted. In 1926-28, he was on a scientific mission in Germany. His brother Nikoloz Vatsadze lives abroad. Place of residence – 3, Vashlovani Lane, Tbilisi. After the outbreak of the Great Patriotic War, he began to express counter-revolutionary, defeatist ideas. He concealed his reconciliation with the Menshevik Party, as well as his national and deviational past from the Party. He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Giorgi Vatsadze pleaded guilty.

Tamar Garsevanishvili (daughter of Iason Garsevanishvili) – born in 1898 in Gori; Social status – noblewoman; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Marital status – married; Education – higher; Occupation – agriculturist and zoo technician; She served as a senior laboratory assistant at the Department of School Hygiene of the Medical Institute. She was a former national democrat. She was not convicted. In 1934 her son Shota was tried for his anti-Soviet activities, and in 1924 her brother Ioseb was executed for participation in the August Uprising. Place of residence 5, Kizlari Lane, Tbilisi. She was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code

ფედერალისტი, მენშევიკურ ავანტიურაში მონაწილეობის გამო დააპატიმრეს 1924 წელს, არ გაუსამართლებიათ. ცხოვრობს თბილისში, ბარნოვის ქ. №50-ში.

შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

ივანე ბასილაძემ თავი დამნაშავედ ცნო.

გრიგოლ ილიას ძე კვერნაძე, დაბადებული 1906 წელს ქ. ქუთაისში, ვაჭართა წრიდან, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, დაოჯახებული, საშუალო განათლებით, სპეციალობით ბუღალტერი, მუშაობდა სავაჭრო განყოფილება „თბილვაჭრობის“ მთავარ ბუღალტრად. არის ძებნილი გერმანელი პარაშუტისტის, ქოჩაკიძის ნათესავი, სამართალში არ ყოფილა, ცხოვრობს თბილისში, ნაფარეულის ქ. №15-ში.

შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

გრიგოლ კვერნაძემ თავი დამნაშავედ ცნო.

მირონ ივანეს ძე მდევაძე, დაბადებული 1900 წელს ვანის რაიონის სოფელ კუმურში, გლეხი, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, დაუოჯახებელი, საშუალო განათლებით, სპეციალობით ბუღალტერი, ყოფილი სოციალ-ფედერალისტი, დაპატიმრებული იყო 1922 წელს ანტისაბჭოთა დემონსტრაციაში მონაწილეობის გამო. 1924 წელს მონაწილეობდა მენშევიკების ავანტიურაში, მაგრამ არ დაუპატიმრებიათ, 1942 წელს სამსახურებრივი დანაშაულის გამო მიესაჯა 2 წელი, გათავისუფლდა დროზე ადრე. ცხოვრობს თბილისში, ენგურის ქ. №8-ში.

შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

მირონ მდევაძემ თავი დამნაშავედ ცნო.

ალექსანდრე სარდიონის ძე მალაკელიძე, დაბადებული 1900 წელს ქ. ზუგდიდში, გლეხი, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, დასაოჯახებელი, უმაღლესი განათლებით, მოსამსახურე, თელავის თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი. ნასამართლევია არ ყოფილა. მისი ძმა, შალვა გერმანელების პარაშუტისტობის გამო 1942 წელს დახვრიტეს საქართველოს ტერიტორიაზე. ცხოვრობს ქ. თელავში.

შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

ალექსანდრე მალაკელიძემ თავი დამნაშავედ ცნო.

შალვა იოსების ძე ტყავაძე, დაბადებული 1899 წელს ქუთაისის რაიონის სოფელ ჭალასთავში, სსრკ-ს მოქალაქე, სასულიერო ნოდების, უპარტიო, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით იურისტი, მუშაობდა ადვოკატად იურიდიულ კონსულტაციაში თბილისის ბერიას სახელობის რაიონში. მის შვილს, რევაზს, როგორც კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის წევრს, 1943

(Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Tamar Garsevanishvili pleaded guilty.

Ivane Basiladze (son of Giorgi Basiladze) – born in 1891 in the village of Kvemo Khviti, Gori region; Social status – peasant; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Marital status – married; Education – higher; Occupation – forester, engineer; He was a collective farmer when he was arrested. He was a former Social-Federalist; In 1924, although he was arrested for the participation in the adventure of the Mensheviks, he was not tried. Place of residence – 50, Barnovi Street, Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Tamar Basiladze pleaded guilty.

Grigol Kvernadze (son of Iliia Kvernadze) – born in 1906 in Kutaisi; Social status – merchant; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Marital status – married; Education – secondary; Occupation – accountant; He served as an account general at the Trade Department “Tbilisi Trade”. He is a relative of a wanted German parachutist Kochakidze. He was not convicted. Place of residence – 15, Napareuli Street, Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Grigol Kvernadze pleaded guilty.

Miron Mdevadze (son of Ivane Mdevadze) – born in 1900 in the village of Kumuri, in the Vani region. Social status – peasant; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Marital status – unmarried; Education – secondary; Occupation – accountant; Former social federalist. In 1922 he was arrested for the participation in anti-Soviet demonstration. Although in 1924 he participated in the Menshevik uprising, he was not arrested. In 1942 he was sentenced to two years in prison for the official offense. He was released ahead of time. He lived at 8, Enguri Street, Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Miron Mdevadze pleaded guilty.

Alexandre Maghlakelidze (son of Sardion Maghlakelidze) – born in 1900 in the city of Zugdidi. Social status – peasant; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Marital status – unmarried; Education – secondary; Employee; Art director of the Telavi Theatre. He was not convicted. In 1942 his brother – Shalva was executed for being a parachutist in the German Army. He lived in Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Alexandre Maghlakelidze pleaded guilty.

Shalva Tkavadze (son of Ioseb Tkavadze) – born in 1899 in the village of Chalastavi, Kutaisi region; Citizenship – Soviet

წელს მიუსაჯეს 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა. ჰყავს ასევე ძმა, ანტისაბჭოთა აგიტაციისთვის 5 წლით პატიმრობაში მყოფი. ცხოვრობს თბილისში, წერეთლის ქ. №15-ში.

შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

შალვა ტყავაძემ თავი დამნაშავედ ნაწილობრივ ცნო. **გიორგი ანდროს ძე მამაცაშვილი**, დაბადებული 1912 წელს ქ. თბილისში, მუშათა კლასიდან, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, დაოჯახებული, უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით ინჟინერი, მუშაობდა მასწავლებლად საინჟინრო ტექნიკუმში, 1932 წელს ხულიგნობისთვის მიუსაჯეს ერთი წელი. მისი სიმამრი, **მიხეილ ჯავახიშვილი**, როგორც ხალხის მტერი, 1937 წელს იყო რეპრესირებული, ცხოვრობს თბილისში, სანაპიროს ქ. №7-ში.

შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-12 (კონტრრევოლუციური დანაშაულის განუცხადებლობა) მუხლი.

გიორგი მამაცაშვილმა თავი დამნაშავედ ცნო. **ალექსანდრე ალექსანდრეს ძე ციციშვილი**, დაბადებული ქ. თბილისში, მოსამსახურე, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, დასაოჯახებელი, არასრული უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით მეტყვე-ინჟინერი, დაპატიმრების დროს უმუშევარი, სამამულო ომის მონაწილე, ნასამართლვეი არ ყოფილა, მცხოვრები ქ. თბილისში, ყაზბეგის ქ. №41-ში.

საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

ალექსანდრე ციციშვილმა თავი დამნაშავედ ცნო. **ზურაბ გიორგის ძე ჯანელიძე**, დაბადებული 1912 წელს ზესტაფონის რაიონში, მოსამსახურე, სსრკ-ს მოქალაქე, უპარტიო, უმაღლესი განათლებით, სპეციალობით მშენებელ-ინჟინერი, მუშაობდა ინჟინრად საქვიდროენერგოპროექტში. მცხოვრები ქ. თბილისში, ბაქრადის ქ. №22-ში.

შეეფარდა საქართველოს სსრ სსკ 58-10 (პროპაგანდა ან აგიტაცია, მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად) და 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულთა მოსამზადებლად ან ჩასადენად) მუხლები.

ზურაბ ჯანელიძემ თავი დამნაშავედ ნაწილობრივ ცნო. საქართველოს სსრ შინსახკომის ჯარების სამხედრო ტრიბუნალის 1945 წლის 4 აგვისტოს განაჩენით, ვალერიან დვალისვილს, გრიგოლ კოსტავას და ქართლოს ახვლედიანს მიესაჯათ სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა პირადი ქონების კონფისკაციით; გიორგი ვანაძეს, თამარ გარსევანიშვილს, ივანე ბასილიძეს, გრიგოლ კვერნაძეს, მირონ მდევაძეს, ალექსანდრე მაღლაკელიძეს, შალვა ტყავაძეს, ალექსანდრე ციციშვილს, ზურაბ ჯანელიძეს და გიორგი მამაცაშვილს მიესაჯათ ათი წლით თავისუფლების აღკვეთა შრომა-გასწორების ბანაკში, 5 წლით ჩამოერთვათ ხმის მიცემის უფლება და მოხდა

Union; Religious figure; Non-party; Marital status – married; Education – higher; Occupation – lawyer; He served as a lawyer in legal aid agency in the Beria district of Tbilisi. In 1943 his son, Revaz, was sentenced to ten years in prison for being a member of a counter-revolutionary organization. He has also a brother who was sentenced to 5 years in prison for anti-Soviet agitation. He lives at 15, Tsereteli Street, Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Shalva Tkavadze pleaded partially guilty.

Giorgi Mamatsashvili (son of Andro Mamatsashvili) – born in 1912 in Tbilisi. Social status – from worker class; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Marital status – married; Education – higher; Occupation – engineer; He served as a teacher at the Technical College of Engineering. In 1932 he was sentenced to one year in prison for hooliganism. In 1927 his father-in-law – **Mikheil Javakhishvili** was prosecuted. He lives at 7, Sanapiro Street, Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Giorgi Mamatsashvili pleaded guilty.

Alexandre Tsitsishvili (son of Alexandre Tsitsishvili) – born in Tbilisi; Employee; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Marital status – unmarried; Education – incomplete higher; Occupation – forester, engineer; He was unemployed by the time of his arrest; He participated in the Great Patriotic War. He was not convicted; Place of residence – 41, Kazbegi Street, Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Alexandre Tsitsishvili pleaded guilty.

Zurab Janelidze (son of Giorgi Janelidze) – born in 1912 in the Zestaponi region. Employee; Citizenship – Soviet Union; Non-party; Education – higher; Occupation – constructor-engineer; He served as an engineer at the Hydropower Project in Georgia. Place of residence – 22, Bakradze Street, Tbilisi.

He was charged under Article 58-10, Part II (Agitation and propaganda to overthrow Soviet power) and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code (Any kind of organizational or support actions related to the preparation or execution of crimes).

Zurab Janelidze pleaded partially guilty.

On the basis of a resolution passed by the Military Tribunal of the Georgian NKVD Armed Forces on August 4, 1945, while Valerian Dvalishvili, Grigol Kostava and Kartlos Akhvlediani were sentenced to death with confiscation of property, Giorgi Vatsadze, Tamar Garsevanishvili, Ivane Basiladze, Grigol Kvernadze, Miron Mdevadze, Alexandre Maghlakelidze, Shalva Tkavadze, Alexandre Tsitsishvili, Zurab Janelidze and Giorgi Mamatsashvili were sentenced to ten years in a corrective labor

თითოეულის პირადი ქონების კონფისკაცია.⁸

საბჭოთა კავშირის უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის 1945 წლის 13 სექტემბრის განაჩენით, ქართლოს ახვლედიანსა და გრიგოლ კოსტავას დახვრეტის განაჩენი შეეცვალათ 10 წლით თავისუფლების აღკვეთითა და 5 წლით ხმის მიცემის უფლების ჩამორთმევით; ციციშვილს, ჯანელიძესა და მამაცაშვილს სასჯელის ვადა შეუმცირდათ 5 წლამდე და ხმის მიცემის უფლება ჩამოერთვათ 2 წლით; სსრკ უმაღლესი საბჭოს 1945 წლის 17 სექტემბრის დადგენილებით, ვალერიან დვალიშვილი შეიწყნარეს და დახვრეტა ოცნლიანი საკატორლო მუშაობით შეეცვალა; სსრკ უმაღლესი სასამართლოს პლენუმის 1946 წლის 11 ოქტომბრის დადგენილებით, ტყავაძეს პატიმრობა შეუმცირდა 3 წლამდე. არ შეეცვლილა ვანაძის, გარსევანიშვილის, ბასილიძის, მდევადის (გარდაიცვალა 1947 წლის 12 ოქტომბერს შრომა-გასწორების ბანაკში)⁹, კვერნაძის და მაღლაკელიძის განაჩენები.¹⁰

1956 წლის 5 მარტს ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის სამხედრო პროკურორმა, პოდპოლკოვნიკმა გრიგორიანმა განიხილა პატიმრების ახლობლების თხოვნები შეწყნარების თაობაზე და არ დააკმაყოფილა.

საბჭოთა კავშირის უმაღლესი სასამართლოს №2-1289/45 განჩინებიდან (1956 წლის 13 ივნისი)¹¹ ვიგებთ, რომ ვალერიან დვალიშვილი, ქართლოს ახვლედიანი, ზურაბ ჯანელიძე, გრიგოლ კვერნაძე და ალექსანდრე მაღლაკელიძე გადასახლებიდან გაათავისუფლეს.¹²

პ. ს. 1956 წელს, გადასახლებიდან დაბრუნებული გრიგოლ კოსტავა ქუთაისის თეატრის შენობასთან გიგა ლორთქიფანიძეს შეხვდა და თავი შეახსენა. ოდესღაც წარმოსადეგი ვაჟკაცი რეჟისორმა ძლივს იცნო. თავის კაბინეტში აიყვანა. ახსოვდა რა მისი ნიჭიერება, თეატრალური წარსული, არ შეუშინდა კომუნისტური პარტიის წნეხს და მიუხედავად იმისა, რომ კოსტავას თეატრში თამაშის უფლება ჩამორთმეული ჰქონდა, გაიოზ გადალენდიას როლი შესთავაზა ლეო ქიაჩელის „ტარიელ გოლუაში“. გრიგოლს ისე გაუხარდა, რომ განცხადების წერისას ხელი აუკანკალდა. ამის გამო გიგა რამდენჯერმე დაიბარეს ხან რაიკომში, ხან ქალაქკომში, მაგრამ მაინც თავისი გაიტანა, პრემიერა შედგა. თბილისიდან მთელი პარტიული ელიტა ჩავიდა. პირველი რეპლიკა გაიოზის იყო: „ერთი ეგ თოფი მომანოდე!“ წამიერ პაუზას დარბაზიდან ტაშის გრიალი მოჰყვა. მხოლოდ ბიუროს წევრები ისხდნენ გაუნძრევლად. დარბაზი არ დაცხრა მანამ, სანამ ისინიც არ აიყოლიეს. ასე დაუბრუნდა გრიგოლ კოსტავა ქართველ მაყურებელს.

მაღე გრიგოლ კოსტავა თბილისში, კვლავ მარჯანიშვილის თეატრში დაბრუნდა და ბევრი საინტერესო როლი განასახიერა ქართულ კინოსა და თეატრში. 1965 წელს საქართველოს სახალხო არტისტის ნოდება მიენიჭა.

camp, with deprivation of the right to vote for five years, and confiscation of property.⁸

On the basis of a resolution passed by the Military Board of the Supreme Council on September 13, 1945, while the death penalties of Kartlos Akhvediani and Grigol Kostava were replaced with 10 years of imprisonment and 5 years of deprivation of the right to vote, the sentences of Tsitsishvili, Janelidze and Mamatsashvili were reduced by 5 years, with deprivation of the right to vote by 3 years. On the basis of a resolution passed by the Supreme Council of the USSR on September 17, 1945, Valerian Dvalishvili was reprieved, and the death penalty was replaced by 20 years' hard labor. On the basis of Resolution passed by the Supreme Council of the USSR on October 11, 1946, Tkavadze's prison sentence was reduced by 7 years. As regards the sentences of Vatsadze, Garsevanishvili, Basiladze, Mdevadze (On October 12, 1947 he died in corrective labor camp),⁹ Kvernadze and Maghlakelidze, they remained unchanged.¹⁰

On March 5, 1956, the military prosecutor of the Transcaucasian Military District, lieutenant colonel Grigorian reviewed the prisoners' relatives' petitions for reprieve but didn't grant them.

According to Resolution №2-1289/45 passed by the Supreme Council of the Soviet Union on June 13, 1956,¹¹ Valerian Dvalishvili, Kartlos Akhvediani, Zurab Janelidze, Grigol Kvernadze and Alexandre Maghlakelidze were released from exile.¹²

In 1956, after he came back from exile, he met Director Giga Lortkipanidze in the Kutaisi Theatre building and reminded him who he was. The Director could hardly recognize him, remembering how handsome he had been. Remembering Kostava's talent and theatre career, he took him in to study again. And in spite of the fact that Kostava was still deprived of the right to act onstage, the Director was not afraid of the Communist Party and proposed that he play the role of Gaioz Gadalandia from the play "Tariel Golua" by Leo Kiacheli. Grigol was so happy that his hands were trembling when filled out his application for the job. Subsequently, Giga Lortkipanidze was called in several times by the Regional Committee and the Tbilisi Committee, however he achieved his objective and the premiere took place. The party elites attended from Tbilisi. The first cue belonged to Gaioz: "Give me that gun!" A short pause was followed by a storm of applause. Only the members of the Bureau sat motionless, yet the audience didn't stop clapping until these members of the Bureau joined the applause. This was how Grigol Kostava met his Georgian audiences again.

Soon after this, Kostava came back to the Marjanishvili Theatre in Tbilisi and played many interesting roles in both Georgian cinema and theatre. In 1965 he was granted the title of People's Artist of Georgia.

8. შსს არქივი, I განყ., საარქივო №45453, ტ. 6, გვ. 340.

9. იქვე, ტ. 6, გვ. 349.

10. იქვე, ტ. 6, გვ. 340.

11. იქვე, ტ. 6, გვ. 352.

12. იქვე, ტ. 6, გვ. 356.

8. MIA Archive of Georgia, Section I, archival №45453, v. 6, p. 340.

9. Ibid., v. 6, p. 349.

10. Ibid., v. 6, p. 340.

11. Ibid., v. 6, p. 352.

12. Ibid., v. 6, p. 356.

ეროვნული მოძრაობის სათავეებთან

The Beginning of the National Movement

მერი ბარბაკაძე

1956 წლის ცნობილი მოვლენებიდან რამდენიმე თვეში, 2 დეკემბრის დილას თბილისის ქუჩებში ხალხს ანტისაბჭოთა პროკლამაციები დახვდა გაკრული. პროკლამაციების გამოჩენიდან ორ კვირაში, 15 დეკემბერს სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტმა მე-10 და მე-11 კლასის მოსწავლეები დააპატიმრა.

წარმოგიდგენთ დოკუმენტებს №4612 სისხლის სამართლის საქმიდან. ორივე დოკუმენტის სტილი დაცულია:

1. 1956 წლის 2 დეკემბერს ახალგაზრდების მიერ გავრცელებული პროკლამაცია.
2. საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს განაჩენი.

დოკუმენტი №1

„ქართველებო!

ხომ არ დაგავინწყდათ ცხრა მარტის სისხლიანი ღამე? ხომ არ დაგავინწყდათ სისხლიანი ოცდაოთხი და ოცდაჩვიდმეტი, ქართველი ხალხის დარბევისა და გაჟლეტის წლები? როდემდის უნდა გვქონდეს ქედი მოხრილი მტარვალი კომუნისტების მახვილქვეშ? ჩვენს წინაპრებს სისხლი არავისთვის შეუჩრჩინიათ და არც ჩვენ უნდა შევირცხვინოთ თავი. დღეს, როდესაც მთელი შეგნებული კაცობრიობა აღშფოთებულია მოსკოვის ბოროტმოქმედებით, ჩვენი ერის ყოფნა-არყოფნის საკითხი დგება, დროა შევერთდეთ ერთი დროშის ქვეშ ჩვენი სამშობლოს დამპყრობლის წინააღმდეგ საბრძოლველად.

მიმოიხედეთ ირგვლივ, მსოფლიო ბოზოქრობს, განკითხვის დღე მზადდება კრემლელი ჯალათებისათვის. თბილისში, პოზნანში, ბუდაპეშტში მათ მიერ დაღვრილი უდანაშაულო მოსახლეობის სისხლი სამართალს ითხოვს. მათი აღსასრული მოახლოებულია.

ქართველებო! სხვა არავინაა ჩვენი მშველელი, ჩვენი საკუთარი თავის გარდა. ბრძოლით უნდა მივალწიოთ თავისუფლებას! ძმური სალამი გმირ უნგრელ ხალხს! დაე, ყველა დამონებული ერისათვის მაგალითად იქცეს უნგრელთა გმირობა! ხელები შორს უნგრეთისაგან!

ძირს ჩვენი ხალხის სისხლში ხელებგასვრილი ოკუპანტები და მათი სამხედრო ხროვა!

ზვიად გამსახურდია/ Zviad Gamsakhurdia

Mary Barbakadze

On the morning of December 2nd, 1956 several peculiar proclamations were posted on the streets of Tbilisi. On December 15, two weeks after the proclamations have been posted on the streets the state security committee arrested the following the 10th and 11th graders.

We present the following documents from the criminal case №4612:

- 1. Proclamations which were made and spread by the fellows on December 2, 1956;*
- 2. Verdict passed by Supreme Court of the Georgian SSR*

Document №1

Georgians!

Have you not forgotten the bloody night of March 9? Have you not forgotten the bloody years 1924 and 1937? These were the years when the Georgian people were attacked and slaughtered. Until when shall we be subordinated to the communist enemy? Our ancestors did not forgive their abusers and we must not disgrace ourselves either.

Today, the whole of humanity is concerned with the offenses committed by Moscow. The issue of the Georgian people's existence is on the agenda. For this reason, it is time to unite under our flag to fight unanimously against our conqueror.

Look around! The whole world is seething. Judgment Day is being preparing against the Kremlin butchers. The blood that has been

ძირს მოლაღატე ქართველი კომუნისტები!
გაუმარჯოს თავისუფალ და დამოუკიდებელ
საქართველოს! რომელი მოლაღატეც ამას ჩამოხსნის,
სიკვდილი ელის.¹

დოკუმენტი №2

გ ა ნ ა ჩ ე ნ ი

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური
რესპუბლიკის სახელით საქართველოს სსრ უმაღლესი
სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა
სასამართლო კოლეგიამ 1957 წლის 3, 4 და 5 აპრილს ქ.
თბილისში საჯარო სხდომაზე შემდეგი შემადგენლობით:

თავმჯდომარე: დ. გიორგაძე

სახ. მსაჯულები: ი. თამაზაშვილი, თ. ჩხაიძე

მდივნის – დ. წაქაძის თანდასწრებით, პროკურორის
– ს. ბლიაძისა და ადვოკატების – მ. ალხაზიშვილის და
შ. ლეკვეიშვილის მონაწილეობით განიხილა საქმე №457
ბრალდებისა გამო:

1. ზვიად კონსტანტინეს ძე გამსახურდიას,
დაბადებულის 1939 წლის 31 მარტს ქ. თბილისში,
ქართველის, უპარტიოს, ქ. თბილისის 47-ე საშუალო
სკოლის მე-11 კლასის მოსწავლის, დაპატიმრებამდე
მცხოვრების გრიბოედოვის ქ. №21-ში, წინათ
სასამართლოში არ ყოფილის;

2. ანატოლი აბესალომის ძე მიქაძის, დაბადებულის
1939 წლის 2 მაისს, სოფ. მარანში, აბაშის რაიონი,
ქართველის, ალკკ წევრის, ქ. თბილისის 42-ე საშუალო
სკოლის მე-10 კლასის მოსწავლის, დაპატიმრებამდე
მცხოვრების გენცენის ქ. №13-ში, წინათ სასამართლოში
არ ყოფილის;

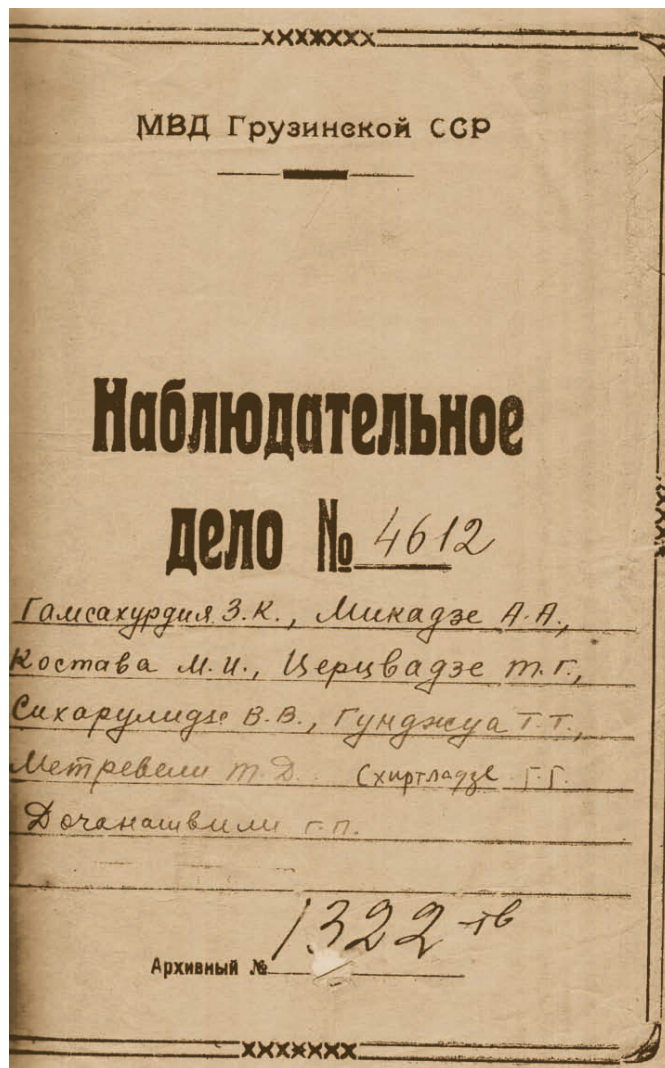
3. თამაზ ტარასის ძე გუნჯუას, დაბადებულის
1940 წლის 4 იანვარს ქ. თბილისში, ქართველის, ალკკ
წევრის, ქ. თბილისის პირველი საშუალო სკოლის მე-11 კლასის
მოსწავლის, დაპატიმრებამდე მცხოვრების სანაპიროს ქ.
№1-ში, წინათ სამართალში არ ყოფილის;

4. ვლადიმერ ვასილის ძე სიხარულიძის,
დაბადებულის 1940 წელს, ქ. თბილისში, ქართველის,
უპარტიოს, ქ. თბილისის მე-60 სკოლის მეთერთმეტე
კლასის მოსწავლის, დაპატიმრებამდე მცხოვრების ბესიკის
ქ. №3-ში, წინათ სამართალში არ ყოფილის;

5. მერაბ ივანეს ძე კოსტავას, დაბადებულის 1939
წლის 26 მაისს, ქ. თბილისში, ქართველის, ალკკ წევრის,
ქ. თბილისის ცენტრალური მუსიკალური სკოლის მე-
10 კლასის მოსწავლის, დაპატიმრებამდე მცხოვრების
ჯავახიშვილის ქ. №1-ში, წინათ სამართალში არ
ყოფილის;

6. თემურ დიმიტრის ძე მეტრეველის, დაბადებულის
1939 წლის 12 აპრილს ქ. თბილისში, ქართველის, ალკკ
წევრის, ქალაქ თბილისის 47-ე საშუალო სკოლის მე-11
კლასის მოსწავლის, მცხოვრების ნიაღვრის ქ. №4-ში,
წინათ სამართალში არ ყოფილის;

7. თეიმურაზ გიორგის ძე ცერცვაძის, დაბადებულის

shed by them in Tbilisi, Poznan and Budapest demands justice. Their days are numbered.

Georgians! Nobody is our defender. We must help ourselves. We must gain freedom with fighting! Best regards to the heroic Hungarian people! Let their heroism be an example for all captivated nations! Keep your hands away from Hungary!

Down with the occupants and their military gangs who have dirtied their hands with our people's blood!

Down with the Georgian communists who have betrayed us! Long live free and independent Georgia! The betrayer who takes off this poster will strictly be punished!"¹

On December 15th, two weeks after the proclamations had been posted in the streets, the Committee for State Security (KGB) arrested the following high school students: the 11th graders of the Tbilisi secondary school №47 Zviad Konstantinovich Gamsakhurdia and Temur Dmitrievich Metreveli; the 10th grader of the Tbilisi secondary school №42 Anatoli Abesalomovich Mikadze; the 11th graders of the Tbilisi secondary school №1 Tamaz Tarasovich Gunjua, Teimuraz Giorgievich Tsertsvadze and Guram Petrovich Dochanashvili; the 11th grader of the Tbilisi secondary school №60 Vladimir Vasilevich Sikharulidze; the 10th grader of the Tbilisi central musical school Merab Ivanovich Kostava; and the 10th grader of the Tbilisi secondary school №39 Guram Giorgievich Skhirtladze.

1. საქართველოს შსს არქივი, ფ. №6, საარქ. №5638, ტ. №9, ფურც. 33.

1. MIA Archive of Georgia, f. 6, f. 5638, v. 9, p. 33.

1939 წელს, 24 აპრილს, ქ. თბილისში, ქართველის, ალკკ ნევრის, ქ. თბილისის პირველი საშუალო სკოლის მე-11 კლასის მოსწავლის, დაპატიმრებამდე მცხოვრების ვეცინის ქ. №9-ში, წინათ სამართალში არ ყოფილს;

8. გურამ გიორგის ძე სხირტლაძის, დაბადებულის 1941 წლის 2 მარტს, ქ. თბილისში, ქართველის, ქ. თბილისის 39-ე საშუალო სკოლის მე-10 კლასის მოსწავლის, დაპატიმრებამდე მცხოვრების ილია ჭავჭავაძის ქ. №7-ში, წინათ სამართალში არ ყოფილს;

9. გურამ პეტრეს ძე დოჩანაშვილის, დაბადებულის 1939 წლის 26 მარტს ქ. თბილისში, ქართველის, ალკკ ნევრის, ქ. თბილისის პირველი საშუალო სკოლის მე-11 კლასის მოსწავლის, მცხოვრები ქ. თბილისში, მელიქიშვილის ქ. №45, წინათ სამართალში არ ყოფილს;

დანაშაული გათვალისწინებულია ყველა ზემოთ ჩამოთვლილ პირთა მიმართ საქართველოს სსკ 58-10 მუხ. I ნაწილით და 58-11 მუხლით.

წინასწარი და სასამართლო გამოძიებით კოლეგიამ გამოარკვია:

1956 წლის 14 დეკემბერს საქართველოს მინისტრთა საბჭოსთან არსებულ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტში აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე ზემოთ აღნიშნულ პირთა მიმართ, იმის გამო, რომ ისინი შედიოდნენ ახალგაზრდების არალეგალურ ანტისაბჭოთა ჯგუფში. დაამზადეს ფურცლები ანტისაბჭოთა შინაარსის და გაავრცელეს ქ. თბილისში, 1956 წლის 1 დეკემბერს, ღამით.

სასამართლოში დაკითხულებმა: ზ. გამსახურდიამ, ა. მიქაძემ, თ. გუნჯუამ და ვ. სიხარულიძემ აჩვენეს, რომ 1953 წელს ადგილი ჰქონდა ურთიერთშორის აზრთა გაცვლა-გამოცვლას და მსჯელობას სხვადასხვა საკითხზე, რის შედეგადაც მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ შეექმნათ არალეგალური ჯგუფი და გაენიათ ბრძოლა იმ ღონისძიებათა წინააღმდეგ, რომელსაც ისინი არ ეთანხმებოდნენ. მიუხედავად ამისა, იმ დროისათვის მათ პრაქტიკულად არალეგალური მოღვაწეობა არ განუხორციელებიათ და დაკმაყოფილდნენ ამ საკითხზე მსჯელობით, არალეგალური ჯგუფი არ შეუქმნიათ.

საქმის მასალებიდან ჩანს, რომ 1956 წლის 5-9 მარტის მასიური მღელვარების და უნესრიგობის შემდეგ, სამართალში მიცემულმა ზ. გამსახურდიამ ხელახლა დააყენა საკითხი ზემოთ დასახელებულ პირთა წინაშე არალეგალური ანტისაბჭოთა მუშაობის წარმოების შესახებ და მიზნად დაისახეს დამოუკიდებელი საქართველოს სახელმწიფოს შექმნა.

ამის შემდეგ შეიქმნა არალეგალური ჯგუფი. დასახელებულმა პირებმა განიზრახეს ამ ჯგუფის წევრთა რაოდენობის გაზრდა და ამ მიზნით სხვადასხვა დროს გახადეს არალეგალური ჯგუფის წევრებად: მ. კოსტავა, თ. ცერცვაძე, გ. დოჩანაშვილი, თ. მეტრეველი და გ. სიხარულიძე.

აღნიშნულმა არალეგალურმა ჯგუფმა, რომელიც ჩამოყალიბდა ზ. გამსახურდიას ინიციატივით, პირველი შეკრება ჩაატარა 1956 წლის ივლისის თვეში, ზ. გამსახურდიას ბინაზე.

These young people, members of a secret organization called “Gorgasiani, behaved very bravely. They protested against the bloody policies of the Soviet System, not only in Georgia but throughout the Soviet Union. They called on society to fight for the liberation of Georgia and to overthrow the Soviet regime. They were tried in April 1957.

Document №2

The Verdict

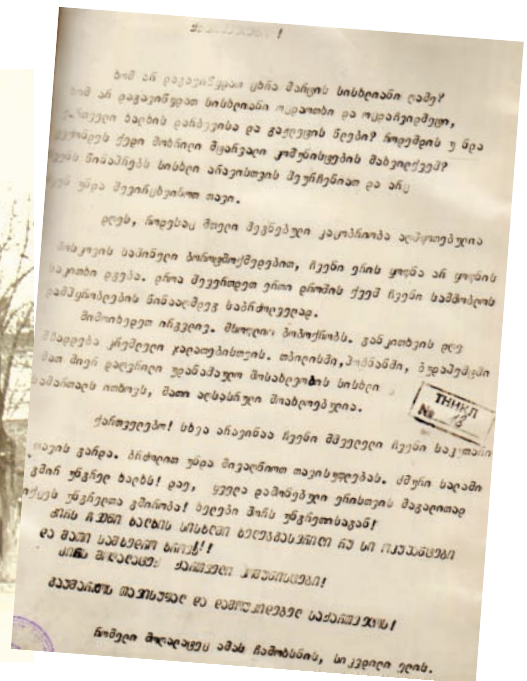
On April 3rd, 4th and 5th, 1957, in the name of the Georgian Soviet Socialist Republic, the chamber of criminal cases of the Tbilisi court discussed the case №4-57 at a public trial in Tbilisi. The chamber’s members were as follows:

Chairman: D. Giorgadze

Public Judges: I. Tamazashvili, T. Chkhaidze

Secretary: D. Tsakadze; Prosecutor: S. Bliadze

დასახელებული არალეგალური ჯგუფი ახორციელებდა რა თავის დასახულ ამოცანებს, ჯგუფის წევრთა შეგროვებული თანხით, სამართალში მიცემული ზ. გამსახურდიას მიერ შეძენილ იქნა საბეჭდი მანქანა ქართული შრიფტით.

ამ ჯგუფის უკანასკნელ შეკრებამდე, 1956 წლის ნოემბრის ბოლო რიცხვებში განხილული იქნა საკითხი იმის შესახებ, რომ გ. სხირტლადის ბინაზე დაიბეჭდოს ფურცლები ანტისაბჭოთა შინაარსის და გავრცელებულ-გაკრული იქნას ქ. თბილისში, რუსთაველის და პლენხანოვის ქუჩების რაიონში.

დასახელებული ფურცლების დაბეჭდვის შემდეგ, სამართალში მიცემულნი: გამსახურდია, მიქაძე, გუნჯუა, სიხარულიძე, კოსტავა, ცერცვაძე, მეტრეველი და დოჩანაშვილი, წინასწარი მოლაპარაკების საფუძველზე, შეხვდნენ ერთმანეთს 1956 წლის 1 დეკემბერს, ღამის 12 საათზე, ქ. თბილისის სახელმწიფო ოპერის შენობასთან, იმ მიზნით, რომ დაბეჭდილი 7 ცალი ანტისაბჭოთა ხასიათის ფურცლები გაეცემებინათ და გაეკრათ.

სამართალში მიცემულებმა, როგორც წინასწარ გამოძიებაში, ისე სასამართლოში, თავი ცნეს დამნაშავედ წარდგენილ ბრალდებებში.

სასამართლო კოლეგიამ სამართალში მიცემულთა მიმართ სასჯელის განსაზღვრისას უნდა მიიღოს მხედველობაში ის გარემოება, რომ ყველა ისინი არასრულწლოვნები არიან. ასევე მათ შეიგნეს ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედობის სიმძიმე და დარწმუნდნენ მცდარ მოქმედებაში. მათი წარსული არაფრით არ არის შებღალული, პირველად არიან სამართალში, რომ მათ მიერ ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედობა გამონვეული იყო მხოლოდ და მხოლოდ მათი ბავშვური საქციელით, რომ მათ ამ საქმეში ნამქეზებელი და ხელმძღვანელი არ ჰყოლიათ.

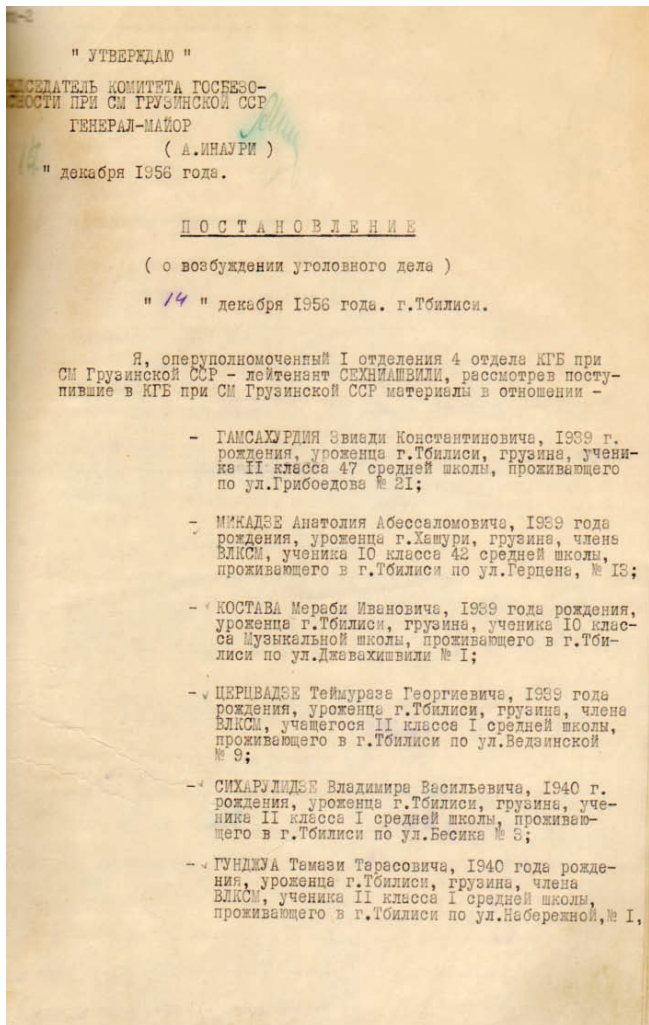
ზემოთ აღნიშნულის გამო, სასამართლო კოლეგიამ იხელმძღვანელა საქ. სსრ 319-ე და 320-ე მუხლებით და დაადგინა:

ცნობილი იქნან დამნაშავედ წარდგენილ

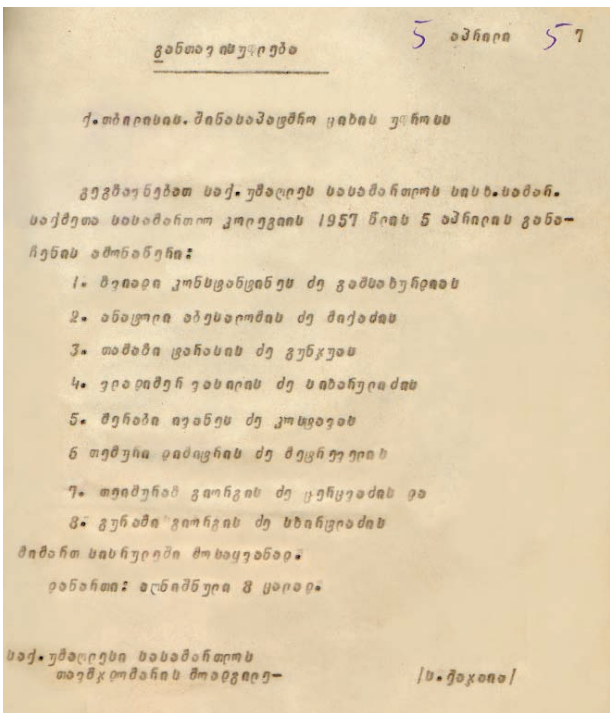
Lawyers: M. Alkhazishvili, Sh. Lekveishvili

The accused were as following:

1. Zviad Konstantinovich Gamsakhurdia – born on March 31st, 1939 in Tbilisi, nationality – Georgian, non-party, 11th grader at Tbilisi secondary school №47, address: №21 Griboedovi St, no previous convictions;
2. Anatoli Abesalomovich Mikadze – born on May 2nd, 1939 in the village of Marani, Abasha region, nationality – Georgian, member of the Communist Union of Youth, 10th grader at Tbilisi secondary school №42, address: №13 Gentseni, no previous convictions;
3. Tamaz Tarasovich Gunjua – born on January 4th, 1940 in Tbilisi, nationality – Georgian, member of the Communist Union of Youth, 11th grader at Tbilisi secondary school №1, address: №1 Sanapiro St, no previous convictions;
4. Vladimer Vasilevich Sikharulidze – born in 1940 in Tbilisi, nationality – Georgian, non-party, 11th grader at Tbilisi secondary school №60, address: №3 Besiki St, no previous convictions;
5. Merab Ivanovich Kostava – born on May 26th, 1939 in Tbilisi, nationality – Georgian, member of the Communist Union of Youth, 10th grader at Tbilisi music school, address: №1 Javakhishvili St, no previous convictions;
6. Temur Dmitrevich Metreveli – born on April 12th, 1939 in Tbilisi, nationality – Georgian, member of the Communist Union of the Youth, 11th grader at Tbilisi secondary school №47, address: №4 Niaghvari St, no previous convictions;
7. Teimuraz Giorgievich Tsertsvadze – born on April 24th, 1939 in Tbilisi, nationality – Georgian, member of the Communist Union of the Youth, 11th grader at Tbilisi secondary school №1, address: №9 Vedzini St, no previous convictions;
8. Guram Giorgievich Skhirtladze – born on March 2nd, 1941 in Tbilisi, nationality – Georgian, 10th grader at Tbilisi secondary school №39, address: №7 Ilia Chavchavadze St, no previous convictions;
9. Guram Petrovich Dochanashvili – born on March 26th, 1939 in Tbilisi, nationality – Georgian, member of the Communist Union of the Youth, 11th grader at Tbilisi secondary school №1, address: №45 Melikishvili St, no previous convictions;

ბრალდებაში, რაც გათვალისწინებულია საქართველოს სსკ 58-10 მუხ. 1 ნაწ. და 58-11 მუხლით სამართალში მიცემულნი, ამიტომ ზვიად კონსტანტინეს ძე გამსახურდიას სსკ 58-10 მუხლის 1 ნაწ. მიესაჯოს სამი წლით თავისუფლების აღკვეთა, სსკ 58-11 მუხლით საქ. სსკ 58-2 მუხლის სანქციით მიესაჯოს ხუთი წლით

The above mentioned people were accused of violation of Article 58/10 Part I and Article 58/11 of the criminal code of the Georgian SSR.

The following has been asserted on the basis of preliminary and court investigations:

On December 14th, 1956, the State Security Committee (co-founded together with the Council of Ministers of Georgia) launched a criminal case against the individuals. They were accused of being members of an illegal anti-Soviet youth organization, as they had drawn up anti-Soviet materials and had spread them throughout Tbilisi in the night of December 1st, 1956.

According to Z. Gamsakhurdia, A. Mikadze, T. Gunjua and V. Sikharulidze, they had gathered in 1953 and discussed different matters. Although they had thought of forming a group of which the major focus would be opposing the activities in society of which they disapproved, the group was not formed then; hence, no illegal act was committed.

However, as the case materials read, after March 5th to 9th, 1956, Zviad Gamsakhurdia discussed the issue of forming an anti-Soviet organization again, of which their major aim was to liberate Georgia. An illegal organization was formed, and it was decided to expand the group with new members: M. Kostava, T. Tsertsvadze, G. Dochanashvili, T. Metreveli and G. Sikharulidze.

The illegal group, which had been formed under the initiative of Zviad Gamsakhurdia, held their first meeting in July 1956 in Gamsakhurdia's house.

The group carried out several illegal activities, for example, they purchased a type writer with Georgian prints, funded by money collected through the efforts of several group members.

At their last meeting in November 1956, they decided to print anti-Soviet papers in G. Skhirtladze's flat, after which they were to be spread and posted along the Rustaveli and Plekhanovi Streets in Tbilisi.

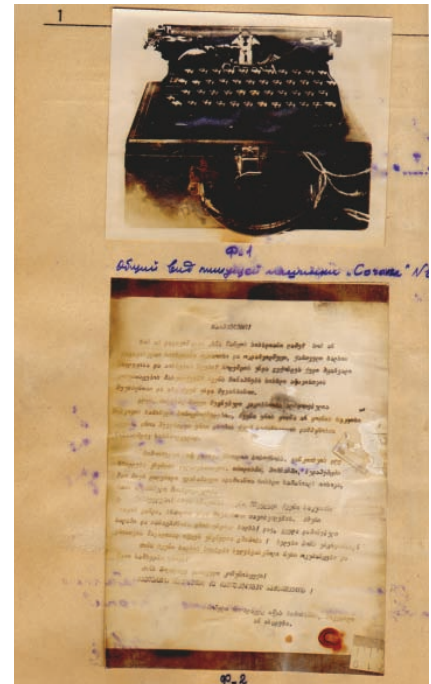
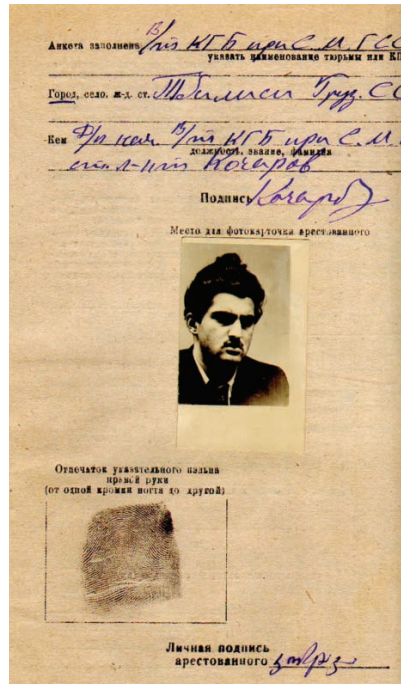
After the papers had been printed, the accused – Gamsakhurdia, Mikadze, Gunjua, Sikharulidze, Kostava, Tsertsvadze, Metreveli and Dochanashvili – met each other at the Tbilisi Opera House on the night of December 1st, 1956, to post seven copies of anti-Soviet papers.

The accused individuals found themselves guilty after the investigation and during at the trial.

The court chamber took into consideration the fact that all of the accused were underage and that they had realized their crimes and mistakes. Moreover, the accused had not committed any crime before, and it was the first time their cases had been brought before the court. In addition, nobody encouraged them to form the organization and commit anti-Soviet activities.

However, the accused were found guilty on the basis of Article 58/10 part I and Article 58/11 of the criminal code of the Georgian SSR.

The court passed the following sentence on the basis of Article 319 and Article 320 of the criminal code of the Georgian SSR:

თავისუფლების აღკვეთა. სსკ 46-ე მუხლის შესაბამისად საბოლოოდ განესაზღვრა 5 წლით თავისუფლების აღკვეთა.

ანატოლი აბესალომის ძე მიქაძეს, ვლადიმერ ვასილის ძე სიხარულიძეს და მერაბ ივანეს ძე კოსტავას მიესაჯოთ სამი წლით თავისუფლების აღკვეთა, სსკ 58-11 მუხლით საქ. სსკ 58-2 მუხლის სანქციით მიესაჯოთ ოთხი წლით თავისუფლების აღკვეთა. სსკ 46-ე მუხლის შესაბამისად საბოლოოდ განესაზღვროთ 4 წლით თავისუფლების აღკვეთა.

თამაზ ტარასის ძე გუნჯუას, თეიმურაზ გიორგის ძე ცერცვაძეს, თემურ დიმიტრის ძე მეტრეველს, გურამ გიორგის ძე სხირტლადესა და გურამ პეტრეს ძე დოჩანაშვილს მიესაჯოთ ორი წლით თავისუფლების აღკვეთა, სსკ 58-11 მუხლით საქ. სსკ 58-2 მუხლის სანქციით მიესაჯოთ სამი წლით თავისუფლების აღკვეთა. სსკ 46-ე მუხლის შესაბამისად საბოლოოდ განესაზღვროთ 3 წლით თავისუფლების აღკვეთა.

სასამართლო კოლეგია იღებს რა მხედველობაში იმ შემამსუბუქებელ და საშეღავათო პირობებს, რომლებიც აღნიშნულია ამ განაჩენის აღწერილობით ნაწილში და საქ. სსკ 50-ე მუხლის შესაბამისად, ყველა მსჯავრდებულს განსაზღვრული სასჯელი შეეცვალოს პირობითი მსჯავრით.

განაჩენი საკასაციო წესით გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

თავმჯდომარე: დ. გიორგაძე
სახ. მსაჯულები: თ. ჩხაიძე, ი. თამაზაშვილი²
(სტილი დაცულია).

Zviad Gamsakhurdia was sentenced to three years imprisonment on the basis of Article 58/10 Part I plus five years imprisonment on the basis of Article 58/11 and 58/2 of the criminal code of the Georgian SSR. Finally he was sentenced a five-year imprisonment term on the basis of Article 46 of the criminal code.

Anatoli Abesalomovich Mikava, Vladimer Vasilevich Sikharulidze and Merab Ivanovich Kostava were sentenced to three years imprisonment on the basis of Article 58/11 of the criminal code plus four years on the basis of Article 58/2 of the criminal code of the Georgian SSR. Finally they were sentenced to a four-year imprisonment term on the basis of Article 46 of the criminal code.

Tamaz Tarasovich Gunjua, Teimuraz Gorgevich Tsertsvadze, Temur Dmitrevich Metreveli, Guram Gorgevich Skhirtladze and Guram Petrovich Dochanashvili were sentenced to two years imprisonment on the basis of Article 58/11 of the criminal code of the Georgian SSR plus three years on the basis of Article 58/2. Finally they were sentenced to a three-year imprisonment term on the basis of Article 46 of the criminal code.

Whereas the court took into consideration all the existing extenuating circumstances and Article 50 of the criminal code of the Georgian SSR the verdict is changed into probationary sentence.

The judgment is not subject to appeal.

Chairman: D. Giorgadze

Public Judges: T. Chkhaidze, I. Tamazashvili² [sic.]

2. საქართველოს შსს არქივი, ფ. №6, საარქ. №5638, ფურც. 95.

2. MIA Archive of Georgia, f. 6, f. 5638, p. 95.

1961 წლის ოქტომბრიდან 1963 წლის აპრილამდე სახელმწიფო უშიშროების ორგანოებმა ქ. ზუგდიდში ორი არალეგალური ახალგაზრდული ანტისაბჭოთა, ნაციონალისტური ჯგუფი გამოააშკარავა. მათ შორის პირველი – „ახალგაზრდული ორგანიზაცია საქართველოს განთავისუფლებისთვის ბრძოლაში“ – შეიქმნა 1960 წელს. ამ დაჯგუფების შემადგენლობაში შედიოდა 5 პირი, მათ შორის 4 კომკავშირელი: **ა. პ. სანაია** (ჯგუფის ხელმძღვანელი), **რ. მ. ქირია**, **ვ. გ. შურღაია**, **გ. ვ. სანაია** და **ს. ს. სორდია** (კომკავშირში არ ირიცხება).

მეორე ჯგუფი – „ამიერკავკასიის ხალხთა განთავისუფლების რევოლუციური კომიტეტი“ (შემოკლებით „აერ“) შეიქმნა 1962 წლის აპრილში. მასში შედიოდა 10 პირი, მათ შორის 9 კომკავშირელი: **ი. თ. ქობალია** (ჯგუფის ხელმძღვანელი), **ზ. დ. ქობალია**, **ნ. ლ. ჯულელი**, **თ. დ. ჯობავა**, **ე. ა. ბებია** (ქალი), **ო. მ. გაბუნია**, **ნ. კ. ფარცვანია**, **ე. დ. კვირტია**, **მ. ა. კაკაშვილი** და **გ. ა. დვალის**, საბჭოთა არმიის ყოფილი პოლიტმუშაკი, რომელიც 1954 წელს გარიცხეს სკკპ-ის რიგებიდან. ორგანოების მიერ ასევე დადგინდა, რომ **გ. ა. დვალთან** ქ. ქუთაისში დაკავშირებული იყო კიდევ სამი პირი.

გარდა ამ ჯგუფებისა, სახელმწიფო უშიშროების ორგანოებმა ასევე გამოავლინეს ახალგაზრდების მესამე არალეგალური ჯგუფი, რომელშიც შედიოდნენ ზუგდიდის ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის სტუდენტები. ამ ჯგუფის შექმნის ინიციატორად ითვლება კომკავშირელი **ა. ნ. ფირცხალავა**, ჯგუფის წევრებად ირიცხებოდნენ **ბ. დ. ლაგვილავა** და **ლ. გ. გობეჩია**.

სამივე ჯგუფი ეწეოდა გამოკვეთილ ანტისაბჭოთა, ნაციონალისტური ხასიათის პროკლამაციების გავრცელებას.

პირველი და მეორე ჯგუფი საბჭოთა მთავრობის მადისკრედიტირებელ ფურცლებს ავრცელებდა ქალაქებში: თბილისი, ქუთაისი, სოხუმი, ფოთი, ცხაკაია, ზესტაფონი. მესამე ჯგუფი კი ლოკალიზებული იყო ქ. ზუგდიდში.

ფურცლები იბეჭდებოდა ტიპოგრაფიული შრიფტისა და სანერი მანქანის დახმარებით, რომელიც გაიტაცეს ზუგდიდის სტამბიდან და სანიტარიულ-ეპიდემიოლოგიური სადგურიდან, ასევე იბეჭდებოდა როტატორისა და თვითნაკეთი საბეჭდი დანადგარის მეშვეობით; არალეგალური ჯგუფის წევრებმა, ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის სტუდენტებმა 1962 წლის 30 აპრილს შეაღწიეს ტექნიკუმის კანცელარიაში და ფურცლები დაბეჭდეს.

ი. თ. ქობალიასა და **გ. ა. დვალის** ჯგუფის წევრები აწყობდნენ არალეგალურ თავყრილობებს, რომლებზეც განიხილებოდა საწევრო შენატანების, ჯგუფებში ახალი წევრების ჩაბმის, არალეგალური უჯრედების შექმნის, ანტისაბჭოთა პროკლამაციების გამრავლებისა და გავრცელების საკითხები და ა. შ. თავყრილობაზე ირჩეოდა თავმჯდომარე და მდივანი, ოქმის სახით ფორმდებოდა თავყრილობის მონაწილეთა გამოსვლები. ანტისაბჭოთა არალეგალურ ჯგუფში განეწიანებული თითოეული პირი იძლეოდა წერილობით ფიცს.

ამ არალეგალური ჯგუფების რამდენიმე წევრს აღმოაჩნდა ცეცხლსასროლი იარაღი („კოროვინის“ და „ნაგანის“ პისტოლეტები), ასევე ანტისაბჭოთა დოკუმენტები: ფიცის ტექსტი, „პროგრამა მინიმუმი“, „პროგრამა მაქსიმუმი“ და სხვა მასალები.

To the Central Committee of the Communist
Party of the Soviet Union

20/VII-63

Information

On the young anti-Soviet nationalist groups in Zugdidi region
of the Georgian SSR

Between October 1961 and April 1963, two illegal, young anti-Soviet nationalist groups were revealed in the city of Zugdidi by state security agencies. The first group entitled “Youth Organization Fighting for the Liberation of Georgia” was formed in 1960. It consisted of 5 members, including 4 members of the Young Communist League. These were: **A. P. Sanaia** (head of the group), **R. M. Kiria**, **V. G. Shurghaia**, **G. V. Sanaia** and **S. S. Sordia** (not enrolled in the Young Communist League).

The other group was called “The Revolutionary Committee for the Liberation of Transcaucasian People” or “AER” (Assembly of European regions) was formed in April 1962. This group consisted of 10 members, including 9 members of the Young Communist League. These were: **I. T. Kobalia** (the head of the group), **Z. D. Kobalia**, **N. L. Jugheli**, **T. D. Jobava**, **E. A. Bebia** (a woman), **O. M. Gabunia**, **N. K. Partsvania**, **E. D. Kvirtia**, **M. A. Kakashvili** and **G. A. Dvali** (a former political worker of the Soviet armed forces, who was expelled from the Communist Party of the Soviet Union in 1954). It has also been revealed that **G. A. Dvali** had relations with three people in Kutaisi.

In addition to these groups, the state security agencies' archive reveals a third illegal group of young people, composed of students from the industrial school of tea technology in Zugdidi. The group was formed under the initiative of a member of the Young Communist league, **A. N. Pirtskhalava**, and its members were **B. D. Lagvilava** and **L. G. Gobechia**.

These three groups were engaged in disseminating anti-Soviet and nationalist materials.

While the first and the second groups disseminated defamatory materials targeting Soviet government in cities like Tbilisi, Kutaisi, Sukhumi, Poti, Tskhakaia and Zestaponi, the zone of dissident activity for the third group was in Zugdidi.

Propaganda was printed in a typographical font, and typing machines stolen from the printing-house and a sanitary and epidemiological station. The members of the group also used a rotator and home-made printing machine. On April 30, 1962, students The Industrial School of Tea Technology occupied the secretariat of the school and printed political proclamations.

Some leaders of the groups, especially **I. T. Kobalia** and **G. A. Dvali**, organized illegal meetings where they discussed issues related to membership fees. They invited new members to the group, formed new illegal groups, the printing and dissemination of anti-Soviet material, etc. The meetings elected the chairman and the secretary. Protocols were drawn up based on the speeches of the participants. Every new member of an anti-Soviet illegal group was to sign a written oath.

არალეგალური ჯგუფების მონაწილეთა უმრავლესობას საშუალო განათლება ჰქონდა. ბევრი მათგანი საკავშირო ალკკ-ის წევრად ითვლებოდა, მაგრამ კომკავშირულ ორგანიზაციებში ფორმალურად ირიცხებოდა. ძირითადად, ეს გაურკვეველი საქმიანობის ხალხია, რომლებიც არ არიან ჩართულნი საზოგადოებრივ სასარგებლო შრომაში, მონყვეტილნი არიან ცხოვრებისგან, ხალხისგან.

არალეგალური ჯგუფის მონაწილეთაგან ხუთი დამწყებ პოეტად ითვლება. ისინი იყვნენ ზუგდიდის ი. ჭავჭავაძის სახელობის საქალაქო ბიბლიოთეკასთან არსებული ლიტერატურული წრის წევრები, მაგრამ წრის მუშაობას არავინ წარმოადგენდა და დამწყები პოეტები თავად წარმოადგენდნენ საკუთარ თავს. ლექსების შინაარსი და პოლიტიკური მიმართულება არ მონმდებოდა. ამ პოეტთა ლექსები ატარებდა ნაციონალურ ელფერს, საბჭოთა პატრიოტიზმი შეცვლილი იყო ვიწრო, შეზღუდული ნაციონალიზმის ქადაგებით. ამ ლექსების საერთო ხასიათი პოლიტიკურად არაჯანსაღია, ხანდახან – მავნეც.

აღნიშნული არალეგალური, ანტისაბჭოთა ჯგუფების წევრები აგრეთვე ენეოდნენ აქტიურ გადმოხირობით სამუშაოებს.

ამ დროისთვის არალეგალური, ანტისაბჭოთა ჯგუფების წევრები იზოლირებულნი არიან და შესაბამისი ორგანოები აწარმოებენ გამოძიებას.

ასეთია ზუგდიდის რაიონში ახალგაზრდა ანტისაბჭოთა, ნაციონალისტური ჯგუფების საქმიანობის არსი.

ანტისაბჭოთა, ნაციონალისტური ჯგუფების გამოაშკარავებასთან დაკავშირებით, საქართველოს კპ ზუგდიდის სამრეწველო-საწარმოო და სასოფლო-საწარმოო კომიტეტებმა, ასევე საქართველოს ალკკ ზუგდიდის სამრეწველო-საწარმოო და სასოფლო-საწარმოო კომიტეტებმა მიიღეს შემდეგი ზომები: ჩაის საწინეხი ფაბრიკის კომკავშირული ორგანიზაციის შეკრებაზე პოლიტიკური სიბეცისა და უმეცრებისთვის საკავშირო ალკკ-ის რიგებიდან გაირიცხა **ვ. ვ. ჯინჯოლავა**, საკავშირო ალკკ-ის წესდების დარღვევისა და დოყლაპიობისთვის საკავშირო ალკკ-ის რიგებიდან გაირიცხა კომკავშირის კომიტეტის მდივანი **კ. კვარაცხელია**, ანტისაბჭოთა ქმედებისთვის კომკავშირიდან გაირიცხნენ ზუგდიდის მექანიკური სახელოსნოს მუშები – **ნ. ფარცვანია** და **ი. ქობალია**.

ზუგდიდის ქალაქის კომბინატის პარტკომმა ანტისაბჭოთა ახალგაზრდული ჯგუფების მიმართებაში გამოვლენილი დოყლაპიობისა და დანაშაულის დაფარვისთვის პარტიიდან გაირიცხა სკკპ-ის წევრობის კანდიდატი **ჩქვანავა**.

საქართველოს კპ ზუგდიდის სასოფლო-საწარმოო პარტკომის ბიუროს გადაწყვეტილებით, საწარმოში შრომითი დისციპლინის ცუდი მდგომარეობისა და ტიპოგრაფიული შრიფტის დაკარგვის გამო, სამუშაოდან გაათავისუფლეს ზუგდიდის სტამბის დირექტორი **ი. რ. დგებუაძე**.

პოლიტიკური სიფხიზლის დასუსტებისა და ახალგაზრდობის სუსტად ხელმძღვანელობისთვის დაკავებული თანამდებობებიდან მოხსნეს და პარტიული ხაზით დასაჯეს ზუგდიდის მექანიკური სახელოსნოს პარტიბიუროს მდივანი **ტ. ი. ჩუხუა** და ჩაის საწინეხი ფაბრიკის პარტიბიუროს მდივანი **ახვლედიანი**. ამ

Several members of these illegal groups had firearms (the Korovin and Nagan pistols), as well as anti-Soviet documents such as the written text of an oath, “Program Minimum,” “Program Maximum” and other materials.

Most members of the illegal groups had a secondary education. Many of them were considered members of the All-Union Leninist Young Communist League. However, their enrollment in the Komsomol organizations was formal. Basically, the occupation of these people is obscure. They were not involved in socially productive work, and were separated from the life of ordinary people.

Five members of the illegal groups were considered to be up and coming poets. They were members of the literary circle of the Iliā Chavchavadze Municipal Library. However, the literary circle didn't have a head, and thus the novice poets presented themselves. The ideological content and political direction of their poetry was not controlled. These were nationalist poems, promoting a restricted patriotism instead of the universalizing Soviet one. In general, these poems were politically problematic, and sometimes subversive.

Members of the aforementioned illegal anti-Soviet groups were also involved in the recruitment process. At the time, members of the illegal anti-Soviet groups were isolated, and the relevant agencies conducted investigation. This was the main area of the activity of anti-Soviet nationalist groups of the youth of the Zugdidi region.

The Zugdidi Committee for Industrial and Agricultural Manufacture of the Communist Party of Georgia, as well as The Zugdidi Committee for Industrial and Agricultural Manufacture of the Georgian Komsomol made the relevant measures concerning the reveal of the anti-Soviet nationalist groups. At the meeting of the Komsomol organization of the tea-pressing factory, **V. V. Jinjolava** was expelled from the Komsomol for lack of political consciousness. The secretary of Komsomol Committee **K. Kvaratskhelia** was expelled from the Komsomol for violating Komsomol rules, and being fooled. The workers of the Zugdidi mechanical workshop, including **N. Partsvania** and **I. Kobalia**, were also expelled from the Komsomol for their anti-Soviet activity.

The Party Committee of the Zugdidi paper factory excluded from the party a candidate member of the Komsomol, Chkvanava, for proving useless in revealing the anti-Soviet activities of expressly anti-Soviet groups of young people, and concealing a crime.

On the basis of decrees passed by the Party Committee Bureau for the Zugdidi Agricultural Ministry of the Communist Party of Georgia, the director of the Zugdidi printing house, **I. R. Dgebuadze**, was removed from his post for poor labor discipline in the enterprise and the loss of a typographic font.

The party bureau secretary of a Zugdidi mechanical workshop, **T. I. Chukhua**, and the party bureau secretary of a tea-pressing factory, Akhvlediani, were removed from their posts and punished for not following the party line for relaxing political vigilance and weak leadership of the local youth. The directors of these

სანარმოების დირექტორები, ამხ. დ. მ. ჩიხლაძე და შ. ი. ჯგერია მკაცრად გააფრთხილეს. ორივეს გამოეცხადა სასტიკი საყვედური პირად საალრიცხვო ბარათში შეტანით.

საკავშირო ალკკ-ის რიგებიდან გარიცხეს ანტისაბჭოთა ნაციონალისტური ჯგუფების ყველა მონაწილე.

ზუგდიდის სამრეწველო-სანარმოო პარტიკომის ბიუროს სხდომაზე განიხილეს საკითხი ენგურჰესსმშენისა და ენგურქალაქკომბინატის ახალგაზრდებს შორის პოლიტიკურ-ალმზრდელობითი მუშაობის საკითხის დაყენების შესახებ.

ზუგდიდის სამრეწველო-სანარმოო და სასოფლო-სანარმოო კომკავშირის კომიტეტების პლენუმებზე განიხილეს ქ. ზუგდიდისა და მთლიანად ზუგდიდის რაიონის ახალგაზრდებს შორის პოლიტიკურ-ალმზრდელობითი მუშაობის საკითხები.

ანტისაბჭოთა ნაციონალური ჯგუფების შექმნასთან დაკავშირებული ფაქტების შესასწავლად და ორგანიზაციულ-პარტიული მუშაობის ამაღლებაში პრაქტიკული დახმარების აღმოსაჩენად ზუგდიდში მიავლინეს საქართველოს კპ ცკ-ის პარტიული ორგანოების განყოფილების მუშაკთა ჯგუფი, ხოლო იდეოლოგიური მუშაობის შესამოწმებლად – საქართველოს კპ ცკ-ის იდეოლოგიური განყოფილების მუშაკები.

ზუგდიდის ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის სტუდენტთა ანტისაბჭოთა, ნაციონალისტური ქმედება განიხილეს ტექნიკუმის პარტიულ და კომკავშირულ კრებებზე. კომკავშირული ხაზით მკაცრად დაისაჯენ ის სტუდენტები, რომლებმაც იცოდნენ არალეგალური ჯგუფების არსებობისა და პროკლამაციების გავრცელების შესახებ და არ მიიღეს აუცილებელი ზომები მათი საქმიანობის შესაწყვეტად.

ტექნიკუმის დირექტორი, სასწავლო ნაწილის გამგე, პარტიუროსა და კომკავშირული ორგანიზაციის მდივანი გათავისუფლდნენ დაკავებული თანამდებობებიდან. ყოველ მათგანს გამოეცხადა სასტიკი საყვედური პირად საალრიცხვო ბარათში შეტანით.

ზუგდიდის სასოფლო სანარმოოს პარტიული კომიტეტის ბიურომ განიხილა ტრესტ „საქართველოს ჩაის“ სარემონტო კანტორის მუშაობა. კანტორის დირექტორსა და პარტიული ორგანიზაციის მდივანს პოლიტიკურ-ალმზრდელობითი მუშაობის სუსტად წარმართვისთვის გამოეცხადათ საყვედური. კომკავშირელები, რომლებმაც იცოდნენ ამ ჯგუფების არსებობის შესახებ და არაფერი გააკეთეს მათი მხილებისთვის, გაირიცხნენ საკავშირო ალკკ-ის რიგებიდან.

ზუგდიდის სამრეწველო-სანარმოო პარტიულმა კომიტეტმა განიხილა საკითხი ენგურის ქალაქის კომბინატში პარტიულ-პოლიტიკური მუშაობის მდგომარეობის შესახებ. სკკპ წევრობის კანდიდატი, მუშა ჩიქოვანი, რომელმაც იცოდა ანტისაბჭოთა ნაციონალისტური ჯგუფების არსებობის შესახებ და არაფერი გააკეთა მათი მხილებისათვის, გაირიცხა პარტიიდან.

პარტიული კომიტეტების აქტივის კრებებზე, რომლებიც სკკპ ცკ-ის ივნისის პლენუმს ეძღვნებოდა,

factories, comrade **D. M. Chikhladze** and **Sh. I. Jgeria**, were given a stern warning. Both of them received a severe reprimand written on their registration cards.

All members of the anti-Soviet nationalist groups were expelled from the All-Union Komsomol.

At a meeting of the Party Committee Bureau for Zugdidi Industrial Manufacture, an issue related to the political-educational work among the young people of the Enguri Dama and the Enguri paper factory was discussed.

At the Komsomol committee plenums of Zugdidi Industrial and Agricultural Manufactures, an issue was raised related to political-educational work among young people of Zugdidi city and Zugdidi region.

A group of workers in the Central Committee party organs of the Communist Party of Georgia was sent to Zugdidi. The group was tasked with studying the facts concerning the creation of anti-Soviet nationalist groups, and providing practical assistance in strengthening organizational and party activity. Another group, consisting of workers from the Central Committee Ideology Department of the Communist Party of Georgia, was sent to check ideological work.

Anti-Soviet and nationalist activism by the students of the Zugdidi Tea Technological College were reviewed at the Party and Komsomol meetings of the college. Any students who were aware of the existence of illegal groups, as well as the dissemination of anti-regime material, and didn't take necessary measures to stop such activity, were strictly punished by the Party.

The director of the technical college, as well as head of the training department and secretary of the party bureau and Komsomol organization, were removed from their posts. All of them received a severe reprimand written in their registration cards.

The Party Committee Bureau of Zugdidi Agricultural Production discussed the work of the repair shop attached to “Georgian Tea.” The director of the shop, as well as the secretary of the party organization, received a severe reprimand for poor political and educational activism. The members of the Komsomol who knew about the existence of the illegal groups, but didn't take necessary measures to reveal them, were expelled from the All-Union Leninist Young Communist League.

The Party Committee of Zugdidi Industrial Manufacture discussed the issue concerning party and political work at the Enguri paper factory. The Candidate member of the Communist Party of the Soviet Union, a worker named Chikovani, who was aware of the existence of the anti-Soviet nationalist groups but didn't take necessary measures to reveal them, was excluded from the party.

At the meetings of the Party Committees dedicated to the June plenum of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union, all anti-public activities were discussed. The situation was analyzed and the relevant measures were taken for improving ideological and educational work.

The academic staff was enlarged and renewed. Agitation and propaganda activity among young people was encouraged. Every anti-Soviet and nationalist action, intending to defile a young

ვრცლად ითქვა ამ ანტისახალხო ქმედებაზე. გაკეთდა მომხდარის ანალიზი და მიიღეს ზომები იდეურ-ალმზრდელი მუშაობის გაუმჯობესებისთვის.

გაფართოვდა და განახლდა ლექტორთა შემადგენლობა, ახალგაზრდებს შორის მნიშვნელოვნად გამოცოცხლდა სააგიტაციო და პროპაგანდისტული მუშაობა. ყველა უმნიშვნელო ჯგუფის ანტისაბჭოთა, ნაციონალისტური გამოსვლა, რომელიც ახალგაზრდობას ხრწნის, მიიღებს მკვეთრ და საკადრის პასუხს.

1963 წლის 23 ივლისს საქართველოს კპ ცკ-ის პრეზიდიუმი განიხილავს საკითხს ქ. ზუგდიდსა და ზუგდიდის რაიონში ახალგაზრდობას შორის იდეურ-ალმზრდელი მუშაობის სერიოზულ ნაკლოვანებებზე.

საქართველოს კპ ცკ-ის მდივანი
(დ. ზემლიანსკი)
ივლისი. 1963 წ.
ქ. თბილისი¹

1963 წლის 16 აპრილს საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის საგამომძიებლო განყოფილების მიერ აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე. წინასწარი გამოძიებით დადგინდა, რომ **ზაურ დავითის ძე და ინდიკო თედორეს ძე ქობალიებმა**, იყვნენ რა ნაციონალისტურად განწყობილები, 1961 წლის შემოდგომაზე ქ. ზუგდიდში დააარსეს არალეგალური ანტისაბჭოთა ჯგუფი, რომელიც მიზნად ისახავდა საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლას, საქართველოს გამოყოფას საბჭოთა კავშირიდან და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს დაარსებას.

1961 წლის ბოლოს ი. თ. და ზ. დ. ქობალიებმა არალეგალურ ანტისაბჭოთა ჯგუფში მიიზიდეს **ნიკოლოზ კონსტანტინეს ძე ფარცვანია**. ამ უკანასკნელმა კი 1962 წლის აპრილში ზუგდიდის არალეგალური ანტისაბჭოთა ჯგუფი დაუკავშირა ქალაქ ქუთაისში გ. ა. დვალის მიერ შექმნილ ასეთივე არალეგალურ ჯგუფს.

ნ. კ. ფარცვანიამ, იყო რა გ. ა. დვალის მიერ ანტისაბჭოთა ნაციონალისტური სულისკვეთებით დამუშავებული, საბჭოთა არმიის რიგებში ყოფნის დროს დაწერა ანტისაბჭოთა, ცილისმწამებლური შინაარსის ლექსი.

1959 წლის ბოლოს ნ. კ. ფარცვანია დაბრუნდა საბჭოთა არმიის რიგებიდან ზუგდიდის რ-ნის სოფ. ოდიშში და დანაშაულებრივი კავშირი განაახლა გ. ა. დვალთან, ესტუმრა ქ. ქუთაისში და ერთობლივად დასახეს საჭირო ღონისძიებები არალეგალურ ანტისაბჭოთა ჯგუფში სხვების მიზიდვისა და დასაქმების მიზნით.

ნ. კ. ფარცვანიამ ზუგდიდის არალეგალური ჯგუფის ხელმძღვანელები, ზაური და ინდიკო ქობალიები დააკავშირა გ. ა. დვალთან. ამ უკანასკნელმა მათ სახელმძღვანელოდ შესთავაზა თავისივე შედგენილი „ფიცის“ ტექსტი არალეგალური ჯგუფისერთგულებაზე, პროგრამა „მინიმუმი“ და პროგრამა „მაქსიმუმი“, აგრეთვე ანტისაბჭოთა პროკლამაციების ტექსტი.

თავიანთი დანაშაულებრივი მიზნების

person's mind, will receive a severe, proportionate response.

On July 23, 1963 the Presidium of the Central Committee of the Communist Party of Georgia will review the issue concerning serious flaws in the youth ideological and educational work in Zugdidi city and Zugdidi region.

Secretary of the Central Committee of the Communist
Party of Georgia D. Zemlianski)
July, 1963
Tbilisi¹

On April 16, 1963, the Investigation Department of the Committee for State Security of the Council of Ministers of the Georgia SSR launched a criminal case. The preliminary investigation estimated that **Zaur (son of Davit) Kobalia** and **Indiko (son of Tevdore) Kobalia** were nationalist-minded persons. In autumn 1961, they formed an illegal anti-Soviet group in Zugdidi city, aiming to fight against the Communist Party of the Soviet Union and Soviet authority more broadly, as well as a Georgia independent from the Soviet Union and established as a separate state.

In late 1961, I. T. Kobalia and Z. D. Kobalia brought **Nikoloz (son of Konstantine) Partsvania** in to the illegal anti-Soviet group. In April 1962, the latter developed a relationship between the illegal anti-Soviet group in Zugdidi and the similar group in Kutaisi formed by G. A. Dvali.

N. K. Partsvania, who became an anti-Soviet and nationalist-minded person after meeting G. A. Dvali, wrote an anti-Soviet and slanderous rhyme during his service in the Soviet Army.

In late 1959, N. K. Partsvania returned from the Soviet Army to the village of Odishi, in the wider Zugdidi region, and renewed his criminal contacts with G. A. Dvali. He visited him in Kutaisi, where they planned out how to attract and involve others in the illegal anti-Soviet group.

N. K. Partsvania helped the heads of the Zugdidi illegal group, Zauri and Indiko Kobalias, to contact G. A. Dvali. The latter offered them the “contractual oath” of devotion to the illegal group, composed by him, as well as a Program Minimum, a Program Maximum and text of anti-Soviet proclamations.

At various times, Z. D. Kobalia and I. T. Kobalia, who were brought to trial for implementing criminal activities in Zugdidi, as well as G. A. Dvali, who was brought to trial for his criminal activities in Kutaisi, brought in: **E. D. Kvirtia, N. L. Jugheli, M. A. Kakashvili, E. A. Bebia, T. D. Jobava, O. M. Gabunia, J. A. Kakabadze, R. A. Makharadze and A. A. Lomtadze**, all of whom were brought to trial for their illegal activities.

In 1962, members of the aforementioned anti-Soviet groups participated in illegal meetings organized at I. D. Kobalia's flat, the Zugdidi Botanical Garden, or G. A. Dvali's flat in Kutaisi. The main topics of these meetings were practical issues related to anti-Soviet illegal activity. Most members of the group swore oaths to serve the anti-Soviet group. They paid membership fees, and used pseudonyms to hide the conspiracy.

1. შსს არქივი, II განკ., ფონდი 14, აღწ. 38, საქმე 235, ფურც. 39-44, 1963 წ.

1. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 38, f. 235, pp. 39-44, y. 1963.

განხორციელებისთვის სამართალში მიცემულებმა – ზ. დ. და ი. თ. ქობალიებმა ქალაქ ზუგდიდში, ხოლო გ. ა. დვალმა ქალაქ ქუთაისში სხვადასხვა დროს მიიზიდეს არალეგალური მუშაობისათვის ამ საქმეზე სამართალში მიცემულები: ე. დ. კვიციანი, ნ. ლ. ჯუღელი, მ. ა. კაკაშვილი, ე. ა. ბეზია, თ. დ. ჯობავა, ო. მ. გაბუნია, ჯ. ა. კაკაბაძე, რ. ა. მახარაძე და ა. ა. ლომთაძე.

სხენებული ანტისაბჭოთა ჯგუფის წევრები 1962 წელს მონაწილეობდნენ არალეგალურ შეკრებებზე ი. დ. ქობალიას ბინაში, ქ. ზუგდიდის ბოტანიკურ ბაღში და ქ. ქუთაისში, გ. ა. დვალის ბინაში. ამ შეკრებებზე იხილებოდა ანტისაბჭოთა არალეგალური მუშაობის პრაქტიკული საკითხები. ჯგუფის წევრთა უმრავლესობა ეცნობოდა და იღებდა ფიცს ანტისაბჭოთა ჯგუფის მტკიცე სამსახურისთვის, იხდიდნენ სანევრო გადასახადს და კონსპირაციისთვის ჰქონდათ ფსევდონიმები.

ზ. დ. ქობალიამ თავის ნათესავ გ. დ. კოჭუასთან ერთად 1962 წლის მარტში ზუგდიდის რაისაავადმყოფოს სანიტარიულ-ეპიდემიური განყოფილებიდან მოიპარა საბეჭდო მანქანა და ი. თ. ქობალიასა და ნ. კ. ფარცვანიასთან ერთად გადაიტანა გამოქვაბულში, სადაც შექმნეს პირობები ანტისაბჭოთა პროკლამაციების დასაბეჭდად.

1962 წლის აპრილში, მაისსა და აგვისტოში ჯგუფის წევრებმა ზუგდიდის რ-ნის სოფ. ოდიშის მახლობლად გამოქვაბულ „ორკინოში“ დაბეჭდეს და დაამზადეს ანტისაბჭოთა შინაარსის პროკლამაციები და გაავრცელეს საქართველოს სხვადასხვა ქალაქში.

გამოქვაბულში საბეჭდო მანქანაზე მუშაობის მძიმე პირობების გამო, ანტისაბჭოთა ჯგუფის წევრებს დაევალიათ ტიპოგრაფიული შრიფტის შექმნა. ამით გაუადვილებოდათ დიდი რაოდენობის პროკლამაციების ბეჭდვა.

1962 წლის ზაფხულში თ. დ. ჯობავამ ზუგდიდის ქალაქის კომინატიდან შეძლო შრიფტის გარკვეული რაოდენობის გატაცება.

ჯგუფის წევრებს არალეგალურ შეკრებებზე საუბარი ჰქონდათ შეიარაღების თაობაზე. ზოგიერთ მათგანს ჰქონდა კიდეც ცეცხლსასროლი იარაღი მასრებით.

ინდიკო და ზაურ ქობალიებმა, სხვებთან ერთად, 1962 წლის 28-29 აპრილს, ღამით, ქ. ზუგდიდში, 16-17 ივნისსა და 18-19 აგვისტოს ქ. სოხუმში გაავრცელეს ანტისაბჭოთა ფურცლები.

1962 წლის აპრილში, ივნისსა და აგვისტოში ზუგდიდში, ქუთაისში, ცხაკაიასა და ზესტაფონში არალეგალური ორგანიზაცია „აერ“-ის სახელით გაავრცელდა ანტისაბჭოთა პროკლამაციები.²

1963 წლის აპრილ-ივნისში დაადგინეს და დააკავეს ის პირები, რომლებიც საქართველოს სხვადასხვა ქალაქში ავრცელებდნენ ანტისაბჭოთა ნაციონალისტური შინაარსის ფურცლებს.

იმავე წლის 26 ივნისს, საქართველოს კპ ზუგდიდის სასოფლო-სანარმოო პარტიული კომიტეტის ბიუროს სხდომაზე მოისმინეს საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის ზუგდიდის რაიონის რწმუნებულის, კალისტრატე ხვიციას მოხსენება, რომლის მიხედვითაც ცნობილი გახდა, რომ არალეგალურ ნაციონალისტურ ორგანიზაციაში მონაწილეობისა და ანტისაბჭოთა ფურცლების

In March 1962 Z. D. Kobalia, along with his relative G. D. Kochua, stole a printing machine from the Sanitary Epidemic Department of the regional hospital in Zugdidi. He, along with I. T. Kobalia and N. K. Partsvania, took the printing machine to a cave which was arranged for printing anti-Soviet proclamations.

In April, May and August 1962, the group members composed and printed anti-Soviet proclamations in the cave entitled “Orkino,” which was situated in the vicinity of the village of Odishi, Zugdidi region. Printed pamphlets were disseminated throughout Georgia.

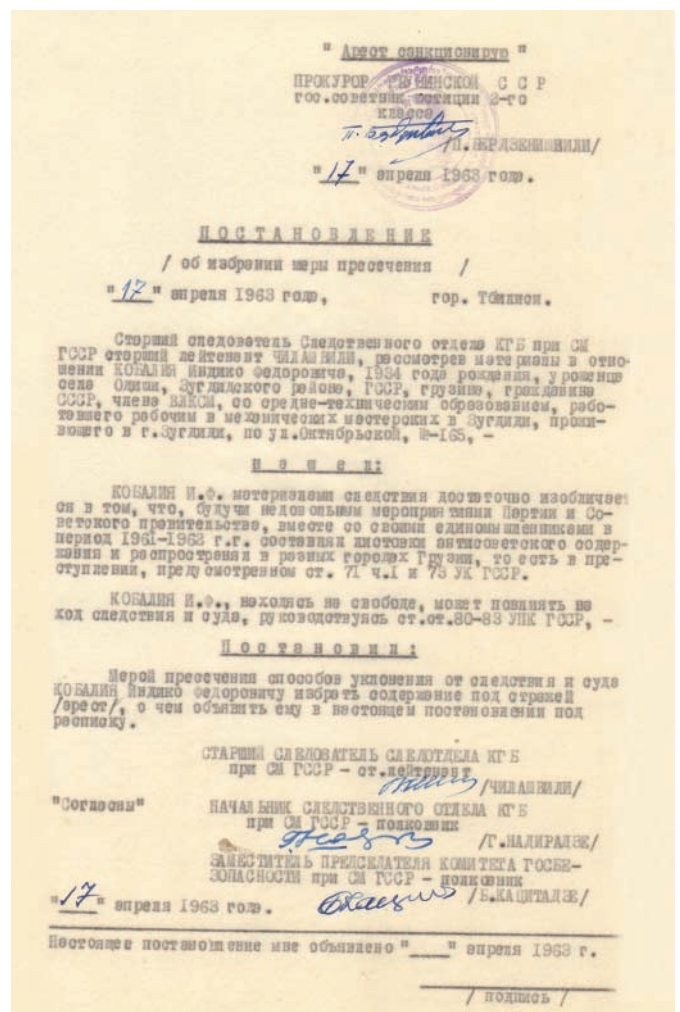
Due to difficult working conditions in the cave, the members of the anti-Soviet group were tasked with getting typographic fonts. This would make it easier to print a large number of pamphlets.

In summer 1962, T. D. Jobava managed to loot a certain amount of fonts from Zugdidi paper factory. At the illegal meeting, the group members discussed armament. Some of them had firearms with cartridge cases.

Indiko and Zaur Kobalias, together with others, disseminated anti-Soviet proclamations in Zugdidi city on the night of April 28-29, 1962, and in Sukhumi on June 16-17 and on August 18-19.

In April, June and August 1962, anti-Soviet proclamations were disseminated on behalf of an illegal organization entitled “AER” in Zugdidi, Kutaisi, Tskhakaia and Zestaponi.²

2. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, archival No. 6316 (old file 28620-64), v. 13, b. 18.

2. შსს არქივი, I განყ. ფონდი 6, საარქივო საქმე №6316, ტომი 13.

„პროკლამაციების“ გავრცელებისთვის სახელმწიფო უშიშროების ორგანოებმა დააპატიმრეს და სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა მისცეს 13 ახალგაზრდა:³

გრიგოლ ამირანის ძე დვალი — დაბ. 1917 წ. ამბროლაურის რ.-ნის სოფელ ბაჯში, მცხოვრები ქ. ქუთაისში. დაპატიმრებამდე მუშაობდა ქუთაისის ავტოქარხანაში წუნმდებლად;

ზაურ დავითის ძე ქობალია — დაბ. 1941 წ. ზუგდიდის რ.-ნის სოფ. კორცხელში, მცხოვრები ზუგდიდის რ.-ნის სოფ. ოდიშში, დაპატიმრებამდე არ მუშაობდა;

ინდიკო თევდორეს ძე ქობალია — დაბ. 1934 წ. ზუგდიდის რ.-ნის სოფ. ოდიშში, მცხოვრები ქ. ზუგდიდში, ზუგდიდის მექანიკური სახელოსნოს მუშა;

ეკატერინე აბრამის ასული ბებია — დაბ. 1936 წ. ჩხორონყუს რ.-ნის სოფ. გარახას მკვიდრი, „ენგურჰესმშენის“ მუშათა მომარაგების ბუღალტერი; **ედემ დავითის ძე კვირტია** — დაბ. 1943 წ.

ჩხორონყუს რ.-ნის სოფ. კირცხში, დაპატიმრების დროს იმყოფებოდა არმიადი. არმიაში განწვევამდე მუშაობდა ზუგდიდში, მექანიკურ სახელოსნოში;

მეგონა ამირანის ძე კაკაშვილი — დაბ. 1944 წ. გეგეჭკორის რ.-ნის სოფ. თამაკონის მკვიდრი, ამავე სოფელში მცხოვრები, უმუშევარი;

ნოდარ ლენტორის ძე ჯუღელი — დაბ. 1942 წ. ზესტაფონის რ.-ნის სოფ. სვირში, ამავე სოფელში მცხოვრები, დაპატიმრების დროს იმყოფებოდა საბჭოთა არმიაში, მუშაობდა წყალტუბოს ჩაის ფაბრიკაში;

ომარ მიხეილის ძე გაბუნია — დაბ. 1941 წ. ჩხორონყუს რ.-ნის სოფ. ახოტაშში. „ენგურქალაღკომბინატის“ მუშა;

თენგიზ დომენტის ძე ჯობავა — დაბ. 1940 წ. ზუგდიდის რ.-ნის სოფ. დიდინეძეში, მცხოვრები ქ. რუსთავში, რუსთავის მეტალურგიული ქარხნის მუშა.

ნიკოლოზ კონსტანტინეს ძე ფარცვანია — დაბ. 1937 წ. ზუგდიდის რ.-ნის სოფ. ოდიშში, მცხოვრები ამავე სოფელში, მუშაობდა სოფ. ოდიშის კოოპერატივის გამგედ;

ალექსანდრე ალექსის ძე ლომთაძე — დაბ. 1927 წ. ამბროლაურის რ.-ნის სოფ. მეორე ტოლაში, მცხოვრები ქ. ქუთაისში, ქუთაისის ავტოქარხნის მუშა;

ჯემალ ალექსანდრეს ძე კაკაბაძე — დაბ. 1936 წ. ქ. ქუთაისში, აქვე მცხოვრები, ქუთაისის საავტომობილო ქარხნის ზეინკალი;

რევაზ ამბროსის ძე მახარაძე — დაბ. 1941 წ. მახარაძის რ.-ნის სოფ. ზომლეთში, მცხოვრები ქ. ქუთაისში, ქუთაისის საავტომობილო ქარხნის სამოდელო საამქროს მუშა.

საქართველოს სსრ სსკ 206-ე მუხლის საფუძველზე, **1963 წლის 15 ივლისს** თბილისში შედგა საბრალდებო დასკვნა. საქმე განსახილველად გადაეცა საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიას.⁴

1963 წლის 14-26 აგვისტოს საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ თბილისში, დახურულ სხდომაზე განიხილა სისხლის სამართლის საქმე №2717. ყველა ზემოჩამოთვლილმა სამართალში მიცემულმა

In April and June 1963, people disseminating anti-Soviet nationalist pamphlets throughout Georgia were revealed and arrested.

On June 26 of the same year, an attorney from the Zugdidi region of the State Security Committee of Georgia **Kalistrate Khvitia** reported at the meeting of the Party Committee Bureau of Zugdidi Agricultural Manufacture of the Communist Party of Georgia. According to this report, 13 young persons were accused of being a member of the illegal nationalist organization and disseminating anti-Soviet papers and proclamations. They were arrested and brought to trial by the State Security organs. These persons were: ³

Grigol (son of Amiran) Dvali – born in the village of Baji, Ambrolauri region, 1917. Place of residence – Kutaisi, city. He had served in a Kutaisi automobile plant before he was arrested.

Zaur (son of Davit) Kobalia – born in the village of Kortskheli, Zugdidi region, 1941. Place of residence, the village of Odishi, Zugdidi region. He was unemployed before he was arrested.

Indiko (son of Tevdore) Kobalia – born in the village of Odishi, Zugdidi region, 1934. Place of residence, Zugdidi, city. Occupation, a worker at a Zugdidi mechanical workshop.

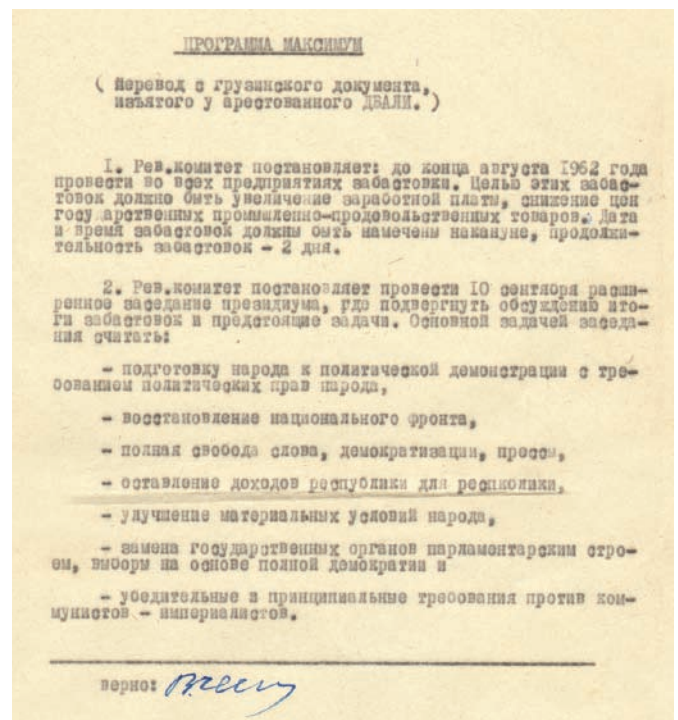
Ekaterine (daughter of Abram) Bebia – born in the village of Garakha, Chkhorotsku region, 1936. Occupation; accountant at the Department of Workers Supply.

Edem (son of Davit) Kvirtia – born in the village of Kirtskhi, Chkhorotsku region, 1943. He was serving in the army when he was arrested. Before going into the army, he worked at a Zugdidi mechanical workshop.

Megona (son of Amiran) Kakashvili – born in the village of Tamakoni, Gegechkori region, 1944. Place of residence - the village of Tamakoni. Unemployed.

Nodar (son of Ghentori) Jugheli – born in the village of

3. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 19505, d. 1, f. 27, p. 144, y. 1983.

3. შსს არქივი, I განკ. ფონდი 19505, აღწერა 1, საქმე 27, ფ. 144.

4. შსს არქივი, I განკ. ფონდი 6, საარქივო საქმე №6316, ტომი 10-13, ყუთი 18, ფ. 1-83.

აღიარა დანაშაული როგორც წინასწარი გამოძიების დროს, ასევე სასამართლოს სამსჯავრო სხდომაზე და წარდგენილ ბრალდებებში, ძირითადად, თავი დამნაშავედ ცნო. ამასთან, მათი დანაშაულებრივი ქმედებები დადასტურდა სამართალში მიცემულების, მონმეების ჩვენებებითა და აღმოჩენილი ნივთმტკიცებებით.

იხელმძღვანელა რა საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 303-304-ე მუხლებით, საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ

დაადგინა:

1. ალექსანდრე ალექსის ძე ლომთაძე,
2. რევაზ ამბროსის ძე მახარაძე,
3. ჯემალ ალექსანდრეს ძე კაკაბაძე,
4. ომარ მიხეილის ძე გაბუნია,
5. თენგიზ დომენტის ძე ჯობავა,
6. ნოდარ ლენტორის ძე ჯუღელი,
7. მეგონა ამირანის ძე კაკაშვილი

ცნობილ იქნა დამნაშავედ საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით, აგრეთვე 73-ე მუხლით და სსკ 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით, თითოეულს მიესაჯოს სამ-სამი /3-3/ წლით თავისუფლების აღკვეთა მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში, რაც იმ საშეღავათო პირობების გათვალისწინებით, რომელიც ზემოთაა მოხსენიებული, ჩათვალთ პირობითად და თანახმად სსკ 46-ე მუხლისა, გამოსაცდელ ვადად დაენიშნოთ სამ-სამი /3-3/ წელიწადი.

8. ეკატერინე /კატუშა/ აბრამის ასული ბებია ცნობილი იქნას დამნაშავედ საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით, 73-ე მუხლით და სსკ 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით და მიესაჯოს ორი /2/ წლით თავისუფლების აღკვეთა მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში მოხდით.

9. ედემ დავითის ძე კვიციანი ცნობილი იქნას დამნაშავედ საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით, აგრეთვე 73-ე მუხლით და სსკ 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით, მიესაჯოს სამი /3/ წლით თავისუფლების აღკვეთა მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში მოხდით.

10. ნიკოლოზ კონსტანტინეს ძე ფარცვანია და

11. ინდიკო თედორეს ძე ქობალია ცნობილ იქნან დამნაშავეებად საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 238-ე მუხლის პირველი ნაწილით, 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით, აგრეთვე 73-ე მუხლით და თითოეულს მიესაჯოს სსკ 238-ე მუხლის პირველი ნაწილით ორ-ორი /2-2/ წლით თავისუფლების აღკვეთა, ხოლო სსკ 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით ხუთ-ხუთი /5-5/ წლით თავისუფლების აღკვეთა მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში მოხდით.

თანახმად სსკ მე-40-ე მუხლისა, უფრო მკაცრმა სასჯელმა შთანთქანს ნაკლებად მკაცრი სასჯელი და ნიკოლოზ კონსტანტინეს ძე ფარცვანიას და ინდიკო თედორეს ძე ქობალიას მოსახდელად დაუტოვოს ხუთ-ხუთი /5-5/ წლით თავისუფლების აღკვეთა მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში მოხდით.

12. ზაურ დავითის ძე ქობალია ცნობილი იქნას დამნაშავედ საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის

Sviri, Zestaponi region, 1942. He was serving in the army when he was arrested. He had worked at Tskaltubo Tea Plant before he was arrested.

Omar (son of Mikheil) Gabunia – born in the village of Akhota, Chkhorotsku region, 1941. Occupation – worker at Enguri paper plant.

Tengiz (son of Domenti) Jobava – born in the village of Didinedzi, Zugdidi region, 1940. Place of residence – Rustavi city. Occupation – worker at Rustavi Metallurgical Plant.

Nikoloz (son of Konstantine) Partsvania – born in the village of Odishi, Zugdidi region. Place of residence – the village of Odishi. Occupation – cooperative manager in the village of Odishi.

Alexandre (son of Alex) Lomtadze – born in the village of Meore Tola; Place of residence – Kutaisi city. Occupation – worker at Kutaisi auto plant.

Jemal (son of Alexandre) Kakabadze – born in Kutaisi city, 1936. Place of residence – Kutaisi city. Occupation – Kutaisi auto mobile plant locksmith.

Revaz (son of Ambrose) Makharadze – born in the village of Zomleti, Makharadze region. Place of residence – Kutaisi cit. Occupation – pattern shop worker at Kutaisi automobile plant.

On the basis of Article 206 of the Georgian SSR Criminal Code passed on July 15, 1963, indictments were passed in Tbilisi. The case was submitted to the Judicial Board on Criminal Cases of the Supreme Court of the Georgian SSR.⁴

On August 14-26, 1963, the Judicial Board on Criminal Cases of the Supreme Court of the Georgian SSR reviewed the criminal case № 2717 at the closed session in Tbilisi. All the aforementioned who were charged, pleaded guilty both in the primarily investigation and at the court session. Besides, their criminal activities were confirmed by the testimonies of the witnesses and found evidence.

Under Article 303 and Article 304 of the Georgian SSR Criminal Procedure Code, the Judicial Board on Criminal Cases of the Supreme Court of the Georgian SSR concluded:

1. Alexandre (son of Alex) Lomtadze
2. Revaz (son of Ambrose) Makharadze
3. Jemal (son of Alexandre) Kakabadze
4. Omar (son of Mikheil) Gabunia
5. Tengiz (son of Domenti) Jobava
6. Nodar (son of Ghentori) Jugheli
7. Megona (son of Amiran) Kakashvili

are found guilty on the basis of Article 71, Part I of the Georgian SSR Criminal Code. On the basis of Article 73 and Article 71, Part I of the Criminal Code, each of them is sentenced to three years in a corrective labor colony, with a strict regime. Taking the aforementioned mitigating factors into consideration, this sentence is considered to be conditional and, on the basis of Article 46 of the Criminal Code, they receive a three-year probationary sentence.

8. Ekaterine Katusha (daughter of Abram) Bebia – is found guilty on the basis of Article 71, Part I of the Georgian SSR

4. MIA Archive, Section I, f. 6, archival No. 6316, v. 10/13, b. 18, f. 28620, pp. 1-83.

კოდექსის 91-ე მუხლის მეორე ნაწილით, 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით, აგრეთვე 73-ე მუხლით და მიესაჯოს სსკ 91-ე მუხლის მეორე ნაწილით ორი /2/ წლით თავისუფლების აღკვეთა, ხოლო სსკ 71-ე მუხლის პირველი ნაწილით ხუთი /5/ წლით თავისუფლების აღკვეთა მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში მოხდით.

თანახმად სსკ მე-40 მუხლისა, უფრო მკაცრმა სასჯელმა შთანთქას ნაკლებად მკაცრი სასჯელი და საბოლოოდ, მოსახდელად დარჩეს ხუთი /5/ წლით თავისუფლების აღკვეთა მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში მოხდით⁵.

ახალგაზრდების მოქმედებები გაკიცხეს და დაემეს საქართველოს კომუნისტური პარტიისა და კომკავშირის ზუგდიდის სამრეწველო-საწარმოო და სასოფლო-საწარმოო კომიტეტების ბიუროს სხდომებზე. ათეულობით ადამიანს პარტიული და კომკავშირული სასჯელი დაედო. საკავშირო ალკკ-ის რიგებიდან გარიცხეს:

ომარ მიხეილის ძე გაბუნია – დაბადებული 1940 წელს, ენგურის ცელულოზისა და ქაღალდის კომბინატის მუშა;

თენგიზ დომენტის ძე ჯობავა – დაბადებული 1940 წელს, ენგურის ცელულოზისა და ქაღალდის კომბინატის მუშა;

ზაურ კაპიტონის ძე ჩქვანავა – დაბადებული 1937 წელს, ენგურქაღალდკომბინატის სატყეო

Criminal Code. On the basis of Article 73 and Article 71, Part I of the Criminal Code, she is sentenced to two 2 years in corrective labor colony with strict regime.

9. Edem (son of Davit) Kvirtia – is found guilty on the basis of Article 71, Part I of the Georgian SSR Criminal Code. On the basis of Article 73 and Article 71, Part I he is sentenced to three 3 years in corrective labor colony with strict regime.

10. Nikoloz (son of Konstantine) Partsvania and

11. Indiko (son of Tevdore) Kobalia are found guilty on the basis of Article 238, Part I, Article 71, Part I and Article 73 of the Georgian SSR Criminal Code. On the basis of Article 238, Part I of the Criminal Code, they are sentenced to two years imprisonment, and on the basis of Article 71, Part I of the Criminal Code – to five years in corrective labor colony with strict regime.

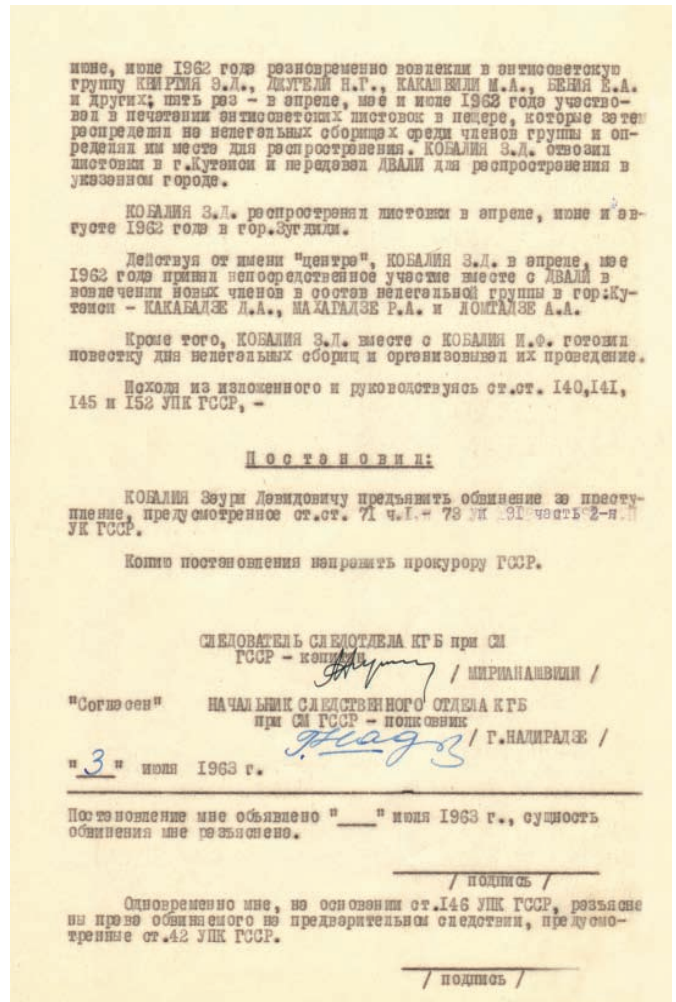
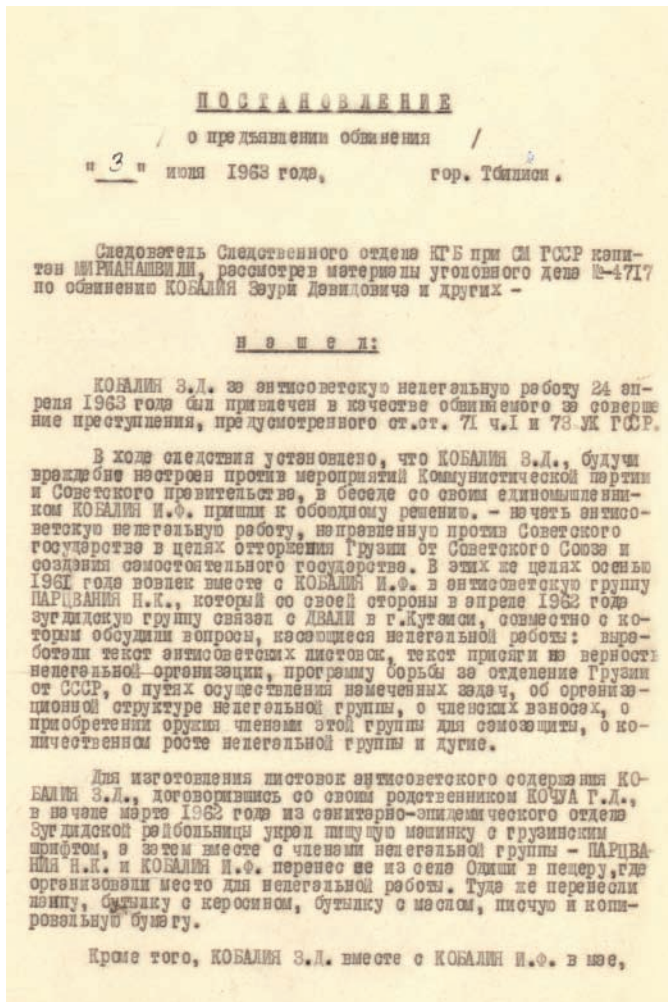
On the basis of Article 40 of the Criminal Code, a more severe sentence annuls a less severe one, and thus Nikoloz (son of Konstantine) Partsvania and Indiko (son of Tevdore) Kobalia are sentenced to five years in corrective labor colony with strict regime.

12. Zaur (son of Davit) Kobalia is found guilty on the basis of Article 91, Part II and Article

71, Part I of the Georgian SSR Criminal Code. On the basis of Article 73 and Article 91, Part II, he is sentenced to two /2/ years in prison, and on the basis of Article 71, Part I – to five /5/ years in corrective labor colony with strict regime.

On the basis of Article 40 of the Criminal Code, a more severe

5. შსს არქივი | განყ., ფ. 6, საარქ. საქმე №6316, ტ. 13, ფურც. 85-106.

განყოფილების ბუღალტერი, გაირიცხა სკკპ წევრობის კანდიდატობიდან;⁶

ედემ ჯოტოს ძე გაგუა – დაბადებული 1941 წელს, პურკომბინატის ცვლის უფროსი;⁷

არჩილ ნიკოლოზის ძე ფირცხალავა – დაბადებული 1944 წელს, ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის პირველადი კომკავშირული ორგანიზაციის წევრი (მის მამას, ზუგდიდის რაიონის ახალსოფლის დანყებთი სკოლის გამგეს, **ნიკოლოზ პარმენის ძე ფირცხალავას** ასევე გამოეცხადა სასტიკი საყვედური პირად სააღრიცხვო ბარათში შეტანით);⁸

ანდრიდ პავლეს ძე სანაია – დაბადებული 1937 წელს, ჩაის საწნეხი ფაბრიკის კომკავშირული ორგანიზაციის წევრი. 1961 წელს ა. პ. სანაიას მიერ შეიქმნა ანტისაბჭოთა ახალგაზრდობის ჯგუფი, რომელიც რესპუბლიკის სხვადასხვა ქალაქში ავრცელებდა პროკლამაციებს. ა. პ. სანაია ამხილეს დანაშაულში და სასამართლოს გადაწყვეტილებით მიესაჯა თავისუფლების აღკვეთა 4 წლის ვადით;

ზაურ დავითის ძე ქობალია – დაბადებული 1941 წელს, ოდიშის საკოლმეურნეო პირველადი კომკავშირული ორგანიზაციის წევრი;

ანზორ პართენის ძე პაჭკორია – დაბადებული 1941 წელს, საკავშირო ალკკ-ის წევრი 1956 წლიდან, ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის სტუდენტი. ირიცხებოდა ამავე ტექნიკუმის პ/კომკავშირულ ორგანიზაციაში;

ომეხ კალისტრატეს ძე ბეჭვაია – დაბადებული 1944 წელს, საკავშირო ალკკ-ის წევრი 1959 წლიდან, ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის სტუდენტი. ირიცხებოდა ამავე ტექნიკუმის პ/კომკავშირულ ორგანიზაციაში;

ნიკოლოზ კონსტანტინეს ძე ფარცვანია – დაბადებული 1937 წელს, ტექნოლოგიური სახელოსნოს კომკავშირული ორგანიზაციის წევრი;

ინდიკო თევდორეს ძე ქობალია – დაბადებული 1935 წელს, მექანიკური სახელოსნოს კომკავშირული ორგანიზაციის წევრი;

ბონდო დავითის ძე ლაგვილავა – დაბადებული 1943 წელს, ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის მე-4 კურსის სტუდენტი;

ლუდვიგ გვანჯის ძე გობეჩია – დაბადებული 1937 წელს, ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის მე-3 კურსის სტუდენტი.⁹

საქართველოს ალკკ ზუგდიდის სასოფლო-სანარმოო კომიტეტის 1963 წლის 8 ივლისის ბიუროს სხდომაზე სასტიკი საყვედური გამოეცხადა პირად სააღრიცხვო ბარათში შეტანით:

კარლო თადეოზის ძე კვარაცხელიას – დაბ. 1940 წელს, საკავშირო ალკკ-ის წევრი 1954 წლიდან, ჩაის საწნეხი ფაბრიკის პირველადი კომკავშირული ორგანიზაციის მდივანი;

ვაროლი ვლადიმერის ძე ჯინჯოლავას – დაბ. 1944 წელს, საკავშირო ალკკ-ის წევრი 1958 წლიდან, სწავლობდა თბილისის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის მეზაღეობა-მევენახეობის ფაკულტეტის მე-2 კურსზე. მუშაობდა ჩაის საწნეხ ფაბრიკაში

sentence annuls a less severe one, and thus Z. D. Kobalia is sentenced to five years in corrective labor colony with strict regime. ⁵

The activities of the young people were criticized and condemned at the Committee Bureau sessions of Zugdidi Industrial and Agricultural Manufacture of the Komsomol and the Communist Party of Georgia. Dozens of people were subjected to political and Komsomol sentences. Some of them were expelled from the All-Union Leninist Young Communist League. These were:

Omar (son of Mikheil) Gabunia – born in 1940. Occupation – worker at Enguri cellulose and paper plant.

Tengiz (son of Domenti) Jobava – born in 1940. Occupation – worker at Enguri cellulose and paper plant.

Zaur (son of Kapiton) Chkvanava – born in 1937. Occupation – accountant at Forest Department of Enguri paper plant. He was expelled as a candidate membership of the Communist Party of the Soviet Union. ⁶

Edem (son of Joto) Gagua – born in 1941. Occupation – shift-man at a large-scale bakery.⁷

Archil (son of Nikoloz) Pirtskhalava – born in 1944. Occupation – member of the Komsomol's primary organization of Tea Technological College. (His father, head of the primary school in the village of Akhalsopeli Nikoloz Pirtskhalava received a severe reprimand in his registration card).⁸

Andrid (son of Pavle) Sanaia – born in 1937. Occupation – member of the Komsomol organization of the tea pressing factory. In 1961 A. P. Sanaia formed an anti-Soviet group of young people, disseminating proclamations throughout the republic. A. P. Sanaia was found guilty and was sentenced to four years in prison.

Zaur (son of Davit) Kobalia – born in 1941. Place of residence – member of the Komsomol's primary organization of collective farm of Odishi.

Anzor (son of Parten) Pachkoria – born in 1941. In 1956, he became a member of the All-Union Leninist Young Communist League. Occupation – student of Tea Technological College. He was a member of the Komsomol's primary organization at the same college.

Omekh (son of Kalistrate) Bechvaia – born in 1944. In 1959 he joined the All-Union Leninist Young Communist League. Occupation – student of the Tea Technological College. He was a member of the Komsomol's primary organization of the same college.

Nikoloz (son of Konstantine) Partsvania – born in 1937; Occupation – member of the Komsomol organization at a technological workshop.

Indiko (son of Tevdore) Kobalia – born in 1935; Occupation – member of the Komsomol organization at the mechanical workshop.

Bondo (son of Davit) Lagvilava – born in 1943; Occupation – a four-year student of the Tea technological College.

6. შსს არქივი, II განყ., ფ. 370, აღწ. 1, ს. 8, ფურც. 34-36, 1963 წ.

7. შსს არქივი, II განყ., ფ. 370, აღწ. 1, ს. 9, ფურც. 33, 1963 წ.

8. შსს არქივი, II განყ., ფ. 19505, აღწ. 1, ს. 31, ფურც. 92-93, 1963 წ.

9. შსს არქივი, II განყ., ფ. 371, აღწ. 1, ს. 9, ფურც. 44-51, 1963 წ.

5. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, archival No. 6316, v. 13, b. 18, f. 28620-64, pp. 85-106.

6. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 370, d. 1, f. 8, pp. 34-36, y. 1963.

7. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 370, d. 1, f. 9, p. 33, y. 1963.

8. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 19505, d. 1, f. 31, pp. 92-93, y. 1963.

42

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

/ о признании обвинения /

"3" июля 1963 года, гор. Тбилиси.

Следователь Следственного отдела КГБ при СМ ГССР констатировал, рассмотрев материалы уголовного дела №4717 по обвинению ПАРЦВАНИ Николая Константиновича и других -

и в с в е д е н и я:

ПАРЦВАНИ Н.К. за антисоветскую незаконную работу 12 мая 1963 года был привлечен в качестве обвиняемого за совершение преступления, предусмотренного ст.ст. 71 ч.1 и 73 УК ГССР.

В ходе следствия установлено, что ПАРЦВАНИ Н.К. с ноября 1957 года, проживая в г.Кутаиси в одной доле с ДВАЛИ Г.А., последним был обработан в антисоветско-националистическом духе в результате чего он возмел на предельный путь против существующей в СССР страны, и, будучи в рядах Советской Армии, организовал и вел антисоветское антисоветско-националистическое содержание.

Вернувшись в начале 1960 года из армии, летом того же года ПАРЦВАНИ Н.К. возобновил преступную связь с ДВАЛИ Г.А. и вместе с ним организовал вопрос создания антисоветской незаконной группы для борьбы против Советского государства.

Осенью 1961 года, встретившись со своими единомышленниками по антисоветской деятельности, КОБАЛИИ Н.Ф. и КОБАЛИИ З.А., для их организации работать вместе с ними в незаконной группе и по своей инициативе в апреле 1962 года создал такую же группу с ДВАЛИ Г.А. в г.Кутаиси, на квартире которого вместе с КОБАЛИИ З.А. обсуждали вопросы: о привлечении антисоветской деятельности, о членском увеличении группы, о работе в целях пропаганды и вывоза антисоветских листовок, а также в целях предложения внести в текст листовки о вкрадывании материальных ценностей трудящихся в СССР. Кроме того, обсуждали вопрос о путях борьбы для достижения преступных замыслов.

ПАРЦВАНИ Н.К. принял участие в доставке похищенной инициальной машины из села Олани в Печеру, где было подготовлено место для незаконной работы.

ПАРЦВАНИ Н.К. принял присягу на верность незаконной

2. 43

группе, две раз учтено в незаконных оборотах листовок группы, а также уполномоченные взносы и один раз в ночь с 28 на 29 апреля 1962 года распространения листовки антисоветского содержания в г.Кутаиси.

В феврале 1963 года ПАРЦВАНИ Н.К. приобрел в г.Кутаиси револьвер системы "Наган" с четырьмя боевыми патронами и незаконно хранил до дня ареста.

Принимая во внимание изложенное и руководствуясь ст.ст. 140, 141, 145 и 152 УК ГССР, -

П о с т а н о в л е н и я:

Предъявить ПАРЦВАНИ Николаю Константиновичу обвинение в совершении преступления, предусмотренного ст.ст. 71 ч.1, 73 и 238 ч.1 УК ГССР.

Копию постановления направить прокурору ГССР.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДОСТЕПЕЛЯ КГБ ПРИ СМ
ГССР - констатировал
МИГНАНАШВИЛИ /
"Согласен" НАЧАЛЬНИК СЛЕДОСТЕПЕЛЬНОГО ОТДЕЛА КГБ
ПРИ СМ ГССР - полковник
Г. НАЦИРАДZE /

"3" июля 1963 года:

Постановление мне объявлено " " июля 1963 г., судимость объявлена разъяснена.

/ подпись /

და ირიცხებოდა ამავე ორგანიზაციის პირველად კომკავშირულ ორგანიზაციაში.¹⁰

საქართველოს ალკკ ზუგდიდის სასოფლო-სანარმოო კომიტეტის 1963 წლის 8 აგვისტოს ბიუროს სხდომაზე საკავშირო ალკკ-ის რიგებიდან გარიცხეს იური აბიბოს ძე ზუაძე, რომელიც მუშაობდა ზუგდიდის რაიონულ გაზეთ „მებრძოლის“ ტიპოგრაფიაში. სამუშაო ადგილიდან მან მოიპარა საბჭოური ასოები და გადასცა ანდრიდ სანაიას, რომელმაც დაამზადა და გაავრცელა ანტისაბჭოთა პროკლამაციები. სასამართლომ ი. ა. ზუაძეს 4 წლით პატიმრობა მიუსაჯა.¹¹

საქართველოს კპ ზუგდიდის სასოფლო-სანარმოო კომიტეტის 1963 წლის 26 ივნისის ბიუროს სხდომის დადგენილებით, თანამდებობიდან გათავისუფლდნენ და პირად სააღრიცხვო ბარათში შეტანილ სასტიკი საყვედური გამოცხადდათ ჩაის ტექნოლოგიური ტექნიკუმის დირექტორ შ. გობრონიძეს ტექნიკუმში სასწავლო სააღმზრდელო მუშაობის ჩაშლისა და სიფხიზლის მოდუნებისათვის, რამაც გამოიწვია არჩილ ფირცხალავასა და მოსწავლეთა ჯგუფის თავანყვეტილი მოქმედება; პარტიურს მდივან მ. მიმინოვილს – ტექნიკუმში პარტიულ-კომკავშირული მუშაობის ჩაშლისათვის, კომკავშირის კომიტეტის მდივან ი. ბერაიას – კომკავშირული მუშაობის ჩაშლისათვის.¹²

საბჭოთა ხელისუფლება ყველანაირი მეთოდით განაგრძობდა ბრძოლას იმ ადამიანების მიმართ, ვინც პროტესტს უცხადებდა საბჭოთა წესწყობილებას, თუმცა ვერანაირმა წინააღმდეგობამ ხელი ვერ

Ludvig (son of Gvanji) Gobechia – born in 1937; Occupation – a third-year student of the Tea Technological College.⁹

At the committee bureau meeting of the Zugdidi agricultural manufacturers of the Georgian Komsomol, held on June 8, 1963, the following people received a severe reprimand in their registration card:

Karlo (son of Tadeoz) Kvarantskhelia – born in 1940. In 1954 he joined the All-Union Leninist Young Communist Organization. Occupation – secretary of the Komsomol’s primary organization of the tea-pressing factory.

Varoli (son of Vladimer) Jinjolava – born in 1944. In 1958, he joined the All-Union Leninist Young Communist League. He was a second-year student of the Faculty of Viticulture and Horticulture at the Tbilisi Agricultural Institute. He worked at the tea-pressing factory, and was a member of the Komsomol’s primary organization of the same institute.¹⁰

At the committee bureau meeting of the Zugdidi Agricultural Manufactures of the Georgian Komsomol held on August 8, 1963, **Yuri (son of Abibo) Buadze**, who worked in the typography department of the Zugdidi regional newspaper “Mebrdzoli” (“Fighter”), was excluded from the All-Union Leninist Young Communist League. He stole printing letters from work, and gave them to **Andrid Sanaia**, who composed and disseminated anti-Soviet proclamations. I. A. Buadze was sentenced to 4 years in prison.¹¹

On the basis of a resolution passed by the Committee for Zugdidi Agricultural Manufacture of the Communist Party of

10. შსარქივი, II განყ., ფ. 371, აღწ. 1, ს. 10, ფურც. 22-23, 64-65, 1963 წ.

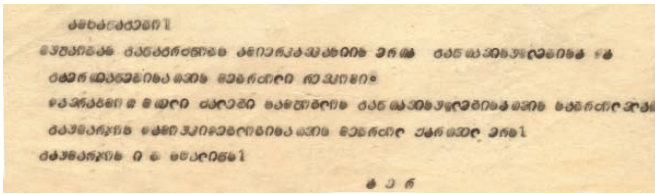
11. შსარქივი, II განყ., ფ. 19396, აღწ. 1, ს. 13, ფ. 36-37, 1963 წ.

12. შსარქივი, II განყ., ფ. 19505, აღწ. 1, ს. 27, ფ. 144-148, 1963 წ.

9. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 371, d. 1, f. 9, pp. 44-51, y. 1963.

10. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 371, d. 1, f. 10, pp. 22-23, 64-65, y. 1963.

11. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 19396, d. 1, f. 13, pp. 36-37, y. 1963.

შეუშალა ამ ადამიანებს, ებრძოლათ თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის. პირიქით, სულ უფრო და უფრო მატულობდა ანტისაბჭოთა გამოსვლები, დღითი დღე იზრდებოდა დისიდენტთა რიგები და მოძრაობა. ამ ტალღამ განსაკუთრებით XX საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს იმძლავრა და საბოლოოდ დასრულდა იმით, რომ საქართველომ ნანატრი დამოუკიდებლობა მოიპოვა.

დოკ. №1.

ამხანაგებო!

მუშაობას განაგრძობს ა ე რ კომიტეტი.

უკვე ნათელია კ/პ ის მიერ უკანასკნელ ხანებში გატარებული ღონისძიებები და მისი შედეგები, რაც გამონეწულია პარტიის არასწორი მუშაობის შედეგად.

პარტია განიცდის კრიზისს.

სოციალიზმი ასულია თავისი განვითარების უკანასკნელ საფეხურებამდე. კომუნიზმის მშენებლობა არ ხერხდება, რადგან პარტიამ თვითკრიტიკით ვერ უზრუნველყო თავისი იდეის განმტკიცება.

ამხ. მუშებო და გლეხებო!

ნუ აყვებით კ/პ ავანტიურისტულ პროპაგანდას, რომელსაც თავდაცვის მიზნით ეწევა კ/პ. დაიცავით ადამიანური მორალი და ეროვნული სიამაყე.

„დავდგეთ იქ სადაც ქარიშხალია და სისხლიანი დგას ანგელოსი“¹³.

Georgia on June 26, 1963, the director of the Tea Technological College **Sh. Gobronidze** was removed from his post, and he received a severe reprimand in his registration card for hindering the process of educational work in the college, as well as for relaxed vigilance, resulting in the undisciplined activity of **Archil Pirtskhalava** and a group of pupils. The secretaries of the party bureau – **M. Miminoshvili** for hindering the party and Komsomol activity in the college, and the secretary of the Komsomol committee **I. Beraia** for hindering Komsomol activity-were removed from their posts, and they received a severe reprimand in their registration cards.¹²

Although Soviet authority continued applying to all methods against enemies of the Soviet regime, no resistance could prevent these people from fighting for freedom and independence. On the contrary, anti-Soviet meetings became more frequent, and dissident actions intensified daily. This wave reached its peak in the late 1980s, and ended with Georgia gaining its long-awaited independence.

Document No. 1

Comrade!

The AER Committee continues its work.

The recent activities carried out by the Communist Party are clear, and their results are outcome of the wrong work of the party.

The party suffers a crisis.

Socialism has already reached its peak of development.

Communism is no longer constructed since the party was not able to strengthen its ideology through self-criticism.

Comrade workers and peasants!

Don't follow the venture propaganda of the Communist Party, carrying out for self-defense. Follow human moral and national pride.

“Let's stand where there is a storm
And a bloody angel stands.”

13. შსს არქივი, I განყ., ფონდი 6, საარქ. №6316, ტომი 11/13, კონვერტები.

12. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 19505, d. 1, f. 27, pp. 144-148, y. 1963.

ბადარჯინილი სრუშროვი

The Rescue of Khrushchev

ეკა კაციტაძე

Eka Katsitadze

1961 წლის 14 დეკემბერს თბილისში დააპატიმრეს ანტისაბჭოურად განწყობილ ადამიანთა ჯგუფი, რომლის წევრებსაც ბრალად ედებოდათ საბჭოთა კავშირის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის, ნიკიტა ხრუშჩოვის ლიკვიდაციის მცდელობა. ხრუშჩოვი 1961 წლის თებერვალში საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისა და საქართველოს კომპარტიის შექმნის მე-40 წლისთავთან დაკავშირებულ საზეიმო დღესასწაულზე უნდა ჩამოსულიყო. საქმეში არსებული მასალების მიხედვით, თითქოსდა ყველაფერი კარგად იყო გათვლილი, თუმცა ჯგუფის წევრების მოქმედება საუბარს ვერ გასცდა და დაგეგმილი ტერორისტული აქტი არ განხორციელდა. აღსანიშნავია, რომ მონაწილეებს არანაირი იარაღი და ასაფეთქებელი მოწყობილობა არ გააჩნდათ.

სისხლის სამართლის საქმეში №6018, რომელიც შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივშია დაცული, ინახება დამნაშავე პირების საბრალდებო დასკვნა, რომელშიც დეტალურადაა აღწერილი არალეგალური ჯგუფის გეგმებისა და ქმედებების შესახებ.

№6018 საქმის მიხედვით, ბრალდებულები არიან შოთა მექვაბიშვილი, ალბერტ მელაძე, აბრეკ ბათოშვილი და აკაკი მდინარაძე. გთავაზობთ საბრალდებო დასკვნის სრულ ვერსიას (სტილი დაცულია):

საბრალდებო დასკვნა;

„საგამოძიებო საქმეზე №4675 შოთა ბიქტორის ძე მექვაბიშვილი, ალბერტი შალვას ძე მელაძის, აბრამ (აბრეკ) შაფათის ძე ბათოშვილის და აკაკი პლატონის ძე მდინარაძის ბრალდების გამო დანაშაული გათვალისწინებული საქ. სსრ სსკ 17 მ. 67 მუხ. 1-ნაწ. და 73 მუხ.

1961 წლის 14 დეკემბერს საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული სახუშიშროების კომიტეტის მიერ დაპატიმრებულ იქნენ შ. ბ. მექვაბიშვილი, ა. შ. მელაძე და ა. შ. ბათოშვილი იმის გამო, რომ ისინი ემზადებოდნენ შეესრულებინათ ტერორისტული აქტი საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მიმართ მისი ქ. თბილისში 1961 წლის 5 თებერვალს ნავარაუდები ჩამოსვლის დროისათვის საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების 40 წლისთავზე.

On December 14, 1961, a group of anti-Soviet people were arrested in Tbilisi and accused of attempting to assassinate the First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union, Nikita Khrushchev. In February 1961, Khrushchev was to arrive at a solemn ceremony dedicated to the 40th anniversary of the establishment of Soviet power in Georgia and the creation of the Communist Party of Georgia. According to the materials available on file, the assassination attempt was supposed to have been well-planned, but the conspirators never did more than talk, and the attempt never happened, they never even acquired any weapons or explosive devices.

Criminal case №6018, which is held in the Archive of the Ministry of Internal Affairs, contains the indictment against the suspects, which provides a detailed description of the plans and activities of the illegal group.

According to the file, the accused were Shota Mekvabishvili, Albert Meladze, Abrek Batoshvili and Akaki Mdinardze. The indictment is presented in full below:

“The indictment for Case №4675 against Shota Mekvabishvili (patronymic: Viktor), Albert Meladze (patronymic: Shalva), Abram (Abrek) Batoshvili (patronymic: Shapati) and Akaki Mdinardze (patronymic: Platon). The accused are charged under Article 17, Article 67, Part I and Article 73 of the Georgian SSR Criminal Code.

On December 14, 1961, Sh.B. Mekvabishvili, A.Sh. Meladze and A.Sh. Batoshvili were arrested by the State Security Committee of the Council of Ministers of the Georgian SSR and accused of planning a terrorist attack against the head of the Soviet government on February 5, 1961, during his arrival in Tbilisi for the 40th anniversary of the establishment Soviet power in Georgia.

On February 4, 1961, A.P. Mdinardze was also arrested on the same charge.

1961 წლის 4 თებერვალს ამ საქმეზე ისეთივე ბრალდებით დაპატიმრებულ იქნა ა. პ. მდინარაძე.

საქმეზე ჩატარებული ძიებით დადგინდა, რომ ბრალდებულები, იყვნენ რა ანტისაბჭოურად განწყობილნი და ისახავდნენ რა მიზნად საბჭოთა სახელმწიფოს შინაგან და საგარეო პოლიტიკის შეცვლას, დანაშაულებრივად დაუკავშირდნენ ერთმანეთს, ამზადებდნენ ტერორისტულ აქტს საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მიმართ და ღებულობდნენ პრაქტიკულ ღონისძიებებს ასეთის განსახორციელებლად.

მექვაბიშვილი, როგორც ინიციატორი ამ შექმნილი ტერორისტული ჯგუფისა და მასთან დანაშაულებრივად დაკავშირებული მელაძე, 1960 წლის ივნისიდან მათი დაპატიმრების დღემდე აწარმოებდნენ მუშაობას დასახული მტრული განზრახვის შესასრულებლად. მათ მიერ წარმოებულ დანაშაულებრივ საქმიანობაში ჩააბეს ა. შ. ბათოშვილი და ა. პ. მდინარაძე, მიზნად ისახავდნენ ჩაებათ მ. ო. ამირეჯიბი და ვ. პ. მდინარაძე და ცდილობდნენ ვ. ზ. ნერუაშვილის ჩაბმას.

გარდა ამისა მექვაბიშვილი და მელაძე ცდილობდნენ შეეძინათ ფეთქებადი ნივთიერება და მოემზადებინათ ბომბი, აგრეთვე იხილავდნენ საკითხებს იარაღის შექმნაზე, რადიო-სადგურის ხელში ჩაგდებაზე სათანადო ცნობის გადასაცემად ეფიროთ (ეთერიოთ – ავტ.), დანაშაულის ჩადენის შემდეგ გაქცევისა და მიმალვის საშუალებებზე და სხვა.

ბათოშვილი, იცოდა რა, რომ მზადდებოდა ტერორისტული აქტი და მონაწილეობდა რა მელაძესთან ერთად ხელისშეწყობის სახით ამ საკითხის განხილვის პროცესში, უხსნიდა მას ბომბის მოწყობილობას, ურჩევდა ბომბის უკეთეს კონსტრუქციას, აძლევდა მას პრაქტიკულ რჩევებს, თუ როგორ უნდა იქნას გამოყენებული იგი უკეთესად და უფრო საიმედოდ ტერორისტული აქტის შესასრულებლად, თანაც საგანგებოდ აფრთხილებდა მას ემოქმედა წინდახედულად.

ა. პ. მდინარაძე, მოჰყვა რა მექვაბიშვილის ანტისაბჭოური გავლენის ქვეშ და იცოდა რა მისგან, რომ მზადდებოდა ტერორისტული აქტი, მისცა მას თავისი თანხმობა დაემზადებინა მისთვის ამ მიზნით ბომბი. მეორე შემთხვევაში ბომბის დამზადების საშუალებებზე მას ჰქონდა მსჯელობა მელაძესთან.

ძიების მასალებით დადგენილია ბრალდებულის შემდეგი დანაშაულებრივი მოქმედებანი:

ერთ-ერთ შეხვედრისას 1960 წლის ივნისის დასასრულს მექვაბიშვილმა, იმყოფებოდა რა მელაძის სამსახურებრივ კაბინეტში, წინადადება მისცა მას შეესრულებინათ ტერორისტული აქტი საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მიმართ საბჭოთა სახელმწიფოს შინაგან და საგარეო პოლიტიკის შეცვლის მიზნით.

მელაძე, გამოიჩინა რა დიდი დაინტერესება ამ წინადადებისადმი, აძლევდა დამაზუსტებელ შეკითხვებს განზრახული დანაშაულის განხორციელების რეალური შესაძლებლობების შესახებ: იარაღზე და მისი შექმნის წყაროებზე, ტერორისტული აქტის შესრულების ადგილზე, ასევე იმის შესახებ, შესძლებდნენ თუ არა ორთავენი აღასრულონ ეს განზრახვა.

ამის შესახებ ბრალდებულმა მექვაბიშვილმა აჩვენა: „ამავე დროს მელაძემ პირველ შეხვედრისას ჯერ კიდევ პირდაპირ არ მითხრა, რომ იგი მზადაა

The investigation revealed that the accused were anti-Soviet elements aiming to change the foreign and domestic policies of the Soviet government. For this reason, they established with one another and decided to organize a terrorist attack against the head of the Soviet government. They took practical measures for the implementation of the plan.

აკაკი მდინარაძე/Akaki Mdinardze

From June 1960 until their arrest, Mekvabishvili, as the initiator of this terrorist group, as well as Meladze, who came into criminal contact with him, sought to carry out their hostile intention. They recruited A.Sh. Batoshvili and A.P. Mdinardze. They wanted to recruit a few more people, including M.O. Amirejibi, V.P. Mdinardze and V.Z. Tseruashvili.

In addition to this, Mekvabishvili and Meladze tried to obtain explosives to make a bomb. Among other things, they discussed how to procure explosives, how to seize a radio station in order to deliver news reports, and how to escape after committing the crime.

Batoshvili knew about the planned terrorist attack. Together with Meladze, he was involved in the discussion phase. He explained to Meladze bomb structure, advised him on how it might be better constructed, and gave him different practical advice on how to use it during the terrorist attack. He also warned Meladze him to act cautiously.

A.P. Mdinardze came under the anti-Soviet influence of Mekvabishvili, from whom he knew about the planned terrorist act. He agreed him to make the bomb. Later, he discussed the matter of constructing a bomb with Meladze.

The inquiry revealed that:

At one a meetings in late June 1960, Mekvabishvili, who was in Meladze's office, offered to organize a terrorist attack against the head of the Soviet government to change the course of domestic and foreign politics of the Soviet State.

Meladze got very interested in that idea and asked him further questions about the real possibilities for such a crime, including how to obtain weapons; where to stage the attack, and how realistic it was to carry out their plan.

Concerning this matter, the accused Mekvabishvili said:

“When I first met with Meladze, he didn't tell me directly that he was ready to personally take part in the terrorist attack”.

2-3 days after the meeting with Mekvabishvili, the accused Meladze, with the intention of getting advice, visited Batoshvili in his flat. When they came out into the street, he told him about

მიიღოს პირადი მონაწილეობა ტერორისტული აქტის შესასრულებლად“.

მექვაბიშვილთან ამ შეხვედრიდან 2-3 დღის გასვლის შემდეგ ბრალდებული მელაძე რჩევის მიღების მიზნით ეწვია ბათოშვილს მის ბინაში და გამოვიდა რა მასთან ერთად ქუჩაში, გადასცა მას მექვაბიშვილის წინადადება ჩადენათ ტერორისტული აქტი. ბათოშვილთან დაპირისპირებისას მელაძემ ამასთან დაკავშირებით აჩვენა:

„იმავე დღეს ან 2-3 დღის შემდეგ მე მივედი რჩევისთვის ჩემ მეგობართან ა.შ. ბათოშვილთან, როგორც ჩემ ძველ ამხანაგთან და ცხოვრებაში და პრაქტიკულად უფრო გამოცდილთან ამ საკითხზე.

... ბათოშვილმა მომისმინა და მირჩია ვყოფილიყავი მეტად ფრთხილად, შესაძლებელი პროვოკაციის თავიდან აცილების მიზნით“.

შემდგომი ორი შეხვედრის დროს, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა: პირველს – 1960 წლის ივლისში რუსთაველის სახ. ბიბლიოთეკაში, ხოლო მეორეს – იმავე წლის აგვისტოში მექვაბიშვილის ბინაზე, მექვაბიშვილმა და მელაძემ უფრო დეტალურად განიხილეს განზრახული დანაშაულის ჩადენის მომზადებასთან დაკავშირებული საკითხები. თანაც მელაძემ ბათოშვილთან ადრინდელი საუბრის შემდეგ, მექვაბიშვილთან მორიგი შეხვედრის დროს არათუ გამოთქვა თავისი სრული სოლიდარობა მათთვის მინდობილი დანაშაულის განხორციელების საქმეებში, არამედ ინიციატივაც კი გამოიჩინა თავის მხრივ.

მექვაბიშვილმა და მელაძემ გადანყვიტეს, რათა თითოეულმა ჩააბას ჩამოსაყალიბებელ ჯგუფში ორ-ორი, სამ-სამი საიმედო ადამიანი და დანაშაულის შესასრულებლადც შეარჩიონ ბომბი. თანაც მექვაბიშვილმა იკისრა დაამზადოს ბომბის კორპუსი თავისი ნაცნობის ვ. ზ. წერუაშვილის მეშვეობით, რომელიც მუშაობს რადიოქარხანაში მღარავად, ხოლო მელაძეს უნდა ეშოვა ფეთქებადი ნივთიერება ბომბის აღჭურვის მიზნით სახუნივერსიტეტის ლაბორატორიაში თავისი ნაცნობების მეშვეობით.

იარაღის შერჩევის საკითხზე ა. მ. მელაძემ აჩვენა:

„ჩვენ შევეთანხმდით მექვაბიშვილთან, რომ მიზანშეწონილი იქნებოდა შესრულებულიყო ჩვენი განზრახვა ბომბის საშუალებით, იმიტომ რომ უფრო ადვილია ესროლო ბომბი ტერორის ობიექტს, ვიდრე დაუმიზნო და ესროლო ცეცხლსასროლი იარაღი“.

ტერორისტული აქტის ჩადენის ადგილის საკითხის განხილვისას მექვაბიშვილმა რუსთაველის სახ. ბიბლიოთეკაში მელაძესთან საუბარში 1960 წლის ოქტომბრის დასაწყისს უთხრა მას განეხორციელებინა ასეთი ავტომანქანების მოძრაობის შესაძლო ტრასაზე მთავრობის მეთაურის რუსთაველის პროსპექტზე გასვლისას. ამავე დროს მან დაუხაზა სქემა (აღდგენილია მექვაბიშვილის მიერ გამოძიების დროს), რომელზედაც აღნიშნულია მთავრობის მეთაურის ავტომანქანის მისი თანმხლები დაცვის მოძრაობის მიმართულება, ტერჯგუფის მონაწილეთა განლაგების ადგილი, აგრეთვე იმ მანქანის მიმართულება, რომელიც წინასწარ იყო გამიზნული იმისათვის, რათა მიმალულიყვნენ ბოროტმოქმედნი დანაშაულის ჩადენის ადგილიდან.

მელაძემ თავის მხრივ წამოაყენა ტერორისტული აქტის ჩადენის ვარიანტი ოპერის თეატრის შენობის

შოთა მექვაბიშვილი
Shota Mekvabishvili

აბრეკ ბათოშვილი
Abrek Batoshvili

Mekvabishvili's idea of organizing a terrorist attack. While opposing Batoshvili, Meladze said that:

“On the same day, or maybe two or three days later, I visited my friend A.Sh. Batoshvili for advice, because he had more experience in such things. ... Batoshvili listened to me and advised me to be very careful to avoid a possible provocation”.

This meeting was followed by two others. The first took place in June 1960 at the Rustaveli Library, and the other in August of the same year in Mekvabishvili's flat. At those meetings, Mekvabishvili and Meladze reviewed the preparations for the planned crime. Meladze, after his conversation with Batoshvili, not only expressed his complete readiness for the implementation of the tasks imposed upon him, but also showed his own initiative.

Mekvabishvili and Meladze decided to recruit two or three devoted people into the group, and select a bomb to carry out their plan. Mekvabishvili assumed responsibility for constructing the bomb, with the help of his acquaintance V.Z. Tseruashvili, who worked in a radio factory. Meladze was to get the explosives for the bomb in the laboratory of the state university with the help of his acquaintance.

Concerning weapons, A.M. Meladze said:

“Mekvabishvili and I decided to carry out our plan with a bomb because it is easier to throw a bomb at the target than to shoot”.

In early October 1960, Mekvabishvili discussed the matter concerning the scene of the terrorist attack with Meladze in the Shota Rustaveli Library. He said that Rustaveli Avenue was an appropriate site for the attack, and he drew up a route map (recreated by Mekvabishvili during the investigation) of Khrushchev's with his accompanying bodyguards. The diagram also contained information about the deployment of other members of the terrorist group and the location of their getaway car.

Meladze proposed instead the Opera House building or the Sports Palace during the government leader's meetings with worker representatives. Mekvabishvili's plan was approved, however.

შიგნით, ან სპორტის სასახლეში რესპუბლიკის მშრომელთა წარმომდგენლებთან მთავრობის მეთაურის შეხვედრისას. მაგრამ შეჩერდნენ მექვაბიშვილის მიერ წამოყენებულ ვარიანტზე.

ამ საკითხის განხილვისას მექვაბიშვილმა და მელაძემ გაამახვილეს ყურადღება დანაშაულის ჩადენის ფსიქოლოგიურ მხარეზედაც – „ესე იგი რამდენად მშვიდად უნდა იყოს, გარეგნულად მაინც, ტერაქტის უშუალო შემსრულებელი და ურყევი მის წინაშე დასმული ამოცანის განხორციელებაში“.

ბომბის აღსაჭურავ ფეთქებადი ნივთიერების მიზნით, მელაძე 1960 წლის ოქტომბერს ეწვია თავის მეგობარს დ. ს. წაქაძეს სახუნივერსიტეტის ლაბორატორიაში და სთხოვა მას ნიტროგლიცერინი.

მიიღო რა უარი წაქაძისგან, მელაძე ცდილობდა შემდგომში შეეძინა ნიტროგლიცერინი უნივერსიტეტის ლაბორატორიის მუშაკისაგან.

მაშინვე, 1960 წლის ოქტომბერს მექვაბიშვილმა თავის ბინაში მელაძისა და ვ. პ. მდინარაძის თანდასწრებით, თავისი დანაშაულებრივი განზრახვის შესასრულებლად ჩააბა ბრალდებული ა. პ. მდინარაძე, რომელიც დათანხმდა გაეკეთებინა მისთვის ბომბი.

ამის შემდეგ მექვაბიშვილმა მელაძესთან შეხვედრისას აცნობა მას, რომ მას ჰყავს ორი ერთგული ახალგაზრდა ადამიანი, რომლებიც დაამზადებენ მისთვის ყუმბარებს.

შემდგომში 1960 წლის ნოემბრის დასაწყისს, მექვაბიშვილის ბინაში მელაძემ გაიცნო ა. პ. მდინარაძე, სადაც მათ შორის მომხდარ საუბრის დროს ა. პ. მდინარაძემ უამბო, თუ რა საშუალებით შეუძლია მას მოამზადოს ბომბი. მელაძეს აინტერესებდა ასეთი ბომბის მოქმედების რადიუსი.

როდესაც მელაძე შეხვდა ბათოშვილს რუსთაველის სახ. ბიბლიოთეკაში 1960 წლის 5 ნოემბერს, მან უამბო ბათოშვილს, თუ რა გეგმები ჰქონდათ მას და მექვაბიშვილს ტერორისტული აქტის მოსამზადებლად, ასევე ელაპარაკა ბომბზე, როგორც დანაშაულის ჩადენის საშუალებაზე, კავშირგაბმულობის სახლის ხელში ჩაგდებაზე და მანქანის გამოყენებაზე იმ მიზნით, რომ მიმალულიყვნენ საჭირო მომენტში.

ბათოშვილი, აფრთხილებდა რა მელაძეს საქმის შესაძლებელ ჩაშლაზე, ურჩევდა მას ყოფილიყო წინდახედული, თანაც მოუყვანა კონკრეტული მაგალითები კინოფილმიდან „შიფრის საიდუმლოება“ და პირადი ცხოვრებიდან მისი სამსახურის დროს გერმანელ ფაშისტთა არმიის ნაციონალურ ლეგიონში.

მისცა რა პრაქტიკული რჩევა მელაძეს, ბათოშვილმა აუნერა მას ბომბის უფრო სრულყოფილი კონსტრუქცია, ვიდრე ისეთი, რომელზედაც ლაპარაკობდა მელაძე და განუმარტა მას ასეთის გამოყენების უკეთესი საშუალებანი.

ამის შესახებ ა. შ. ბათოშვილმა აჩვენა:

„... ამ მიზნისათვის უნდა იქნას გამოყენებული საათის მექანიზმიანი სპეციალური ბომბი, რომელიც აფეთქდება არა უცბათ, არამედ გარკვეული დროის შემდეგ და რომ ასეთ ბომბს კი არ ესვრიან მიზანში, არამედ გადასცემენ რაიმე საგანში შენიღბულად, მაგალითად ყვავილთა თაიგულში.“

მექვაბიშვილი სისტემატურად გამოთქვამდა რა თავის ანტისაბჭოურ შეხედულებებს ახლო ნაცნობ ლ. მ. ონიშკოსთან, ერთ-ერთი საუბრის დროს მასთან 1960

While discussing this, Mekvabishvili and Meladze paid particular attention to the psychological aspect of the crime. They noted that “the executor of the terrorist attack should be calm and determined in implementing the task imposed upon him”.

In October 1960, Meladze visited his friend D.S. Tsakadze at the laboratory of the State University to ask him for nitroglycerin for making a bomb.

Tsakadze refused, however. Later Meladze tried to buy nitroglycerin from an employee of a laboratory at the State University.

In October 1960, Mekvabishvili, in the presence of Meladze and V.P. Mdinardze, involved the accused A.P. Mdinardze in the crime at his flat. The latter promised him to make a bomb.

Afterwards, Mekvabishvili informed Meladze that he had two devoted young people who would make grenades for him.

In early November 1960, Meladze met with A.P. Mdinardze at Mekvabishvili's flat. Mdinardze told Meladze how he could make a bomb. Meladze was interested in the destructive radius of such bomb.

On November 5, 1960, Meladze met with Batoshvili at the Shota Rustaveli Library. Meladze told him about his and Mekvabishvili's plans to carry out the attack. He also talked about the bomb as the means of committing the crime, how to seize the Communication House, and how to use a car to escape from the scene.

Batoshvili warned Meladze of the possible failure and advised to be carefully. He told him about concrete examples from the film called “Secrets of the Code”, as well as from his experience serving in the National Legion of the German Army.

Batoshvili gave practical advice to Meladze, describing for him more complete information about the construction of the

წლის ნოემბერს დაუშვა მტრული გამოხდომა საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მისამართით და განაცხადა, რომ აღმოჩნდებიან ადამიანები, რომლებიც მოკლავენ მას. მექვაბიშვილს მხედველობაში ჰქონდა თავის თავი და მელაძე.

უფრო გვიან ბრალდებულმა მელაძემ მ. ი. ამირეჯიბთან საუბრისას თავის სამსახურებრივ კაბინეტში, ლაპარაკობდა რა საბჭოთა მეთაურის ამერიკის შეერთებულ შტატებში ყოფნის შესახებ 1959 წ. სექტემბერს, განაცხადა: „ნუთუ იქ არ აღმოჩნდნენ ადამიანები, რომელთაც შეეძლოთ მოეკლათ იგი“. ასეთივე გამოთქმა დაუშვა მელაძემ ამირეჯიბთან საუბრის დროს საბჭოთა მთავრობის მეთაურის საქართველოში 1961 წ. თებერვალს ნავარაუდები ჩამოსვლის შესახებ.

მექვაბიშვილს, იკისრა რა ბომბის კორპუსის დამზადება, განზრახული ჰქონდა ჩაება ამ საქმეში რადიოქარხნის მღარავი ვ. ბ. წერუაშვილი, რომელთანაც ერთად წინათ იხდიდა სასჯელს შრომა-გამასწორებელ ბანაკებში.

ამ მიზნით 1960 წლის დეკემბრის დასაწყისში იგი მივიდა რადიოქარხანაში და ქარხნის კადრების განყოფილებისა და თავისი ნაცნობის ვ. მ. მზარეულაშვილის მეშვეობით ეძებდა წერუაშვილს. ჰქონდა რა გადაწყვეტილი ტერორისტული აქტის მომზადების შესრულება. მექვაბიშვილი და მელაძე დაპატიმრებამდე სხვადასხვა საბაბით შეხვედრისას ამა თუ იმ სახით იხილავდნენ ამ საკითხს. ასე, 1960 წლის დეკემბრის დასაწყისში, რუსთაველის სახ. ბიბლიოთეკაში ყოფნისას, ათვალეებდნენ რა ერთ-ერთ ჟურნალს, რომელშიც დაბეჭდილი იყო სხვადასხვა სახის იარაღის ფოტოსურათი და გრანატი, მექვაბიშვილმა მიაქცია მელაძის ყურადღება ამ სურათს და უთხრა „აი რა კარგი იქნება, რომ ჩვენ გვეკონდეს ერთი ასეთი“. მას მხედველობაში ჰქონდა გრანატი.

მამინვე 1960 წ. დეკემბრის დასაწყისში, ერთ-ერთ საუბრისას მელაძემ აუწყა მექვაბიშვილს, რომ მან განიხილა ბათოშვილთან ერთად საკითხები, რომლებიც დაკავშირებულია საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მიმართ ტერორისტული აქტის შესრულების მზადებასთან.

ბრალდებულმა მექვაბიშვილმა და მელაძემ გამოძიებაზე აჩვენეს, რომ მათ სურდათ დაემზადებინათ ბომბის კორპუსი ქარხნის პირობებში და აღეჭურათ იგი ფეთქებადი ნივთიერებით – ნიტროგლიცერინით.

ბრალდებულმა ა. პ. მდინარაძემ აჩვენა, რომ მან აღუთქვა დაემზადებინა ბომბი, ლითონის კორპუსი ამ ბომბისათვის ჩამოესხა სკულპტურულ სახელოსნოებში მიღებული მეთოდის მიხედვით, დაემუხტა ეს კორპუსი ფეთქებადი ნივთიერებით ამონალით ან დინამიტით, მოეთავსებინა მასში კაფსულ-დეტონატორი, რომელიც მიმაგრებულია ცეცხლგამტარ (ბიკფორდის) ზონარზე და რომლისთვისაც ცეცხლის წაკიდების საშუალებით, მისი განმარტებით, ბომბი საჭირო მომენტში აფეთქდებოდა.

საქმეზე გამავალ ბრალდებულთა ჩვენებების შემოწმების წესით ბომბების დასამზადებლად მათ მიერ მიღებულ ღონისძიებათა რეალური საშიშროების თაობაზე ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის შტაბის საარტილერიო სამმართველოს სპეციალისტების მიერ

bomb than Meladze knew, and explaining to him better methods on how to use it.

Concerning the usage, Batoshvili noted:

“... A special bomb with a timer should be used. It will detonate not immediately, but after some time. A bomb like that need not be thrown at the target. It should be concealed covertly, for example, in a bunch of flowers”.

Mekvabishvili systematically expressed his anti-Soviet views to his close acquaintance L.M. Onishko. In November 1960, he denigrated the head of the Soviet government and said that somebody should kill him. Mekvabishvili had in mind himself and Meladze.

Earlier, in September 1959, the accused Meladze had talked about Khrushchev's visit to the United States with M.I. Amirejibi in his office, saying “Is there nobody who could kill him?” He repeated this sentence while talking about the anticipated arrival of the head of the Soviet government in Georgia in February 1961.

Mekvabishvili, who assumed responsibility for making the bomb, intended to involve a dyer at the radio factory, V.B. Tseruashvili, with whom he had served his sentence in a labor camp.

In early December 1961, he went to the radio factory with this intention. With the help of the staff department of the factory

ჩატარებული იქნა პიროტექნიკური ექსპერტიზა, რომლის დასკვნითაც დადგინდა:

1. ბომბების კუსტარული წესით დამზადება შესაძლებელია;

2. ბომბების აღჭურვისთვის ამონალის, დინამიტისა და ნიტროგლიცერინის ხმარება და გამოყენება კაფსულ-დეტონატორის აფეთქების მიზნით ცეცხლგამტარ (ბიკვორდის) ზონართან შეერთებით – შესაძლებელია.

3. ცეცხლგამტარი ზონრისთვის ცეცხლის მოკიდება ანთებული პაპიროსით არ არის გამორიცხული.

ძიების პროცესში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტიდან მიღებულ იქნა ცნობები, რომლებიდანაც ირკვევა, რომ ხსენებულ სასწავლო დაწესებულების ლაბორატორიაში შესაძლებელია ფეთქებადი ნივთიერების – ნიტროგლიცერინის დამზადება.

ნიკოლაძის სახ. თბილისის სამხატვრო სასწავლებლის ცნობიდან ირკვევა, რომ სკულპტურულ სახელოსნოების პირობებში მოცემულ ფორმების დასამზადებლად გამოიყენება აგრეთვე საშუალებანი, რომლებსაც ბრალდებულ ა. პ. მდინარაძის განმარტების თანახმად იგი იხმარდა ბომბის კორპუსის დამზადებისას.

როგორც ირკვევა „საქეთქმრეწვიდან“ შემოსულ მიმართებებიდან და მახარაძის მადანსამმართველოს ცნობიდან სოფ. ვაკიჯვრიდან 1-1,5 კმ დაშორებით, სადაც დაიბადა და მუდმივად ცხოვრობდა ა. პ. მდინარაძე, 1935 წლიდან დღემდე წარმოებს ფეთქებადი სამუშაოები, ამონიცის, კაფსულ-დეტონატორისა და ცეცხლგამტარი ზონრის გამოყენებით.

ბრალდებულ მექვაბიშვილის განმარტების თანახმად ერთ-ერთ გარემოებად, რამაც იგი წააქეზა დამდგარიყო ტერორის გზაზე, გახდა კინოფილმის „ტეცტონის ხმის“ ნახვა.

როგორც ჩანს ამ კინოფილმის დათვალიერების ოქმიდან, მოცემულ სურათში ნაჩვენებია თუ 1934 წლის ოქტომბერს, როგორ დადიოდნენ მარსელის ქუჩებში ღია ავტომანქანით იუგოსლავიის მეფე ალექსანდრე I და საფრანგეთის მინისტრი ბარტე და როგორ მოკლა ისინი ტერორისტმა.

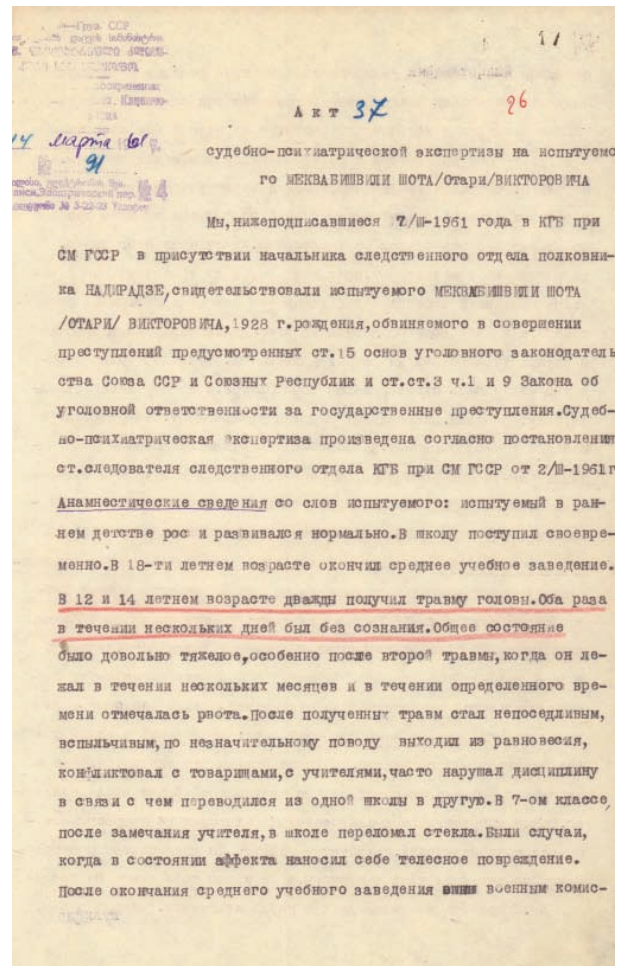
ტერაქტის შესრულების აქტი, რომელიც მექვაბიშვილმა განიხილა მელაძესთან ერთად 1960 წ. ოქტომბერს, ხოლო 1961 წ. 17 იანვარს აღადგინა გამოძიებისას, ემსგავსება იმ სქემას, რომელიც აღბეჭდილია ხსენებული ფილმის ერთ-ერთ კინოკადრზე.

შეკითხვებზე თუ რატომ გადაწყვიტა მან ბომბის დამუხტისათვის ნიტროგლიცერინის გამოყენება, მელაძემ უპასუხა, რომ იგი განაცვიფრა ამ ნივთიერების დიდმა ძალამ, რომელიც ნაჩვენებია მის მიერ ნახულ კინოფილმში „სახლაური შიშისათვის“.

„ – მე მივაქციე ყურადღება იმ ფაქტს, თუ რა მძლავრ ფეთქებად ზეგავლენას ახდენს ნიტროგლიცერინის თუნდაც ერთი დაღვრილი წვეთიც.“

კინოფილმის „სახლაური შიშისათვის“ შემონმებამ ცხადყო, რომ მელაძე მიუთითებდა რეალურ გარემოებებს.

მექვაბიშვილის სამკითხველო ფორმულარის შემონმებით, რომელიც მიღებულ იქნა რუსთაველის სახ. ბიბლიოთეკის განყოფილებიდან და რომელსაც დაპატიმრებამდე განაგებდა მელაძე და მასში

and his acquaintance V.M. Mzareulashvili, he wanted to meet with Tseruashvili. Having decided to organize the terrorist attack, Mekvabishvili and Meladze discussed this matter several times before their arrest. For example, when they met in early December 1960 in the Shota Rustaveli Library, they looked through a journal with photographs of various weapons. Mekvabishvili drew Meladze's attention to a photograph of a grenade, saying "I wish we had one of those".

In early December 1960, Meladze told Mekvabishvili that he had discussed several aspects of organizing a terrorist attack against the head of the Soviet government with Batoshvili.

The accused Mekvabishvili and Meladze told the investigation that they wanted to make a bomb casing in the factory, and equip it with the explosive nitroglycerin.

The accused A.P. Mdinardze said that he assumed responsibility for making the bomb. He was to make a metal bomb case in accordance with the method set forth in the sculpture workshops. Afterwards, he was to equip it with an explosive substance, ammonal or dynamite, and place a fulminating cap on it, which was to be fixed to a fuse. He said that by setting fire to the fuse, the bomb would blow up at the appropriate time.

Pyrotechnic analysis was conducted by specialists of the Artillery Division of the Transcaucasian Military Staff in order to assess the degree of danger involved with the measures the

აღნიშნული წიგნების შემონმებით დადასტურებულია, რომ თითოეული მათგანი ამა თუ იმ სახით შეიცავს თხრობას ტერორზე, მკვლელობაზე. ბრალდებულებმა ა. შ. მელაძე და ა. პ. მდინარაძემ სავესებით აღიარეს თავი დამნაშავედ მათ მიმართ წაყენებულ ბრალდებაში. ბრალდებულმა შ. ბ. მექვაბიშვილმა, უარყო რა მასზე წაყენებული ბრალდება, მის მიერ შესრულებული დანაშაულებრივი საქმიანობის ფაქტები დაადასტურა მთლიანად.

ბრალდებულმა ა. შ. ბათოშვილმა აღიარა თავი დამნაშავედ მხოლოდ ნაწილობრივ მასში, რომ მან არ აცნობა ხელისუფლების ორგანოებს, რომ მზადდებოდა ტერორისტული აქტი.

მაგრამ შ. ბ. მექვაბიშვილის, ა. შ. მელაძის, ა. შ. ბათოშვილისა და ა. პ. მდინარაძის მიმართ წარდგენილი ბრალდება მტკიცდება მათი ჩვენებით, მოწმეების ბ. ლ. მდინარაძის, ლ. მ. ონიშკოს, მ. ი. ამირეჯიბის, ა. კ. ბებუთოვას, დ. ს. ნაქაძის, ვ. გ. ბერულავას, ვ. ს. მზარეულაშვილის, გ. ა. ბობინიძის, ა. ს. სულაკაურის ჩვენებებით, ჩატარებული დასაწესებებით, დოკუმენტალური და სხვა მასალებით.

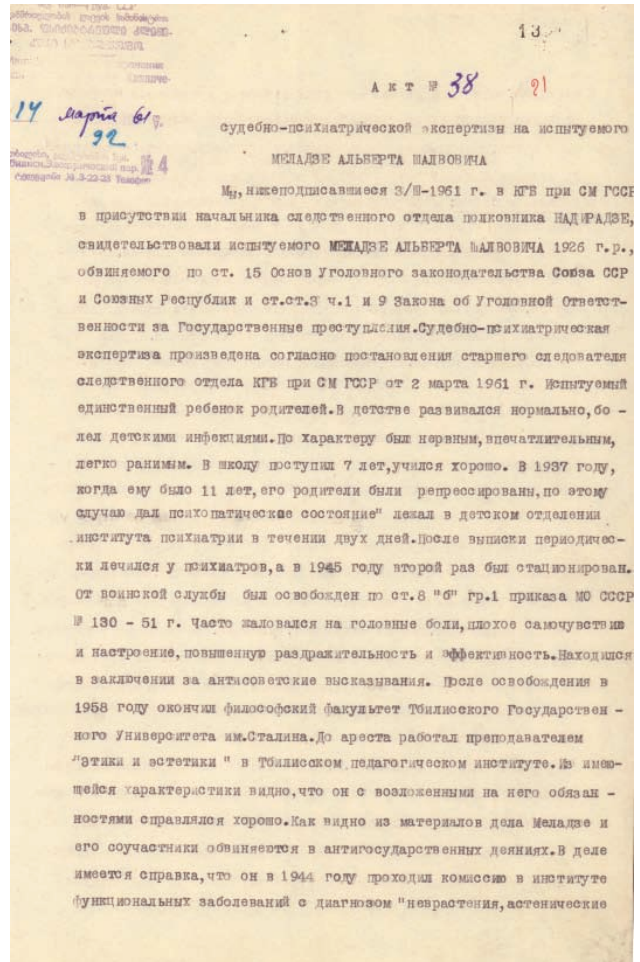
სსეზეხელის საფუძველზე ბრალი ედებათ:

შოთა ბიქტორის ძე მექვაბიშვილს, დაბადებული 1928 წელს ქ. თბილისში, ქართველს, სსრ კავშირის მოქალაქეს, უპარტიოს, საშუალო განათლების მქონეს, ცოლშვილიანს, დაპატიმრებამდე გარკვეულ საქმიანობას არ ეწეოდა, ცხოვრობდა ქ. თბილისში, კამოს ქ. №35, 1948 წელს მისჯილი ჰქონდა რსფსრ სსკ 72 მუხ. მე-2 ნაწ., 192 მუხლით და „მოქალაქეთა პირადი საკუთრების დაცვის გაძლიერების შესახებ“ სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 4/VI – ბრძანებულების I მუხლის მეორე ნაწილით შვასნორების ბანაკში პატიმრობა 6 წლით, მასში, რომ იყო რა ანტისაბჭოურად განწყობილი, საბჭოთა სახელმწიფოს შინაგანი და საგარეო პოლიტიკის შეცვლის მიზნით მან ჩამოაყალიბა არალეგალური ჯგუფი, რომელიც მზადდებოდა შეესრულებინა ტერორისტული აქტი საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მიმართ, ჯგუფის შემადგენლობაში 1960 წლის ივნისიდან დაპატიმრების დღემდე ატარებდა მოსამზადებელ მუშაობას თავისი დანაშაულებრივი განზრახვის განსახორციელებლად.

ესე იგი: ჩაიდინა დანაშაული, გათვალისწინებული საქართველოს სსრ სსკ მე-17 მუხლით, 67-ე მუხლის I ნაწილით და 73-ე მუხლით.

ალბერტი შალვას ძე მელაძეს, 1926 წ. დაბადებულს ქ. თბილისი, ქართველს, სსრ კავშირის მოქალაქეს, უპარტიოს, უმაღლესი განათლებით, უცოლოს, დაპატიმრებამდე მცხოვრებს ქ. თბილისში, კიევის ქ. №1. მუშაობდა რუსთაველის სახელობის №10 ბიბლიოთეკის გამგედ. 1948 წელს საქართველოს სსრ სსკ 19-58-2, 19-58-8, 58-10 II ნაწ. და 58-11 მუხლებით მისჯილი ჰქონდა შ/გ ბანაკში პატიმრობა 23 წლით, რეაბილიტირებულია 1956 წელს, მასში, რომ იყო რა ანტისაბჭოურად განწყობილი, დაამყარა დანაშაულებრივი კავშირი ამ საქმეზე ბრალდებულ მექვაბიშვილთან, რომელთანაც და არალეგალური ჯგუფის სხვა მონაწილეებთან ერთად, მიზნად ისახავდა რა საბჭოთა სახელმწიფოს შინაგანი და საგარეო პოლიტიკის შეცვლას, იგი მონაწილეობდა საბჭოთა მთავრობის მიმართ ტერორისტული აქტის მომზადებაში.

ესე იგი: მან ჩაიდინა დანაშაული,

accused took to create their bomb. The analysis revealed that:

1. It is possible to make an improvised explosive device;
2. It is possible to equip bombs with ammonal, dynamite and nitroglycerin, and fix a fulminating cap to a fuse in order to detonate the device;
3. It is not impossible to light a fuse with a burning cigarette.

In the course of the investigation, Tbilisi State University provided information that revealed that it was possible to produce nitroglycerin in its laboratory.

According to the information provided by the Tbilisi Nikoladze Art School, the methods that A.P. Mdinardze planned to use to make the bomb casing were also used in the sculpture workshops.

Information delivered by “Sakpetkmretsvi” and Makharadze’s trial revealed that since 1935, explosive activities have been carried out using an ammonal, fulminating cap and fuse 1 or 1, 5 kilometers from the village of Vakijvari, where A.P. Mdinardze was born and lived.

According to the accused Mekvabishvili, a film called “The Teutonic Sword” motivated him to get involved with terrorism.

According to the protocol, this film is about the assassination of Alexander I of Yugoslavia and the French Foreign Minister Louis Barthou. They were killed by an assassin while riding in a car through the streets in October 1934.

The plan for the assassination attempt which was revealed

გათვალისწინებული საქ. სსრ სსკ მე-17 მუხლით, 67 მუხ. I ნაწილით და 73 მუხლით.

აბრამი (აბრეკი) შაბათის (ზოგან მოხსენიებულია შაფათი-ავტ.) ძე ბათოშვილს, დაბადებულს 1919 წელს ქ. ახალციხეში, საქართველოს სსრ, ებრაელს, სსრ კავშირის მოქალაქეს, უპარტიოს, 9 კლასის განათლებით, ცოლშვილიანს, დაპატიმრებამდე გარკვეულ პროფესიას არ ეწეოდა, ცხოვრობდა ქ. თბილისში, ისნის ქ. №22, 1948 წ. უკრაინის სსრ სსკ 54-1 მუხლის „გ“ პუნქტით მიესაჯა შ/გ ბანაკში პატიმრობა 25 წლით, ხოლო 1956 წელს რეაბილიტირებულია აღნიშნულ საქმეზე.

1953 წლის 25 ივნისს თავისუფლების აღკვეთის ადგილას რსფსრ სსკ 142 მუხ. მე-2 ნაწილით მიესაჯა შ/გ ბანაკში პატიმრობა 10 წლით, გათავისუფლებულია 4 წლით 11 თვით და 29 დღით ვადამდე ადრე დაუდგენელი საფუძვლების თანახმად, მასში, რომ იცოდა რა საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მიმართ ტერორისტული აქტის მზადების შესახებ და გამოდიოდა რა დამხმარის როლში, ანტისაბჭოური განწყობილებით აძლევდა მელაძეს პრაქტიკულ რჩევებს, რომლებიც ხელს უწყობდა დანაშაულის ჩადენას.

ესე იგი ჩაიდინა დანაშაული, გათვალისწინებული საქართველოს სსრ სსკ მე-17 მუხლით, 67-ე მუხლის I ნაწილით და 73-ე მუხლით.

აკაკი პლატონის ძე მდინარაძეს, დაბადებულს სოფ. ვაკისჯვარში, მახარაძის რაიონი, საქართველოს სსრ, ქართველს, სსრკ მოქალაქეს, უპარტიოს, უცოლოს, დაპატიმრებამდე ნიკოლაძის სახელობის თბილისის სამხატვრო სასწავლებლის სკულპტურული განყოფილების I კურსის სტუდენტს, ცხოვრობდა ქ. თბილისში, კვალის ქ. №14, წინათ სამართალში არ ყოფილა, მასში, რომ: მოჰყვა რა მექვაბიშვილის ანტისაბჭოური გავლენის ქვეშ და იცოდა რა მისგან, რომ მზადდებოდა ტერორისტული აქტი საბჭოთა მთავრობის მეთაურის მიმართ, მექვაბიშვილის წინადადებაზე დათანხმდა დაემზადებინა მისთვის ბომბი.

ამ მიზნით ესე იგი ჩაიდინა დანაშაული, გათვალისწინებული საქართველოს სსრ სსკ მე-17 მუხლით, 67-ე მუხ. I ნაწილით და 73-ე მუხლით.

თანახმად საქართველოს სსრ სსკ 208-ე მუხლისა, საგამომძიებლო საქმე № 4675 შ. ბ მექვაბიშვილისა და სხვების ბრალდებაზე საბრალდებო დასკვნასთან ერთად გადაეგზავნოს საქართველოს სსრ პროკურორს.

საბრალდებო დასკვნა შედგენილია 1961 წლის 4 აპრილს¹.

საბრალდებო დასკვნას ხელს აწერენ:

„საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული სახ. უშიშროების კომიტეტის საგამომძიებლო განყოფილების უფროსი საგამომძიებელი კაპიტანი – თოფურია;

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული სახ. უშიშროების კომიტეტის საგამომძიებლო განყოფილების უფროსი – ვ. ნადირაძე;

„ვეთანხმები“

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული სახ. უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე პოდპოლკოვნიკი – ო. ქავთარაძე“²

by Mekvabishvili and Meladze first in October 1960, and later during their interrogation on January 17, 1961, is similar to that described in the film.

As to the question of why he decided to use nitroglycerin, Meladze replied that he was astonished at the sheer force of this substance shown in a different film, “Reward for Fear”.

“It made an impression on me that a single drop of nitroglycerin was highly explosive”.

A review of the film “Reward for fear” made it clear that Meladze was on to something real.

Inspection of Mekvabishvili’s library card, provided by the Rustaveli Library, revealed that all the books he had checked out concerned terror and assassinations.

The accused A.Sh. Meladze and A.P. Mdinardze pleaded guilty. The accused Sh.B. Mekvabishvili plead not guilty.

The accused A.Sh. Batoshvili plead partially guilty of not informing the authorities of the plot.

The charges against Sh.B. Mekvabishvili, A.Sh. Meladze, A.Sh. Batoshvili and A.P. Mdinardze were proved by witness testimonies, including those of B.L. Mdinardze, L.M. Onishko, M.I. Amirejibi, A.K. Bebutova, D.S. Tsakadze, V.G. Berulava, V.S. Mzareulashvili, G.A. Bobokhidze and A.S. Sulakauri, as well as by cross-interrogations, documents and other materials.

Based on the aforementioned, the accused:

Shota (son of Bictor) Mekvabishvili – born in 1928, in Tbilisi; Nationality – Georgian; Citizenship – USSR; Non-party; Education – secondary; Marital status – married; Unemployed at the time of arrest; Place of residence – 35, Kamo Street, Tbilisi. In 1948 he was charged under Article 72, Part II, Article 192, and article on the protection of personal property of the RSFSR Criminal Code. Based on resolution №4/VI, Paragraph I, Part II of 1943 passed by the Presidium of the Supreme Council of the USSR, he was sentenced to 6 years in a labor camp. As an anti-Soviet element, he was accused of creating an illegal organization aiming to change the course of the domestic and foreign policies of the Soviet government, and to this end he planned to assassinate the head of the Soviet government. From June 1960 until the day of his arrest, he undertook preparatory activities for carrying out his criminal intention.

In conclusion, he was charged under Article 17, Article 67, Part II and Article 73 of the Georgian SSR Criminal Code.

Albert (son of Shalva) Meladze – born in 1926, in Tbilisi; Nationality – Georgian; Citizenship – USSR; Non-party; Education – higher; Marital status – single; Place of residence – 1, Kiev Street, Tbilisi; Occupation – head of the Shota Rustaveli Library №10; In 1948 he was charged under Article 19-58-2, Article 19-58-8, Article 58-10, Part II and Article 58-11 of the Georgian SSR Criminal Code and sentenced to 23 years in a labor camp. In 1956 he was rehabilitated. He is accused of being an anti-Soviet element and coming into criminal contact with the accused Mekvabishvili, with whom, together with other members

1. შსს არქივი, ფ.6. საქ. 6018, გ.7 გვ-10-25;

2. შსს არქივი, ფ. 6, ს. 6018, გ. 7, გვ-10-25;

სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ მექვაბიშვილის ინიციატივით 1960 წლის ივნისის თვეში შექმნილი ტერორისტული დაჯგუფება, რომლის შემადგენლობაში იყვნენ მელაძე, ბათოშვილი და მდინარაძე, მიზნად ისახავდა საბჭოთა მთავრობის მეთაურზე ტერაქტის მოწყობას, თუმცა ამის განხორციელება ვერ მოხერხდა, რადგან სათანადო ორგანოებმა შეძლეს და აღკვეთეს „სიტყვიერი“ ტერაქტი.

აღნიშნული დანაშაულის სიმძიმის გამო სასამართლომ იხელმძღვანელა სსკ 303 და 304 მუხლებით და დაადგინა:

„აკაკი პლატონის ძე მდინარაძე ცნობილი იქნეს დამნაშავედ სსკ 17, 67 მუხლის I ნაწილით და 73-ე მუხლით და მიესაჯოს სსკ 17, 67 მუხლის I ნაწილით 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა ქონების კონფისკაციით, სსკ 73 მუხლით მიესაჯოს 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა ქონების კონფისკაციით, შესაბამისად, სსკ 40 მუხლისა აღნიშნული სასჯელები გადაფარული იქნას და საბოლოოდ განესაზღვროს 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა ქონების კონფისკაციით.

სასამართლომ მიიღო რა მხედველობაში, რომ მდინარაძე აღნიშნულ ჯგუფში ჩაბმული იქნა სამართალში მიცემულ მექვაბიშვილის გავლენით, რომ ის წინათ არ ყოფილა შემჩნეული რაიმე დანაშაულში, რომ ის არის ახალგაზრდა, შესაძლებლად მიაჩნია მისი გამოსწორება სასჯელის უფრო ნაკლები ღონისძიებით, რის გამოც იხელმძღვანელა რა სსკ 45 მუხლით საბოლოოდ შეფარდებული სასჯელის ღონისძიება შეუმცირდეს 8 წლით და მისახდელად დაეტოვოს 2 წლით თავისუფლების აღკვეთა ქონების კონფისკაციით.

მდინარაძეს ჩაეთვალოს სასჯელის მოხდა 1961 წლის 4 თებერვლიდან.

აბრეკ (აბრამ) შაბათის ძე ბათოშვილი ცნობილ იქნეს დამნაშავედ სსკ 17, 67 მუხლის I ნაწილით და 73 მუხლით და მიესაჯოს სსკ 17, 67 მუხლის I ნაწილით 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა, მისი პირადი ქონების კონფისკაციით, ხოლო სსკ 73 მუხლით მიესაჯოს 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა მისი ქონების კონფისკაციით, შესაბამისად სსკ 40 მუხ. აღნიშნული სასჯელები გადაფარული იქნენ და საბოლოოდ დაეტოვოს მოსახდელი 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა მისი წილი ქონების კონფისკაციით. ბათოშვილს სასჯელის მოხდა დაეწესოს მისი პატიმრობაში აყვანის დღიდან ე.ი. 1960 წლის 14 დეკემბრიდან.

ალბერტ შალვას ძე მელაძე ცნობილ იქნეს დამნაშავედ სსკ 17, 67 მუხლის I ნაწილით და 73 მუხლით და მიესაჯოს სსკ 17, 67 მუხლის I ნაწილით 15 წლით თავისუფლების აღკვეთა, მისი პირადი ქონების კონფისკაციით, ხოლო სსკ 73 მუხლით მიესაჯოს 12 წლით თავისუფლების აღკვეთა მისი წილი ქონების კონფისკაციით, შესაბამისად სსკ 40 მუხლისა უმცირესი გადაიფაროს უდიდესი სასჯელით და დაეტოვოს 15 წლით თავისუფლების აღკვეთა მისი წილი ქონების კონფისკაციით.

მელაძეს სასჯელის მოხდის ვადა დაეწესოს 1960 წლის 14 დეკემბრიდან.

შოთა ბიჭტორის ძე მექვაბიშვილი ცნობილ იქნეს დამნაშავედ სსკ 17, 67 მუხლის I ნაწილით და 73 მუხლით და მიესაჯოს სსკ 73 მუხლით 15

of the organization, he aimed to change the course of the domestic and foreign policies of the Soviet government. For this reason, he became involved in the preparation of a terrorist plot against the head of the government.

In conclusion, he was charged under Article 17, Article 67, Part II and Article 73 of the Georgian SSR Criminal Code.

Abram (Abreki) (son of Shabati) [in some documents referred to as Shapati] Batoshvili – born in 1919 in Akhaltsikhe, Georgian SSR; Nationality – Jewish; Citizenship – USSR; Non-party; Education – 9 grades; Marital status – married; Unemployed at the time of arrest. Place of residence – 22, Isani Street, Tbilisi. In 1948 he was charged under Article 54-1 “d” of the Ukrainian SSR Criminal Code and sentenced to 25 years in a labor camp. In 1956 he was rehabilitated.

On June 25, 1953, he was charged under Article 142, Part II of the RSFSR Criminal Code and sentenced to 10 years in a labor camp. He was released 4 years, 11 months and 29 days ahead of time. He was accused of being aware of the planned terrorist attack against the head of the Soviet government, and of contributing to this by giving practical advice to Meladze.

In conclusion, he was charged under Article 17, Article 67, Part II and Article 73 of the Georgian SSR Criminal Code.

Akaki (son of Platon) Mdinardze – born in the village of Vakisjvari in the Makharadze region, Georgian SSR; Nationality – Georgian; Citizenship – USSR; Non-party; Marital status – single; Occupation – 1st year student of Tbilisi Nikoladze Art School, Department of Sculpture; Place of residence – 14, Kvali Street, Tbilisi; No prior convictions; He was accused of being influenced by Mekvabishvili, and agreed to construct a bomb for the planned terrorist attack against the head of the Soviet government.

In conclusion, he was charged under Article 17, Article 67, Part II and Article 73 of the Georgian SSR Criminal Code.

In accordance with Article 208 of the Georgian SSR Criminal Code, case №4675, along with the indictment against Sh. B. Mekvabishvili and the other accused, is to be submitted to the prosecutor of the Georgian SSR.

This indictment was drawn up on April 4, 1961”.¹

The indictment is signed by:

“Captain Topuria, Senior Investigator of the Investigation Department of the Committee for State Security of the Council of Ministers of the Georgian SSR;

V. Nadiradze, Head of the Investigation Department of the Committee for State Security of the Council of Ministers of the Georgian SSR;

Lieutenant Colonel O. Kavtaradze, Deputy Chairman of the Committee for State Security of the Council of Ministers of the Georgian SSR”.²

The court concluded that the terrorist group created by Mekvabishvili in June 1960, consisting of Meladze, Batoshvili

1. MIA Archive of Georgia, f. 6, f. 6018, v. 7, pp. 10-25.

2. Ibid., pp. 10-25.

წლით თავისუფლების აღკვეთა მისი წილი ქონების კონფისკაციით, ხოლო სსკ 17, 67 მუხლის I ნაწილით მიესაჯოს სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა.

შესაბამისად სსკ 40 მუხლისა უმაღლესმა სასჯელის ღონისძიებამ გადაფაროს უმცირესი და საბოლოოდ დაეტოვოს სასჯელის უმაღლესი ღონისძიება – დახვრეტა.

განაჩენი საბოლოო და კასაციური წესით გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

თავმჯდომარე: ს. ქაჯაია

სახ. მსაჯულები: გ. კაკაბაძე, გ. მშვიდობაძე;³

ამ უმკაცრესი განაჩენის გამოტანის შემდეგ,

რომელიც საბოლოო იყო და კასაციას არ ექვემდებარებოდა, სასონარკვეთილი ოჯახები, პატიმართა უფლებათა დამცველები და ახლობლები შეწყალების თხოვნით მთავრობის წევრების, პროკურატურისა და სასამართლოს მაღალჩინოსნების სახელზე წერილებს წერდნენ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლო კოლეგიის 1961 წლის 18-21 აპრილის განაჩენის მიხედვით, შოთა მექვაბიშვილს სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა პატიების წესით საქ. სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ შეეცვალა 15-წლიანი პატიმრობით;

1965 წლის 28 ივნისით დათარიღებული დადგენილებით ზემოთ აღნიშნული განაჩენიც შეიცვალა.

„პროტესტი ითხოვს საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განაჩენში ცვლილებების შეტანას იმ მხრივ, რომ ოთხივე მსჯავრდებულის ქმედობა დაკვალიფიცირებული საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 17-67 მუხლებით 71 მუხლის I ნაწილზე, დაეტოვოთ 73 მუხლით წარდგენილი ბრალდება, სასჯელის ზომად განესაზღვროთ მათ მიერ უკვე მოხდილი სასჯელის ზომა და შემდგომ პატიმრობიდან გათავისუფლდნენ.

პრეზიდიუმმა მოისმინა საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს წევრის ამხ. ი. შ. ჟორდანიას მოხსენება და საქართველოს სსრ პროკურორის მოადგილის ამხ. გ. ს. ბინაძის დასკვნა, რომელიც მხარს უჭერს პროტესტის მოთხოვნას.

პრეზიდიუმმა ცნო, რომ პროტესტის მოთხოვნა სწორია და იგი გაზიარებული უნდა იქნას შემდეგ გარემოებათა გამო:

სასამართლოს განაჩენით შ. მექვაბიშვილი, ა. მელაძე და სხვები ცნობილი არიან დამნაშავედ ტერორისტული აქტის მომზადებისათვის. სჯის რა საბჭოთა სისხლის სამართლის კანონი პირად ქმედობას მომზადების სტადიაში, კანონმდებელი გულისხმობს, რომ სახეზე უნდა იყოს დანაშაულის ჩასადენად იარაღის ან სხვა საშუალებების შეძენა და მიმარჯვება, ანდა განზრახ ისეთი პირობების შექმნა, რომელიც გააადვილებს დანაშაულის ჩადენას.

მექვაბიშვილის ჯგუფს კი ტერორისტული აქტის ჩასადენად არავითარი იარაღი ან საშუალებები არ შეუძენიათ, ისინი მხოლოდ ლაპარაკობდნენ ერთმანეთში, რა გზით შეეძლოთ ჩადენათ ტერორისტული აქტი და ეს ლაპარაკი მიმდინარეობდა ისეთ პირთა შორის, რომელთაც წარმოდგენა არ

and Mdinardze, aimed to implement a terrorist attack against the head of the Soviet government. However, their plan was failed because the relevant organs managed to suppress this “verbal” terrorist attack.

The court took into account the seriousness of the crime and based on Article 303 and Article 304 of the USSR, and concluded:

“Based on Article 17, Article 67, Part I and Article 73 of the Criminal Code, Akaki (son of Platon) Mdinardze was found guilty. Based on Article 17 and Article 67, part I, he was sentenced to 10 years of imprisonment with confiscation of property. Based on Article 73 of the Criminal Code, he was sentenced to 10 years of imprisonment with confiscation of property. Based on Article 40 of the Criminal Code, the punishments are to be served concurrently, thus he was sentenced to 10 years of imprisonment with confiscation of property.

Taking into consideration that Mdinardze became involved in the group under the influence of the convict Mekvabishvili, that he had no prior convictions, and his young age, the court considered it possible to reeducate him by giving a more lenient punishment. Based on Article 45 of the Criminal Code, his sentence was reduced by 8 years, and he received 2 years of imprisonment with confiscation of property.

Mdinardze’s sentence went into effect as of February 4, 1961.

Based on Article 17, Article 67, Part I and Article 73 of the Criminal Code, Abrek (Abram) (son of Shabat) Batoshvili was found guilty. Based on Article 17 and Article 67, part I, he was sentenced to 10 years of imprisonment with confiscation of property. Based on Article 73 of the Criminal Code, he was sentenced to 10 years of imprisonment with confiscation of property. Based on Article 40 of the Criminal Code, the punishments were declared to be concurrent, and he was sentenced to a total of 10 years of imprisonment with confiscation of property. The sentence went into effect from the time of his arrest on December 14, 1960.

Based on Article 17, Article 67, Part I and Article 73 of the Criminal Code, Albert (son of Shalva) Meladze was found guilty. Based on Article 17 and Article 67, part I, he was sentenced to 15 years of imprisonment with confiscation of property. Based on Article 73 of the Criminal Code, he was sentenced to 12 years of imprisonment with confiscation of property. Based on Article 40 of the Criminal Code, the punishments were declared to be concurrent, and he was sentenced to 15 years of imprisonment with confiscation of property.

Meladze was considered to serve his sentence since December 14, 1960.

Based on Article 17, Article 67, Part I and Article 73 of the Criminal Code, Shota (son of Viktor) Mekvabishvili was found guilty. Based on Article 73 of the Criminal Code, he was sentenced to 15 years of imprisonment with confiscation of property. Based on Article 17 and Article 67, part I, he was sentenced to be executed.

3. შსს არქივი, ფ. 6, ს. 6018, ტ. 7, გვ. 165-167.

ჰქონდათ ასაფეთქებელ ნივთიერებებზე და ქიმიური ნიტროგლიცერინით ფიქრობდნენ ყუმბარის გაკეთებას, რაც პრაქტიკულად შეუძლებელია. გარდა ამისა, ზემოთ აღნიშნული ჯგუფის წევრებს პრაქტიკულად არავითარი ზომები არ მიუღიათ ზემოთ დასახელებული ნივთიერებებისაგან ყუმბარის გასაკეთებლად...

გამომდინარე აღნიშნულიდან პრეზიდიუმმა დაადგინა:

დაკმაყოფილდეს პროტესტის მოთხოვნა. საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის 1961 წლის 18-21 აპრილის განაჩენში მსჯავრდებულების: შოთა ვიქტორის ძე (დოკუმენტებში მოხსენიებულია როგორც ბიქტორი, ავტ.) მექვაბიშვილის, ალბერტი შალვას ძე მელაძის, აბრეკი შაფათის ძე ბათოშვილის და აკაკი პლატონის ძე მდინარაძის მიმართ შეტანილი იქნეს ცვლილება იმ მიმართებით, რომ მათი ბრალდება დაკვალიფიცირებული სისხლის სამართლის კოდექსის 17, 67 მუხლის I ნაწილით, გადაკვალიფიცირდეს 71 მუხლის I ნაწილზე და ამ მუხლით განესაზღვროთ:

მექვაბიშვილს, მელაძეს და ბათოშვილს ოთხ-ოთხი წლით თავისუფლების აღკვეთა თითოეულს, ხოლო მდინარაძეს ორი წლის ვადით თავისუფლების აღკვეთა. გამოყენებული იქნას მსჯავრდებულთა მიმართ საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 45 მუხლი და 73 მუხლით შეფარდებული სასჯელები მექვაბიშვილს 15 წლით თავისუფლების აღკვეთა, მელაძეს 12 წლით თავისუფლების აღკვეთა და ბათოშვილს 10 წლით თავისუფლების აღკვეთა შეუმცირდეთ: L მექვაბიშვილს 11 წლით და 6 თვით, მელაძეს 7 წლით და 6 თვით, ხოლო ბათოშვილს 5 წლით და 6 თვით, რის შემდეგ თითოეულს მოსახდელად დაეტოვოს 71 მუხლის I ნაწილთან ერთობლიობაში 4 წლით და 6 თვით თავისუფლების აღკვეთა.

მდინარაძეს 45 მუხლის გამოყენებით 73 მუხლით მისჯილი 2 წლით თავისუფლების აღკვეთა 71 მუხლის I ნაწილთან ერთობლიობაში დაეტოვოს საბოლოოდ მოსახდელად 2 წლის ვადით თავისუფლების აღკვეთა.

იმის გამო, რომ მსჯავრდებულ შოთა ბიქტორის ძე მექვაბიშვილს, ალბერტ შალვას ძე მელაძეს, აბრეკ (აბრამ) შაფათის ძე ბათოშვილს, რომლებიც სასჯელს იხდიან 1960 წლის 14 დეკემბრიდან, სასჯელი უკვე მოხდელი აქვთ, ამიტომ ისინი პატიმრობიდან დაუყოვნებლივ გათავისუფლდნენ.

პრეზიდიუმში ცნობად იღებს, რომ მსჯავრდებულ აკაკი პლატონის ძე მდინარაძეს სასჯელი უკვე მოხდელი აქვს და იგი პატიმრობიდან გათავისუფლებული არის.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარე: ვ. ი. მაისურაძე⁴

პოლიტიკური სისტემისთვის არასასურველი პირები განსაკუთრებულად მძიმე მდგომარეობაში იყვნენ. სოციალიზმისთვის შეუფერებელ, მტრულ გამოვლინებად და მავნებლობად მიიჩნევდნენ ადამიანთა ქმედებებს, თუკი ის საბჭოთა წყობილების მოთხოვნებს არ აკმაყოფილებდა. ქვეყანაში გრძელდებოდა პარტიული დოგმებისადმი მონური მორჩილება, აზრის გამოთქმა სასიკვდილო განაჩენით ისჯებოდა.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცული

Based on Article 40 of the Criminal Code, the higher punishment overrides all others, so the sentence of execution is final and not subject to appeal.

Chairman: S. Kajaia

Juries: G. Kakabadze, G. Mshvidobadze³.

After the imposition of these harsh punishments on the accused with no possibility of appeal, the desperate families, prisoners' rights defenders, and close friends appealed to members of the government and high-ranking officials of the prosecutor's office and the court to ask that the convicts be pardoned.

Based on a resolution of April 18-21, 1961, passed by the Board of the Supreme Court of the Georgian SSR, the death penalty against Shota Mekvabishvili was replaced with 15 years of imprisonment by the Presidium of the Supreme Council of the Georgian SSR.

This was reiterated by a resolution of June 28, 1965.

“The protest demands to amend the sentence passed by the judicial board on criminal cases of the Supreme Court in respect of the sentence against the four convicts charged under Article 17, Article 67 and Article 71, Part I of the Georgian SSR Criminal Code. They should be sentenced to the term of imprisonment they had already served, and therefore, they should be released.

The Presidium heard a report from a member of the Supreme Court of the Georgian SSR, Comrade G. S. Bitsadze, who supported the request.

The Presidium acknowledged that the request was correct, and should be accepted due to the following circumstances:

Based on the sentence passed by the court, Sh. Mekvabishvili, A. Meladze and others were found guilty of preparing a terrorist attack. In accordance with the Soviet Criminal Code, the preparation of such an action is punishable if the accused has obtained weapons or other instruments, or intentionally created a situation that would facilitate the committing the crime.

Mekvabishvili's group obtained no weapons or other facilities for committing a terrorist attack. Members of the organization only discussed methods for committing the attack. In addition, they knew nothing about explosives and planned to make a bomb using chemical nitroglycerin, which is practically impossible. In addition, members of the organization took no practical measures to make a bomb using the abovementioned substance

Subsequently, the presidium concluded:

The request shall be accepted. The sentence of April 18-21, 1961, passed by the juridical court on criminal cases of the Supreme Court of the Georgian SSR against the convicts Shota (son of Victor, in the documents referred to as Biktor – author's note) Mekvabishvili, Albert (son of Shalva) Meladze, Abrek (son of Shapat) Batoshvili and Akaki (son of Platon) Mdinardze, shall be amended. The charges against them under Article 17 and Article 67, Part I shall be disqualified, and

4. შსს არქივი, ფ. 6, ს. 6018, ტ. 7, გვ. 272-274;

3. MIA Archive of Georgia, f. 6, f. 6018, v. 7, pp. 165-167.

სისხლის სამართლის საქმე №6018 ნათელი მაგალითია ტოტალიტარული სახელმწიფოს რეჟიმისა. გამოგონილი და არშემდგარი ტერაქტი ხრუშჩოვის წინააღმდეგ, სანაცვლოდ კი პასუხისგებაში მიცემული ადამიანები, ლაპარაკის გამო გამოტანილი სასიკვდილო განაჩენი... ასე ოპერატიულად მუშაობდნენ ძლევამოსილი საბჭოთა სახელმწიფოს სპეცსამსახურები. ახალგაზრდებს, რომლებსაც ცხოვრება გაუნახევრდათ, ის წლები გათავისუფლების შემდეგაც შავ ლაქად დარჩათ ცხოვრებაში, უსამართლო წარსულის მძიმე ხვედრმა მათი ცხოვრება საბოლოოდ შეცვალა. ბრალდებული მელაძის ეს წერილი ნათელი მაგალითია იმ გაუსაძლისი მდგომარეობისა, რაც ათასობით ოჯახს დაატყდა თავს საბჭოთა რეჟიმის დროს (სტილი დაცულია):

„მოქალაქე გენერალო! თვენს სამუშაო ოთახში ყოფნისას თქვენ მითხარით იმ როლის შესახებ რომელიც ან თქვენ ჩემს ცხოვრებაში უნდა ითამაშოთ, ამიტომ დაგვიანებით, მაგრამ მაინც უნდა მოგმართოთ. თქვენ ალბათ გაცნობილი იქნებით იმ საქმეს, რომელმაც ჩემ ავბედით ქმედებაზე უნდა მოყვეს. მხოლოდ ამ განცხადებაში კი მე მსურს მოგიხროთ ადამიანის განცდაზე, რომელსაც ვერავითარი საქმე ვერ გაგაცნობთ, თანაც მე მსურს მოგმართოთ თქვენ – უშუალოდ როგორც უფროს ადამიანს.

მე დავიბადე კომუნისტის ოჯახში, რომელსაც იმჟამად საკმაოდ დიდი თანამდებობა ეკავა თქვენს ორგანოებში. თერთმეტი წლის ვიყავი, როდესაც მამაჩემი შალვა იაგორის ძე მელაძე დააპატიმრეს. შემდეგ ამას მოჰყვა ჩემი და დედაჩემის ბინიდან გამოსახლება, ქონების კონფისკაცია, დედაჩემის სოფიო ანთიმოზის ასული მელაძის დაპატიმრება და ბოლოს მეც თორმეტი წლის ბავშვი ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში მოვხვდი.

დავრჩი მოხუცებული ბებუის ხელში. მე მხატვრულ ნაწარმოებს არ ვნერ, მაგრამ ჩემი იმდროინდელი განცდის აღსაწერად არ შემიძლია ერთი პატარა დეტალი არ მოვიგონო. ერთ ოჯახში ჩემი ტოლი გოგონას დღეობაზე თითქმის ტრადიციულად თამადად მე ვიყავი ყოველთვის, მაგრამ ერთხელ, მშობლების დაპატიმრების შემდეგ მოხდა ისე, რომ იმ დაბადების დღეს შემთხვევით მათი სახლის წინ აღმოვჩნდი. ტრადიციული ღვინა ძველებურად მიმდინარეობდა, მაგრამ მე იქ უკვე აღარ მიმესვლებოდა. შემდეგში არა ერთხელ შემხვედრია ქუჩაში ის გოგონა, მე ვგრძნობდი, როგორ უხაროდა ჩემი ნახვა, როგორ უნდოდა, რომ მე მასთან ხშირად ვყოფილიყავი. მაგრამ ჩვენს მშობლებს შორის ჩამოვარდნილი, არასწორად გაგებული, კლასობრივი ბრძოლის შედეგების, მოქმედების შედეგად, მე მასთან ვერ მივდიოდი.

ამ მაგალითით მე მინდა ვთქვა, რომ დავრჩი სულ მარტო მოხუცი ბებუის ამარა და ვერავის ვერ აღმოვიჩინა ჩემთვის დახმარება. დაიწყო ომი. დაიწყო ჩემი არნახული სიღატაკე, გამუდმებული შიმშილი. მართალია იყო ომი, მხოლოდ ახალგაზრდობას მაინც როგორც წესია რაღაც ხალისი მაინც უღვივოდა გულში, მაგრამ მე ყველაფერს ეკონომიურადაც და იურიდიულადაც მოკლებული ვიყავი. მინდოდა სწავლა, ვერ შევედი საავიაციო ტექნიკუმში, რადგან სხვაგან ესეთი შეღავათიანი პირობები არ იყო. აი, დავამთავრე ტექნიკუმი და ქარხანაში არ გამიშვეს სამუშაოდ, „მშობლები დაპატიმრებული გყავსო“

requalified under Article 71, Part I. Based on Article 71, Part I, Mekvabishvili, Meladze and Batoshvili are sentenced to four years of imprisonment, and Mdnaradze to two years. Based on Article 45 and Article 73 of the Georgian SSR Criminal Code, Mekvabishvili is sentenced to 15 years of imprisonment, Meladze to 12 years, and Batoshvili to 10 years. However, the sentences against Mekvabishvili shall be reduced by 11 years and 6 months, Meladze by 7 years and 6 months, and Batoshvili by 5 years and 6 months. Therefore, based on Article 71, Part I, they are sentenced to 4 years and 6 months of imprisonment.

Mdnaradze, who was charged under Article 45 and Article 73, and sentenced to 2 years of imprisonment, in addition of Article 71, Part I, is sentenced to 2 years of imprisonment.

As regards the convicts Shota (son of Biktor) Mekvabishvili, Albert (son of Shalva) Meladze, Abrek (Abram) (son of Shapati) Batoshvili, who have been serving their sentences since December 14, 1960, they shall be released immediately.

The Presidium has been informed that the convict Akaki (son of Platon) Mdnaradze has already served his sentence and therefore shall be released.

Chairman of the Supreme Court of the Georgian SSR: V. I. Maisuradze”.⁴

People who were undesirable for the political system were in a particularly difficult situation. If a person's activities did not meet demands of the Soviet regime, he was considered incompatible with socialism and thus a hostile and harmful element. People obeyed to the beliefs of the party. Declaring otherwise was punished by death [though obviously not in this case].

Criminal case №6018 preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs is a good example of the totalitarian state. Those convicted of a fictitious and failed terrorist attack against Khrushchev received the death penalty passed for only speaking. The special agencies of the powerful Soviet state were very effective. Years spent in prison remained as a black mark in young people's lives and completely changed them. We present a letter by the accused Meladze that sheds light on the unbearable conditions that thousands of families suffered during the Soviet regime:

“Citizen General! While in your office you told me about the role you would have in my life. For this reason, belatedly, I appeal to you. You must have learned about the case against me. Now I would like to tell you about the feelings that you can't learn from the files. I would also like to appeal to you as an older person.

I was born to a Communist family that held a senior position in your organs. When I was eleven years old, my father Shalva (son of Iagor) Meladze was arrested. Afterwards, my mother and I were evicted from our home and our property was confiscated. My mother Sophio (daughter of Antimoz) Meladze was arrested, and finally, I, a 14-year-old child, was sent to a psychiatric hospital.

4. MIA Archive of Georgia, f. 6, f. 6018, v. 7, pp. 272-274.

შემდეგ ვამთავრებდი სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოსოფიურ ფაკულტეტს და უკვე მეუბნებოდნენ, რომ ასპირანტურაში ვერ მიმიღებდნენ, აქაც „მშობლები დაპატიმრებული გყავსო“. წარმოიდგინეთ, რა ფასი აქვს ფილოსოფიურ განათლებას ასპირანტურის გარეშე. 1948 წელს მე დამაპატიმრეს. ისინი რომ იყვნენ, ვინც ჩემს საქმეს იძიებდა, მე მათ პირში ვეტიყოდი „რა დანაშაული მქონდა-თქვა“ მაგრამ თქვენ მგონი იმას მაინც დამიჯერებთ, რომ ჩემს გამოსწორებას არავინ ცდილობდა, მხოლოდ დამსაჯეს და დამსაჯეს სასტიკად.

აი, რვა წლის შემდეგ დავბრუნდი, როდესაც უნივერსიტეტს მივადექი. ვ. კუპრაძის დახმარებით კვლავ აღმადგინეს, სტიპენდიაც დამინიშნეს (თურმე დახმარება შესაძლებელი ყოფილა), მაგრამ ჩემი სწავლის დროს დედაჩემის განცხადებაზე მამაჩემის შალვა მელაძის რეაბილიტაციის შესახებ, ორჯერ უარი მივიღეთ. ი, ბედის დაცინვა, მთელმა ოჯახმა რეპრესია განიცადა იმისთვის, რომ ვითომ მამაჩემი მტერი იყო და როცა რეაბილიტაციაზე მიდგა საქმე, აღმოჩნდა თურმე რომ ის „ჩეკისტი“ ყოფილა.

1958 წელს დავამთავრე უნივერსიტეტი, კვლავაც დაიწყო ჩემი ტანჯვა ლუკმა პურისთვის, ვის არ მივმართე, ვინ არ შევანუხე, მაგრამ სამუშაო მაინც ვერ მივიღე. სხირად იმის ფულიც არ მქონდა, რომ შავი პურისთვის კარტოფილიც მიმეყოლებინა. მე მყავდა ცეკას თანამშრომელი ჩემი მოგვარე და ბიძაშვილი, დახმარებას ყველაზე ადრე მისგან ველოდი, მაგრამ იმასაც ერიდებოდა ჩემთვის სხვისი შეწუხება. ვინაიდან მე მისი მოგვარე ვიყავი, მხოლოდ წუხდა და საქმით კი ვერ მეხმარებოდა. ვიყავი თბილისის კომიტეტის მდივანთან გ. გეგეშიძესთან, მან ჩვენი რაიკომის მდივანს გაუგზავნა ჩემი თავი სამუშაოდ გამომცემლობაში, კორექტორად. მამუშავეს უფასოდ ორი კვირა. შემდეგი პერსპექტივის უქონლობის გამო, მე თვითონ წამოვედი. თითქმის ძნელია დაწესებულებების დასახელება, სადაც განცხადებით თუ პირადი თხოვნით არ მივსულიყავი. ყველგან ჩემი წარსულის გამო უკან იხევდნენ. ბოლოს მოვხვდი ბიბლიოთეკაში ბიბლიოთეკარად. მართალია ჩვენში ყოველგვარი შრომა საპატივცემულოა, მაგრამ წარმოიდგინეთ ოცდაათ წელს გადამცდარი მამაკაცი, რომელმაც თექვსმეტი წელი ისწავლა და ვინმე უზრდელ ახალგაზრდას თავუქდმოგლეჯილი უნდა ემსახუროს.

რა მსჯის ესე დაზუსტებით, ჩემი ცხოვრების ჩრდილოვან (უფრო სწორად ძლიერ მძიმე) მხარეებს რომ გაეცნობით. მართალია მე ჩავიდინე დანაშაული, უფრო სწორედ ვფიქრობდი დანაშაულის ჩადენაზე, მაგრამ მე მაინც მინდა გთხოვოთ ჩემდამი დასახმარებლად ხელის გამოწვდენაზე, ვინაიდან ადამიანს აქვს ამის მოთხოვნის უფლება. მით უმეტეს თუ მას ცხოვრებაში იშვიათად დახმარებინან.

ჩემ ბიოგრაფიასთან ერთად მინდა გადმოგცეთ ის მძიმე განცდები, რამაც არასწორი ე.ი. ანტისაბჭოთა შეხედულებამდე მიმიყვანა. ჩემი ცხოვრება როგორც ხედავთ მიმდინარეობდა მძიმე პირობებში. რასაკვირველია ჩემს აზროვნებას, ოცნებას უნდოდა ამომეცსო მძიმე ხარვეზები. მივმართავდი წიგნებს, გაზეთებს, ხელოვნების ნაწარმოებს, მაგრამ მათი ზერელე, მყვირალა ტონი ვერაფერს მეუბნებოდა ჩემ წინ წამოჭრილ სიძნელეთა გადალახვის შესახებ. თითქოს ყველამ პირი შეკრა, სიძნელეზე ლაპარაკი

I was left in my old granny's care. I am not writing fiction. But I cannot refrain from recalling one episode to describe my feelings at that time. Traditionally, every year I was the toastmaster at the birthday party of one girl of my age. However, on her birthday after the arrest of my parents, I found myself in front of her house. There were more parties, but I was no longer a desired guest there. Afterwards, I have met that girl in the street many times. I felt how happy she was to see me, and how much she wanted to be with me. But due to the class struggle and disagreements between our parents, I could not visit her.

With this example, I wanted to say that I was left alone with my old granny and nobody could help me. The war broke out and I had to struggle with unprecedented poverty and constant hunger. Although there was a war, young people were still cheerful. I was left without everything both economically and legally. I wanted to get an education. I entered the aviation technical college because it had the lowest tuition fees. When I graduated I was not allowed to work at the factory, because they said "Your parents have been arrested". Later, when I graduated from the Faculty of Philosophy at the State University, I was not allowed to continue my postgraduate studies, because "Your parents have been arrested". What is value of a philosophical education without postgraduate studies? In 1948 I was arrested. If I had the chance to talk to those who investigated the case against me, I would ask them: "What crime did I commit?" I hope you will believe me that nobody tried to reeducate me. I was severely punished and that's all.

After eight years I returned to the university. With the help of V. Kupradze, I continued my studies and won a scholarship (as it happens, it was possible to help me). But my mother's appeal to rehabilitate my father has been refused twice. It is an irony of fate that while my family was subjected to repression because my father was a so-called "enemy", an appeal for his rehabilitation was refused because he was a so-called "chekist".

In 1958, I graduated from the university. My struggle with poverty began again. Although I asked many people for help, I was not able to find a job. I didn't have enough money to eat black bread and potato. My cousin worked in the Cheka. I hoped he would help me, but he didn't want to bother others on my behalf. He felt sorry for me because I was his relative, but he was not able to help me. I went to the Secretary of the Tbilisi Committee, G. Gegeshidze. He sent me to the Secretary of the Regional Committee to start working as an editor at a publishing house, where I worked for free. Afterwards, I quit this job because there was no future in it. It is impossible to name an institution to which I didn't apply for a job. But everybody turned me down because of my past. Finally, I start working as a librarian. Although every kind of work must be respected, imagine a man over thirty, who has studied for 16 years, and now has to serve impolite young people.

აიკრძალა, მაგრამ მე ვხედავდი თუ რა პირობებში ვიყავი მე თვითონ ჩაყენებული. ამაზე კი ირგვლივ დუმილი. მე გამოძიებას ყველაფერი გულმართლად ვუამბე ჩემი დანაშაულის შესახებ. ახლა კი მინდა ვისარგებლო შესაძლებლობით და მოგმართოთ თხოვნით: მომეცით გამოსწორების საშუალება, რომ ვიგრძნო თქვენი ლმობიერი მოქცევა და არა დამფრთხალი მხეცუნასავით გულში ჩავიტოვო გაბოროტება ადამიანებზე, ხალხზე, სამშობლოზე.

შეიძლება უადგილოა ამაზე ლაპარაკი, მაგრამ არ შემიძლია არ გაუწყოთ, თუ რა დიდ ტანჯვას ვგრძნობ ჩემს მიერ ჩადენილი დანაშაულის გამო, როდესაც წარმოვიდგენ მარტოობაში, მიტოვებულ მოხუც დედას, რომელსაც ელის ავადმყოფობა, მოხუცებულობის სიუძღურე, ამ დროს კი მე მის გვერდით ვერ ვიქნები. ეხლა ვაღიარებ ჩემს თავის წინაშე, რატომ არ ვფიქრობდი დედაჩემზე, როცა დანაშაულს ჩავდიოდი. ამიტომ კიდევ განმეორებით გთხოვთ შეურბილოთ უმადურ შვილს თავისი შვილობრივი დანაშაული და გამოიჩინოთ მეტი კაცთმოყვარეობა, ვიდრე მცდარ გზაზე დამდგარმა მე.⁵

პ.ს. შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცულ სისხლის სამართლის საქმეში № 6018 ინახება სასიკვდილოდ, უვადოდ და 15 წლიანი პატიმრობისთვის განწირული ახალგაზრდების მშობელთა წერილები. გთავაზობთ დედებისა და მამის წერილებს, რომლებიც ემოციის გარეშე არ დატოვებს მკითხველს.

Although I was thinking of committing a crime, I would like to ask you to help me. A person has right to ask for help. Especially if he was rarely been helped in life.

Beside my biography I would like to tell you about the hard feelings that inspired me to become anti-Soviet person. I read books, newspapers, works of arts, but their superficial content didn't help me to solve my problems. It seemed as if everyone agreed not to talk about problems. But I knew that I was in a grim situation, and nobody reacted to this. Now I would like to take a chance and appeal to you: Give me the chance to become better, and not to become cynical towards the people and the homeland.

It may be beside the point, but I can't help but tell you how much I suffer for my crime. I suffer thinking about my old mother who will be alone when she is sick, and that I will not be with her. I regret not thinking of my mother when committing my crime. For this reason, I ask you to reduce my guilt before my mother, and show me more humanity that I did when I chose the wrong path".⁵

P.S. The Archive of the Ministry of Internal Affairs preserves letters written by parents of those young people who were sentenced to be executed, or perpetual and 15 years of imprisonment. We present the letters, which are preserved in the archival file №6018 and can't be read without emotions:

5. შსს არქივი, ფ. 6, საქმე 6018, ტ. 2, ფურც. 167-171;

5. MIA Archive of Georgia, f. 6, f. 6018, v. 2, pp. 167-171.

სამი რესპუბლიკური კონსტიტუციის შესახებ
აქტი 1921 წელს დადგინდა. ხუროთმოძღვრული
განხილვისას ავტორიტეტული უნდა იყოს.

მაშასადამე ავტორიტეტული უნდა იყოს
სრულყოფილი და ავტორიტეტული უნდა იყოს
ყველა მხრივ. ავტორიტეტული უნდა იყოს.

მაშასადამე უნდა იყოს ავტორიტეტული
და ავტორიტეტული უნდა იყოს.

ავტორიტეტული უნდა იყოს და
ავტორიტეტული უნდა იყოს. ავტორიტეტული
უნდა იყოს და ავტორიტეტული უნდა იყოს.
ავტორიტეტული უნდა იყოს და ავტორიტეტული
უნდა იყოს და ავტორიტეტული უნდა იყოს.

ავტორიტეტული უნდა იყოს და ავტორიტეტული
უნდა იყოს და ავტორიტეტული უნდა იყოს.

ავტორიტეტული უნდა იყოს და ავტორიტეტული
უნდა იყოს და ავტორიტეტული უნდა იყოს.

ავტორიტეტული უნდა იყოს და ავტორიტეტული
უნდა იყოს და ავტორიტეტული უნდა იყოს.

ავტორიტეტული უნდა იყოს და ავტორიტეტული
უნდა იყოს და ავტორიტეტული უნდა იყოს.

ՆԱԿ. ՆՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԺԿՈՅԿԻՄԻԼ

ՎԵՆ. ԺԿԻԺԳՆԻ ԹՅՈՂՈՆ

ՁԵՄՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿՐԹՈՒՄ

ՁԵՄՆԱԿ ԿՐԹԱԿՐԹ ԹՅՈՂՈՆ ԺԿՈՅԿԻՄԻԼ

ԿՐԹՈՒՄ ԺԿՈՅԿԻՄԻԼ ԿՐԹՈՒՄ ՎԵՆ. ԺԿԻԺԳՆԻ ԹՅՈՂՈՆ

ՎԵՆ. Ժ. ԹՅՈՂՈՆ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ

Ժ Վ Ե Մ Ն Ա Կ Ր Թ ՈՒ Մ

ՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ

ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ
ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ ԿՐԹՈՒՄ

და ეს ძიებლები ყველაფერზე ი-150 ზღვრის
შეძახი წყვეტდები.

266

ღვთისმშობელი ამ საქმის ყველაფერზე
და მას შიგნითაც აქვს შედეგად მსჯელობის
შედეგობისა ანუ სხვა.

ხედავთ მსჯელობა ზღვრის შედეგად შეძახი
ვერცხვით ყველაფერზე ი-150 ბუნებრივი, ხედავთ
ვერცხვითაც სხვადასხვა ზღვრის შედეგად შეძახი
შედეგად. ამასთანავე აქვს გათვალისწინებული.

ვინც ეს საქმი, ვერცხვითა და ეს ზღვრის
ყველაფერზე შედეგად, ხედავთ სხვადასხვა ყველაფერზე
შედეგად ამ საქმის ყველაფერზე სხვადასხვა.

ამასთანავე სხვადასხვა ბუნებრივი ანუ
სხვადასხვა შედეგად, 1/4 385/7-7.

შედეგად ს.
16/11-656700.

სებო – საქართველოს ეროვნულ- განმათავისუფლებელი ორგანიზაცია

SEGO – The National Liberation Organization in Georgia

ეკა კაციაძე

1970-იან წლებიდან საქართველოში ეროვნული მოძრაობა გაძლიერდა. ეროვნული მოძრაობის მთავარი მიზანი საზოგადოებისთვის თვალის ახელა და არსებული წყობის მანკიერი მხარეების – სიყალბის, უზნეობა-უკანონობის სააშკარაოზე გამოტანა იყო.

ამ მიზნით საზოგადოების ერთმა ნაწილმა დაიწყო ანტისაბჭოთა პროკლამაციების გავრცელება. აღნიშნული საქმიანობა ანტისაბჭოთა აგიტაცია-პროპაგანდად ითვლებოდა. ისინი, ვინც ამ საქმიანობით იყვნენ დაკავებული, სასტიკ დევნა-შევიწროვებას და რეპრესიებს განიცდიდნენ.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცულია ზაქარია ლაშქარაშვილის სისხლის სამართლის საქმე (№8304).

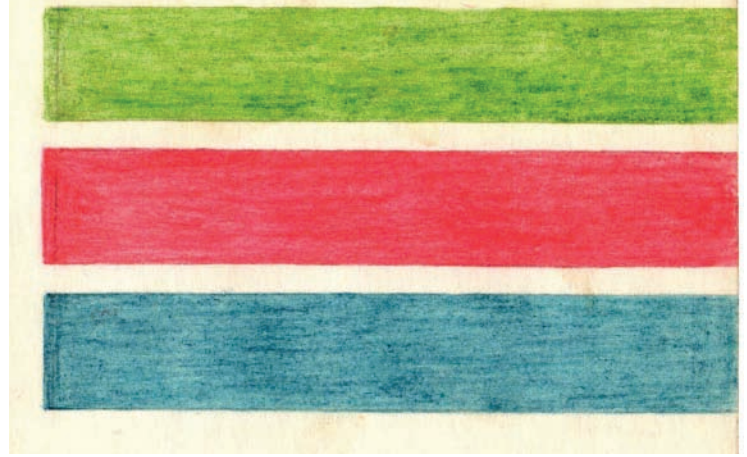
ზაქარია ლაშქარაშვილი დაიბადა 1954 წელს კასპის რაიონის სოფელ დოესში. ეროვნებით ქართველი, საბჭოთა კავშირის მოქალაქე, კომუნისტური პარტიის წევრი, დაუოჯახებელი, საშუალო განათლების მქონე, დროებით უმუშევარი, ცხოვრობდა ქალაქ თბილისში.

საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტმა ზაქარია ლაშქარაშვილის წინააღმდეგ 1983 წლის 31 მაისს აღძრა საქმე. მას საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 123-ე მუხლის თანახმად, გამოეცხადა, რომ ეჭვმიტანილია საბჭოთა ხელისუფლების ძირგამომთხრელი ჯგუფის შექმნაში, საბჭოთა სახელმწიფო და საზოგადოებრივი წეს-წყობილების სახელგამტეხი, ცილისმწამებლური ლიტერატურისა და დოკუმენტების დამზადებასა და გავრცელებაში, ანუ საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 71-ე მუხლის I ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაში.

ზაქარია ლაშქარაშვილის ანტისაბჭოთა საქმიანობაზე დიდი გავლენა იქონია იმდროინდელმა ვითარებამ. 1982 წელს გახდა კომუნისტური პარტიის წევრი და მუდმივად ესწრებოდა პარტიის კრებებს. პირველი იმედგაცრუება იწვინა სწორედ პარტიის კრებებზე, სადაც მხოლოდ ფუჭ სიტყვებსა და დაპირებებს ისმენდა. კომუნისტური პარტიის ყალბმა იდეოლოგიამ უზიდა მას ჩამოყალიბებინა ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია, რომელიც საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის იბრძოლებდა.

ამონარიდი ზ. ლაშქარაშვილის ხელნერილიდან (სტილი დაცულია):

413

Eka Katsitadze

In the 1970s the national movement gained strength in Georgia. Its main purpose was to win popular support and to bring to light some of the more vicious elements of the existing regime. For this reason, some in society began to disseminate anti-Soviet proclamations, which was then considered to be anti-Soviet agitation and propaganda and could bring persecution and repression from the regime.

The criminal case on Zakaria Lashkarashvili, №8304, is preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs.

Lashkarashvili was born in 1954 in the village of Doesi in the Kaspi region. Nationality – Georgian; Citizenship – the Soviet Union; The Communist Party member; Marital status – single, Education – secondary, Place of residence – Tbilisi, Occupation – temporarily unemployed.

The Georgian KGB brought a case against Lashkarashvili on May 31, 1983, charging him under Article 123 of the Georgian SSR Criminal Procedure Code (organizing to overthrow Soviet power) and Article 71, Part I of the Georgian SSR Criminal Code (producing and disseminating literature and documents demeaning the Soviet State and public order).

The situation at that time had a great impact on Lashkarashvili's anti-Soviet activities. In 1982 he became a member of the Communist Party and constantly attended party meetings, but he quickly became frustrated when he heard only empty words and promises. The false ideology of the Communist Party prompted him to create an anti-Soviet organization that would fight for the independence of Georgia.

Here is an extract from his statement:

“... Over the past 4-5 years I had to deal with unfairness both at work and in everyday life. I heard people worrying about different things in life. But I won't encroach on your time by going into details. An idea occurred to me. If people made some mistakes I could swing them in favor of the country. Noteworthy is that I was interested both in the past and the future of Georgia, as well as in historical, geographical, ethnographic, demographic, political and other issues concerning other countries and nations. Following World War II, socialist countries came into being, former colonies were liberated, and many independent countries were created. However, there were many colonies and peoples under fascist

...ბოლო 4-5 წლის განმავლობაში სამსახურსა თუ ყოველდღიურ ცხოვრებაში ვანყდებოდი ბევრ უსამართლობას, ხალხისგან ვისმენდი ბევრ ნაკლოვანებებს რაზედაც გულისწუხილს გამოთქვამდნენ და ყველას თავისი მოსაზრება ჰქონდა, ყოველდღიურ ცხოვრებაში ნაკლოვანებები, რომლებსაც დანერვილებით არ შევხები, ხოლო ქვევით უშუალოდ დაკავშირებულს მოვიხსენიებ. აღმეძრა აზრი, რომ თუ ნაკლოვანებებისა თუ დარღვევების გაკეთებას ახერხებენ, რატომ არ შეიძლება ამის სასიკეთო შემოტრიალება, მინდა ავლნიშნო, რომ ჩემი ინტერესი დიდი იყო საქართველოს წარსულის, მომავლის მიმართ, ასევე მაინტერესებდა საერთოდ მსოფლიოში არსებულ ქვეყნიერებისა და ეროვნების საკითხი, ისტორიული, გეოგრაფიული, ეთნოგრაფიული, დემოგრაფიული, პოლიტიკური მდგომარეობისა და სხვა. მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი ძვრები, სოციალისტური ქვეყნების წარმოშობა ყოფილი კოლონიების გათავისუფლება და დამოუკიდებელი ქვეყნების შექმნა, ჯერჯერობით კოლონიურ მდგომარეობაში მყოფი ან ფაშისტური დიქტატურის ქვეყნების ხალხთა ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობა, მშვიდობის, განიარაღების ერთა თვითგამორკვევის, თანასწორუფლებიანობის, ადამიანის უფლებების დაცვის და სხვა, რაშიც დიდი დამსახურება საბჭოთა კავშირსა და სოციალისტურ ქვეყნებს მიუძღვით, ყველა ამის საფუძველზე შეიქმნა აზრი, რომ რა ნაკლოვანებებიც არის თუ შეიძლება მისი გამოსწორება და ისე წარმართვა, როგორც შეეფერება სოციალისტურ წყობასა და საზოგადოებას, რომ არ ყოფილიყო ხალხში უკმაყოფილება ამა თუ იმ საკითხზე, დამებადა აზრი საქართველოს დამოუკიდებლობაზე, თუ რატომ არ შეიძლება საქართველოც იყოს დამოუკიდებელი ქვეყანა, თუკი არიან ისეთი ქვეყნები, რომლებიც საქართველოზე ან ტერიტორიით, ან მოსახლეობით პატარები არიან, ან თანატოლები და ამით უფრო გამოჩენა შეიძლება მსოფლიოში, თუნდაც სპორტის მხრივ-თქო, ხალხი, რომლებიც ამ ბოლო ხანებში ქართველს ამატებს სიტყვას როგორებიც არის ვაჭარი, სპეკულანტი, ჩარჩი, საჩოკი და სხვა ის კიდევ რომ რუსეთში გაიგებ ისეთ გამონათქვამებს რომ საქართველოში სოციალისტური წყობის მაგივრად კაპიტალისტური წყობა არისო, მექრთამეობა და გამომძალველობა, მუქთახრობა და სხვა. აი ცალკე ყოფნით დაუმტკიცოს ყველას რომ იგი არის ნამდვილად სოციალისტური ქვეყანა და იყოს მისაბაძი და მაგალითის მიმცემი...¹

მიუხედავად ასეთი წარმოდგენისა სოციალისტურ საქართველოზე, ზღაპარაშვილი იმედს არ კარგავდა, რომ ქვეყანას რამე ეშველებოდა, თუმცა ამაოდ. როგორც ზემოთ, მისსავე ხელწერილში აღინიშნა, მან შექმნა არალეგალური ორგანიზაცია „სეგო“ – „საქართველოს ეროვნულ განმათავისუფლებელი ორგანიზაცია“.

– „მისი მიზანია ეროვნული თავისუფლებისთვის, საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა, ხოლო ამოცანაა საქართველოს განთავისუფლება კოლონიური მდგომარეობიდან და სრულუფლებიანი, დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნა“.²

1. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საქმე 8304, ტ. 1, გვ. 64-65.
2. იქვე, გვ. 121.

dictatorships. These people created national liberation movements fighting for peace, equality and human rights. The Soviet Union and socialist countries contributed a lot to these movements. Based on these factors, I thought to correct the existing mistakes and transfer them in such a way that would be appropriate national liberation to the socialist regime and its people. This way there would no longer be dissatisfaction about various issues among the people. I wanted Georgia to become independent. Why should Georgia not be independent, if some independent countries are equal or smaller in territory or population compared to Georgia? Georgia can show herself to be good, for example, at sports, but in Russia people say that in Georgia there is capitalism instead of socialism and that there is corruption, extortion and parasitism. With our independence, we can prove to everybody that Georgia is a socialist country and that she can be example for others...¹

Despite his negative opinions about Soviet Georgia, Lashkarashvili thought in vain that there was hope for this country. He therefore created an illegal organization called “SEGO”, which stands for The National Liberation Organization in Georgia.”

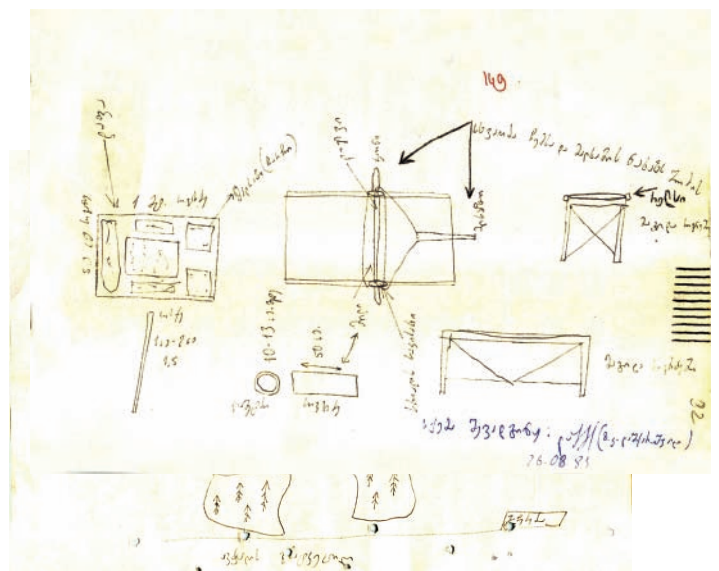
“The main purpose of the organization is to fight for national liberation and the independence of Georgia. Therefore, it is tasked with liberating Georgia from colonial rule and creating an independence state”.²

When Lashkarashvili returned from military service, he was temporarily unemployed and faced financial difficulties. For this reason, he found a new occupation, changed the charter of his organization, and called it “SEGO’s Charter”. He was still serving in the military when he decided to create a national liberation organization. He added a national sentiment to the Red Army Oath (the text of the oath was later slightly modified) and fully converted it to favor the National Party of Georgia.

Here is a text of the oath:

“I (full name) voluntarily join the National Party of Georgia. I swear to serve interests of my homeland, Georgia, faithfully, and to fight to the bitter end for her liberation. If I break this oath, may I be disgraced and be sentenced to death”.³

1. MIA Archive of Georgia, fond 6, f. 8304, v. 1, p. 66.
2. Ibid., v. 1, p. 121.
3. Ibid., v. 1, p. 103.

სამხედრო სამსახურიდან დაბრუნებულმა და დროებით უმუშევარმა ლაშქარაშვილმა, რომელსაც ფინანსური პრობლემები შეექმნა, ახალი საქმე გამოიჩინა, კომუნისტური პარტიის წესდება გადააკეთა და ახალ წესდებას „სეგოს“ წესდება უწოდა. მას ჯერ კიდევ სამხედრო სამსახურის დროს ჰქონდა გადაწყვეტილი ეროვნულ განმათავისუფლებელი ორგანიზაციის შექმნა. ეროვნული სულისკვეთებით გააჯერა საბჭოთა არმიის მეომრის ფიცი (მოგვიანებით ფიცის ტექსტი მცირედი ცვლილებები შევიდა) და სრულად მოარგო „საქართველოს ეროვნულ პარტიას“.

ფიცის შინაარსი ასეთი იყო:

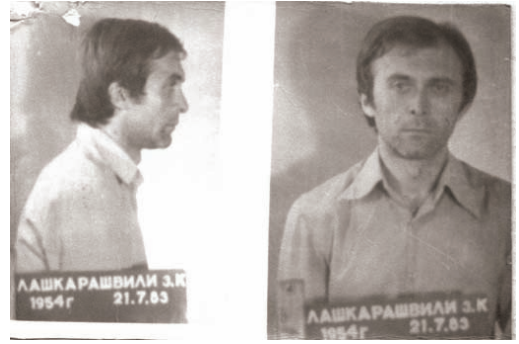
„მე ესა და ეს, ნებაყოფლობით შევდივარ რა საქართველოს ეროვნულ პარტიაში, ვფიცავ, ერთგულად ვემსახურო ჩემი სამშობლოს – საქართველოს ინტერესებს და სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე ვიბრძოლო მისი განთავისუფლებისათვის. თუ ამ ფიცს არ შევასრულებ დავიმსახურო ხალხის სიძულვილი და სასჯელის უმაღლესი ზომა“³.

დასახული გეგმის ასამოქმედებლად უპირველესი და აუცილებელი იყო თანამოაზრეების შემოკრება. 1979 წლიდან (1983 წლამდე) ზ. ლაშქარაშვილი მუშაობდა ტაქსის მძღოლად. მძღოლებთან საუბრისას იგი პერიოდულად გამოხატავდა თავის აზრს საბჭოთა კავშირიდან საქართველოს გამოყოფასთან დაკავშირებით. შეიქმნა პირთა გარკვეული წრე. დადგა დრო, გაძლიერებულიყო ორგანიზაცია „სეგო“, რომელიც იბრძოლებდა საბჭოთა კავშირიდან საქართველოს გამოყოფისათვის. ამ მიზნით და მიზეზით დაითქვა, რომ ორგანიზაციის წევრები ყოველი თვის 15 რიცხვში უნდა შეკრებილიყვნენ „მუშტიადის“ ბაღში. აქ მოხდებოდა საკითხების განხილვა და საქმიანობის დეტალური დაგეგმვა.

აუცილებელი იყო ორგანიზაციის გაფართოება, რადგან, რაც შეიძლება მეტი ადამიანი ყოფილიყო ჩართული საქართველოს გათავისუფლების საქმეში. ასეთი გზით ორგანიზაციის წევრები გახდნენ – ტარიელ ღვინიაშვილი, გურამ გოგბაიძე, მალხაზ კვინიკაძე და სულიკო ჯულუხაძე. ორგანიზაციის ამ წევრების გარდა, „სეგოში“ ირიცხებოდნენ ტაქსოპარკის თანამშრომლები: შიო გელენიძე, მიშა ბეჟიტაშვილი, დათო ფირანიშვილი, ამირან მდინარაძე, მალხაზ მაისურაძე, არჩილ ხახვიანიშვილი, ნოდარ მეგველია, გივი ახლოური.

ორგანიზაციის ხელმძღვანელობის არჩევნები არ ჩატარებულა. ვინაიდან „სეგოს“ დაარსების ორგანიზატორი ზ. ლაშქარაშვილი იყო, ორგანიზაციის თავმჯდომარედ ის აირჩიეს. ორგანიზაციის წევრებს კონკრეტული წესდება და სამოქმედო გეგმა ჯერ შემუშავებული არ ჰქონდათ, თუმცა ორგანიზაციის არსებობისთვის აუცილებელი იყო ყოველთვიური სანევრო გადასახადი – დასაქმებულთათვის 10 მანეთი, უმუშევრებისა და სტუდენტებისათვის 2 მანეთი.

1982 წლის იანვრიდან, კონკრეტული მიზეზების გამო, ორგანიზაციის კრებების ჩატარება შეწყდა. თუმცა 1982 წლის მაისში გადაწყდა, რომ კრებების ჩატარება კვლავ უნდა განახლებულიყო. კრებაზე ზ. ლაშქარაშვილის ინიციატივით და იმ მოსაზრებით, რომ კონკრეტული პიროვნება უფრო მეტი პასუხისმგებლობით მოეკიდებოდა საქმეს, ორგანიზაციის თავმჯდომარედ აირჩიეს გურამ

ზაკარია ლაშქარაშვილი/ Zakaria Lashkarashvili

It was essential to gather like-minded people in order to carry out his plan. Between 1979 and 1983, Zakaria Lashkarashvili worked as a taxi driver. During his conversations with other drivers, he periodically expressed his idea about detaching Georgia from the Soviet Union. He decided it was time to enlarge the SEGO organization, and to fight for the independence of Georgia. Therefore the members planned to meet in the Mushthaid Garden on the 15th of every month to discuss various issues and plan future activities.

With the new expansion, Tanel Ghviniashvili, Guram Gogbaidze, Malkhaz Kvinikadze and Suliko Julukhadze became members of the organization. Several taxi park employees, including Shio Gelenidze, Misha Bezhitashvili, Dato Piranishvili, Amiran Mdinardze, Malkhaz Maisuradze, Archil Khakhviashvili, Nodar Megvelia and Givi Akhlouri, also joined SEGO.

There was no election to choose the head of the organization. As SEGO was created by Zakaria Lashkarashvili, he became its chairman. The members had not yet drawn up a concrete charter or an action plan. However, there was an obligatory monthly membership fee (those who were employed had to pay 10 rubles, and unemployed people and students – 2 rubles) throughout the existence of the organization.

From January 1982, for certain reasons the organization suspended meetings. However, in May 1982 it was decided that they should resume. At the meeting, on the initiative of Lashkarashvili, Guram Gogbaidze became the chairman of the organization in order to make him assume more responsibility (he spent the membership fund, which led to dissatisfaction of members of the organization).

General provisions on the admission of new members were defined in the charter. Georgians who supported the goal of the organization could be admitted. Admission to membership of in the organization was possible on the recommendation of an acting member, following an interview and background check.

The joint meeting sessions of the organization members served as the supreme governing organ of SEGO, which every year elected an executive committee that was tasked with administering the activity of the organization. According to the charter, the organization should consist of primary cells, which would be formed based on members' occupation, university and place of residence...⁴

Zakaria Lashkarashvili himself created the flag of the organization, which, in his opinion, should serve as the model for

3. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საქმე 8304, ტ. 1, გვ. 103.

4. MIA Archive of Georgia, fond 6, f. 8304, v. 1, p. 121.

გოგბაიძე (ამ უკანასკნელმა ცოტა ხნით ადრე სანევრო თანხა დახარჯა, რამაც ორგანიზაციის ნევრთა უკმაყოფილება გამოიწვია).

ორგანიზაციის წესდება ითვალისწინებდა ახალი ნევრების მიღების პირობებსაც. ნევრად შეიძლება ყოფილიყო მხოლოდ ის პირი, ვინც მხარს უჭერდა მათ საქმიანობას. განევრიანება მოხდებოდა ორგანიზაციის რომელიმე ნევრის რეკომენდაციით, გაცნობისა და შესწავლის შემდეგ.

„სეგოს“ უმაღლესი ორგანო იყო ნევრთა საერთო კრება, რომელიც წელიწადში ერთხელ ირჩევდა აღმასრულებელ ორგანოს – კომიტეტს. კომიტეტს უნდა ეხელმძღვანელა ორგანიზაციის მთელი საქმიანობისათვის. წესდების მიხედვით ორგანიზაციაში უნდა ყოფილიყო პირველადი ჯგუფები, რომლებიც შეიქმნებოდა ნევრთა სამუშაო, სასწავლებელი და საცხოვრებელი ადგილების მიხედვით...“⁴ (სტილი დაცულია)

ორგანიზაციისთვის ზ. ლაშქარაშვილმა თავად დაამზადა დროშა, რომელიც, მისი აზრით, უნდა ყოფილიყო მომავალი დამოუკიდებელი საქართველოს დროშის ნიმუში. დროშა შედგებოდა ოთხი ფერისგან: წითელი, ლურჯი, მწვანე და თეთრი.

ლურჯი ფერი ნიშნავდა წყალს;

მწვანე – მიწას;

თეთრი – ჰაერს;

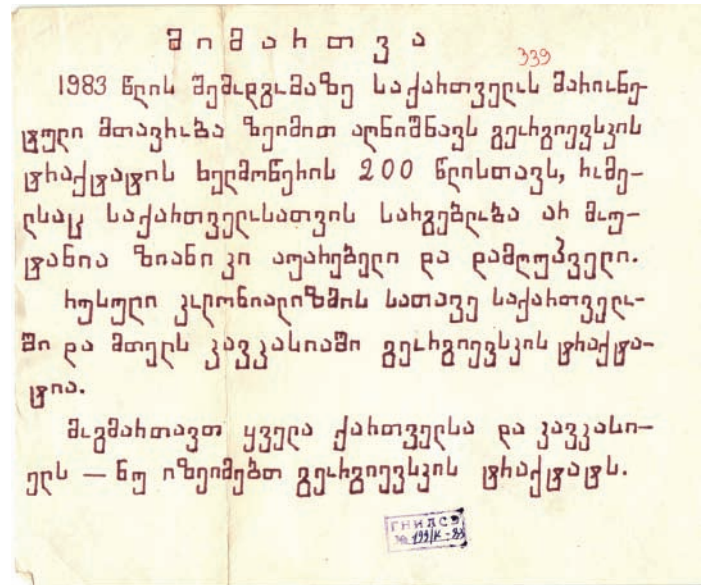
წითელი – საქართველოს სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნებისა და თავისუფლებისთვის ბრძოლაში დაღვრილ სისხლს.

მან ფორმატის ქალაქზე დახატა გერბის ნიმუშიც. გერბი მსგავსი იყო საბჭოთა საქართველოს გერბისა, თუმცა იმ ადგილას, სადაც იყო წარწერა „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა შეერთდით“, მის მიერ დამზადებულ ნიმუშში ეხატა თორმეტი ხუთქიმიანი ვარსკვლავი, რომელიც საქართველოს კუთხეების აღმნიშვნელი იყო. გერბის ცენტრში მზისა და მთვარის ფონზე განთავსებული იყო თავთავები, ვაზის რტო ყურძნის მტევნითა და ვაზის რქა ქვევრის სახით, როგორც ქართველი ერის ქრისტიანობის სიმბოლო.

ორგანიზაციის ნევრთა იდეები ფართო საზოგადოებისთვის რაც შეიძლება მალე უნდა გამხდარიყო ცნობილი. აუცილებელი გახდა პროკლამაციების გავრცელება.

ანტისაბჭოთა ლიტერატურის გასავრცელებლად და ორგანიზაციის აქტიური მუშაობისათვის საჭირო იყო საბეჭდი ტექნიკის მომარაგება. საქმის კარგად შესასწავლად ზ. ლაშქარაშვილმა მოინახულა ავლაბრის არალეგალური სტამბის მუზეუმი, დაათვალიერა საბეჭდი მოწყობილობა, გაეცნო ტიპოგრაფიასთან დაკავშირებულ ლიტერატურას. მან ელექტრო ვაგონშემკეთებელი ქარხნის ერთ-ერთ მუშას დაამზადებინა გასამრავლებელი აპარატის ნაწილები – ლითონის დაფა და მილი. ლითონის დაფისა და მილის გარდა, საჭირო იყო შრიფტიც და ადგილიც, სადაც მოხდებოდა პროკლამაციების შექმნა და გამრავლება. აუცილებელი იყო შენობა, რომელიც იმ დროისთვის ვერ მოიძებნა და შესაბამისად, ამ კუთხით საქმიანობა შეწყდა.

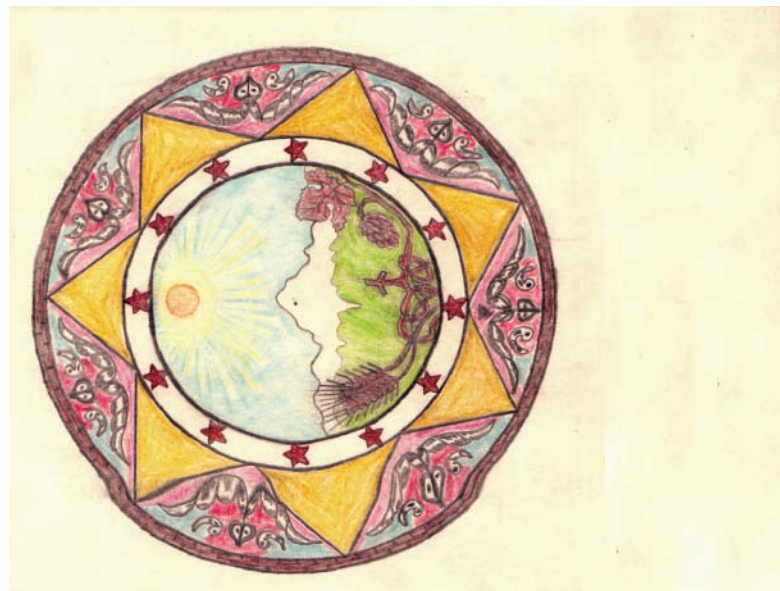
საქმიანობის გაგრძელებისთვის აუცილებელი გახდა საბეჭდი მანქანის მოძიება. მალე ორგანიზაციის ნევრმა

the flag of the future independent Georgia. This flag consisted of four colors: red, blue, green and white. The blue symbolized the water, green the land, white the air, and red represented the blood shed in the struggle for Georgia's sovereignty and liberation.

He also sketched a sample of the coat-of-arms on a sheet of paper, resembling that of the Georgian SSR, though the place of the inscription “Proletariats of all countries, unite!” there was instead a twelve five-pointed star symbolizing the regions of Georgia. In the center of the coat-of-arms there were garlands, a grapevine and a horn in a shape of kvevri, as a symbol of Georgians' Christianity.

The members decided to disseminate their ideas among the population as quickly as possible by means of proclamations, so it became necessary to gather printing devices. Lashkarashvili visited the museum of the Bolshevik underground printing house in Avlabari in order to examine the situation thoroughly. He studied printing equipment and the literature on typography. A worker at the electric railway car repair plant made parts of a duplicating machine – metal board and pipe – for him. He also needed to obtain typeset, as well as a secure location to do the printing. The organization had great difficulty in finding such a place, and this caused a significant delay.

4. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საქმე 8304, ტ. 1, გვ. 121.

გურამ გოგბაიძემ მოიპოვა ქართულშრიფტიანი საბეჭდი მანქანა.

იმ დროისთვის საბეჭდ მანქანაზე მუშაობა ყველამ არ იცოდა. საჭირო გახდა ისეთი ადამიანის მოძიება, რომელიც ამ საქმიანობას თავს გაართმევდა. ზ. ლაშქარაშვილმა მეგობართან (მ. პაპაშვილთან) სტუმრობისას გაიცნო უნივერსიტეტის ისტორიული ფაკულტეტის მესამე კურსის სტუდენტი ლამზირა ტოტოჩავა. მასთან თანამშრომლობა მალევე არ დაწყებულა. ზ. ლაშქარაშვილი ნელ-ნელა დაუახლოვდა მას და დახმარება სთხოვა. ცოტა ხანში ზ. ლაშქარაშვილის მეგობრის, „სეგოს“ ნევრის – ტარიელ ღვინიაშვილის ბინაში დაიბეჭდა გეორგიევსკის ტრაქტატის წინააღმდეგ მიმართული ტექსტი, თუმცა ამ პროკლამაციების გავრცელება ვერ მოხერხდა.

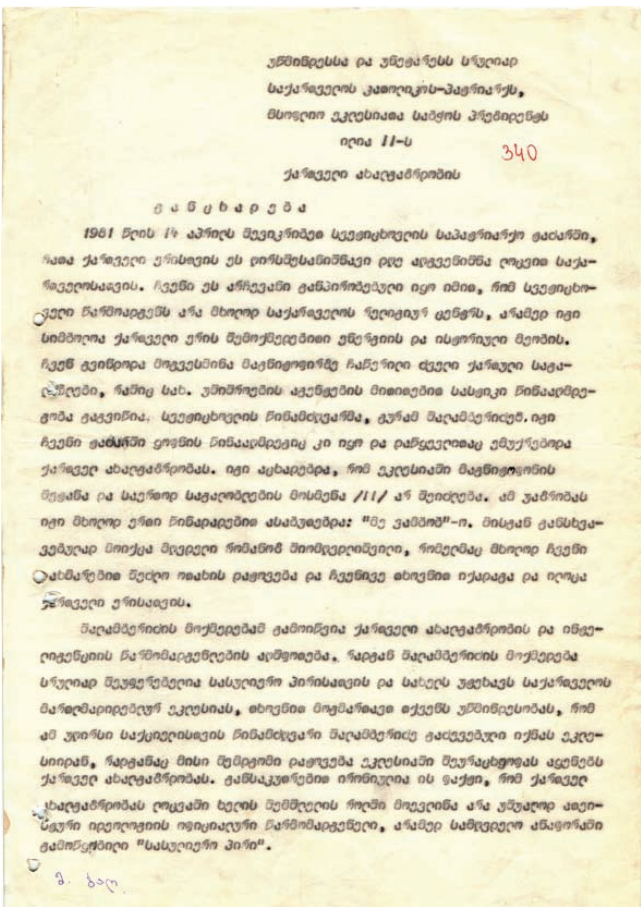
„1983 წლის 31 მაისს საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტმა აღძრა სისხლის სამართლის საქმე №196 ქუთაისის ა. ნულუკიძის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის, ქუთაისის ავტომექანიკურ-ტექნიკური სასწავლებლისა და ნ. მუსხელიშვილის სახელობის ქუთაისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ადმინისტრაციულ კორპუსში ანტისაბჭოთა, ნაციონალისტური ხასიათის ფურცლების გავრცელებასთან დაკავშირებით, რომლებიც საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის მოწოდებებს შეიცავდნენ.“⁵

აღნიშნულთან დაკავშირებით საქართველოს სსრ უშიშროების კომიტეტმა დააპატიმრა ანტისაბჭოთა ჯგუფის ლიდერები: ზ. ლაშქარაშვილი, გ. გოგბაიძე, ტ. ღვინიაშვილი. გამოძიების პროცესში გაიჩხრიკა აღნიშნული პირების საცხოვრებელი სახლები, საიდანაც ამოღებული იყო არალეგალური ლიტერატურა და ანტისაბჭოთა ხასიათის პროკლამაციები. „1983 წლის 30 დეკემბრის დადგენილებით, ლაშქარაშვილის, ღვინიაშვილისა და გოგბაიძის საქმე გამოეყო №196 სისხლის სამართლის საქმეს თანდართული დოკუმენტებით⁶ და მიენიჭა ცალკე ნომერი №202.

სწორედ ამ პერიოდში საქართველოში უკვე ფართოდ იყო გაშლილი ქართული დისიდენტური მოძრაობა. ამიტომ განსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია ამ საქმემ და დაიწყო „სეგოს“ საქმის დეტალური მოკვლევა, თითოეული დაკავებულის დამუშავება, დაკითხვა და მათი ბიოგრაფიების დეტალური შესწავლა.

განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდა „სეგოს“ დამფუძნებელსა და ლიდერზე – ზ. ლაშქარაშვილზე, დეტალურად მიმდინარეობდა მისი დაკითხვები. ამ საქმესთან დაკავშირებით დაკითხა 45 ადამიანი, ყველა მათგანს ჩაუტარდა დაქტილოსკოპიური, კრიმინალისტიკური და ტექნიკური ექსპერტიზა, ასევე მთელი რიგი საგამოძიებო ღონისძიებები.

ცნობილია, რომ უშიშროების კომიტეტის სამოქმედო იარაღი დაკავებულების ფსიქიატრიული შემოწმება გახლდათ. „1983 წლის 6 სექტემბრით დათარიღებულ წერილში, რომელსაც ხელს აწერს საქართველოს სსრ პროკურორის უფროსი თანაშემწე, იუსტიციის უფროსი მრჩეველი გ. კ სვანიშვილი, ითხოვს ნებართვას

One group member, Guram Gogbaidze, was finally able to obtain a typewriter in the Georgian script, but none of the members knew how to type, so they had to find somebody who did. Lashkarashvili met a third-year student of the university history department, Lamzira Totochava, at his friend M. Papashvili's house. Lashkarashvili did not involve her immediately, but gradually asked her to help. They first thing typed, at the flat of Lashkarashvili's friend and SEGO member Taniel Ghviniashvili, was a text criticizing the 1783 Treaty of Georgievsk. But this proclamation could not be disseminated.

“On May 31, 1983 the Georgian KGB opened the case no. 196 concerning the dissemination of anti-Soviet and nationalist proclamations calling for the overthrow of Soviet power in the A. Tsulukidze State Pedagogical Institute, the Kutaisi Automechanical-Technical Institute and in the administrative building of the N. Muskhelishvili Kutaisi Polytechnic Institute”.⁵

In connection with this case the Georgian KGB arrested the leaders of this anti-Soviet organization, Z. Lashkarashvili, G. Gogbaidze and T. Ghviniashvili. During the investigation, a search was conducted at their houses and illegal literature and anti-Soviet proclamations were found. “According to the resolution passed on December 30, 1983, the criminal case of Lashkarashvili, Ghviniashvili and Gogbaidze was separated from criminal case №196, and assigned case №202”.⁶

By this time, the Georgian dissident movement had spread

5. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, საქმე 8304, ტ. 5 გვ. 1-7; შსს არქივი, ქართული დისიდენტური მოძრაობის ისტორია, გვ. 296.
6. შსს არქივი, ქართული დისიდენტური მოძრაობის ისტორია, გვ. 296.

5. MIA Archive of Georgia, fond 6, f. 8304, v. 5, pp. 1-7; MIA Archive of Georgia, The history of the Georgian dissident movement, p. 296.
6. Ibid.

ზ. ლაშქარაშვილის ფსიქიატრიული ექსპერტიზის ჩატარების შესახებ⁷

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ 1984 წლის 20 თებერვალს გამოიტანა განაჩენი ზ. ლაშქარაშვილის, ტ. ღვინიაშვილისა და გ. გოგბაიძის საქმეზე. გამოძიებისთვის ცნობილი გახდა, რომ ზ. ლაშქარაშვილმა ჩამოაყალიბა ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია „სეგო“ (საქართველოს ეროვნულ-გამათავისუფლებელი ორგანიზაცია), რომლის აქტიური წევრებიც იყვნენ აღნიშნული პირები – ტ. ღვინიაშვილი და გ. გოგბაიძე. ისინი ეწეოდნენ ანტისაბჭოთა, ძირგამომთხრელ საქმიანობას, ამზადებდნენ საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმართულ პროკლამაციებს, ამზადებდნენ ტრაფარეტებს ფაშისტური სვასტიკის გამოსახულებით. ზ. ლაშქარაშვილმა კი თავად შექმნა დამოუკიდებელი საქართველოს დროშისა და გერბის ნიმუშები.

ამ გარემოებების გათვალისწინებით, საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის სასამართლო კოლეგიამ 1984 წლის 20 თებერვალს გამოიტანა განაჩენი, რომლის მიხედვითაც, ზ. ლაშქარაშვილს მიესაჯა თავისუფლების აღკვეთა 5 წლის ვადით მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში, სასჯელის მოხდის შემდეგ კი 2 წლით გადასახლება;

ტ. ღვინიაშვილსა და გ. გოგბაიძეს მიესაჯათ თავისუფლების აღკვეთა 4 წლის ვადით მკაცრი რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიაში, სასჯელის მოხდის შემდეგ გადასახლების გარეშე.

განაჩენის გამოტანის შემდეგ საქმე №202 დაიხურა, თუმცა საქმე №196-ზე მოკვლევა მაინც გაგრძელდა, გაფართოვდა საგამოძიებო არეალი.

გამოძიების პროცესში დადგინდა, რომ ანტისაბჭოთა ეროვნული შინაარსის პროკლამაციების გავრცელებაში ძალიან ბევრი ადამიანი იღებდა მონაწილეობას (სს საქმე №196). საქმეში გაჩნდა ძალიან ბევრი ახალი გვარი. გაირკვა, რომ არალეგალურად ხდებოდა ჟურნალ „საქართველოს“ გამოცემა. ვრცელდებოდა პროკლამაციები ქართული ენის გადარჩენის მოწოდებით.

ზ. ლაშქარაშვილი 1987 წელს შეინყაღეს. ისრაელის ვიზით მას ძალით დაატოვებინეს საბჭოთა კავშირი და ჩამოართვეს მოქალაქეობა.

ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია „სეგო“ – ეს იყო ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი საქართველოს უახლეს ისტორიაში. ამ ორგანიზაციის წევრები, სრულიად გამოუცდელეები, მოქმედებდნენ ძლიერი საბჭოთა რეჟიმის წინააღმდეგ. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ სწორედ 1980-იანი წლებში გააქტიურდა ეროვნული მოძრაობა და საბოლოოდ, ანტისაბჭოთა ორგანიზაციების და ეროვნული მოძრაობის წყალობით მოხდა საბჭოთა რეჟიმის დამხობა და საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვება. ანტისაბჭოთა ორგანიზაცია „სეგომ“ თავისი მცირედი წვლილი შეიტანა საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვებაში.

widely throughout the country, and this case aroused special interest. The case against SEGO was thoroughly investigated, all of those detained were interrogated and their biographies were studied.

Special attention was paid to Lashkarashvili as the founder and leader of SEGO, and he was interrogated intensively. 45 people were interrogated related to this case, and fingerprinting forensics and technical analysis were conducted, together with other investigative methods.

It is known that the KGB often used psychological examinations of detainees. “In a letter dated 6 September 1983, signed by the senior assistant of prosecutor of the Georgian SSR, the senior legal advisor G. K. Svanishvili requests permission to conduct a psychological analysis of Z. Lashkarashvili”.⁷

On February 20, 1984 the Criminal Collegial Court of the Supreme Court passed a sentence concerning Z. Lashkarashvili, T. Ghviniashvili and G. Gogbaidze’s case. It became known that Lashkarashvili created the anti-Soviet organization SEGO (The National Liberation Organization in Georgia). T. Ghviniashvili and G. Gogbaidze were activists of this organization and carried out anti-Soviet and subversive activities, produced proclamations against Soviet power, and made a stencil of the Nazi swastika. Zakaria Lashkarashvili himself created samples of a flag and coat-of-arms of an independent Georgia.

On February 20, 1984 Zakaria Lashkarashvili was sentenced by the Criminal Collegiate Court of the Supreme Court of the USSR to five years with hard labor, to be followed by 2 years of exile.

T. Ghviniashvili and G. Gogbaidze were sentenced to four years hard labor, with no subsequent exile.

When the sentence was passed, criminal case №202 was closed. Criminal case №196, however, was still under investigation, and the remit was expanded.

The investigation revealed that many people were engaged in disseminating anti-Soviet and nationalist proclamations (the subject of criminal case №196). Many new names appeared. It was discovered that a journal called “Georgia” was being published illegally, and proclamations calling for the protection of the Georgian language were being disseminated.

In 1987 Zakaria Lashkarashvili was pardoned and allowed to leave the Soviet Union with an Israeli visa, and he was stripped of his Soviet citizenship.

The creation of the anti-Soviet organization SEGO was one of the most important steps in modern Georgian history. The members of this organization who fought against Soviet power were entirely inexperienced, but with their activities in the 1980s helped lead to the overthrow of the Soviet regime and to the independence of Georgia. The anti-Soviet Organization SEGO without question made its contribution to the gaining of the independence of Georgia.

7. შსს არქივი, I განყ., ფ. 6, ს. 8304, ტ. 5, გვ. 22; შსს არქივი, ქართული დისიდენტური მოძრაობის ისტორია, გვ. 297-298.

7. MIA Archive of Georgia, fond 6, f. 8304, v. 5, p. 22; MIA Archive of Georgia, The history of the Georgian dissident movement, pp. 297-298.

„შეისწავლე ისტორია, გახდი მკვლევარი“

Explore History – Become a Researcher

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს აკადემიის, შსს არქივისა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ერთობლივი კვლევით-შემეცნებითი პროექტი – „შეისწავლე ისტორია, გახდი მკვლევარი“ 2017 წლის მარტიდან ხორციელდება.

პროექტის მიზანია: შსს არქივში არსებული და საზოგადოებისთვის უკვე ხელმისაწვდომი საქართველოს უახლესი ისტორიის მასალებით პროფესიონალი მკვლევარების გარდა ახლგაზრდების დაინტერესება; არქივის რეგულარული თანამშრომლობა სასწავლო დაწესებულებებთან; ზოგადი განათლებისა და უმაღლესი განათლების საფეხურზე მოსწავლეთა და სტუდენტთა შორის კვლევის უნარების, კრიტიკული აზროვნების, წყაროზე მუშაობის სპეციფიკური უნარების განვითარების ხელშეწყობა და შსს არქივში დაცული მასალების პოპულარიზაცია.

პირველ ეტაპზე პროექტი მონაწილეობა მიიღო ქ. თბილისის ხუთმა საჯარო სკოლამ და უმაღლესი სასწავლებლებიდან (ბაკალავრიატი) ხუთმა სტუდენტმა. ჯგუფებს ფარული კენჭისყრით დაურიგდათ სამუშაო თემები და მიეცათ საშუალება შსს არქივში დოკუმენტებთან მუშაობის. თითოეულ ჯგუფს მეთვალყურეობას და კონსულტაციას უწევდა არქივის თანამშრომელი, რომელიც უზრუნველყოფდა საარქივო მასალების მიწოდებას.

2017 წლის 28 სექტემბერს, განათლებისა და ინოვაციების ფესტივალის ფარგლებში, გაიმართა კონკურსის დასკვნითი ეტაპი და გამოვლინდა გამარჯვებული თემა „ანტირელიგიური კამპანია – რეპრესირებული სასულიერო პირები“, რომლის ავტორებიც არიან: 126-ე სკოლის პედაგოგი, ლალი თოფჩიშვილი, მოსწავლეები: სალომე სარია, მარიამ ანცუპოვა, ნოდარ კირთაძე და საქართველოს საპატრიარქოს ანდრია პირველწოდებულის სახ. ქართული უნივერსიტეტის სტუდენტი – ნანა მელაძე, ჯგუფის კურატორი – ლია კერესელიძე.

გთავაზობთ პროექტის პირველი ეტაპის გამარჯვებულ ნაშრომს.

The joint research and educational project of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of Georgia, the MIA Archive, and the Ministry of Education and Science of Georgia entitled “Explore History – Become a Researcher” has been implemented since March 2017.

The project aims to make historical records about the modern history of Georgia, which are preserved in the MIA Archive and are accessible to public, interesting not only to professional researchers but also to young people. With this project, the Archive will cooperate regularly with schools and universities. Another goal of the project is to help both pupils and students to develop specific research skills, as well as creative thinking and the skills necessary for working with primary sources. The project will also promote the popularization of the archival materials.

Five public schools and five BA-level students from Tbilisi were involved in the first stage of the project. Thematic topics were selected by ballot and given to the groups. The project enabled the participants to work on the archival documents. Every group worked independently on the selected topic, with the assistance and consultation of MIA Archive employees, who provided them with archival materials.

On September 28, 2017, within the framework of the Festival of Education and Innovation, the concluding event was held, and the best work, entitled “The Antireligious Campaign: Persecuted Religious Figures”, was announced. The authors of this work are Tbilisi N126 Public School teacher Lali Topchishvili, and pupils Salome Saria, Mariam Antsupova, Nodar Kirtadze, and St. Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia student Nana Meladze. The group curator was Lia Kereselidze.

We present now the best work of the first stage of the project:

ანტირელიგიური კამპანია – რეპრესირებული სასულიერო პირები

Anti-religious Campaign Persecuted Religious Figures

ავტორები: ნანა მელაძე, სალომე სარია,
მარიამ ანტუპოვა, ნოდარ კირთაძე
ჯგუფის ხელმძღვანელი: ლალი თოფჩიშვილი
ჯგუფის კურატორი: ლია კერესელიძე

Authors: Nana Meladze, Salome Saria,
Mariam Antsupova and Nodar Kirtadze
Guide: Lali Topchishvili
Curator: Lia Kereselidze

მართლმადიდებელი ეკლესია ქართველი ერის განუყოფელი ნაწილია, საუკუნეების განმავლობაში ქრისტიანობა იყო ქვეყნის ფარიცა და გამაერთიანებელი ძალაც. შინაური და გარეშე მტერი ამ საძირკვლის მოშლას ლამობდა მუდამ...

მეოცე საუკუნე... ავტოკეფალიადაკარგულ ქართულ ეკლესიას თავს კომუნისტური პარტიის სახით კიდევ ერთი უბედურება დაატყდა. მწვავე ანტირელიგიურ პროპაგანდას თან ეკლესიების დახურვა და სასულიერო პირებზე ძალადობაც სდევდა, რომ აღარაფერი ვთქვათ „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირზე“, რომელიც საწინააღმდეგოების ისედაც რთულ მდგომარეობას კიდევ უფრო ამძიმებდა.

რელიგიის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სოციალური ფუნქცია ადამიანური ყოფიერებისთვის საზრისის მინიჭებაა, საზრისის, რომლის გარეშეც ადამიანი ადვილად სამართავი იარაღი ხდება. სწორედ რწმენა აძლევს ადამიანს აზროვნების თავისუფლებას.

ბოლშევიკური მმართველობის დამყარებამ დიდად იმოქმედა ქართველი ერის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ და სულიერ ცხოვრებაზე. ტოტალიტარული მმართველობა თვლიდა, რომ საბჭოთა ადამიანის სულიერი ცხოვრების კონტროლი მხოლოდ მათ ხელში უნდა ყოფილიყო, რაც ხალხის მართვას გაუადვილებდა. სწორედ ამიტომ ცდილობდნენ „ახალი საბჭოთა ადამიანის“ შექმნას, რომლის გონებაშიც ორი ღმერთის ადგილი ვერ იქნებოდა. ამ საკითხს სოციალურ-პოლიტიკური თვალსაზრისითაც რომ შევხედოთ, რელიგიას მეცნიერებასა და განათლებასთან

The Orthodox Church is an integrated part of the Georgian nation. For ages Christianity has been both the country's protection and its unifier. For this reason, internal and external enemies of the country have always tried to destroy this fundamental basis...

During the 20th century, following the abolition of the autocephalous status of the Georgian Church, the country was to suffer another misfortune in the form of the Communist Party. During a harsh antireligious propaganda, many churches were closed and religious figures were persecuted. *The Atheists' Union Fighting against the Christian Religion* aggravated the grim conditions in the Georgian Church.

One of the most important social functions of religion is giving a sense to human existence, without which man is easy to handle. Faith enables one to think freely.

The political, economic, cultural and spiritual life of the Georgian nation was greatly influenced by the establishment of the Bolshevik government. Under this totalitarian regime, the spiritual life of the Soviet people was totally controlled by the government, making it easier to rule them. For this reason, the government tried to create a “new Soviet man” whose mind could not hold two Gods. To view this matter under social-political aspect, religion was considered antagonist of both science and education, and thus religious figures were considered counter-

წინააღმდეგობაში ხედავდნენ და სამღვდლოებას კონტრრევოლუციონერებად აღიქვამდნენ. ჩვენი თემაც რელიგიისა და სარწმუნოების წინააღმდეგ ბრძოლას ეხება. ამ მოვლენებთან დაკავშირებით შსს არქივში დაცული დოკუმენტების გაცნობის შემდეგ რამდენიმე მიმართულება გამოიკვეთა:

ანტირელიგიური პროპაგანდა

ყველაფერი 1921 წლის 25 თებერვალს დაიწყო, როცა ბოლშევიკურმა რუსეთმა საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობა ფეხქვეშ გათელა. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია, რომელმაც მომხდარი დაუფარავად შეაფასა, როგორც ქვეყნის ანექსია, საოკუპაციო ხელისუფლების მტერი გახდა. ამ უკანასკნელის მიღებული აქტებით საქართველოს ეკლესია კერძო პირად გამოცხადდა, მას ჩამოერთვა ყველა საკანონმდებლო უფლება. დაიწყო ეკლესიის დევნა. 1921 წლის 15 აპრილს საქართველოს რევკომმა N21 დეკრეტით მიიღო დადგენილება „სახელმწიფოსგან ეკლესიისა და ეკლესიისგან სკოლის გამოყოფის შესახებ.“ განსაკუთრებით საგანგაშო იყო დადგენილების მე-14 და მე-15 მუხლები: „არც ერთ საეკლესიო და სარწმუნოებრივ საზოგადოებას არა აქვს უფლება იქონიოს საკუთრება. მათ არ აქვთ იურიდიული პიროვნების უფლება, საქართველოს რესპუბლიკაში არსებული საეკლესიო და სარწმუნოებრივ საზოგადოებათა მთელი ქონება გამოცხადებულია სახალხო კუთვნილებად“¹. ამ დეკრეტით, ფაქტობრივად, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია კანონგარეშედ ცხადდებოდა. ბოლშევიკები არ მალავდნენ სარწმუნოებისადმი თავიანთ უარყოფით დამოკიდებულებას. ისინი რელიგიას „ხალხის ოპიუმს“ უწოდებდნენ და ხაზგასმით აღნიშნავდნენ, რომ საზოგადოება რაც მალე განთავისუფლდებოდა ამ „სენისგან“, მით უკეთესი იქნებოდა. ბოლშევიკური ხელისუფლება რელიგიის წინააღმდეგ ბრძოლის სანარმოებლად ძალ-ღონეს არ იშურებდა. რელიგია საბჭოთა იმპერიის მრავალეროვანი ხალხის ერთ-ერთად ჩამოყალიბების პროცესში საკმაოდ დიდი ხელისშემშლელი ფაქტორი იყო. ამიტომაც უნდა გაერთიანებულიყო ქვეყანა მეცნიერული ათეიზმის ქვეშ. ზემოთ ნახსენები დეკრეტების გარდა, უცნაური და საინტერესოა შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში დაცული დოკუმენტი რელიგიის გასამართლების

revolutionaries. This article touches upon the struggle against religion and faith. Following the introduction of documents preserved in the MIA Archive, several directions will take shape.

Anti-religious propaganda

It all started on February 25, 1921, with the abolishment of the Georgia's independence by the Bolshevik Russia. The Georgian Orthodox Church, which openly condemned country's annexation, became an enemy of the occupation regime. Based on decrees passed by the government, the Georgian Church was deprived of juridical status and its persecution began. On April 15, 1921, Decree №21 was passed by the Georgian Revolutionary Committee, separating the Church from government and schools. Article 14 and Article 15 of the decree were the most alarming: “No church or religious organizations are permitted to own property. They do not have the rights of a legal person. All property that any church or religious organization may have in the Republic of Georgia is hereby declared to be public property.”¹ By this decree, the Georgian Orthodox Church practically became outlawed. The Bolsheviks did not conceal their negative attitude towards religion, calling it “the opium of the masses” and emphasizing that the earlier people get rid of this “disease”, the better. The Bolshevik authorities did their best to fight against religion, as it hindered the process of formation of one nation out of the multinational peoples of the Soviet Empire. For this reason, the country should be united under scientific atheism.

In addition to the abovementioned decrees, a document preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs is both strange and interesting. It concerns the trial of religion. The citizens Metreveli, Beriashvili, Rekhviashvili and Janelidze brought a case against religion and its servants. “The case against religion and its servants, which had been brought before the court by the group of citizens, was reviewed at the open session. The following accusations were made against the religion and its servants: Firstly, religion is a burden that darkens the human mind and hinders its development; and secondly, it enslaves people's physical and moral strength. The indictment contained a list of “cruel activities” that had been carried out by priests. We have studied the interrogation protocols of all the witnesses and the resolutions passed by various organizations, including Trade Unions, women's conferences, workers' and regional peasants' councils, which were brought before the court. The charges brought by the people against religion and the priests were found to be substantiated, and the following sentence was enacted:

1) Religion and the church are deemed to be the worst enemy of the working masses. The ruling class used religion as a weapon to take control over the people. For this reason, all religious activities must be condemned.

1. სერგო ვარდოსანიძე, „საქართველოს ეკლესიის ისტორია 1917-1952 წლებში“, თავი III, გვ. 49.

1. Sergo Vardosanidze, “The History of the Georgian Orthodox Church during 1917-1952”, Chapter III, p. 49.

პროცესის შესახებ. მოქალაქეებმა – მეტრეველმა, ბერიაშვილმა, რეხვიაშვილმა და ჯანელიძემ რელიგიისა და მისი მსახურების წინააღმდეგ სასამართლო პროცესი მოაწყვეს. „თავის ღია სხდომაზე, განიხილა რა მოქალაქეთა ჯგუფის მიერ აღძრული ქვემდებარე საქმე სამღვდელოებისა და რელიგიის წინააღმდეგ. მსჯავრი იდებოდა: პირველზე მასში, რომ ის იყო ბარგი, დამაბნელებელი კაცობრიობის გონების და ამნაირათ, იყო დამაბრკოლებელი ადამიანის პროგრესული განვითარებისა. მეორეზე მასში, რომ მან გამოიყენა სარწმუნოება ფიზიკურად და სულიერად დამონაგების მიზნად, როგორც თავის, ისე ძალაუფლების მქონე ეკლესიების სასარგებლოდ, საქმენი მათნი აღნიშნულია ამ საქმის საბრალდებო დასკვნაში. ავწონეთ რა და შევადარეთ მონშეთა ჩვენებანი და გულწრფელი აღიარება დანაშაულის თვით ბრალდებულის მიერ, აგრეთვე დადგენილებანი მთელი რიგი კრებებისა: პროფკავშირების, ქალების მშრომელი გლეხებისა და სამაზრო გლეხთა კონფერენციის, რომელიც ჩატარდა სასამართლოს თვალწინ“ (სტილი დაცულია).

ამის შემდეგ სასამართლომ დაადგინა: „დამტკიცებულად ჩაითვალოს ყველა ბრალდებები მოქალაქეთა მიერ წამოყენებული სარწმუნოებაზე და მის მსახურებზე (სამღვდელოებაზე) და ამის მიხედვით მიესაჯა:

1. სარწმუნოება და ეკლესია, როგორც იარაღი გაბატონებული კლასების ხელში მშრომელი ხალხის თვალყურის დასაბრმავებლათ და გონების დასაჩლუნგებლად დაგმობილ და უარყოფილ იქნეს საბოლოოთ, როგორც უსაშინლესი მტერი მშრომელი ხალხის და მოზარდი თაობის.

2. სარწმუნოების მსახურთ, როგორც ცრუ მორწმუნეობის გამავრცელებლებს – გაკრეჭა, ხოლო ისეთები, რომელნიც არ მოისურვებენ გაკრეჭას, ჩათვლილ იქნენ მუშურ-გლეხური სახელმწიფოს უღირს ნევრად.

3. სარწმუნოების ნაშთები, როგორიც არის ხატები, ჯვრები და სხვა, რომელთაც არა აქვთ რაიმე ღირებულება ხელოვნების, ან მატერიალური მხრივ, მოსპობილ იქმნეს, ხოლო ისეთები, რომლებთაც აქვთ რაიმე ღირებულება, გამოყენებულ იქნეს ხალხის სასარგებლოთ, საყდრები და სხვა სამლოცველო ადგილები მოხმარებულ იქმნეს კულტურულ განმანათლებელ საქმისათვის“² (სტილი დაცულია).

ხელისუფლების ნაქეზებითა და ზემოქმედებით 1923 წელს ჩაატარეს სამღვდელოების კონფერენცია, რომელზეც სასულიერო პირები გამოჰყავდათ და აგმობინებდნენ ქრისტიანულ სარწმუნოებას. ვინც თავისი ნებით ასეთ გადაწყვეტილებას არ მიიღებდა, ისეთ პირობებს უქმნიდნენ, რომ იძულებულს ხდიდნენ, მიეტოვებინათ ღვთისმსახურება.

აქვე აღსანიშნავია ბოლშევიკური ხელისუფლების ბრძოლა რელიგიური დღესასწაულების წინააღმდეგ. ეს, პირველ რიგში, მათ მიერ საეკლესიო დღესასწაულებზე გამოთქმულ აზრებში გამოიხატებოდა. მაგალითად, ერთ-ერთ საარქივო დოკუმენტში ვკითხულობთ, რომ რელიგიური დღესასწაულები ხელს უწყობს ლოთობის, ხულიგნობის, ბოროტმოქმედების, ძველი წესების

2) The priests who spread false religious ideology must cut their hair and beards. Those priests who resist this resolution will be deemed to be an unworthy member of society.

3) While those icons, crosses and other religious items, which have no value as works of art must be destroyed, materially valuable ones must be used for the benefit of the people. Churches and other religious buildings must be used for cultural-educational activities.”²

In 1923 the government organized a Clergy Conference, at which religious figures delivered speeches denouncing Christianity. Those religious figures who opposed the authorities were forced to give up performing services.

The Bolshevik authorities' fight against religious holidays is also noteworthy. First of all, it was expressed by means of their opinions about religious holidays. For example, according to one of the archival documents, religious holidays promoted drinking, hooliganism, crime, ancient traditions and lack of culture.³ In addition to verbal anti-religious propaganda, the local administrators organized various pioneering events, sports competitions, wrestling, horse-racing or other entertainment events on religious holidays, to entice people to attend these events instead of the divine liturgy and thus to abandon religion.⁴

But these methods of struggle were not sufficient. It was necessary to “attack” people’s beliefs. For example, one of the files reads: “Religion serves the bourgeois” and “contributes to hindering the development of the working class”. The author also notes that Christianity glorifies the ego, as the saving of one’s soul is the most important thing.⁵

The best places to spread anti-religious ideas were the universities. One of the resolutions drawn up concerning the anti-religious campaign reads: “It is necessary immediately to train anti-religious staff at the state university and in other institutions. It must be implemented through introducing an anti-religious program, as well as introducing social sciences and the history of class struggle into the program”. In addition, with the help of the anti-religious and social offices, research must be conducted in this field.⁶

Schools were also involved in the anti-religious campaign. According to one of the documents, science programs should have an anti-religious element. However, the implementation of such programs would not have been enough if the teachers had not supported them. Therefore, “anti-religious issues and methods of fighting against religion” were to be introduced into the “Teachers Refresher Courses”. What was more, anti-religious circles were to be created in teachers’ colleges.⁷ This is how teacher – anti-religious workers were to be formed, who would provoke animosity towards religion among the students.

2. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 1, f. 838, p. 23.

3. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 12, f. 401, p. 17.

4. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 3, f. 255, p. 41.

5. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 12, f. 401, p. 17.

6. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 3, f. 255, p. 104.

7. Ibid., p. 100.

2. შსს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 1, საქმე 838, გვ. 23.

შემონახვისა და უკულტურობის განმტკიცებას.³ სიტყვიერი ბრძოლის გარდა, ადგილობრივი მმართველები საეკლესიო დღეებში პიონერულ ღონისძიებებს, სპორტულ შეჯიბრებებს, ჭიდაობას, დოლს ან სხვა გასართობს ნიშნავდნენ, რადგან ხალხი წირვა-ლოცვის ნაცვლად მათ დასწრებოდა და კიდევ უფრო დაშორებოდა ეკლესიას.⁴

მხოლოდ ამგვარი ბრძოლა ვერ იქნებოდა საკმარისი. საჭირო იყო თვითონ რწმენაზე „თავდასხმაც“. მაგალითად, ერთ-ერთ საქმეში ვკითხულობთ, რომ „რელიგია დგას ბურჟუაზიის სამსახურში“ და რომ ის „ხელს უწყობს მშრომელთა კლასობრივი შემცირების დახშობას“. აქვე ავტორი წერს, რომ ქრისტიანობა საკუთარ „მე“-ს განადიდებს და პირველ ადგილზე საკუთარი სულის გადარჩენას აყენებს.⁵ მსგავსი ანტირელიგიური მცნებების გასავრცელებლად შესანიშნავი ადგილი უმაღლესი სასწავლებლები იყო. მაგალითად, ანტირელიგიური კამპანიის მუშაობის შესახებ შედგენილ ერთ-ერთ რეზოლუციაში ვკითხულობთ: „დაუყოვნებლივ უნდა დაიწყოს სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და სხვა სასწავლებლების ანტირელიგიური მომუშავეების კადრის მომზადება ანტირელიგიური ციკლის შემოღებით, პროგრამაში საზოგადოებათ მეცნიერებისა და კლასთა ბრძოლის ისტორიის შეტანით, წრეების დაარსების გზით“ (სტილი დაცულია). ასევე ანტირელიგიური და სოციალური კაზინეტების მეშვეობით აქტიურად უნდა ჩატარებულიყო ამ დარგში კვლევები.⁶

რელიგიის წინააღმდეგ ბრძოლა არც სკოლებს ასცდენიათ. ერთ-ერთ დოკუმენტში წერია, რომ საბუნებისმეტყველო პროგრამებს უნდა მისცემოდათ ანტირელიგიური განხრა. თუმცა ვერავითარი პროგრამა ვერ იმოქმედებდა, მასწავლებლებსაც რომ არ შეეწყობოდა.

MUKI - The Atheists' Union Fighting against the Christian Religion

Since 1922, the intense anti-religious campaign had a great influence over people's attitudes toward religion. However, Soviet power could not accomplish its final task. Although the peasants closed churches themselves and stopped believing in the so-called religious figures, they did not lose faith in God. For this reason, in order to continue the anti-religious campaign, in 1928 on the basis of a Resolution passed by the Central Committee of the Communist Party of Georgia, the Atheists' Union Fighting against the Christian Religion was established, as a “voluntary, proletarian and public organization”. Any person 14 years or older could become a member.⁸

MUKI aimed to unite a wide range of workers throughout the Soviet Union against religion as an obstacle to the socialist revolution. From the very beginning it was obvious that it would take a long time to eradicate religious belief because it was closely connected with the nationality and culture, especially for Georgians, for whom religion for centuries had been a symbol of national unity. Belief in God was the most important foundation of self-consciousness for the Georgian people. Therefore, the Atheists' Union actively took up the fight against national institutions and traditions.

MUKI cells were formed in factories, collective farms, villages and educational institutions with incredible speed and enthusiasm. Anti-religious journals, magazines, literature, leaflets and booklets were issued, such as the journal *The Fighting Atheist*, which denounced religion as “a brake on building socialism”.

The initiators of the new ideology knew very well that the use of violence was not enough to combat religion, which was deeply rooted in people's consciousness. To the contrary, harsh measures would cause resistance and damage the image of the Communist authorities. For this reason, the central leadership and the local executive organs denounced the use of violence and illegality. But the ban on using violence was a mere formality, which is attested to by the fact that MUKI was secretly financed by the authorities.⁹

Converting people to the new ideology turned out to be more difficult than the authorities could have imagined. The resistance was particularly intense in the mountainous areas and remote villages, where the anti-religious campaign was not or could not be launched properly. Members of MUKI often appropriated state property and did not comply with the decrees.

In the wake of World War II, the policy toward religion changed. By this time, the Communist Party realized that it was not profitable to allocate funding for MUKI, and that those resources more necessary for the war effort, so MUKI began to stagnate. According to archival file No. 401, “In 1938 the anti-

3. შს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 12, საქმე 401, გვ. 17.

4. შს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 3, საქმე 255, გვ. 41.

5. შს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 12, საქმე 401, გვ. 17.

6. შს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 3, საქმე 255, გვ. 104.

8. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 4, p. 158.

9. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 12, f. 401, p. 113.

ხელი. ამისთვის „მასწავლებელთა გადამზადების პროგრამაში“ უნდა შეეტანათ „ანტირელიგიური საკითხები და სარწმუნოებასთან ბრძოლის მეთოდები“. ამის გარდა, „პედტეხნიკუმებში“ უნდა შექმნილიყო ანტირელიგიური წრეები⁷. ასე ჩამოყალიბდებოდა მასწავლებელი-ანტირელიგიური მუშაკი, რომელიც, რა თქმა უნდა, მოსწავლეებს სარწმუნოებისადმი სიძულვილს ჩაუნერგავდა.

„მუკი“- მებრძოლ უღმერთოთა კავშირი მწვავე ანტირელიგიურმა კამპანიამ 1922

წლიდან დიდი გავლენა იქონია ქვეყანაში ხალხის რელიგიისადმი დამოკიდებულებაზე, თუმცა ხელისუფლებამ სასურველი შედეგი მაინც ვერ მიიღო. მიუხედავად იმისა, რომ გლეხები თვითონ ხურავდნენ ეკლესიებს და აღარ სწამდათ ე.წ. ფარისეველი სასულიერო პირების, მათ ღვთის რწმენა ბოლომდე ჯერაც არ დაეკარგათ, ამიტომ ანტირელიგიური კამპანიის გასაგრძელებლად, 1928 წელს საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის დადგენილების თანახმად, შეიქმნა „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირი“. ეს ორგანიზაცია იყო „ნებაყოფლობითი პროლეტარული საზოგადოებრივი ორგანიზაცია“, რომელში განეწვერიანებაც თოთხმეტი წლის ასაკიდან ნებაყოფლობითი იყო⁸.

„მუკი“ მიზნად ისახავდა საბჭოთა კავშირის მშრომელთა ფართო მასების შეკავშირებას რელიგიის, როგორც სოციალისტური რევოლუციის შემაფერხებელი მოვლენის წინააღმდეგ. თავიდანვე ნათელი იყო, რომ რელიგიის აღმოფხვრა რთული და ხანგრძლივი პროცესი იქნებოდა, რადგან სარწმუნოება ეროვნებასთან და კულტურასთან მჭიდროდ იყო დაკავშირებული. განსაკუთრებით ქართველი ერისთვის, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში უფრთხილდებოდა და თავგანწირვით ინარჩუნებდა რელიგიას, როგორც ეროვნული ერთსულოვნების სიმბოლოს. ქართველებისთვის რწმენა თვითშეგნების უმნიშვნელოვანესი ფუნდამენტი იყო, ამიტომაც „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირი“ ეროვნულ ინსტიტუციებთან და ტრადიციებთან ბრძოლაში თავიდანვე აქტიურად ჩაერთო.

საოცარი სისწრაფით და ენთუზიაზმით დაიწყო „მუკის“ უჯრედების ჩამოყალიბება ქარხნებში, კოლმეურნეობებში, დაბა-სოფლებში და სასწავლო დაწესებულებებში. დაიწყო ყურნალ-გაზეთების, ლიტერატურის, ბროშურების და წიგნაკების გამოცემა ანტირელიგიურ თემებზე, მაგალითად, გამოდიოდა ყურნალი „მებრძოლი ათეისტი“, რომელშიც გამოდნენ რელიგიას და მას „სოციალიზმის მშენებლობის მუხრუჭს“ უწოდებდნენ.

ახალი იდეოლოგიის ავტორთ კარგად ესმოდათ, რომ ხალხის თვითშეგნებაში იმდენად ღრმად გამჯდარ ცნებას, როგორც რელიგია, მხოლოდ ძალადობით ვერ გაუშკლავდებოდნენ, პირიქით, ძალადობა ხალხში მეტ პროტესტს გამოიწვევდა და მათ თვალში კომუნისტური ხელისუფლების იმიჯს კიდევ უფრო შელახავდა. სწორედ ამიტომ, ხელისუფლება და ადგილობრივი აღმასრულებელი ორგანოები მხოლოდ სიტყვით

religious organizations began to dissolve, and expenses allocated for the local MUKI cells to publish leaflets, booklets and journals were never disbursed”.¹⁰

Closed Churches and Monasteries

Although religious confessions were not forbidden by the constitution, they were in a precarious situation. It is significant that 1,212 churches and monasteries were closed or abolished in the space of one year. In 1923, the Communist Party officially condemned the closing of churches, and more than 600 churches and monasteries were closed throughout Georgia. All the churches in the Senaki District, 48 in total, were abolished as were 160 in the Tbilisi District, 160 in the Kutaisi District, and 60 in the Shorapani and Tskhinvali Districts. The main goal of the authorities was to fight against religion. Not only churches and monasteries, but also mosques and synagogues were abolished. This anti-religious campaign caused mass protest among the people. The local residents sent appeals and requests to state organs and officials, but most of them were ignored. The Archive of the Ministry of Internal Affairs preserves appeals on the opening of churches, which were sent several times because they were left unanswered. Such a document is preserved in archival file No. 830, the appeal of the Mother Superior of St. Nino Nunnery in the village of Matkhoji, Ketevan Hegumenia, asking that the nuns be given permission to work in a hospital that was to be opened in place of the nunnery: “If the authorities decided in principle to close the cloister, then we can do nothing and it will be closed, but please let us stay on here or if a hospital is built, then let us serve there”...¹¹ Such acts of humanity could indeed not have been expected by atheist authorities that had treated religious figures so terribly. Not only were religious figures were

7. შსს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 3, საქმე 255, გვ. 100.
8. შსს არქივი (II), ფონდი 14, აღწერა 4, გვ. 158.

10. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 12, f. 401, p. 113.
11. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 1, f. 830, p. 102.

სოფელ სადმელის ეკლესია
The church in the village of Sadmeli

გმობდნენ ძალადობას და უკანონობას, საქმით კი სულ სხვას აკეთებდნენ, რასაც ისიც მოწმობს, რომ „მუკის“ ფარული დამფინანსებელი სწორედ ხელისუფლება იყო⁹.

ხალხი ახალ იდეოლოგიას უფრო რთულად ეგუებოდა, ვიდრე ხელისუფლება წარმოიდგენდა. პროტესტი განსაკუთრებით მწვავე იყო მთის მოსახლეობაში და მიუვალ სოფლებში, სადაც ანტირელიგიური პროპაგანდა საჭიროებისამებრ ვერ, ან არ ხორციელდებოდა. „მუკის“ შიგნით გახშირდა ხელისუფლების ქონების მიტაცება და დადგენილებების შეუსრულებლობა.

მეორე მსოფლიო ომის დაწყებისას შეინიშნება რელიგიისადმი პოლიტიკის მკვეთრად შეცვლა. ამ დროს კომუნისტური პარტია მიხვდა, რომ სახსრების გაცემა „მუკის“ დასაფინანსებლად აღარ იყო მომგებიანი და ფრონტისთვის უფრო საჭირო ხდებოდა. „მუკის“ ეფექტურობა ნელ-ნელა შენედა. საარქივო საქმე N401-ში აღმოვაჩინეთ, რომ „1938 წელს ანტირელიგიური ორგანიზაციები უკვე იხურებოდა, ხოლო „მუკის“ ადგილობრივი საოლქოებისთვის გაგზავნილი ორგამასალების – ბროშურების, წიგნაკების, ჟურნალების ღირებულება მუშაობის შეწყვეტის შემდეგ არ დაბრუნდა“¹⁰.

დახურული ეკლესია-მონასტრები

მიუხედავად იმისა, რომ კონსტიტუციით არ იკრძალებოდა რელიგიური აღმსარებლობები, მათი მდგომარეობა მაინც უმძიმესი იყო. მხოლოდ ის რად ღირს, რომ ერთ წელიწადში 1212 ეკლესია იყო დახურულ-გაუქმებული. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კომუნისტურმა პარტიამ 1923 წლიდან ოფიციალურად დაგმო ტაძრების დახურვის მავნე პრაქტიკა, საქართველოში მაინც 600-ზე მეტი ეკლესია-მონასტერი დაიხურა. სენაკის მაზრაში ყველა ეკლესია გაუქმდა, თბილისის მაზრაში – 48, ქუთაისის მაზრაში – 160, შორაპნის მაზრაში – 160, ცხინვალის მაზრაში – 60. ხელისუფლების მთავარი მიზანი რელიგიასთან ბრძოლა იყო, ამიტომ იხურებოდა არა მარტო ეკლესია-მონასტრები, არამედ მეჩეთები, სინაგოგები, ებრაელების სალოცავები. ეს ქმედებები, რა თქმა

მოპყრობდა ავტორიტეტს, მაგრამ ხალხის უფლებები ხშირად ირღვეოდა. შემდეგი ინციდენტი, რომელიც მოხდა მაისის 9-ს ქალაქ ონიში, ამას მოწმობს: ¹² “The militiamen were so dishonest that if women dared to approach them, they were beaten with guns, dragged around by their hair and dropped into the water. Senior Militiaman K. Petriashvili won renown for such behavior”. Another abusive incident took place in Oni when a 50-year old Jewish woman was beaten and sent to the hospital. Amberki Urushadze’s memoirs include the testimony of a doctor about this. The doctor condemned and expressed his protest against such incidents, and demanded that the government pay attention to religion because the people were dissatisfied.¹³

ბრძოლა ავტორიტეტის წინააღმდეგ, მაგრამ ხალხის უფლებები ხშირად ირღვეოდა. შემდეგი ინციდენტი, რომელიც მოხდა მაისის 9-ს ქალაქ ონიში, ამას მოწმობს: ¹² “The militiamen were so dishonest that if women dared to approach them, they were beaten with guns, dragged around by their hair and dropped into the water. Senior Militiaman K. Petriashvili won renown for such behavior”. Another abusive incident took place in Oni when a 50-year old Jewish woman was beaten and sent to the hospital. Amberki Urushadze’s memoirs include the testimony of a doctor about this. The doctor condemned and expressed his protest against such incidents, and demanded that the government pay attention to religion because the people were dissatisfied.¹³

ბრძოლა ავტორიტეტის წინააღმდეგ, მაგრამ ხალხის უფლებები ხშირად ირღვეოდა. შემდეგი ინციდენტი, რომელიც მოხდა მაისის 9-ს ქალაქ ონიში, ამას მოწმობს: ¹² “The militiamen were so dishonest that if women dared to approach them, they were beaten with guns, dragged around by their hair and dropped into the water. Senior Militiaman K. Petriashvili won renown for such behavior”. Another abusive incident took place in Oni when a 50-year old Jewish woman was beaten and sent to the hospital. Amberki Urushadze’s memoirs include the testimony of a doctor about this. The doctor condemned and expressed his protest against such incidents, and demanded that the government pay attention to religion because the people were dissatisfied.¹³

ბრძოლა ავტორიტეტის წინააღმდეგ, მაგრამ ხალხის უფლებები ხშირად ირღვეოდა. შემდეგი ინციდენტი, რომელიც მოხდა მაისის 9-ს ქალაქ ონიში, ამას მოწმობს: ¹² “The militiamen were so dishonest that if women dared to approach them, they were beaten with guns, dragged around by their hair and dropped into the water. Senior Militiaman K. Petriashvili won renown for such behavior”. Another abusive incident took place in Oni when a 50-year old Jewish woman was beaten and sent to the hospital. Amberki Urushadze’s memoirs include the testimony of a doctor about this. The doctor condemned and expressed his protest against such incidents, and demanded that the government pay attention to religion because the people were dissatisfied.¹³

ბრძოლა ავტორიტეტის წინააღმდეგ, მაგრამ ხალხის უფლებები ხშირად ირღვეოდა. შემდეგი ინციდენტი, რომელიც მოხდა მაისის 9-ს ქალაქ ონიში, ამას მოწმობს: ¹² “The militiamen were so dishonest that if women dared to approach them, they were beaten with guns, dragged around by their hair and dropped into the water. Senior Militiaman K. Petriashvili won renown for such behavior”. Another abusive incident took place in Oni when a 50-year old Jewish woman was beaten and sent to the hospital. Amberki Urushadze’s memoirs include the testimony of a doctor about this. The doctor condemned and expressed his protest against such incidents, and demanded that the government pay attention to religion because the people were dissatisfied.¹³

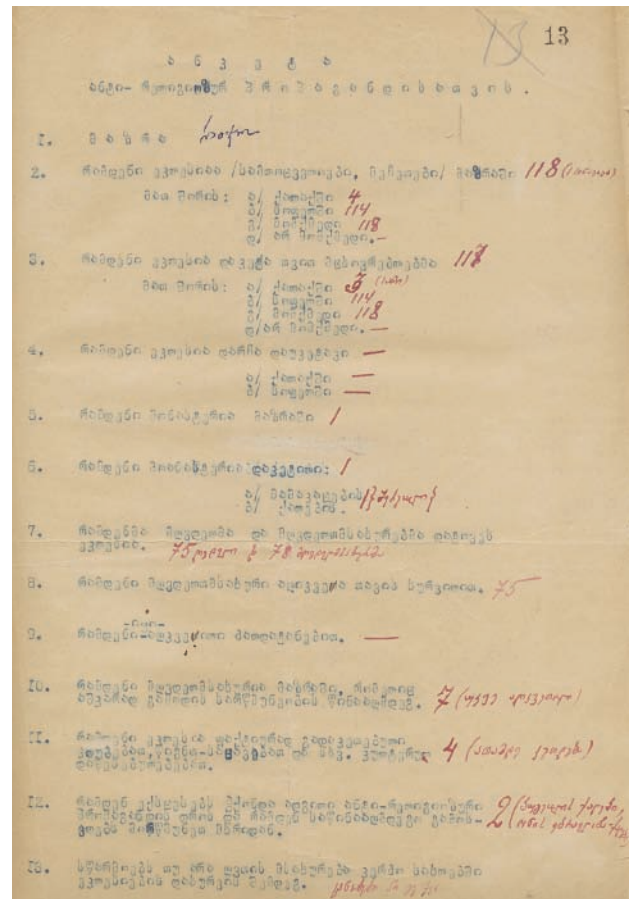
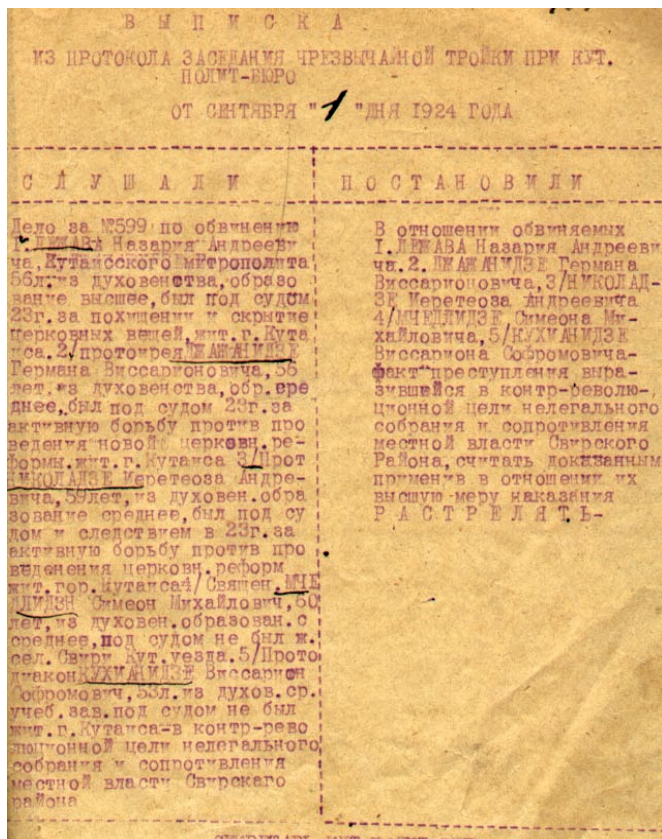
ბრძოლა ავტორიტეტის წინააღმდეგ, მაგრამ ხალხის უფლებები ხშირად ირღვეოდა. შემდეგი ინციდენტი, რომელიც მოხდა მაისის 9-ს ქალაქ ონიში, ამას მოწმობს: ¹² “The militiamen were so dishonest that if women dared to approach them, they were beaten with guns, dragged around by their hair and dropped into the water. Senior Militiaman K. Petriashvili won renown for such behavior”. Another abusive incident took place in Oni when a 50-year old Jewish woman was beaten and sent to the hospital. Amberki Urushadze’s memoirs include the testimony of a doctor about this. The doctor condemned and expressed his protest against such incidents, and demanded that the government pay attention to religion because the people were dissatisfied.¹³

9. შსს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 12, საქმე 401, გვ. 113.
10. შსს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 12, საქმე 401, გვ. 113.

12. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 1, f. 830, pp. 3-4.
13. Ibid., p. 6.
14. Ibid., p. 176.

უნდა, ხალხის პროტესტის გარეშე არ დარჩენილა. ადგილობრივი მოსახლეობა აგზავნიდა თხოვნებს, მიმართვებს, როგორც სახელმწიფო ორგანოებში, ისე თანამდებობის პირების სახელზე, რომლებიც ხშირ შემთხვევაში უპასუხოდ რჩებოდა. შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში ხშირად ვხვდებით ერთი და იმავე პირების თხოვნებს ეკლესიის გახსნის შესახებ, რომლებიც პასუხგაუცემლობის გამო რამდენჯერმე იყო გაგზავნილი, თუმცა უშედეგოდ. ერთ-ერთი ასეთი უყურადღებოდ დარჩენილი თხოვნა აღმოვაჩინეთ შსს-ს არქივში დაცულ საარქივო საქმე N830-ში. დოკუმენტში მათხოჯის წმინდა ნინოს სახელობის დედათა მონასტრის წინამძღოლი ილუმენია ქეთევანი ითხოვდა, რომ მონასტრის დახურვის შემთხვევაში, მონაზვნებს იქ გახსნილ საავადმყოფოში მუშაობის უფლება მაინც ჰქონოდათ: „თუ მონასტრის დახურვა მთავრობას განუზრახავს პრინციპიალურის მოსაზრებით – მაშინ რა ვქნათ შეველევიტ და დახურეთ ეკლესია, ხოლო ჩვენ კი დაგვტოვეთ ჩვენს ბინაში ან ყოველ შემთხვევაში საავადმყოფო თუ გაიხსნა ჩვენც იქ გვამსახურონ...“¹¹ მაგრამ ასეთი ჰუმანურობა ათეისტური ხელისუფლებისგან გასაკვირიც კი იქნებოდა მაშინ, როდესაც ის სასულიერო პირებს სამინელი სისასტიკით ექცეოდა. ხელისუფლება მხოლოდ სასულიერო პირებს როდი ავიწროვებდა, ის უბრალო მოსახლეობასაც ესხმოდა თავს და არღვევდა მათ უფლებებს. ერთ-ერთი ასეთი ინციდენტი მოხდა 9 მაისს ქალაქ ოშიში.¹² „მილიციელების უსინდისობა იქამდე მივიდა, რომ ქალებს, რომელიც გაბედავდა ახლოს მისვლას, თოფებს სცემდა, თმით ათრევდა, წყალში ჰყრიდნენ. ამ მოქმედებაში თავი ისახელა ყველაზე მეტად უფროსმა მილიციელმა კ. პეტრიაშვილმა“ (სტილი დაცულია).

11. შსს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 1, საქმე 830, გვ. 102.
12. იქვე, გვ. 3-4.

conception was met by the Communist authorities with further aggression, and through confiscation of the property of churches, monasteries and the clergy.

Persecuted religious figures

Following the Sovietization of Georgia, the Georgian Church became the main target of attack for the Communist authorities. The conditions of the clergy, as well as wearing clerical costume and symbols, led to a martyr's life. Fortunately, in such difficult times, the Catholicos-Patriarchs of All Georgia were very intelligent and strong people who contributed greatly to spiritual survival of the homeland. It is significantly that fighting for the faith meant fighting for the independence and unity of the country. On May 3, 1923, the priesthood established "The Initiative Group of the Tbilisi Georgian Priesthood" in order to improve the existing grim situation. The group appealed to the authorities with a statement that read: "Render unto Caesar that which is Caesar's, and unto God that which is God's - This is the Savior's commandment bequeathed to all peoples. The Georgian priesthood stands and will stand on this principle. Therefore, we declare that our clergymen are neither the agents of the Mensheviks nor of any other party. Our organization of faith exists and will always exist without involvement in any party or political tendency; it will maintain its local civic and social responsibilities before the national legislation".¹⁵

15. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 1, f. 830, p. 59.

არაჰუმანურობის კიდევ ერთი შედეგი და მაგალითია ქალაქ ონში მომხდარი ინციდენტი, სადაც 50 წლის ებრაელ „დედაბერს“ სცემეს, რის გამოც გადაიყვანეს საავადმყოფოში. ამას ადასტურებს ექიმის ჩვენებაც, რომელსაც ასახავს ამბერკი ურუშაძე მოხსენებაში. ის პროტესტს გამოთქვამს ამგვარი ქმედებების მიმართ და ითხოვს ხელისუფლებისგან, მიაპყრონ ჯეროვანი ყურადღება რელიგიის საკითხს, რადგან ამან შეიძლება გამოიწვიოს ხალხის უკმაყოფილება¹³.

ებრაული სალოცავების დახურვას უკავშირდება საარქივო საქმე N830-ში დაცული სსრკ უზენაესი რევტრიბუნალის პროკურორთან გაგზავნილი განცხადება. დოკუმენტში ვკითხულობთ, რომ საჩხერის მოქალაქეებმა თხოვნით მიმართეს ხელისუფლებას, რათა სალოცავების უკანონო დახურვა და ხალხზე ძალადობა შეენწყვიტათ:

„ა/წ 1 მაისს ჩვენ, ქართველ ებრაელებს საჩხერეში დაგვიკეტეს 4 სალოცავი ადგილობრივი მთავრობის ბრძანებით. არც ერთ ებრაელს სალოცავების დაკეტვაში მონაწილეობა არ მიუღია, ეს მოხდა ხალხის სურვილის წინააღმდეგ. სალოცავის დაკეტვა სისრულეში მოიყვანა საჩხერის მილიციის უფროსმა ილია მეგრელიშვილმა. დააყენა თითო სალოცავთან სამ-სამი მილიციელი, რომე ებრაელი არ მისულიყო და დაკეტვაში ხელი არ შეეშალათ. მერე მოვიდა 400 მდე შეიარაღებული თობებიანი კაცები, შეუიარაღებლებიც იყვნენ“ (სტილი დაცულია). შემინებულ მოსახლეობას წინააღმდეგობა ვერ გაუწევია. დაკეტილი სალოცავები კი უკვე მოგვიანებით გაძარცვული დახვდათ. ხელისუფლებას დაუპატიმრებია 70 წლის კაცი, რომლისთვისაც სალოცავების განძის გადაცემა მოუთხოვიათ. მის გარდა კიდევ 5 ადამიანი დაუპატიმრებიათ. დანარჩენი მლოცველები კი დაჭერის შიშით დამალულან.

ავტორი შემდეგ აგრძელებს: „შაბათს, 12 მაისს, მივედით ადგილობრივი პარტკომის მდივანთან კიკნაძესთან 35 კაცი სთხოვნით, რათ მოეცა კერძო სახლში შევეკრებილიყავით და გველოცა როგორც მორწმუნე ხალხს. მან სიტყვა არ დაგვაცადა, ირგვლივ მილიცია შემოგვარტყა და ყველა დაგვიჭირა. ვიყავით დაპატიმრებული სამი საათით“ (სტილი დაცულია). ამ ინციდენტიდან რამდენიმე დღის შემდეგ, მთავრობის მიერ გამოგზავნილ ხალხს ერთ-ერთი სალოცავისთვის საძირკველი გამოუთხრიათ. მორწმუნეები კი შიგნით ველარ შედიოდნენ, ეშინოდათ, შენობა თავზე არ დანგრეოდათ.

არანაკლებ საინტერესოა თბილისელი ბერძნების განცხადება ეკლესიის გახსნასთან დაკავშირებით. ეს ტაძარი ერთადერთი იყო თბილისში, სადაც ღვთისმსახურება ბერძნულად მიმდინარეობდა და ამ ეკლესიის მონაწილეთვის ადგილობრივ მოსახლეობას საკმაოდ დიდი თანხები გაეღო,¹⁴ თუმცა მის მრევლს ახლა უკვე ისლა დარჩენოდა, განცხადება განცხადებაზე გაეგზავნა სხვადასხვა მისამართით, იმ იმედით, რომ ვინმე მაინც დააკმაყოფილებდა მათ თხოვნას.

სამშობლოსათვის გულშემატივარი მრავალი ადამიანი გამოთქვამდა მოსაზრებას, რომ რელიგია კომუნისმს არ უპირისპირდება და ის აუცილებელია ხალხის სულიერი მოთხოვნილებების

The appeal also focused on the accomplishments of Christianity in Georgian national history, emphasizing that the Georgian Church and priesthood had always treated the believers of other faiths with respect, never persecuting or oppressing them, and “the liberty of conscience was always protected in Georgia”.¹⁶

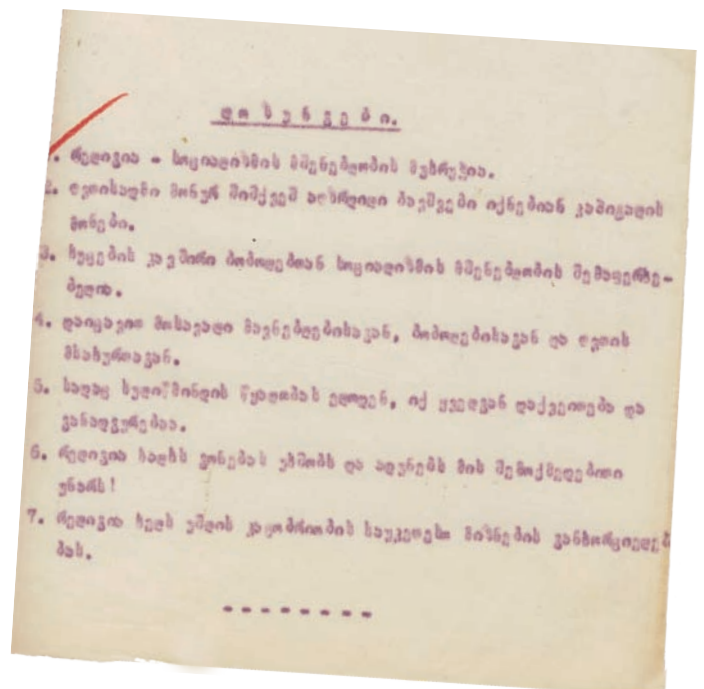
“If there were unworthy men in the priesthood and tried to have a negative influence over others... the Georgian Church always opposed any dishonesty directed towards other religious groups, and also prevented any negative influence upon the people. The Georgian Church tried its best to purge the priesthood of such elements”.¹⁷

Unfortunately, every religious figure who tried to strengthen faith instead of losing it was considered a socially undesirable element by the authorities. The letters of many such priests are preserved in the archives of the Patriarchate. These documents reflect the grim conditions in which the priests had to serve. The authorities tried to defrock priests through confiscating their property and imposing various economic sanctions on them. Soviet power alleged to protect their rights, but actually religious figures lost the right of civil equality.

The Communist did not reckon with the Catholicos-Patriarch. The arrest of Catholicos-Patriarch of All Georgia Ambrose (Khelaia) and the council members testifies to this. Detentions, as well as unjustified sentences were not surprising at that time. The so-called “Troikas”, which were responsible for condemning the lives of innocent people, mostly passed only guilty sentences. Of course the Patriarch, who fought for the restoration of autocephaly, was not forgiven for sending a Memorandum to

16. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 1, f. 830, p. 57.

17. Ibid., p. 57.

13. შსს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 1, საქმე 830, გვ. 6.

14. იქვე, გვ. 176.

დასაკმაყოფილებლად. თუმცა ამას კომუნისტური ხელისუფლება კიდევ უფრო დიდი აგრესიით პასუხობდა, რაც სასულიერო პირებისა და ეკლესია-მონასტრების ქონების ხელყოფაში გამოიხატებოდა.

რეპრესირებული სასულიერო პირები

საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ, როგორც უკვე მოგახსენეთ, ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ მთავარი დარტყმა სწორედ ქართულ ეკლესიას მიაყენა. სასულიერო პირობა, ანაფორისა და ჯვრის ტარება გადაიქცა მონამეობრივი ცხოვრების გზად. ჩვენდა საბედნიეროდ, ასეთ რთულ პერიოდში საპატრიარქო ტახტი ისეთ გონიერ და მხნე პატრიარქებს ეკავათ, რომელთაც დიდი წვლილი მიუძღვოდათ სამშობლოს სულიერ გადარჩენაში. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ სარწმუნოებისთვის ბრძოლა სწორედაც რომ იყო სამშობლოს თავისუფლებისა და ერთიანობისათვის ბრძოლა. შექმნილი რთული ვითარების გამოსასწორებლად 1923 წლის 3 მაისს სამღვდელოებამ ჩამოაყალიბა „თბილისის ქართველი სამღვდელოების საინიციატივო ჯგუფი“, რომელმაც განცხადებით მიმართა უმაღლეს ხელისუფლებას. „მიეცით კეისარს კეისრისა და ღვთისა ღმერთსა – აი, მცნება ქრისტე მაცხოვრისა ამ ქვეყნად მოქალაქეობისათვის ჩვენთვის ნაანდერძევი. ქართველი სამღვდელოება ამ ნიადაგზე დგას და იდგება. ამიტომ ვაცხადებთ, რომ იგი არც მენშევიკების აგენტი არის და ყოფილა და არც ოდესმე სხვა პარტიისა. სარწმუნოებრივი ორგანიზაცია ჩვენი სდგას და იდგება ყოველივე პარტიული და პოლიტიკური მიმდინარეობის გარეშე, ლოიალურ მოქალაქეობრივ ცხოვრების გზაზე, – საერო სახელმწიფოებრივი კანონების წინაშე პასუხისმგებლობით“,¹⁵ – ვკითხულობთ მიმართვაში.

15. შსს არქივი, (II), ფ. N14, აღწერა 1, ს. N 830, გვ. 59.

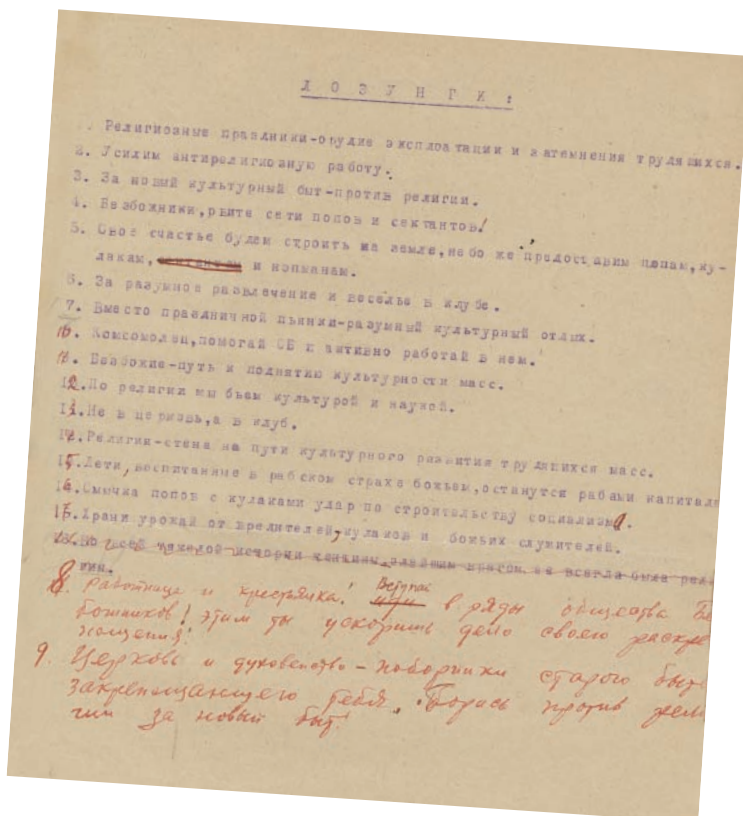

უნმინდესი და უნეტარესი სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ამბროსი
His Holiness and Beatitude, Catholicos-Patriarch of All Georgia Ambrose

the Genoa Conference. The Soviet authorities were enflamed with anger. A letter by Lavrenty Beria in reply to the famous memorandum by Ambrose Khelaia reads: “The Church has a strong influence on a certain part of the population (the faithful masses), developing anti-Soviet sentiments in them, and this influence of the Church on the masses has significantly increased over the last year, together with its organizational consolidation. We consider it essential to direct very serious attention to the Church.”¹⁸ The patriarch was imprisoned in the Metekhi prison for a long time, punished not only for defending Christianity and the Church, but also for fighting for the independence of Georgia. The group of “Reformation and Renovation”, which was inspired by Bolshevik authorities, did its best to discriminate against the patriarch. A letter sent to His Holiness Ambrose in prison testifies to this. It reads: “The Georgian Church is in a grim situation. The Patriarch, Metropolitan, Archimandrite, and a few deacons have been imprisoned. The Eparchies are no longer functioning. The churches, except for a few, have been closed. The clergy have been are disbanded. This is the result of the conflict between the Church and the clergy that you have incited. For this reason, please reject this memorandum, which does not reflect the current activity of the state, and do not sacrifice the welfare of the Church because of it”.¹⁹ The Patriarch flatly refused to resign. Although he was not broken spiritually, he was physically very weak. Yet he remained a great threat to the Soviet government. In 1926 Lavrenty Beria sent a letter to the Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Georgia, Kakhiani, denouncing the Patriarch. Beria declared that Ambrose Khelaia

18. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 3, f. 256, p. 69.

19. Sergo Vardosanidze, “His Holiness and Beatitude, Catholicos-Patriarch of All Georgia Ambrose (1921-1927)”, p. 130.

აქვე ყურადღება გამახვილებულია იმ ღვაწლზე, რომელიც ქრისტიანობას მიუძღვის ქართველი ერის ისტორიაში. საქართველოში ეკლესია და სამღვდლოება ყოველთვის დიდი პატივისცემით ეპყრობოდა სხვა რჯულის აღმსარებლებს, არ დევნიდა და ავიწროებდა მათ, რომ ჩვენში „ადამიანის სინდისის თავისუფლება მუდამ დაცული იყო.“¹⁶

„თუ ვინმე უღირსი გაერეოდა სასულიერო პირებში და მოჰქონდა თავისი გამხრწნელი გავლენა... საქართველოს ეკლესია ებრძოდა ამ დუხჭირ გავლენას, შეძლებისდაგვარად სცხრილავდა ის სამღვდლოებას ასეთი ელემენტებისაგან.“¹⁷

სამწუხაროდ, ხელისუფლებისთვის საზოგადოების არასასურველი ელემენტი იყო ყველა ის სასულიერო პირი, რომელიც სარწმუნოებას კი არ თმობდა, პირიქით, განამტკიცებდა მას. ასეთი სულისკვეთებით განმსჭვალული მრავალი მღვდლის წერილია შემონახული საპატრიარქო არქივში. ამ განცხადებებში გადმოცემულია ის მდგომარეობა, რომელშიც მსახურობდნენ. მათი გადმოცემით, ხელისუფლება მიწების ჩამორთმევითა და სხვადასხვა ეკონომიკური სანქციებით ცდილობდა, მღვდლისათვის ანაფორის ტარება შეუძლებელი გაეხადა. საბჭოთა ხელისუფლება ვითომდა იცავდა მათ უფლებებს, სინამდვილეში სასულიერო პირებმა დაკარგეს მოქალაქეობრივი თანასწორობის უფლება.

კომუნისტები არც კათალიკოს-პატრიარქს ერიდებოდნენ. ამის ნათელი მაგალითია სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქ ამბროსის (ხელაია) და მთელი საკათალიკოსო საბჭოს დაპატიმრება. დაკავებები და არასამართლიანი განაჩენები იმ დროისათვის იშვიათობას არ წარმოადგენდა. ე.წ. „სამეულეები“, რომელიც პასუხისმგებელნი იყვნენ უდანაშაულო ადამიანთა სიცოცხლეზე, უმეტესად გამამტყუნებელ განაჩენებს გამოსცემდნენ. რა თქმა უნდა, პატრიარქს არ აპატიებდნენ გენუის კონფერენციაზე გაგზავნილ მემორანდუმს. ის ხომ ავტოკეფალიის აღდგენისათვის იბრძოდა! ხელისუფლება განრისხებული იყო. „Церковь имеет сильное влияние на определенную часть населения (верующую массу) развивая в нем антисоветские чувства, что влияние церкви на массы за последний год сильно возросло вместе с ее организационным укреплением, мы считаем необходимым обратить на церковь самое серьезное внимание“¹⁸ (ეკლესიის გავლენა მასებზე, მისი ორგანიზაციული გაძლიერების კვალდაკვალ, ბოლო წლებში ძლიერ გაიზარდა, იგი ხალხში ანტისაბჭოთა განწყობილებას აღვივებს, აუცილებლობად მივიჩნევთ, უდიდესი ყურადღება მივაქციოთ ეკლესიას.) – ასე გამოეხმაურა ლავრენტი ბერია პატრიარქის მემორანდუმს. მეტეხის ციხეში პატრიარქი დიდხანს ჰყავდათ პატიმრობაში. ამ ურთულეს პერიოდში პატრიარქს მხოლოდ ქრისტიანობისა და ეკლესიის დაცვისთვის კი არა, არამედ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლითვისაც სჯიდნენ. „რეფორმაციისა და განახლების“ ჯგუფი, რომლის შექმნა ბოლშევიკური ხელისუფლების მიერ იყო

had been elected as the Catholicos-Patriarch of All Georgia without any quorum. The Patriarch was accused of bringing his own clients into the Church. Such moral attacks, together with imprisonment, completely decayed the Patriarch's health, leading to his death. His last words were impressive:

“The sentence against me passed by the Supreme Court for defending the national interests will find its place in the heart of every Georgian who has not lost faith and love for the homeland. I will be happy about this. As a believer, let me say ‘Let God's will be done’. Let me quote Jesus Christ: ‘Daughters of Jerusalem, don't cry for me! Cry for yourselves and for your children (Luke 23.28)’²⁰

The Georgian people still greatly respect to his devotion to his country and nation.

The authorities did not take into consideration the spirit of those religious figures who fought for the homeland. On the contrary, they were often called reactionaries, discriminated against, and accused of many disgraceful things. According to documents preserved in the MIA Archive, in 1937 112 priests were repressed, including 74 executed, and in 1938 19 priests were repressed, including 16 executed. In total, during these two years, 131 religious figures were repressed, including 90 executed. While working on the archival materials, we became interested in the case against the Kutatel-Gaenateli Metropolitan Nazari (Ioseb Lezhava, patronymic: Andria). In 1917, Metropolitan

16. შსს არქივი, (II), ფ. N14, აღწერა 1, ს. N 830, გვ. 57.

17. იქვე, გვ. 57.

18. შსს არქივი, (II), ფ. N14, აღწერა 3, საქმე N 256, გვ. 69.

20. Sergo Vardosanidze, “His Holiness and Beatitude, Catholicos-Patriarch of All Georgia Ambrose (1921-1927)”, p. 114.

ინსპირირებული, ყველანაირად ცდილობდა პატრიარქის დისკრიმინაციას. ამის თვალსაჩინო მაგალითია წერილი, რომელიც მეტეხის ციხეში უწმინდეს ამბროსის აახლეს: „საქართველოს ეკლესიის დღევანდელი მდგომარეობა მიძიება, პატრიარქი, მიტროპოლიტი, არქიმანდრიტი, ზოგიერთი დეკანოზი დაპატიმრებულნი არიან, ეპარქიების მართვა-გამგეობა შეჩერებულია. ტაძრები გამოწვდის გარდა დაკეტილია, სამღვდლოება დაქსახულია, მორწმუნე ერი შეწუხებულია. ყოველივე ეს ეკლესიასა და სამღვდლოებას შორის მომხდარი კონფლიქტის შედეგია, რაც გამოიწვია თქვენ მიერ გადადგმულმა ნაბიჯმა. ამიტომ გთხოვთ უარყოთ მემორანდუმი, რომლის შინაარსიც მთავრობის დღევანდელ სახელმწიფოებრივ მოქმედებას არ შეესაბამება. და არ შესწიროთ მას ეკლესიის კეთილდღეობა.“¹⁹ პატრიარქმა გადადგომაზე მტკიცე უარი განაცხადა. მართალია, სულიერად ვერ გატეხეს, თუმცა, ფიზიკურად ძალიან დაასუსტეს. მიუხედავად ამისა, ის მაინც რჩებოდა დიდ საშიშროებად საბჭოთა მმართველობისთვის. ამას მოწმობს 1926 წელს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივან კახიანის სახელზე გაგზავნილი ლავრენტი ბერიას წერილი. ბერიას მოსაზრებები აშკარად პატრიარქის დისკრიმინაციისაკენაა მიმართული. ავტორი წერს, რომ ამბროსი ხელაია, კვორუმის არარსებობის მიუხედავად, აირჩიეს პატრიარქად და რომ მან მთელი ეკლესია საკუთარი მომხრეებით დააკომპლექტა. ამგვარმა მორალურმა ბრძოლამ და პატიმრობამ ჯანმრთელობა სრულიად შეურყია პატრიარქს, რეპრესიებმა ის გარდაცვალებამდე მიიყვანა. შთამბეჭდავია პატრიარქის უკანასკნელი სიტყვები:

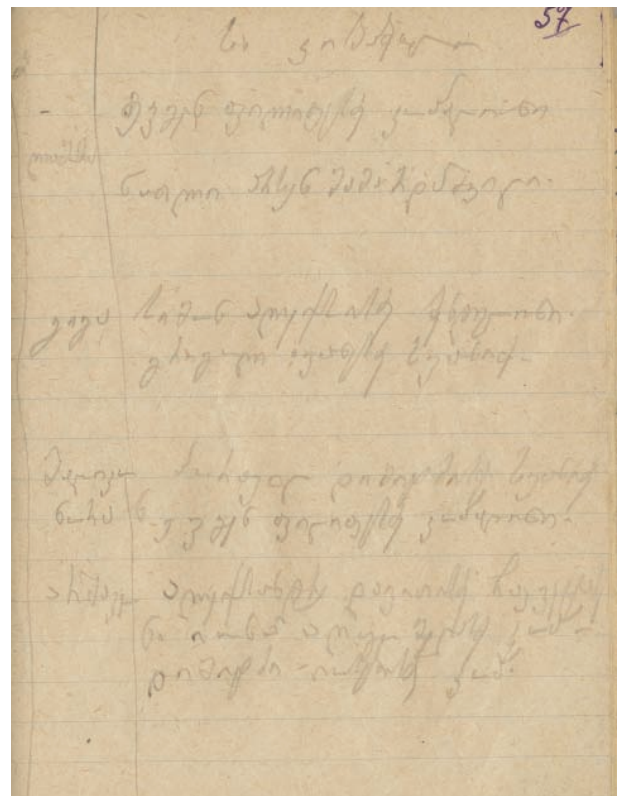
„ჩემგან ეროვნული ინტერესების დასაცავად ამაღლებული ხმა და მსჯავრი, რომელსაც მომისჯის უზუნაესი სამსჯავრო, მონახავენ თავის ადგილს ყოველი ქართველის გულში – იმ ქართველისა, რომელსაც ჯერ კიდევ არ დაუკარგავს სარწმუნოება და სამშობლოს სიყვარული. ამითაც ბედნიერად ჩავთვლი ჩემს თავს. როგორც მორწმუნე ვიტყვი – „იყოს ნება ღვთისა“ – და მოგმართავთ ქრისტეს სიტყვებით „ასულნო იერუსალიმისანო, ნუ სტირთ ჩემზედა, არამედ თავთა თქვენთა სტიროდეთ და შვილთა თქვენთა“ (ლუკა 23.28)²⁰

ქართველი ხალხი დიდ პატივს მიაგებს მის თავგანწირულ ღვაწლს თავისი ქვეყნისა და ერის წინაშე. ხელისუფლება არ ითვალისწინებდა სამშობლოსათვის მებრძოლი სასულიერო პირების სულისკვეთებას. პირიქით, მათ რეაქციულ სამღვდლოებად ნათლავდა, პარალელურად სამღვდლო პირების დისკრიმინაცია და მათთვის ათასი სისაძაგლის დაბრალება ხდებოდა. შსს არქივში დაცული მონაცემების მიხედვით, 1937 წელს 112 რეპრესირებული მღვდლიდან 74 დახვრიტეს, 1938 წელს 19 რეპრესირებულიდან 16 დახვრიტეს, ჯამში, ამ ორ წელიწადში 131 რეპრესირებული სასულიერო პირიდან 90 დასაჯეს სიკვდილით. საარქივო მასალებზე მუშაობისას დავინტერესდით ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი ნაზარის,

არქიმანდრიტი პიმენ დაშნიანი
The Archimandrite Pemen Dashniani

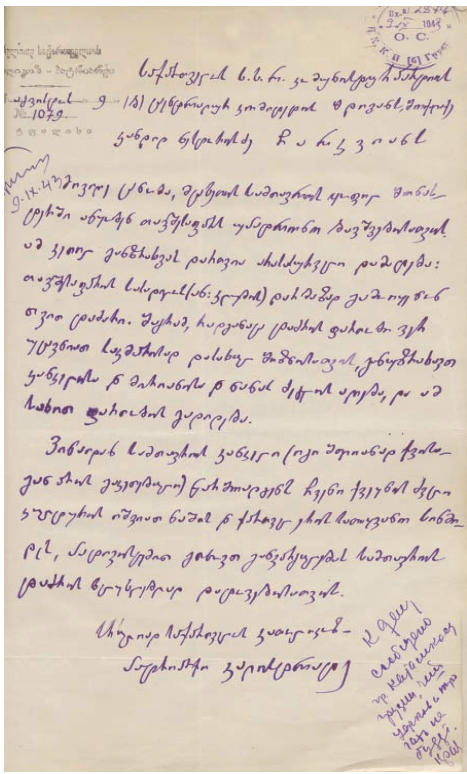
Nazari participated in the fight to restore the Autocephaly of the Georgian Apostolic Orthodox Church. In February 1921, with the invasion of the Red Army, the treasury of Tbilisi and the Svetitskhoveli Cathedral was hidden in the yard of Metropolitan Nazari's residence. The Bolsheviks found the hidden treasury and sentenced the Metropolitan to be executed. In 1924 he was pardoned and allowed to return to his parish. However, in August of the same year he was arrested again. The materials concerning this arrest are preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs. The Metropolitan together with other church officials visited and blessed a church in the village of Rodinauli, Imereti, which was temporarily closed, but due to persistent demands its congregation, illegally reopened. Of course, this case did not escape the attention of the Communists. An anonymous note was immediately delivered to the Sviril village Regional Executive

19. სერგო ვარდოსანიძე, „სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი უწმინდესი და უნეტარესი ამბროსი (1921-1927 წწ.)“, გვ. 130.

20. იქვე, გვ. 114.

ერისკაცობაში იოსებ ანდრიას ძე ლეჟავას საქმით. მიტროპოლიტი ნაზარი მონაწილეობდა 1917 წელს საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისთვის ბრძოლაში. 1921 წლის თებერვალში, რუსეთის ინტერვენციის პერიოდში, თბილისისა და სვეტიცხოვლის განძეულობა გადამაღეს ნაზარის სამიტროპოლიტო რეზიდენციის ეზოში. მას შემდეგ, რაც ბოლშევიკებმა ამ განძს მიაგნეს, ნაზარის დახვრეტა მიუსაჯეს. 1924 წელს, ამნისტიის საფუძველზე ნაზარი სამწყსოს დაუბრუნდა, მაგრამ იმავე წლის აგვისტოში კვლავ დააპატიმრეს. სწორედ ამ დაპატიმრებასთან დაკავშირებული მასალებია შემონახული საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში. მიტროპოლიტმა თანმხლებ პირებთან ერთად აკურთხა დროებით დაკეტილი და მოსახლეობის მოთხოვნის საფუძველზე კვლავ აღდგენილი ეკლესია იმერეთში, სოფელ როდინაულში. რასაკვირველია, ეს ამბავი უყურადღებოდ არ დარჩებოდათ კომუნისტებს. სოფელ სვირის რაიალმასკომში სასწრაფოდ მივიდა ცნობა „როდინოულის თემში“ ჩატარებული ანტისახელმწიფოებრივი და ანტიკომუნისტური საქმიანობის შესახებ. რეაქციამაც არ დააყოვნა. რაიალმასკომის თავმჯდომარის მოადგილემ, ამბერკი ჯუღელიმა „დანაშაულის ადგილას“ ოპერატიულად გაგზავნა სვირის რაიმილიციის უფროსის მოადგილე ბარნაბა გედევანის ძე მაღლაკელიძე. ნარგზავნილის დავალება იყო, მოენახა მღვდლები, დაეპატიმრებინა და წარმოედგინა სვირის რაიალმასკომში. იმ საღამოს მათე ჩუბინიძის სახლს, რომელსაც მიტროპოლიტი სტუმრობდა, მიადგნენ ხელისუფლების წარმომადგენლები. ნაზარი და თანმხლები პირები დააპატიმრეს. მიტროპოლიტის დაკითხვის ოქმიდან ვკითხულობთ: „... ჩემი საწოლიდან კვლავ ამაგდეს და გამაგდეს ზალაშიდ, საიდანაც კვლავ ცემა ტყეპით და შემდეგ მიჩვენა რალაც წითელი მელნით წარწერა, რომლითაც მათ ევალებოდათ დაეპატიმრებიათ მღვდლები და არა მიტროპოლიტი და მღვდელ მთავარი, ამ საშინელი წამების შემდეგ მე დაღლილ დაქანცულს შეუძლებლათ მიმჩნეოდა მათ გავყოლოდი, და ვფიქრობდი რომ ისინი მე დამატყვევებდნენ სახლშიდ, მაგრამ მათ მე სულ მთლად გაშიშვლებული პერანგის ამხანაგის ამარა ღამის პირველი საათი იქნებოდა დაახლოებით ძალით დამანვინეს ურემზედ, შემიკრეს ხელ ფეხი ვით ბოროტ ავაზაკს, და საშინელი ურმის რაძეუნით და ტკივილების გრძნობით ღამითვე მიმიყვანეს ერთ სახლშიდ, რომელიც ბოლოს აღმოჩნდა აღმასკომის და იქ შემაგდეს როგორც პატიმარი ერთ პატარა ოთახშიდ: ჩვენება ესე ჩემს მიერ სისწორით ნაჩვენები და რომელიც წამიკითხა და შემდეგ ჩემს საკუთარ ხელს ვანერ ქუთათელი მიტროპოლიტი ნაზარი“ (სტილი დაცულია)²¹. 1924 წლის 4 აგვისტოს ოქმის მიხედვით, სულ დაპატიმრებული იყო 11 ადამიანი. იმ სასულიერო პირებს, რომლებიც განსაკუთრებით საშიში იყვნენ, რომლებმაც არ უარყვეს მღვდელმსახურება, კონტრრევოლუციური მიზნებისთვის არალეგალური შეკრებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებისთვის წინააღმდეგობის განწევის ბრალდებით, ქუთაისის პოლიტბიუროს

Committee about this anti-state and anti-Soviet event that had taken place in the “Rodinauli Community”. The response came forthwith. The Deputy Chairman of the Regional Executive Committee, Amberki Djugheli, sent Sviri regional militia Deputy Head Barnaba Maghlakelidze (patronymic: Gedevan) to the “crime scene” with the task of finding, arresting and bringing the priests to the Sviri Regional Executive Committee. That evening, representatives of the authorities visited the home of Mate Chubinidze, where the Metropolitan was staying. Nazari and his fellow priests were arrested. The interrogation protocol of the Metropolitan reads: “... they again raised me from my bed and pushed me out into the hall where they beat me terribly. Later they showed me something with a signature in red ink, according to that paper they had to arrest the priests, but not the Metropolitan and senior priests. After these horrible seconds I was extremely tired and felt bad and could not go with them. I thought they would hold me hostage, but they took me by force at about one o’clock at night, lay me naked on a cart and tied my hands and feet as if I was a criminal. With a terrible clatter of the cart and excruciating pain they brought me to some house, which as I later found out was the building of the Executive Committee. They threw me into the small room like a prisoner. This testimony is given by me, has been read to me and I, Kutatel metropolitan Nazari, sigh to its correctness”.²¹ According to the protocol, on August 4, 1924 eleven persons were arrested. Those religious figures who were extremely dangerous, who did not reject public worship on the basis of the Regulation passed on September 1, 1924, by the extraordinary meeting of Kutaisi Political Bureau, were accused of the crime of illegal meetings with counter-

21. შსს არქივი, (I), ფ. N 6, ს. N24424, გვ. 7.
154

21. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, f. 24424, p. 7.

საგანგებო სამეულის სხდომის 1924 წლის 1 სექტემბრის დადგენილებით, მიესაჯათ სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა. დახვრეტეს მიტროპოლიტი ნაზარი ლეჟავა, დეკანოზი გერმანე ჯაჯანიძე, დეკანოზი იერეთეოზ ნიკოლაძე, მღვდელი სიმონ მჭედლიძე, პროტოდიაკონი ბესარიონ კუხიანიძე. ამგვარი ბრალდებების საფუძველზე დაპატიმრებულთ არა დახვრეტა, არამედ ხანგრძლივი პატიმრობაც კი არ ეკუთვნოდათ. მაგრამ, სამწუხაროდ, მათი მსჯავრი იმ სამეულმა გამოიტანა, რომელიც 1924 წლის აგვისტოს აჯანყებულებს ასამართლებდა.

კიდევ ერთი სულისშემძვრელი საქმე, რომელსაც შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივი ინახავს, ეხება მღვდელ პავლე დაშნიანს, სინამდვილეში არქიმანდრიტ პიმენს. ის 1936 წლის 18 აპრილს დააპატიმრეს ანტისაბჭოთა საქმიანობისა და მასობრივი ნათლობის ჩატარების გამო. პატიმრის ანკეტაში ვკითხულობთ: „სოციალური მდგომარეობა – ყოფილი მღვდელი. რევოლუციის დაწყებამდე – მღვდელი. რევოლუციის შემდეგ – მღვდელი, შავსიელი.“²² თვალსაჩინოა, რომ გარეგნულად მღვდლობის დატოვებამ ვერ შეაჩერა არქიმანდრიტი, ის აგრძელებდა ბავშვების მონათვლას, რასაც დაკითხვისას აღიარებს. ნაწყვეტი მისი დაკითხვის ოქმიდან: „მე მხოლოდ ამ წლის დასაწყისიდან დავიწყე ბავშვების ნათვლა იმის გამო რომ ჩემთან მოდიოდნენ მთხოვდნენ წავყოლოდი და ბავშვები მომენათლა“. „... თითქმის ყველა სოფლებიდან მოდიოდნენ: ცაგერიდან – ლუხვანოდან ლასურიაშიდან, უცხერიდან და სხვა, არ შემიძლია ზეპირად ჩამოთვლა ყველა იმ ხალხის ვისაცა მე ბავშვები დაეუნათლე და ან რომელ სოფელში რამდენი ბავშვი მოვნათლე, უკანასკნელად ე.ი მარტის 22 რიცხვიდან შემოვიდე აღრიცხვა ცალკე რეველში თუ სად რამდენ ბავშვს მოვნათლავდი რომელიცა ხელზე მაქვს და ნარმოგიდგენთ.“²³ საყურადღებოა, რომ ნათლულთა სიაში კომუნისტური პარტიის წევრების შვილებსაც ვხვდებით, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ ტოტალიტარულმა მმართველობამ ბოლომდე საკუთარ მოხელეებშიც კი ვერ ჩაკლა ქრისტიანული მრწამსი. ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი სიმეონი ცდილობდა ხელისუფლებისათვის სამართლებრივად დაემტკიცებინა, რომ არქიმანდრიტ პიმენს 1924 წლის 21 ნოემბრის 124-ე დადგენილების მე-6 მუხლის თანახმად ჰქონდა ნათლობის ჩატარების უფლება. ამ არგუმენტის გაბათილება ძიებას არ შეეძლო, ამიტომ განსასჯელს საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ მოსახლეობის პროვოცირების და კოლმეურნეობის წინააღმდეგ აგიტაციის ბრალდება წაუყენეს: „იყო რა ანტისაბჭოურად განწყობილი, [პიმენ დაშნიანი] აქტიურად ავრცელებდა ხმებს საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ და მისი დალუპვის შესახებ, უნევდა პროპაგანდას კონტრრევოლუციურ რელიგიურ ჩვეულებებს, 1936 წელს მასობრივად ატარებდა ნათლობას, კოლმეურნეობებთან მიმართებაში ეწეოდა აგიტაციას მისი, როგორც არარენტაბელური მეურნეობის ლიკვიდაციისკენ“, – ვკითხულობთ საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული სამეულის 1937 წლის 27 ნოემბრით დათარიღებულ ოქმში.

ანტირელიგიური დასი, 1931 წელი
An anti-religious group, 1931

revolutionary purposes and resistance to the local authorities, and were sentenced to be executed. These included Metropolitan Nazari (Lezhava), senior priest Germane Jajanidze, senior priest Ertaoz Nikoladze, priest Simon Mchedlidze and Archdeacon Besarion Kukhianidze. It should be emphasized, however, that based on such charges they should not have been sentenced even to long-term imprisonment. Unfortunately, they were sentenced to be executed by the Troika that reviewed the case against the rebels of the 1924 August Rebellion.

Another sensitive file, that on the priest Pavle Dashniani, actually the Archimandrite Pemen, is preserved in the Archive of the Ministry of Internal Affairs. On April 18, 1936, he was arrested and charged with engaging in anti-Soviet activities and performing mass christenings. The prisoner's file reads: "Social status – former priest; Before the revolution – priest; After the revolution – priest on the Black List".²² It is noteworthy that although he had given up the priesthood, he was still christening children. He confessed at the interrogation. Here is an extract from his interrogation protocol: "I started christening children at the beginning of this year because people came to me, asking to follow them and christen their children... People came to me nearly from every village, including Tsageri, Lukhvano, Lasuriashi, Utskheri and others. I can't remember everybody whose children I christened, or where and how many I christened. On March 22, I started to keep a list of christened children in a notebook. I have that notebook with me and can show you".²³ It should be emphasized that children of Communist Party members were included in this list. This means that the totalitarian government could not eradicate the Christian faith among officials. The Kutateli-Gaenateli Metropolitan Simeon tried to prove that legally on the grounds of Article 6 of the Resolution No. 124, passed by the Georgian Supreme authorities

22. შსს არქივი, (I), ფონდი N6, საქმე N37190, გვ. 2.

23. იქვე, გვ. 14-15.

22. MIA Archive of Georgia, Section I, f. 6, f. 37190, p. 2.

23. Ibid., pp. 14-15.

1937 წლის 27 ნოემბერს „სამეულმა“ მას სიკვდილით დასჯის (დახვერცის) განაჩენი გამოუტანა.

მრავალმა სასულიერო პირმა, მიუხედავად გაუსაძლისი პირობებისა, სიცოცხლის ბოლო წუთებამდე უერთგულად დედა ეკლესიას და სწორედ ეს იყო ყველაზე დიდი გამარჯვება ათეისტურ რეჟიმზე.

ანტირელიგიური კამპანიის დასუსტება

ზემოთ ჩამოთვლილის მიუხედავად, აშკარად ვხედავთ, თუ როგორ შესუსტდა დროთა განმავლობაში რელიგიის საწინააღმდეგო მოძრაობა და როგორ გახდა ანტისარწმუნოებრივი პოლიტიკა შედარებით ლმობიერი. ამაში დიდი წვლილი მიუძღვის პატრიარქ კალისტრატეს ოცნლიან მოღვაწეობას ეკლესიის სათავეში. მან მოახერხა იმ ტაძრების აღდგენა და გახსნა, რომლებიც საბჭოთა ხელისუფლებამ ერთი ხელის მოსმით გაანადგურა. საქართველოს საპატრიარქოს იურისდიქციაში მოაქცია არაქართული სამრევლოები, ეკლესიას შეუნარჩუნა მრევლი, გადაარჩინა საეკლესიო სინმინდეები და მოახერხა საერო ხელისუფლებისგან წართმეული იურიდიული სტატუსის დაბრუნება. პატრიარქის მცდელობა კარგად ჩანს მისივე წერილებიდან, რომელიც საქართველოს სსრ კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივან კანდიდ ჩარკვიანს მისწერა და რომლებიც შსს არქივებშია დაცული: „ღრმად პატივცემულო კანდიდ ნესტორის ძე! მოგიძღვნიტ რა გულითად მადლობას საქართველოს მართლმადიდებელ მოსახლეობის სარწმუნოებრივ-ზნეობრივ დარგში ხელმძღვანელებზე მზრუნველობისათვის, დავშთები თქვენდამი უდიდესი მოკრძალებით სრულიად საქართველოს კათალიკოს პატრიარქი კალისტრატე.“²⁴ მან ასევე მიაღწია რუსეთის ეკლესიასთან ნორმალური ურთიერთობის აღდგენას. ამასაც არქივში დაცული წერილები მოწმობს. მათგან ერთ-ერთში რუსეთის პატრიარქ სერგის დაბადების დღეს ულოცავდა.

ტოტალიტარული რეჟიმის წინააღმდეგ 70-80-იან წლებშიც გაგრძელდა აქტიური ბრძოლა. ამას მიუთითებს არქივში დაცული ზვიად გამსახურდის წერილი. ეს ბარათი 1980 წლის 21 ოქტომბერს ედუარდ შევარდნაძის სახელზეა დაწერილი. საინტერესო ისაა, რომ წერილით გამსახურდია აღნიშნავს, რომ „ზუგდიდის რაიალმასკომი უგულვებლყოფს ზუგდიდისა და ცაიშის მორწმუნე მოსახლეობის განცხადებებს ეკლესიის გახსნის თაობაზე, საჩხერის რაიონში კი ხდება ადმინისტრაციული ჩარევა რელიგიურ გაერთიანებათა საქმეებში, მორწმუნეთა გრძნობების შეურაცხყოფა, უხეში ძალადობა მორწმუნეთა დაშინების მიზნით, რათა აუკრძალონ მათ სასაფლაოს პატარა ეკლესიის გახსნა.“ ამასთან, იგი აღნიშნავს, რომ „საჭიროა საინგილოში ქართული ქრისტიანული მოსახლეობის მოთხოვნის დაკმაყოფილება – მცირე ალავერდის ეკლესიის გახსნა კახში“²⁵.

თვითონ ის ფაქტი, რომ ზვიად გამსახურდიას შეეძლო მიემართა საქართველოს სსრ კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნისთვის და ეკლესიების გახსნა ეთხოვა, უკვე ნიშნავს იმას, თუ როგორ იყო შენელებული რეპრესიული პოლიტიკა. ამავე წერილთან დართულ

on November 21, 1924, the Archimandrite Pemen had the right to perform christenings. It was beyond the scope of the investigation to nullify the arguments presented by the Metropolitan Simeon. For that reason, Pavle Dashniani was accused of anti-Soviet and counter-collective agitation. On November 27, 1937, the Georgian NKVD examined the case against Dashniani and formulated the charge as follows: “Pemen Dashniani had an anti-Soviet ideology. He was actively involved in anti-Soviet agitation among the people and told tales about overthrowing the Soviet regime. He agitated for counter-revolutionary religious practices. In 1936, he performed mass christenings and agitated against collective farms, which he called deficient”.

On November 27, 1937, Pemen Dashniani was sentenced by a troika to be executed.

Many religious figures managed to remain faithful to the Mother Church until the end of their lives during those hard times. This was great victory over the atheist regime.

The Collapse of the Anti-Religious Campaign

Despite the difficult situation, the anti-religious campaign began to wither over time, and the anti-faith policy became more lenient. Patriarch Kalistrate, who had ruled the Georgian Church for twenty years, made a huge contribution to it through his efforts to restore and open some of the churches that had been hastily destroyed by the Soviet authorities. He extended the jurisdiction of the Georgian Patriarchate over non-Georgian religious groups, maintained the parish for the Church, protected Church relics, and managed to restore the juridical status that the government had deprived it of. The Patriarch's letters addressed to Candide Charkviani, the Georgian Party First Secretary, reflect his attempts. One of these preserved in the MIA Archive reads “My Dear Candide, son of Nestor! Let me thank you for caring about the Orthodox Christian believers! With great respect, Kalistrate, Catholicos-Patriarch of All Georgia”.²⁴ According to the letters, he also managed to restore normal relations with the Russian Church. In one he congratulated Sergi, Catholicos-Patriarch of All Russia, on his birthday.

The intense struggle against the totalitarian regime continued in the 1970s and 1980s. A letter by Zviad Gamsakhurdia to Georgian Party First Secretary Eduard Shevardnadze from October 21, 1980 in the Archive testifies to this. It is noteworthy that in this letter Gamsakhurdia observed that “the Zugdidi regional council ignores appeals to open the church sent by believers in Zugdidi and Tsaishi. As regards Sachkhere, the regional administrative bodies interfere in the affairs of religious entities, insult believers and use violence against them in order to intimidate people. The believers are strictly prohibited to open a small church in the cemetery”. He also noted that “it is necessary to comply with the requests of the Georgian Christian residents

24. შსს არქივი, (II), ფ.14, აღწრა 17, საქმე 326, გვ. 2.

25. შსს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწრა 119, საქმე 658, გვ. 7.

24. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 17, f. 326, p. 2.

ცნობაში კი ვკითხულობთ, რომ ზუგდიდის მოსახლეობა მართლაც ძალიან აქტიურობდა. მათ ნახევარი წლის განმავლობაში საკავშირო და რესპუბლიკურ ხელმძღვანელ ორგანოებში 15 განცხადება გაეგზავნათ ეკლესიის აღდგენასთან დაკავშირებით, ხოლო საჩხერელ მორწმუნეებს – 11.

დოკუმენტის ბოლოს კი აშკარად ვხედავთ, თუ რამდენად დაძლია ქართველმა ხალხმა ხელისუფლებისადმი შიში: „მორწმუნეთა გაღიზიანება ნაწილობრივ იმითაც აღმოჩნდა განპირობებული, რომ რაიონის ყოფილმა ხელმძღვანელობამ ბოლომდე არ გაითვალისწინა ჩვენი რჩევა, საჯაროდ დაუშვეს ადმინისტრირება, მორწმუნეთა შეურაცხმყოფელი უხეშობა. ამის გამო მორწმუნეთა მრავალრიცხოვანი ჯგუფი რამდენჯერმე მოვიდა რწმუნებულის აპარატში, ბოლოს კი მთავრობის სახლის სადარბაზოსაც მიაღწა დემონსტრაციულად, ისიც უმაღლესი საბჭოს სესიის მუშაობის დროს. საჩხერელი მორწმუნენი მხოლოდ მას შემდეგ დაშორდნენ, რაც სასაფლაოს ტერიტორიაზე არსებული ეკლესიის კარებს ბოქლომი ახსნეს და მათ კვლავ მიეცათ შესაძლებლობა, მღვდელმსახურების გარეშე, ილოცონ და დაანთონ სანთელი.“²⁶

ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიისათვის გარდამტეხი პერიოდი საპატრიარქო ტახტზე უწმინდესისა და უნეტარესის, ილია II-ის აღსაყდრება. მისი მოღვაწეობის პერიოდში იწყება ეკლესია – მონასტრების აღმშენებლობა, იზრდება ეპარქიათა და სასულიერო პირთა რიცხვი.

ჩვენდა საამაყოდ შეიძლება ითქვას, რომ მიუხედავად იმ უმძიმესი პერიოდისა, რომელიც გამოიარა საქართველოს მართლმადიდებელმა სამოციქულო ეკლესიამ, მიუხედავად იმ მორალური, ეკონომიკური თუ ფიზიკური ანგარიშსწორებისა, რომელიც სასულიერო პირებმა გადაიტანეს ათეისტური ხელისუფლების ქვეყნის სათავეში ყოფნისას, ჩვენმა ერმა და ბერმა შეინარჩუნეს მოციქულთა მიერ დამყარებული ეკლესია და დაიცვეს მაცხოვრის უდიდესი აღთქმა: „აღვაშენო ეკლესია ჩემი, და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდნენ მას.“

of Saingilo, demanding the opening of the Alaverdi church in the Qakh district”.²⁵

The fact that Zviad Gamsakhurdia could appeal to the First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Georgia asking to open churches means that the oppressive policy was notably diminished. On the basis of a note attached to the letter, we learn that the residents of Zugdidi were indeed very active. Over a half year, they sent 15 letters requesting the opening of churches to the All-Union and republican executive bodies. The believers in Sachkhere sent 11 such letters.

The conclusion of the Gamsakhurdia’s letter reveals that the Georgian people managed to overcome their fears: “The former Governor of the region did not take into account our advice to put to an end to the public isolation that led to protest from believers, and they briefly blocked first the representative’s office in the region and then gathered at the entrance of the Government House while a session was under way there. The discontent was settled only once the people were given the opportunity to unlock the church and carry out religious services”.²⁶

The turning point for the Georgian Orthodox Church was the ascension of His Holiness and Beatitude Ilia II to the Patriarchal Throne. He managed to start the reconstruction of churches and monasteries; the number of eparchies and religious figures increased.

We can proudly say that despite that grim period that the Georgian Orthodox Apostolic Church had to endure, and despite the moral, economic and physical violence against religious figures under the atheist authorities, our nation and priesthood managed to protect the Church established by the Apostles and kept the Testament of Our Lord and Savior Jesus Christ, which states “I will build My church, and the gates of Hades shall not prevail against it”.

26. შსს არქივი, (II), ფონდი 14, აღწერა 119, საქმე 658, გვ. 3.

25. MIA Archive of Georgia, Section II, f. 14, d. 119, f. 658, p. 7.

26. Ibid., p. 3.

ჟურნალის დამფუძნებელი –
ომარ თუშურაშვილი (შსს არქივის დირექტორი)
პროექტის კოორდინატორი – დავით ალავერდაშვილი
 (შსს არქივის დირექტორის მოადგილე)
მთავარი რედაქტორი – ნინო ყიფშიძე
მთავარი რედაქტორის მოადგილე – ლია კერესელიძე
ტექნიკური რედაქტორი – მერი ბარბაქაძე
ქართული ტექსტების სტილი და კორექტურა –
ირმა ლაღიძე
ინგლისური ტექსტების თარგმანი –
ნანა გრიგალაშვილი
ინგლისური ტექსტების სტილი და კორექტურა:
ტიმოთი ბლაუველტი (მეცნიერებათა დოქტორი,
 საერთაშორისო განათლების ამერიკის საბჭო,
 პოლიტოლოგი-ისტორიკოსი),
ალექსანდერ ტეტჩერი (აღმოსავლეთ
 ევროპათმცოდნეობის ბაკალავრი, ილინოისის
 უნივერსიტეტი),
ერიკ სკოტი (ისტორიის ასისტენტი-პროფესორი,
 კანზასის უნივერსიტეტი),
ჟილის ჰაგისი (ევრაზიის, რუსეთისა და აღმოსავლეთ
 ევროპათმცოდნეობის მაგისტრი, ჯორჯთაუნის
 უნივერსიტეტი).
საარქივო დოკუმენტების მოძიების ჯგუფი:
ივანე ჯახუა, გიორგი მეცხოვრიშვილი,
ლალი ეხვაია, ეკატერინე კუხალაშვილი,
ნინო გომართელი

.....
Journal founder – Omar Tushurashvili (*Director of the MIA Archive*)
Project Coordinator – Davit Alaverdashvili (*Deputy Head of the*
MIA Archive)
Editor-in-chief – Nino Kipshidze
Deputy Editor-in-chief – Lia Kereselidze
Technical Editor – Mary Barbakadze
Editing and proof-reading of Georgian texts – Irma Laghidze,
Translating English Texts – Nana Grigalashvili
Editing and proof reading of English texts:
Timothy Blauvelt (*PhD. American Councils for International*
Education, Political Scientists/Historian),
Alexander Thatcher (*Bachelors in Eastern European Studies,*
University of Illinois),
Erik R. Scott (*Assistant Professor of History, University of Kansas*),
Willis Hughes (*MA in Eurasian, Russian and East European Studies,*
Georgetown University).
The research group for archival documents:
Ivane Jakhua, Giorgi Metskhovrshvili, Lali Ekhvaia,
Ekaterine Kukhalashvili, Nino Gomarteli

✓ ჟურნალში გამოქვეყნებული სტატიების,
 დოკუმენტებისა და ფოტომასალის გამოყენება
 რედაქციასთან შეუთანხმებლად აკრძალულია.
 Please request permission before reusing articles,
 documents or photographic materials that are
 published in the journal.

გარეკანი: ანტისაბჭოთა ხასიათის პროკლამაცია;
 დაპატიმრებულთა (დომიტრი ვარდანაშვილი,
 ნინა ქიმერიძე, ალექსი თარგამაძე) ფოტოები;
 საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი
 ორგანიზაციის გერბის ნიმუში.
 Cover: Anti-Soviet proclamation; Photographs of the arrestees
 (Dimitri Vardanashvili, Nina Kimeridze, Alex Targamadze); Model
 of the coat of arms created by the organization called
 “The Committee for the Liberation of Georgia”.

საქართველოს შინაგან საქმეთა **The Journal of the Archive**
 სამინისტროს არქივის **of Ministry of Internal**
 ჟურნალი „საარქივო მოამბე“ **Affairs of Georgia**

მის.: ქ. თბილისი, გმირი კურსანტების ქ. 4.
 ტელ.: (995 32) 2 41-23-68; 2 41-22-91, 2 32-38-98;
Address: 4, Gmiri Kursantebi Street, Tbilisi
Tel.: (995 32) 2 41-23-68, 2 41-22-91, 2 32-38-98;
web: www.archive.mia.gov.ge E-mail: archive@mia.gov.ge